

รายงานการวิจัย
โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างตัว
และเด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร

องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
สิงหาคม 2549

370.11 ส สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส 691 ร. รายงานการวิจัย โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าว
และเด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร : กรุงเทพฯ : สกศ. 2550.

214 หน้า

ISBN 978-974-559-982-6

1. โอกาสทางการศึกษา 2. เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า
3. สมุทรสาคร 4. ชื่อเรื่อง.

รายงานการวิจัย โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและ เด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ 60/2550

ISBN

978-974-559-982-6

พิมพ์ครั้งที่ 1

พฤษภาคม 2550

จำนวน

2,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่

กลุ่มนโยบายการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ถนนสุขุวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 0-2668-7123 ต่อ 2429, 2430, 2432

โทรสาร 0-2669-7736

Web site : <http://www.onec.go.th>

ผู้พิมพ์

บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

90/6 ซ.จรัญสนิทวงศ์ 34/1 ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร. 0-2424-3249, 0-2424-3252

โทรสาร 0-2424-3249, 0-2424-3252

คำนำ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส เป็นเรื่องสำคัญที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และกำหนดให้เยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ โดยเฉพาะการศึกษาระดับพื้นฐาน

เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่ไม่มีสูติบัตรหรือหลักฐานทางทะเบียนราษฎร เป็นเด็กด้อยโอกาส 1 ใน 6 กลุ่ม ที่กำหนดไว้ในนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 เพื่อเป็นแผนแม่บทให้เด็กด้อยโอกาสได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป ประกอบกับการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสิทธิเด็ก ซึ่งรับรองการคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคนในเรื่องการศึกษา คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 จึงอนุมัติหลักการระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับแนวปฏิบัติของระเบียบนี้ รวมทั้งประเด็นอภิปรายไปพิจารณาดำเนินการให้สอดคล้องและสัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับการศึกษาโดยไม่จำกัดระดับ ประเภทและพื้นที่ และได้รับเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวเช่นเดียวกับเด็กไทย เป็นการขยาย

โอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน 2548

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ร่วมกับองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Office : ILO) ดำเนินการวิจัย เรื่อง โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาปัญหาที่ทำให้บุตรหลานแรงงานต่างด้าวและชนเผ่าไม่ได้รับโอกาสการศึกษา หรือต้องลาออกกลางคัน และจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้บุตรหลานแรงงานต่างด้าวและชนเผ่า ซึ่งติดตามบิดามารดาที่อพยพเข้ามารับจ้างทำงาน รวมทั้งเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรอื่นๆ มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เห็นว่าผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับเด็กไร้สัญชาติ และเด็กไม่มีสัญชาติไทยหรือหลักฐานทางทะเบียนราษฎรทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน จึงได้จัดพิมพ์รายงานการวิจัย เรื่อง โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาครขึ้น เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่กว้างขวาง และเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ต่อไป

๐
๐๑.๕๙

(นายอำรุง จันทวานิช)
เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าว และเด็กชนเผ่า ในจังหวัดสมุทรสาคร

สืบเนื่องมาจากความสำคัญในการจัดการศึกษาแก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า เพื่อปกป้องสิทธิของเด็ก และเพื่อรักษาความมั่นคง ตลอดจนความสงบเรียบร้อยของสังคมและประเทศ ในขณะที่ยังมีเด็กเหล่านี้อีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้เข้าเรียน ทั้งๆ ที่รัฐมีนโยบายให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงดำเนินการวิจัยร่วมกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) เพื่อศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อโอกาสทางการเรียน และเสนอแนะนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาของเด็กเหล่านี้ต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในปี พ.ศ.2549 โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนและศูนย์การเรียนที่จัดการศึกษาให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า กลุ่มตัวอย่างของเด็กเหล่านี้ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย เด็กที่รับการศึกษาในระบบโรงเรียน เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียน และเด็กที่ไม่ได้เรียนในสถานศึกษาใดๆ นอกจากนั้น ยังทำการศึกษาในเชิงคุณภาพกับกรณีศึกษาเพื่อหาสาเหตุที่ทำให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มต่างๆ มีโอกาสได้รับการศึกษาแตกต่างกัน

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติ เช่น การทดสอบค่า t การทดสอบค่า χ^2 การวิเคราะห์โดยใช้ LISREL

(Linear Structure Relation Model) และการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลของกรณีศึกษา พบว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพและเด็กไร้สัญชาติ เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีสิทธิขาดในการตัดสินใจให้เด็กไปเรียนหรือไม่เรียนที่ไหนก็ได้ ขึ้นอยู่กับการมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาของผู้ปกครอง อันเป็นผลเชื่อมโยงกับระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย ยิ่งผู้ปกครองอยู่ในประเทศไทยนานเพียงใด ก็ยิ่งมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตของไทยและสามารถอยู่ร่วมกับคนไทยได้ดีมากเท่านั้น เพราะสื่อสารกันรู้เรื่อง ประกอบกับรัฐมีนโยบายที่จะให้สัญชาติไทยแก่บุคคลไร้สัญชาติที่มีหลักฐานว่าอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 10 ปี จึงทำให้คนเหล่านี้มีความมั่นใจและอยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ปกครองอยากส่งลูกเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน เพราะเห็นตัวอย่างของคนไทยที่ได้รับการศึกษาสูงๆ แล้วมีงานดีๆ ทำ

สำหรับผู้ปกครองที่เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยไม่นาน จะมีสภาพที่แตกต่างไปจากที่กล่าวถึงข้างต้น เนื่องจากนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนว่ารัฐยินดีให้คนเหล่านี้เข้ามาทำงานหรือไม่ และจะให้อยู่ได้นานเพียงใด ทำให้ผู้ปกครองเหล่านี้ไม่แน่ใจและลังเลที่จะส่งลูกเข้าเรียน เพราะเกรงว่าสิ่งที่เรียนไปจะไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่ ถ้าถูกส่งกลับประเทศของตน นอกจากนั้น ความยากจนซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีความจำเป็นให้ลูกช่วยครอบครัวทำงานหารายได้ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้เด็กไม่ได้เรียน อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลที่แสดงว่าผู้ปกครองบางคนอยากส่งลูกเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน แทนการไปเรียนในศูนย์การเรียนซึ่งไม่สามารถถ่ายโอนผลการเรียนกันได้ แต่ไม่รู้ว่าจะต้องทำอย่างไรจึงจะให้ลูกเข้าโรงเรียนได้ และไม่รู้ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากน้อยเพียงใดในการเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน

ผลกระทบของปัจจัยด้านชุมชนต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า มีความสำคัญเหมือนกับปัจจัยด้านครอบครัว เนื่องจากผู้ปกครองมักเลือกไปอยู่ในชุมชนที่มีคนชนชาติเดียวกัน รวมทั้งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การมองเห็นความสำคัญของการศึกษา และความต้องการให้เด็กทำงานหารายได้เหมือนกับตัวผู้ปกครองเอง

นโยบายของรัฐที่ให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยได้รับการศึกษา เป็นนโยบายที่ดีและมีประโยชน์ต่อเด็กเหล่านี้ แต่มีโรงเรียนและผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้นโยบายในเรื่องนี้ นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนที่เป็นเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ จึงมีปัญหาในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ปัจจัยด้านโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้มีผลกระทบโดยตรงในทางบวกต่อความเอาใจใส่และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งส่งผลต่อไปยังความต้องการในการเรียนต่อของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะสอนเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ ซึ่งส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบและตั้งใจเรียน แต่ก็มีครูและผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดบางคนที่มีทัศนคติไม่ดี และไม่เห็นด้วยที่จะต้องจัดการศึกษาให้แกเด็กเหล่านี้

ผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยด้านตัวเด็กเองมีความสำคัญต่อโอกาสทางการศึกษาน้อยที่สุด เนื่องจากเด็กต้องทำตามความต้องการของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งมีสิทธิขาดที่จะให้เด็กไปหรือไม่ไปเรียนที่ไหนก็ได้

จากข้อค้นพบดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- ควรมีนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวและแรงงานไร้สัญชาติที่ชัดเจน เพื่อให้คนเหล่านี้รู้สถานภาพและอนาคตของตนเอง

- ควรมีแผนปฏิบัติการในการนำนโยบายทางการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งให้การอุดหนุนงบประมาณและการสนับสนุนด้านอื่นๆ อย่างเหมาะสมเพียงพอแก่โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้เด็กเหล่านี้

- ควรมีการรณรงค์ให้หน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการที่เป็นแรงงานอพยพ แรงงานต่างด้าว และแรงงานไร้สัญชาติได้รับรู้ นโยบายทางการศึกษาของรัฐที่มีต่อบุตรหลานของคนเหล่านี้ รวมทั้งประโยชน์จากการจัดการศึกษาที่จะเกิดขึ้นต่อตัวเด็ก ต่อสังคมไทย และต่อความมั่นคงของประเทศ

- โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง รวมทั้งควรให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครอง เพื่อให้รู้นโยบายทางการศึกษาของรัฐที่มีต่อเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และรู้ว่าจะส่งเด็กไปเรียนได้อย่างไร รวมทั้งคอยติดตามเด็กเหล่านี้ เพื่อป้องกันการลาออกกลางคันของเด็ก

- ในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการให้ตอบสนององความต้องการของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย ดังนี้

- เตรียมความพร้อมด้านอาชีพแก่เด็ก

- ส่งเสริมและดำเนินการให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยองค์กรเอกชนและองค์กรชุมชนไปยังระบบโรงเรียนได้

- ส่งเสริมการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมด้านภาษาและการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยแก่เด็กที่เพิ่งอพยพเข้ามาใหม่ ก่อนที่จะส่งต่อไปยังโรงเรียน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(I)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(III)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
บทที่ 2 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
นโยบายของรัฐบาลและกฎหมาย กฏ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง	4
สถานภาพของคนต่างด้าวหรือคนไร้สัญชาติและบุตรหลาน ที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร	9
ปัญหาการบริหารจัดการผู้อพยพต่างด้าว ในจังหวัดสมุทรสาคร	10
สถานภาพของบุตรหลานแรงงานอพยพต่างด้าว	11
แนวโน้มในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาเด็กอพยพ	14
การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
การลงพื้นที่และเยี่ยมชมโรงเรียน	21
กรอบความคิดในการวิจัย	22
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	24
การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ	24
การเลือกกรณีศึกษา	27
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	28
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	32
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	34
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	34

	หน้า
ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ	57
สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการเรียนของเด็ก	60
ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการเรียนจากผลการวิเคราะห์ ตามกรอบความคิดของการวิจัย	62
บทที่ 5 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกรณีศึกษา	73
ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อโอกาส ทางการศึกษาของเด็ก	74
ผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษา ของเด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่า	87
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	93
ผลการวิจัย	95
ข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก	109
ภาคผนวก ก.	
ตารางข้อมูลจากการสำรวจเชิงปริมาณ	110
ภาคผนวก ข.	
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายกรณีศึกษา	134
ภาคผนวก ค.	
รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง	200
ภาคผนวก ง.	
มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 5 กรกฎาคม 2548 และ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน ในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548	203

สารบัญแนภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ 1	กรอบความคิดแสดงปัจจัย ที่มีผลกระทบต่อโอกาสทางการเรียน ของเด็ก	23
แผนภาพที่ 2	การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	27
แผนภาพที่ 3	ตัวแปร องค์ประกอบ และปัจจัยที่มีผลต่อโอกาส ทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าว และเด็กชนเผ่า	67
แผนภาพที่ 4	ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อโอกาส ทางการศึกษาของเด็ก	70

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนและศูนย์การเรียน	35
ตารางที่ 2 : ข้อมูลผู้เรียนและครูในโรงเรียนและศูนย์การเรียน	37
ตารางที่ 3 : ข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองและเด็กอพยพต่างด้าวและ เด็กชนเผ่าในโรงเรียนและศูนย์การเรียน	38
ตารางที่ 4 : ผลการเรียนของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า	40
ตารางที่ 5 : ทักษะคติและความสัมพันธ์ของโรงเรียนและศูนย์การเรียน ที่มีต่อเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า รวมทั้งผู้ปกครอง	41
ตารางที่ 6 : การรับรู้นโยบายทางการศึกษาสำหรับเด็กอพยพ ต่างด้าวและเด็กชนเผ่า	43
ตารางที่ 7 : ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปร ระหว่างเด็กกลุ่มต่างๆ	58
ตารางที่ 8 : ความเห็นของโรงเรียนและศูนย์การเรียนเกี่ยวกับ สาเหตุการลาออกกลางคัน	61
ตารางที่ 9 : ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการลาออกกลางคัน ของเด็กตามความเห็นของผู้ปกครอง	62

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตาราง ก.	ค่าร้อยละและสถิติเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มตัวอย่าง	111
ตาราง ข.	ค่าร้อยละและสถิติข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว ของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มตัวอย่าง	116
ตาราง ค.	ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและเพื่อนบ้าน ของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มตัวอย่าง	122
ตาราง ง.	ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้กับผู้ปกครอง	124
ตาราง จ.	ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับความเห็นของเด็กและผู้ ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ของโรงเรียนที่อยู่ในระดับดีหรือระดับมาก	125
ตาราง ฉ.	ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่ม ตัวอย่างของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า กลุ่มต่างๆ	126
ตาราง ช.	ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่ม โดยใช้การทดสอบ χ^2	132

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้การศึกษามีบทบาทและเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ทำให้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และมีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ให้แก่ผู้เรียนทุกคน ภายในปี 2547

ถึงแม้ว่ารัฐได้มีความพยายามเป็นอย่างมากในการทำให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แต่ก็ยังมีเด็กอีกส่วนหนึ่งไม่ได้เข้าเรียน เด็กเหล่านี้เป็นเด็กด้อยโอกาสและเสียเปรียบกลุ่มต่างๆ ได้แก่ เด็กยากจน เด็กที่ต้องอพยพตามพ่อแม่ เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่อยู่ในพื้นที่กันดารห่างไกล และเด็กชนเผ่า เป็นต้น

ปัญหาเด็กไม่ได้เรียนดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจาก การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิตามกฎหมายของเด็กทุกคน นอกจากนั้น ยังมีข้อมูลในเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงบวก ระหว่างการศึกษากับรายได้ประชาชาติ อีกทั้งมีผลงานวิจัยในประเทศ

สหรัฐอเมริกาที่แสดงว่า เงินที่รัฐต้องเสียไปเพื่อแก้ปัญหาสังคมที่เกิดจากเด็กไม่ได้รับการศึกษามีจำนวนมากกว่าเงินที่รัฐต้องจ่ายไปเพื่อจัดการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้มากมาย

ในการแก้ปัญหาเด็กไม่ได้เรียน จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุและรากเหง้าของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีปัญหาไม่เหมือนกัน โดยในกลุ่มเด็กเหล่านี้ เด็กอพยพย้ายถิ่น เด็กต่างด้าว และเด็กไร้สัญชาติ เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้แรงงาน และไม่มีโอกาสได้เรียนหรือต้องออกจากคันมากที่สุด ซึ่งถ้าเด็กไม่ได้รับการศึกษาอบรมที่เหมาะสม ก็จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมและมีผลเสียต่อความมั่นคงของประเทศต่อไปในภายหน้า

ถึงแม้จะมีมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ความเห็นชอบให้เด็กไร้สัญชาติและเด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานอพยพต่างด้าวทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติ ปรากฏว่า เด็กเหล่านี้กลับมีโอกาสทางการเรียนน้อยมาก อันเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคนานัปการ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงร่วมกับ ILO ดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่เป็นบุตรหลานของแรงงานอพยพไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งเสนอแนวทางการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของเด็กเหล่านี้ เพื่อให้มีโอกาสทางการเรียนเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากข้อค้นพบในการวิจัย ในการส่งเสริมให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ามีโอกาสเข้าเรียนมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

- เพื่อศึกษานโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ ที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการเข้าเรียนหรือการลาออกกลางคันของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า
- เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าไม่ได้เรียนหรือลาออกกลางคัน
- เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กเหล่านี้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวจากประเทศใกล้เคียงเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น ยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ในโครงการระหว่างประเทศของ ILO เพื่อร่วมกันขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก เพื่อต่อต้านการค้าเด็กและสตรีในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง การดำเนินงานของโครงการทั้งสองในพื้นที่เดียวกัน จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเชื่อมโยงกันในการจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย และการดำเนินการในด้านต่างๆ ต่อไป เพื่อปกป้องเด็กอพยพไร้สัญชาติและเด็กชนเผ่าจากการถูกล่วงละเมิดและการเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่นๆ

บทที่ 2

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในบทนี้จะเป็นการทบทวนนโยบายของรัฐบาลและกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานแรงงานต่างด้าว และแรงงานไร้สัญชาติหรือชนเผ่าที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย เพื่อพิจารณาว่านโยบายและกฎหมายดังกล่าว มีส่วนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กเหล่านี้หรือไม่ เพียงใด นอกจากนี้ ยังทำการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ของแรงงานต่างด้าวและแรงงานชนเผ่าตลอดจนบุตรหลานของคนเหล่านี้ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อให้รู้ถึงสภาพปัญหาและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในระยะต่อไปข้างหน้า อีกทั้งจะทำการทบทวนงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาการลาออกกลางคันและการไม่เรียนต่อของเด็กในวัยเรียน ซึ่งจะนำมาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้

นโยบายของรัฐบาลและกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ในประเทศไทย มีคนต่างด้าวและชนเผ่าหลายกลุ่มที่มีสถานภาพและสิทธิไม่ชัดเจน โดยรวมผู้อพยพที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนานแต่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร และคนในประเทศใกล้เคียงที่เพิ่งอพยพเข้ามาใหม่อันเนื่องมาจากสาเหตุทางการเมือง เศรษฐกิจ และความปลอดภัย คนเหล่านี้ประมาณ 1-2 ล้านคน ไม่สามารถกลับไปอยู่ในประเทศของตนได้ และมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ สถานภาพที่

เป็นปัญหาทำให้คนเหล่านี้ถูกละเมิดสิทธิและขาดความมั่นคง ซึ่งถ้าไม่มีการแก้ปัญหาดังกล่าว จะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างใหญ่หลวง อันจะเป็นผลเสียต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศต่อไปในระยะยาว

ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาของชนไร้สัญชาติ และคนต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีอุปสรรคอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ โดยเฉพาะความล้มเหลวในการนำนโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ และทัศนคติในทางลบต่อชนต่างด้าวของเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2549 ได้ให้ความเห็นชอบนโยบายการปฏิบัติต่อชนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย บนพื้นฐานของความเคารพในสิทธิมนุษยชนและความเป็นเอกภาพของชาติไทย โดยมีนโยบายในการแปลงหรือให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและบุคคลที่ไร้รากเหง้ากลุ่มต่างๆ ดังนี้

1) แปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่ผู้ที่มีเชื้อสายไทยที่มีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้ ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด

2) ให้สัญชาติไทยแก่บุตรที่เกิดในประเทศไทยของบุคคลตามข้อ 1) ที่ได้รับการแปลงสัญชาติเป็นไทยและพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้สืบสายโลหิตของบุคคลดังกล่าว

3) ให้สัญชาติไทยแก่เด็กต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติที่ถูกบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่เยาว์วัยและมีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนของทางราชการและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานอย่างน้อย 10 ปี จนกลมกลืนกับสังคมไทยและมีคุณสมบัติอื่นๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ราชการกำหนด

4) ให้สัญชาติไทยแก่เด็กที่บุพการีทอดทิ้งที่ได้รับสถานะตามคำสั่งของศาลให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลที่มีสัญชาติไทย

5) ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่เกิดหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทย และจบการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

6) ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลซึ่งมีผลงาน หรือความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ในด้านศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการกีฬา รวมทั้งด้านอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร

นโยบายข้างต้น ถ้านำไปสู่การปฏิบัติ จะเป็นแรงจูงใจให้เด็กต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ/ชนเผ่าที่ตามพ่อแม่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย เข้ารับการศึกษา เพื่อช่วยให้มีโอกาสได้รับสัญชาติไทย และอยู่ในประเทศไทยได้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้โอกาสในการได้รับสัญชาติไทยแก่ผู้สำเร็จจากสถาบันอุดมศึกษาของไทย และผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญที่ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศไทย ย่อมมีส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กเหล่านี้มองเห็นคุณค่าของการศึกษา และมีทัศนคติที่ดีต่อการเข้ารับการศึกษา ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม นโยบายที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีข้างต้นก็ได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้ชนต่างชาติอพยพเข้ามาใหม่ด้วย โดยมีมาตรการในการประสานกับประเทศเพื่อนบ้านและองค์การระหว่างประเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาวะแวดล้อมแก่ประชาชนและชุมชนชายแดนในประเทศต้นทาง เพื่อให้คนเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ได้ในพื้นที่ถิ่นกำเนิด โดยไม่จำเป็นต้องอพยพเข้ามาในเขตไทย ควบคู่กับการใช้มาตรการที่เข้มงวด โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อพยพเข้ามาใหม่ และขบวนการนำพาคนเหล่านี้เข้าเมือง มาตรการดังกล่าวย่อมมีส่วนทำให้ผู้อพยพและบุตรหลานของคนเหล่านี้หลีกเลี่ยงไม่ไปลงทะเลเบียนกับ

ทางการและรับบริการพื้นฐานต่างๆ รวมทั้งบริการทางการศึกษา เพราะกลัวว่าจะถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในด้านนโยบายทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับแก้ระเบียบว่าด้วยหลักฐานการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา เพื่อให้เด็กอพยพต่างต่าง เด็กไร้สัญชาติ และเด็กชนเผ่าที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร มีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในคราวประชุมวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ตามระเบียบที่ปรับใหม่ โรงเรียนไม่ต้องบันทึกหมายเหตุเป็นอักษรสีแดงไว้บนหลักฐานทางการศึกษาของเด็กว่าเป็นผู้ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร เหมือนที่เคยปฏิบัติมาก่อน นอกจากนั้น ยังขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้ จากเดิมซึ่งเคยจำกัดให้เฉพาะกับเด็กบางกลุ่มและบางระดับการศึกษา มาเป็นการเปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เข้าเรียนได้ โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา (ยกเว้นกลุ่มที่หลบหนีภัยจากการสู้รบ จัดให้เรียนได้ในพื้นที่ที่กำหนด) รวมทั้งให้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวแก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดสรรให้เด็กไทย เพื่อเป็นการตอบสนองต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของคนเหล่านี้ต่อประเทศไทย อันจะมีผลดีต่อเสถียรภาพและความมั่นคงภายในประเทศต่อไป

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวปฏิบัติให้เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนทำการสำรวจเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ให้มองเห็นคุณค่าของการศึกษา และส่งลูกเข้าเรียน รวมทั้งกำหนดแนวปฏิบัติในการลง

หลักฐานทางการศึกษาของเด็ก การบันทึกประวัติของเด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงสถานะ และการประสานกับเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยเพื่อออกเลขประจำตัว 13 หลักให้แก่เด็ก ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าว ถ้านำไปสู่การปฏิบัติจริงจะเป็นผลดี ทำให้เด็กมีโอกาสทางการเรียนมากขึ้น

ถึงแม้ว่าจะมีนโยบาย และกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ ที่ช่วยเปิดโอกาสทางการเรียนให้แก่เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและเด็กชนเผ่าดังกล่าว แต่การดำเนินงานตามนโยบายก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากปัญหาการบริหารจัดการ และทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนเหล่านี้ ด้วยเหตุนี้ สภาพความมั่นคงแห่งชาติจึงได้นำเสนอยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งรวมยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะที่เหมาะสมแก่กลุ่มคนที่ไม่มีสถานะชัดเจน หรือมีสถานะที่ไม่เอื้อต่อการใช้สิทธิในการพัฒนาที่เหมาะสมตามศักยภาพ เพื่อให้คนเหล่านี้เข้าถึงสิทธิที่พึงได้รับ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้ตามศักยภาพ เพื่อไม่ให้คนเหล่านี้ถูกล่องละเมิดและได้รับการปกป้องสิทธิ โดยจะต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสมดุลทั้งด้านความมั่นคงและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งนำไปสู่การตัดสินใจทางนโยบายเพื่อกำหนดสถานะและสิทธิรองรับที่เหมาะสม นอกจากนั้น ยังมียุทธศาสตร์ในการปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐให้ลดความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจ จนส่งผลต่อการปฏิบัติในเชิงลบกับคนเหล่านี้ โดยให้มีแนวทางในการบริหารจัดการที่โปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและให้ความคุ้มครองแก่ผู้ปฏิบัติงานโดยสุจริต มิให้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการ ในขณะที่เดียวกันก็ลงโทษและกำจัดเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานไม่ถูกต้องด้วย

การดำเนินงานให้เป็นที่ไปตามยุทธศาสตร์ข้างต้นจะทำได้มากน้อยเพียงใด และจะส่งผลดีต่อการแก้ปัญหาสถานะและสิทธิของผู้อพยพต่างด้าวและที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่ เป็นสิ่งที่จะต้องรอดูกันต่อไป อย่างไรก็ตาม การมีนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าวช่วยอ้อมแสงดให้เห็นแนวโน้มในเชิงบวกว่าสิทธิของแรงงานอพยพและบุตรหลานของคนเหล่านี้ จะได้รับการปกป้องคุ้มครองมากขึ้นกว่าเดิม

สถานการณ์ของคนต่างด้าวหรือคนไร้สัญชาติและบุตรหลานที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร

จากเอกสารของสมพงษ์ สระแก้ว องค์กรเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Lobowr Rights Promotion Network : LPN) ที่นำเสนอในการประชุมปฏิบัติการที่จัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในวันที่ 18 สิงหาคม 2548 และจากการอภิปรายของผู้เข้าร่วมประชุม ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างด้าวที่อพยพเข้ามาใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ทำให้ได้ข้อมูล ดังนี้

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดี มีคนต่างด้าวที่อพยพเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากพอๆ กับแรงงานไทย และจากมติคณะรัฐมนตรีในปี 2547 ที่ให้ผู้อพยพต่างด้าว/ไร้สัญชาติทั่วประเทศขึ้นทะเบียนใหม่ ปรากฏว่าในจังหวัดสมุทรสาครมี คนเหล่านี้ไปขึ้นทะเบียนจำนวน 103,426 คน โดยเป็นเด็กอายุ 0-15 ปี จำนวน 77,409 คน

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการประชุมของคณะกรรมการอำนวยการเพื่อแก้ปัญหาผู้อพยพที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายในปี 2548 แสดงให้เห็นว่าความต้องการแรงงานอพยพมีจำนวนมากกว่าข้อมูลข้างต้นเป็นอย่างมาก ดังข้อมูลที่ได้จากนายจ้าง 5,875 คน ที่แสดงความ

ต้องการแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมากถึง 182,910 คน จำแนกเป็น แรงงานพม่า 168,904 คน ลาว 11,640 คน และเขมร 2,364 คน จาก ข้อมูลความต้องการแรงงานดังกล่าว ประกอบกับสภาพการอพยพเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมากที่ประสบพบเห็นใน จังหวัดสมุทรสาคร จึงคาดกันว่าน่าจะมีแรงงานเหล่านี้อยู่ในจังหวัด สมุทรสาครไม่น้อยกว่า 200,000 คน

ความแตกต่างของจำนวนแรงงานอพยพต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียน กับสภาพความเป็นจริง เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงว่าอาจจะมีการปลอมแปลง เอกสาร เพื่อให้คนเหล่านี้เข้ามาใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร โดยเฉพาะ อย่างยิ่งแรงงานที่ทำงานในเรือประมง ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ต้องการของ นายจ้างเป็นอย่างมาก เนื่องจากแรงงานเหล่านี้ ส่วนหนึ่งย้ายเข้ามา ทำงานในโรงงานแกะกุ้งหรือสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการ ประมงอื่นๆ แทนการทำงานอยู่ในเรือที่เคยทำมาก่อน

ปัญหาการบริหารจัดการผู้อพยพต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

ปัญหาการบริหารจัดการกับผู้อพยพต่างด้าวหรือไร้สัญชาติ เกิด จากความยากลำบากในการติดตามผู้อพยพเหล่านี้ว่ามีอยู่ ณ ที่ใด เป็น จำนวนมากน้อยเพียงใด เพราะคนเหล่านี้เคลื่อนย้ายบ่อย นอกจากนั้น ยังขาดฐานข้อมูลและระบบเครือข่ายข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้ง ภายในจังหวัดเดียวกันและต่างจังหวัด อีกทั้งผู้อพยพเหล่านี้ยัง กระจุกกระจายไปอยู่ในชุมชนต่างๆ และมีความกลมกลืนไปกับคนไทย จึงยากต่อการติดตามดูแลให้คนเหล่านี้ได้รับบริการที่เหมาะสมในด้าน สุขภาพและการศึกษา

ในปัจจุบัน ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาครได้ให้ความเอาใจใส่ ต่อการปกป้องสิทธิผู้อพยพต่างด้าวและไร้สัญชาติ โดยใช้มาตรการต่างๆ

โดยเฉพาะมาตรการทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้บุตรหลานของคนเหล่านี้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน ในขณะที่เดียวกัน ก็ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้แรงงานอพยพที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ ได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการ แต่การเข้ารับการศึกษของคนเหล่านี้ก็ยังไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับจำนวนคนและกลุ่มอายุของคนเหล่านี้ เช่นเดียวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการให้บริการสาธารณะอื่นๆ การไม่มีสถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมายของคนเหล่านี้ มีส่วนทำให้สิทธิทางกฎหมายในการรับบริการต่างๆ ถูกจำกัดไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ผู้อพยพส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าตัวเองมีสิทธิอะไรบ้าง และไม่รู้ว่าจะใช้สิทธิอันควรของตนเองได้อย่างไร

สืบเนื่องมาจากนโยบายแรงงานต่างด้าวและแรงงานไร้สัญชาติของจังหวัดสมุทรสาคร ทำให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในจังหวัดนี้พยายามดำเนินการ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกต่อสังคมและการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่แรงงานเหล่านี้ โดยมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและในเขตพื้นที่ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน เพื่อชักชวนให้แรงงานอพยพอาสาสมัครเข้ามาทำงานช่วยเหลือสังคม

สถานภาพของบุตรหลานแรงงานอพยพต่างด้าว

ในปี 2548 มีเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่ขึ้นทะเบียนกับทางการจำนวน 28,000 คน แต่การที่มีผู้อพยพเข้ามาในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยที่คนเหล่านี้พาลูกหลานเข้ามาด้วย และเมื่อมาอยู่ประเทศไทยก็ไม่มีกรมกุ่มกำเนิด เพราะไม่รู้วิธีวางแผนครอบครัวและไม่ได้รับคำแนะนำในการดูแลสุขภาพ ทำให้เป็นที่คาดการณ์กันว่า เด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานต่างด้าวต้องมีจำนวนมากกว่าตัวเลขข้างต้นโดย

ประมาณการกันว่าเด็กเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นปีละ 5,000-7,000 คน ในจำนวนนี้มีหลายคนที่ไม่ได้รับบริการด้านสุขภาพและการศึกษาที่เหมาะสม ทำให้บางส่วนต้องเดินทางกลับประเทศต้นทาง หรือมิฉะนั้นก็กลายเป็นแรงงานเด็ก โดยเป็นที่คาดกันว่า ร้อยละ 50 ของเด็กเหล่านี้ที่มีอายุ 11-14 ปี เป็นแรงงานเด็กที่ทำงานอยู่ในโรงงานแกะกุ้งหรือสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการประมง

เด็กเหล่านี้ที่มีอายุ 5-10 ปี มักจะมีปัญหาทุพโภชนาการและไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม ส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังที่บ้านและในชุมชน โดยเด็กที่อยู่ร่วมกับเด็กไทย จะซึมซับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้สามารถพูดไทยได้ แต่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ และเมื่อมีอายุถึง 11-14 ปี เด็กบางคนจะถูกส่งละเมิดทางเพศ ในขณะที่เด็กส่วนใหญ่ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้

จากสภาพปัญหาและความต้องการของเด็กเหล่านี้ เมื่อสรุปเป็นประเด็นสำคัญๆ จะมีดังนี้

- **ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม** เด็กที่เป็นลูกหลานแรงงานอพยพต่างด้าวมีค่านิยมและวัฒนธรรมของประเทศตนเองติดตัวมาทำให้เกิดความแปลกแยกจากเด็กไทย เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ความยากจน ความด้อยการศึกษา และการขาดความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่

- **ปัญหาสุขภาพ** เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการประกันสุขภาพเหมือนเด็กไทย จึงต้องดูแลสุขภาพและความเจ็บป่วยของตนเองไปตามมีตามเกิด ถึงแม้ว่าเด็กจะได้รับการฉีดวัคซีนอย่างครบถ้วนตามโครงการรณรงค์ของจังหวัด แต่เมื่อไม่ได้รับการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม จึงมีปัญหาในการเรียนรู้

● **ปัญหาทางเศรษฐกิจ** แรงงานอพยพต่างด้าวที่ต้องการเพิ่ม รายได้ให้กับครอบครัว มักจะให้เด็กอายุ 11-14 ปี ทำงานกับนายจ้างที่ หลีกเลียงกฎหมายแรงงาน โดยจ้างเด็กที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์เข้าทำงาน เด็กเหล่านี้ต้องเข้าอนตั้งแต่ 2 ทุ่ม เพื่อตื่นขึ้นมาทำงานตอนตีหนึ่ง ถึง 3-5 โมงเย็น โดยค่าจ้างของเด็กจะรวมอยู่กับค่าจ้างของพ่อแม่ ทั้งนี้ มี รายงานว่า เด็กในกลุ่มนี้ประมาณ 10,000 คน โกงอายุให้สูงขึ้นเป็น 15 ปี เพื่อขอรับใบอนุญาตทำงาน (work permit) โดยเด็กจำนวนมากต้องทน อยู่กับสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ปลอดภัยและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพื่อหารายได้มาให้ครอบครัว

● **ปัญหาการคุ้มครองสิทธิ** เด็กอพยพต่างด้าวผิดกฎหมายที่ต้องเผชิญกับการล่วงละเมิดทางเพศและการทำร้ายร่างกาย ไม่สามารถ ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย เด็กบางคนถูกข่มขู่โดยนักค้ามนุษย์บาง คนต้องทนทำงานในโรงงานที่มีสภาพเลวร้ายและไม่ปลอดภัย และเด็ก หลายคนถูกเอาเปรียบแรงงานด้วยการทำงานหนัก แต่ค่าแรงต่ำ และ ไม่มีสวัสดิการที่เหมาะสม แม้ว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยสิทธิเด็กและมีสนธิ สัญญาคุ้มครองแรงงานที่ประเทศไทยร่วมลงนาม โดยถือว่าเด็กอพยพ ต่างด้าวเป็นเด็กด้อยโอกาสที่ต้องได้รับการคุ้มครองก็ตาม แต่การละเมิด สิทธิของเด็กเหล่านี้ก็ยังคงเกิดขึ้นในประเทศไทย

● **ปัญหาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกัน** เด็กอพยพต่างด้าวบางคนมีปัญหาในการอยู่ร่วมกับคนไทย อันมีสาเหตุ เนื่องมาจากทัศนคติของคนไทยบางคนที่เห็นว่าเด็กต่างด้าวที่อพยพตาม พ่อแม่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นภาระ จึงควรส่งกลับไปยัง ประเทศต้นทาง เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่เรียนรู้ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย จากสื่อต่างๆ หลายคนพูดภาษาไทยได้ แต่อ่านเขียนไม่เป็น การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมและการไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา ทำให้เด็กไม่ได้รับการ

พัฒนาเท่าที่ควร เมื่อโตขึ้นก็กลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ไม่มีทั้งทักษะชีวิต และไม่มีความมั่นใจในตนเอง แม้ว่าเด็กหลายคนหวังที่จะมีอนาคตที่ดีโดยมีรายงานว่าเด็กอพยพต่างด้าวหลายคนอยากเรียนภาษาไทย ภาษาพ่อแม่ (เช่น ภาษาพม่า ภาษามอญ) และภาษาอังกฤษ เพื่อการติดต่อสื่อสาร และเชื่อว่าการศึกษาคือจะช่วยให้พวกเขาสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัยและมีความสุขในสังคมไทย

จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ให้ผู้ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งรวมถึงเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ามีโอกาสได้รับการศึกษา ผู้ว่าราชการในจังหวัดสมุทรสาครได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้เด็กที่เป็นบุตรหลานแรงงานอพยพต่างด้าวหรือไม่มีสัญชาติไทย ทั้งนี้ มีข้อมูลจากเขตพื้นที่การศึกษาที่แสดงว่า มีเด็กเหล่านี้เกินกว่า 500 คนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดนี้ ในจำนวนนี้มีเด็ก 95 คน จำแนกเป็นเด็กหญิง 51 คน และเด็กชาย 44 คนที่ไม่ได้จดทะเบียน เมื่อจำแนกตามเชื้อชาติ ปรากฏว่าเป็นเด็กพม่า 56 คน ลาว 4 คน ลั๊วะ 18 คน กะเหรี่ยง 3 คน ฉาน 2 คน และชาวเขา 1 คน ที่ไม่ได้จดทะเบียน ข้อมูลดังกล่าวมีส่วนแสดงให้เห็นว่านโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดในการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กอพยพ ได้รับการตอบสนองและนำไปสู่การปฏิบัติ

แนวโน้มในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาเด็กอพยพ

ถึงแม้ว่านโยบายเกี่ยวกับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ ในปี 2547 จะทำให้เด็กเหล่านี้ได้อยู่กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองในประเทศไทย แต่มาตรการในการให้บริการด้านสาธารณสุขและการศึกษาแก่เด็กในกลุ่มดังกล่าวก็ยังไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดความยากลำบากในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัด

สมุทรสาครที่มีแรงงานอพยพอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาและให้บริการแก่คนเหล่านี้

ทั้งนี้ ในจังหวัดสมุทรสาคร ได้มีความพยายามเป็นอย่างมากในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมให้เด็กและแรงงานอพยพ โดยมีการสอดแทรกเนื้อหาให้คนเหล่านี้เรียนรู้ที่จะปรับตัว และปรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้เข้ากับสังคมไทย โดยเขตพื้นที่การศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนแก่เด็กออทิสติก เพื่อป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาแรงงานอพยพและปัญหาที่เกิดกับบุตรหลานของคนเหล่านี้ แล้วเสนอต่อจังหวัดเพื่อของบประมาณดำเนินการ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา แต่เนื่องจากกระทรวงมีงบประมาณจำกัด จึงจำเป็นต้องขอของบประมาณของจังหวัดมาใช้ดำเนินการ

นอกจากนั้น ทางจังหวัดได้จัดประชุมสัมมนาระดมสมอง ภายใต้อาณาเขตความร่วมมือในการปกป้องสิทธิของเด็ก ผู้ที่ด้อยโอกาส และเด็กออทิสติก โดยเชิญผู้แทนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสมุทรสาคร มาช่วยกันระดมความคิด ทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะทางการแก้ปัญหาของเด็กออทิสติก ซึ่งความร่วมมือในการพัฒนาฐานข้อมูลและการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสม นอกจากนั้น ยังมีการพูดถึงบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งแนวทางในการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ การจัดประชุมสัมมนาดังกล่าวนี้นับว่าเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการระดมความคิดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานของ

ประสบการณ์จริงของผู้ปฏิบัติ เพื่อกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และ ยุทธศาสตร์ร่วมกันในการแก้ปัญหา เพื่อปกป้องสิทธิของเด็กที่เป็น บุตรหลานของแรงงานอพยพต่างด้าวและแรงงานชนเผ่าในจังหวัดนี้

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกกลางคันของผู้เรียนในระดับประถมและ มัธยมศึกษา งานวิจัยในต่างประเทศ ได้แก่ งานวิจัยของ Rawat & S.L. Gupta (ค.ศ.1970/พ.ศ.2513) ในประเทศอินเดีย งานวิจัยของ Strom (1965/ 2508) และ Wehlage และคณะ (1989/2532) ในประเทศสหรัฐอเมริกา และ งานวิจัยของ Rumberger (1991/2534) ในประเทศอังกฤษ งานวิจัยเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกกลางคันของเด็ก ได้แก่ ปัจจัย เกี่ยวกับชุมชน ครอบครัว โรงเรียน ครู และตัวเด็กเอง

ผลที่ได้จากการวิจัยข้างต้น พบว่า เด็กที่ลาออกกลางคันส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในชุมชนที่ยากจน ห่างไกลความเจริญ และคนใน ชุมชนไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา นอกจากนี้ ในบางชุมชนยังมีค่านิยมและประเพณีที่กีดกันไม่ให้เด็กไปโรงเรียน อีกทั้งเด็กที่ลาออกกลาง คันส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน พ่อแม่ไม่เห็นความสำคัญของการ ศึกษา ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนก็ไม่เหมาะสม และไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก

Wehlage และคณะ ได้ทำการศึกษาโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 14 แห่ง ในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อป้องกัน ไม่ให้เด็กกลุ่มเสี่ยง (วัดจากเด็กที่ขาดเรียนเกิน 21 วันในปีที่ผ่านมา) ลาออกกลางคัน ผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นมี ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และส่งผลกระทบต่อเด็กแต่ละคน

ผลการวิจัยในประเทศไทยที่ทำกับเด็กกลุ่มต่างๆ ที่มีภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรม และระดับการศึกษาแตกต่างกัน ได้ข้อค้นพบที่คล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของต่างประเทศ โดย ศิริ วรศิริ (2513) ชวนพิศ นวลพริ้ง (2516) ทำการศึกษาในชุมชนแออัดในกรุงเทพฯ และพบว่า ความยากจน ความต้องการให้เด็กทำงานบ้านและเลี้ยงดูน้อง ผลการเรียนต่ำ รวมทั้งการตกซ้ำชั้น ความไม่สนใจเรียน และระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน มีผลต่อการลาออกกลางคัน

การศึกษาวิจัยของ มัย สุขเอี่ยม (2525) ในชุมชนสลัมคลองเตยพบว่า ครูและผู้ปกครองมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับสาเหตุของการลาออกกลางคัน โดยครูมีความเห็นว่า การลาออกกลางคันเป็นผลมาจากความไม่เอาใจใส่ของพ่อแม่และตัวเด็กเอง ที่มีต่อการศึกษาและการเรียนของเด็ก ในขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีความเห็นว่า การที่เด็กลาออกกลางคันเกิดจากการที่เด็กมีผลการเรียนต่ำ ความจำเป็นที่เด็กต้องช่วยครอบครัวทำงานหารายได้ และความไม่เอาใจใส่ของครูในการติดตามเด็กที่ขาดเรียน

ความเห็นที่แตกต่างกันของครูและผู้ปกครองที่พบในงานวิจัยข้างต้น แท้จริงแล้วเป็นความเห็นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพราะการที่ผู้ปกครองและเด็กไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาย่อมเป็นผลสืบเนื่องมาจากความยากจนของครอบครัวและความไม่เอาใจใส่ของครู ซึ่งส่งผลทำให้เด็กมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนไม่ดี และในที่สุดก็ต้องลาออกกลางคัน

ในการทำงานเดียวกัน ข้อค้นพบจากงานวิจัยอื่นๆ ของประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมของชุมชน โรงเรียน ครอบครัว และปัญหาของเด็กเองมีผลทำให้เด็กลาออกกลางคัน ถึงแม้ว่าตัวแปรต่างๆ ที่พบในแต่ละปัจจัยจะแตกต่างกันไปก็ตาม ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไป

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้เรียน

ตัวแปรที่พบในปัจจัยผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (สมพร สุทธิสังข์, 2532 เสาวคนธ์ จันทรมณี, 2529 ลำเพย สนิธิ, 2539 มัย สุขเยี่ยม, 2525 จุฑญา วิรุฬห์รัตน์, 2520 อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว, 2539) และสำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2540) ความไม่เอาใจใส่ในการเรียน การทำการบ้าน และการทำงานส่งครู (ศิริ วรศิริ, 2513 ชวนพิศ นวลพริ้ง, 2516 สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2540), การขาดเรียนบ่อยๆ (อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว, 2539) การไม่มีหลักประกันว่าเมื่อเรียนจบแล้วจะมีงานทำสำหรับผู้เรียน ในสถาบันอาชีวศึกษา การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และผู้ปกครอง (เสาวคนธ์ จันทรมณี, 2529) การที่เด็กมีอายุน้อยกว่าหรือสูงกว่าเพื่อนร่วมชั้น ทำให้ปรับตัวลำบาก ปัญหาสุขภาพ (ศิริ วรศิริ, 2513 ชวนพิศ นวลพริ้ง, 2516) ปัญหาทางสังคม เช่น ติดยาเสพติด ตั้งครวรรค์ หรือมีความสัมพันธ์ทางเพศ (สมพร สุทธิสังข์, 2532) การมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อนในห้อง (อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว, 2539) มีปัญหากับครู (ลำเพย สนิธิ, 2539) และคบเพื่อนที่ไม่ดี (จุฑญา วิรุฬห์รัตน์, 2520)

ปัจจัยทางบ้าน

ตัวแปรที่พบในปัจจัยนี้ ได้แก่ ความยากจนและการมีรายได้ที่ไม่แน่นอนของครอบครัว (สมพร สุทธิสังข์, 2532 เสาวคนธ์ จันทรมณี, 2529 อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว, 2539 ศิริ วรศิริ, 2513 ชวนพิศ นวลพริ้ง, 2516 ลำเพย สนิธิ, 2539 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ค่าเล่าเรียนแพงและไม่มีเงินเสียค่าเล่าเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542) พ่อแม่มีการศึกษาต่ำและไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา (ศิริ วรศิริ, 2513 มัย สุขเยี่ยม, 2525 ลำเพย สนิธิ, 2539) ความ

ต้องการใช้แรงงานของเด็ก ทั้งในการทำงานบ้านและหารายได้ให้กับครอบครัว (อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว, 2539 ศิริ วรศิริ, 2513 ชวนพิศ นวลพริ้ง, 2516 เสาวคนธ์ จันทรมณี, 2529 มัย สุขเยี่ยม, 2525 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542) การที่พ่อแม่ย้ายไปทำงานที่อื่น (ศิริ วรศิริ, 2513) และการที่พ่อแม่ตามใจเด็กมากเกินไป (จรรยา วิรุฬห์รัตน์, 2520)

ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีผลต่อการลาออกกลางคันของเด็กที่พบในงานวิจัยต่างๆ ได้แก่ ตัวแปรด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน และตัวแปรเกี่ยวกับครู ตัวแปรเกี่ยวกับโปรแกรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดตารางเรียน การขาดแคลนครู วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน หนังสือแบบเรียน และคู่มือการเรียน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2521) โปรแกรมการเรียนการสอนไม่เหมาะสม ไม่น่าสนใจและไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542) การให้บริการจัดการศึกษาที่ไม่เพียงพอและความไม่ปลอดภัยของโรงเรียน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2521) สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2540)

สำหรับตัวแปรเกี่ยวกับครูที่ส่งผลต่อการลาออกกลางคันของเด็ก ได้แก่ ทักษะคติที่ไม่ดีของครูต่อวิชาชีพ และต่อตัวผู้เรียน (อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว, 2539) การสอนโดยใช้ศัพท์หรือคำพูดที่ยากต่อความเข้าใจ การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อเด็ก (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2521) สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2540) และความไม่ใส่ใจติดตามเด็กที่ขาดเรียน (เสาวคนธ์ จันทรมณี, 2529)

ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

ตัวแปรที่พบในปัจจัยนี้ ได้แก่ ความห่างไกลของชุมชนและระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน (ชวนพิศ นวลพริ้ง, 2516 รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์ 2533) การขาดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น การขาดแคลนน้ำประปา ไฟฟ้า ศูนย์อนามัย ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างครอบครัวและชุมชน และการที่ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา (สุรพงษ์ ปนาทกุล, 2527 ลำเพย สนธิ, 2539 จรุณ วิรุฬห์รัตน์, 2520) ค่านิยมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม ปัญหาเกี่ยวกับภาษา และปัญหาด้านกฎหมาย ก็เป็นตัวแปรที่พบในงานวิจัยว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญต่อการลาออกกลางคันของเด็ก (สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2540)

สำหรับปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้เด็กเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้น มีผลงานวิจัยของอานันท์ ทาปทา (2533) ที่พบว่า ความคาดหวังทางอาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษากการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี และการมีพี่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กเรียนต่อ

กล่าวโดยสรุป สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กลาออกกลางคัน เท่าที่พบในงานวิจัยส่วนใหญ่ มักจะเกิดจากปัจจัยและตัวแปร ดังนี้

- ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเด็ก ประกอบด้วยตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ การตกชั้น ความไม่สนใจในการเรียนและเห็นว่าการเรียนเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ การที่เด็กมีอายุน้อยหรือมากเกินไป การมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ทั้งสุขภาพกายและสติปัญญา และการมีปัญหาทางสังคมของเด็ก

- ปัจจัยทางบ้าน ซึ่งรวมตัวแปรความยากจน การที่ครอบครัวมีรายได้และการศึกษาต่ำ การย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ ความต้องการใช้แรงงานเด็ก และความไม่เอาใจใส่ของครอบครัวที่มีต่อการเรียนของเด็ก

- ปัจจัยด้านโรงเรียนและครู ประกอบด้วยตัวแปรจำนวนครูที่ไม่พอเพียง ทักษะคติที่ไม่ดีของครูต่อการสอนและต่อตัวเด็ก การที่ครูไม่สนใจติดตามเด็กที่ขาดเรียน การขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก โปรแกรมการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ และไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก

- ปัจจัยด้านชุมชนและวัฒนธรรม ประกอบด้วยตัวแปรระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน ความยากจนและความล้าหลังของชุมชน การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน น้ำกิน น้ำใช้ ชุมชนแออัด ชุมชนต่างวัฒนธรรม การที่คนในชุมชนมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และไม่มีความสัมพันธ์กับโรงเรียน และกฎหมาย กฎ ระเบียบที่ไม่เหมาะสมในสังคม

การลงพื้นที่และเยี่ยมชมโรงเรียน

นอกจากการประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสมุทรสาคร และการศึกษาเอกสารและงานวิจัยแล้ว นักวิจัยในโครงการยังได้ลงพื้นที่ไปดูโรงเรียนที่มีเด็กที่เป็นบุตรหลานแรงงานอพยพต่างด้าวและชนเผ่าเรียนอยู่ 4 โรงเรียน และเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้ 1 ศูนย์การเรียนรู้ นอกจากนั้น ยังเข้าไปดูชุมชนและพบปะพูดคุยกับพ่อแม่ของเด็กทั้งที่เรียนอยู่ในโรงเรียน ในศูนย์การเรียนรู้ และเด็กที่ไม่ได้เรียน เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์และโอกาสทางการศึกษาของเด็กเหล่านี้ในจังหวัดสมุทรสาคร

ผลจากการลงพื้นที่ พบว่า เชื้อชาติและชนชาติของเด็ก รวมทั้งระยะเวลาที่เด็กและผู้ปกครองอยู่ในประเทศไทย น่าจะมีความสัมพันธ์กับโอกาสทางการศึกษา ความเอาใจใส่ในการเรียน และทัศนคติต่อการศึกษารวมของเด็ก นอกจากนี้ ยังพบว่า การที่เด็กอยู่ในเมือง ซึ่งมีโอกาส

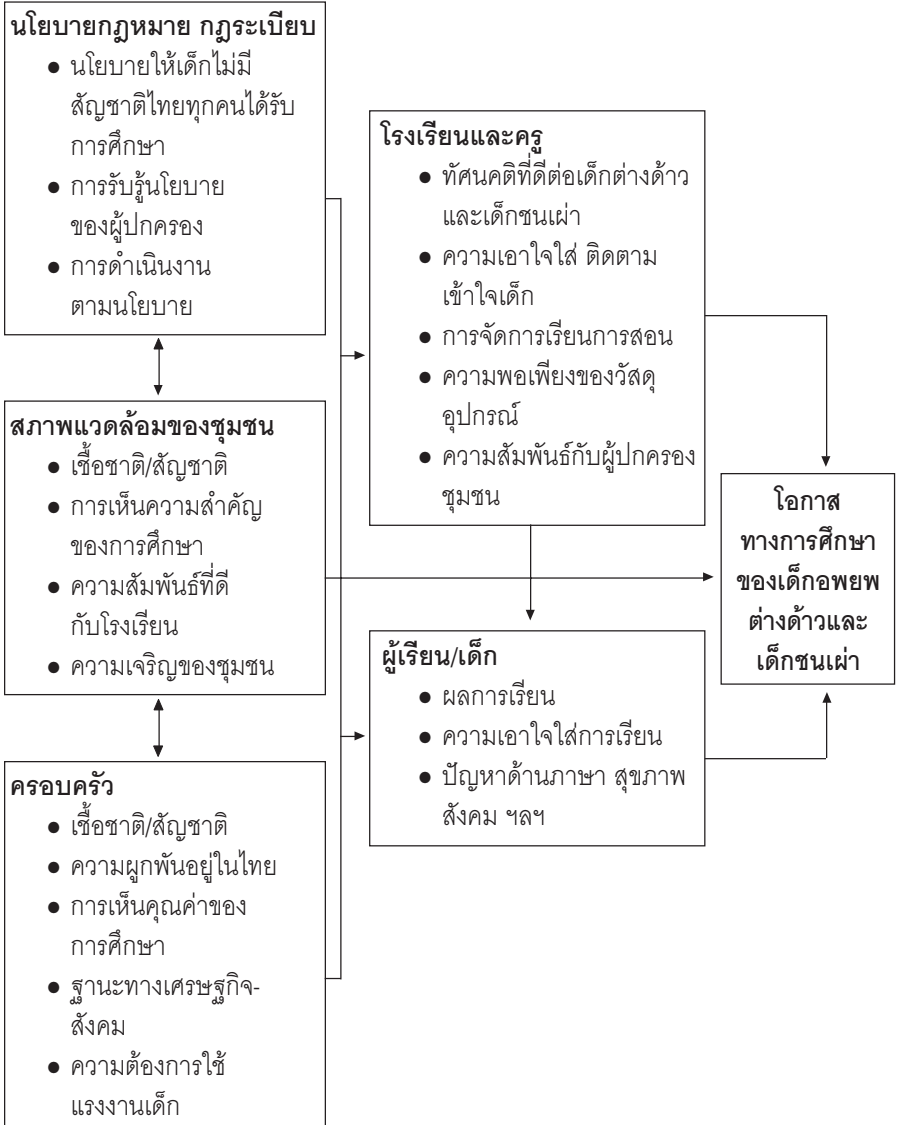
หางานที่มีรายได้ดี ทำได้ง่าย น่าจะมีผลทำให้ผู้ปกครองไม่อยากจะส่งลูกเข้าเรียน เนื่องจากค่าเสียโอกาสที่เกิดจากการเรียนแทนการทำงานของเด็กมีค่าสูง และจากการเยี่ยมชมโรงเรียน พบว่า การที่ครูมีความเข้าใจต่อสภาพปัญหาและความต้องการของเด็กเหล่านี้ น่าจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กอยากเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งยังพบว่าเด็กอพยพที่เรียนอยู่ในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบ ชยัน และเอาใจใส่ในการเรียน จึงทำให้ครูเต็มใจที่จะสอนและให้ความช่วยเหลือเด็ก

กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ การประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวและชนเผ่า และบุตรหลานของคนเหล่านี้ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการลงไปดูในพื้นที่ ทำให้ได้ข้อมูลที่น่ามาใช้ในการพัฒนากรอบความคิดเกี่ยวกับปัจจัยและตัวแปรต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพเด็กต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ดังที่นำเสนอในแผนภาพที่ 1 โดยเป็นกรอบความคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดแสดงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ โอกาสทางการเรียนของเด็ก

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ และการวิจัยในเชิงคุณภาพกับกรณีศึกษา เพื่อดูปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและชนเผ่า รวมทั้งปัญหาที่เด็กเหล่านี้ไม่เข้ารับการศึกษารือลาออกกลางคัน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

การเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยนำข้อมูลเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่เรียนอยู่ในโรงเรียนและศูนย์การเรียนที่มีอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานการศึกษาของเทศบาล และองค์กรเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน มาใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน ศูนย์การเรียน และเด็กอพยพต่างด้าวหรือชนเผ่า เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงสำรวจเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา โอกาสทางการเรียน และการลาออกกลางคันของเด็ก โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน

โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร มีทั้งหมด 48 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 46 โรงเรียนที่เหลืออีก 2 โรงเรียนเป็นโรงเรียนเทศบาล โรงเรียนเหล่านี้มีนักเรียนอพยพต่างด้าวและนักเรียนชนเผ่าที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนประมาณ 562 คน ประกอบด้วยนักเรียนเชื้อสายมอญ 6 คน ลาว 9 คน จีน 8 คน พม่า 133 คน ลั๊วะ 221 คน และชาวเขา 57 คน

ส่วนที่เหลือเป็นนักเรียนไทยแต่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร และเด็กที่ไม่สามารถระบุชนชาติได้ จากโรงเรียน 48 โรงเรียน ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างมาครึ่งหนึ่งของทั้งหมด โดยในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้นำข้อมูลของเด็กเหล่านี้ที่เรียนอยู่ในแต่ละโรงเรียนมาพิจารณา เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้เด็กชนชาติต่างๆ ที่มีอยู่ทั้งหมดในจังหวัดนี้ โดยในกรณีของโรงเรียนที่มีนักเรียนชนชาติมอญ ลาว และจีน ซึ่งมีจำนวนเด็กน้อยมาก ก็เลือกโรงเรียนเหล่านี้ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง สำหรับที่เหลืออีก 16 โรงเรียน ใช้วิธีสุ่มจากโรงเรียนที่มีเด็กชนชาติต่างๆ เข้ามาเรียนอย่างน้อย 2-3 ชนชาติ

กลุ่มตัวอย่างศูนย์การเรียน

ศูนย์การเรียนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ามีทั้งหมด 6 ศูนย์ โดยเป็นศูนย์การเรียนขององค์กรเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน 2 ศูนย์ เป็นศูนย์การเรียนของมูลนิธิรักประเทศไทย 3 ศูนย์ ที่เหลืออีก 1 ศูนย์เป็นของชุมชนชาวมอญเพื่อให้บริการแก่เด็กในชุมชน เนื่องจากศูนย์การเรียนเหล่านี้มีจำนวนไม่มาก จึงเลือกมาศึกษาทั้งหมด

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

กลุ่มตัวอย่างของเด็กต่างด้าวหรือเด็กชนเผ่ามี 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) เด็กที่รับการศึกษาในระบบโรงเรียน 2) เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียน และ 3) เด็กที่ไม่ได้เรียนในสถานศึกษาใดๆ ทั้งสิ้น การเลือกกลุ่มตัวอย่างของเด็กแต่ละกลุ่ม ดำเนินการดังนี้

1. เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่เรียนในโรงเรียน

เลือกกลุ่มตัวอย่างมาประมาณ 1 ใน 4 ของเด็กทั้งหมดในกลุ่มนี้ ได้กลุ่มตัวอย่างของเด็กเหล่านี้ประมาณ 100 คน โดยรวมเด็กเชื้อสายมอญ

ลาว และจีนที่มีจำนวนน้อยมากมาทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างที่เหลือ เลือกจากเด็กนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 24 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย เด็กพม่า 70 คน ลั๊วะ 184 คน และเด็กชาวเขา 51 คน ด้วยวิธีสุ่มแบบจำแนกประเภท โดยใช้สัดส่วน 1:2:1 ซึ่งใกล้เคียงกับสัดส่วนประชากรของเด็กแต่ละชนชาติที่เรียนอยู่ในโรงเรียน โดยในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของเด็กแต่ละชนชาติ พยายามเลือกให้ครอบคลุมเด็กที่มีแนวโน้มโอกาสทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ โดยดูจากผลทางการเรียน และการที่เด็กต้องช่วยครอบครัวทำงานหารายได้ ประกอบกับการถามความเห็นจากครูและนักวิจัยที่ไปเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เด็ก ผลจากการสุ่มตัวอย่างทำให้ได้จำนวนตัวอย่างของเด็กนักเรียนในโรงเรียนประกอบด้วยเด็กเชื้อสายจีน 2 คน มอญ 12 คน ลาว 2 คน พม่า 5 คน ลั๊วะ 58 คน และชาวเขา 20 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างเด็กทั้งหมด 101 คน

2. เด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่าที่เรียนในศูนย์การเรียน เลือกกลุ่มตัวอย่างเด็กมาจากศูนย์การเรียนของ 3 องค์กร ประกอบด้วย องค์กรเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพแรงงาน มูลนิธิรักประเทศไทย และชุมชนมอญ โดยสุ่มตัวอย่างเด็กที่ครูระบุว่ามีความโน้มเอียงทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มาองค์กรละประมาณ 25 คน ได้จำนวนตัวอย่างเด็กจากศูนย์การเรียนทั้งหมด จำนวน 78 คน

3. เด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่าที่ไม่ได้เรียน เลือกตัวอย่างเด็กในกลุ่มนี้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียงกับชุมชนที่เด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่าในศูนย์การเรียนพักอาศัยอยู่ เป็นจำนวน 26 คน

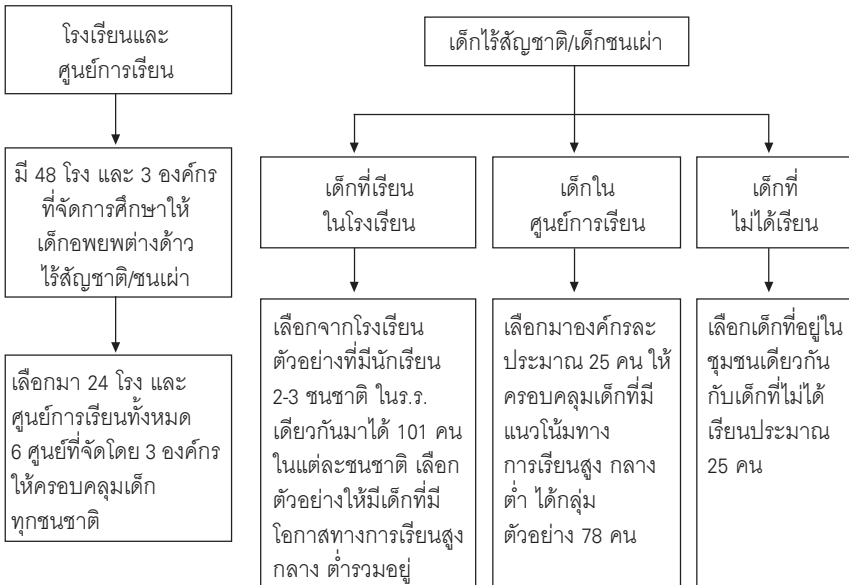

การเลือกกรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือจากเด็กที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่างข้างต้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่ได้จากการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ ประกอบกับความคิดเห็นของนักวิจัยและครู เพื่อเลือกกรณีที่น่าสนใจมาศึกษา โดยเลือกเด็กในโรงเรียน เด็กในศูนย์การเรียน และเด็กที่ไม่ได้เรียน มากลุ่มละ 4 คน จำแนกเป็นเด็กที่น่าจะมีโอกาสทางการเรียนสูง 2 คน และต่ำ 2 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการศึกษารวมทั้งปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อโอกาสทางการเรียนของเด็กเหล่านี้

จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างและกรณีศึกษาข้างต้น ได้ผลสรุปดังที่นำเสนอในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามโรงเรียน แบบสอบถามโรงเรียนมีประเด็นคำถามเพื่อการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ก) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของโรงเรียน ประกอบด้วย ระดับการศึกษาที่สอน จำนวนปีที่เปิดสอน ที่ตั้งของโรงเรียน ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวจังหวัด ตัวอำเภอ และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับการศึกษาเดียวกันที่ตั้งอยู่ใกล้ที่สุด การมีสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น สภาพการเดินทางมาโรงเรียนของเด็ก

ข) ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและครู ได้แก่ ข้อมูลจำนวนนักเรียน จำแนกตามเชื้อชาติ สัญชาติ เพศ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และข้อมูลจำนวนและวุฒิของครู

ค) ข้อมูลพื้นฐานของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ประกอบด้วยอาชีพบิดา มารดา และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองไทย การพูดภาษาไทยที่บ้านและความสามารถของเด็กในการติดต่อสื่อสาร และอยู่ร่วมกับคนไทยและเด็กไทย

ง) ผลการเรียนรู้ของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ได้แก่ ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แนวโน้มการลาออกกลางคัน และความเป็นไปได้ในการเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น รวมทั้งข้อมูลเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ารายบุคคล ที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน

จ) สาเหตุการลาออกกลางคันของเด็กอพยพต่างด้าว และเด็กชนเผ่า เป็นการถามความเห็นของโรงเรียนในประเด็นดังกล่าว และแนวทางแก้ไข

ฉ) การรับรู้นโยบายในการให้การศึกษาแก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า เป็นการถามความเห็นโรงเรียนเกี่ยวกับการรับรู้นโยบายในเรื่องนี้ของโรงเรียนและผู้ปกครอง รวมถึงแหล่งที่มาของข้อมูลที่ทำให้รับรู้ต่อดังกล่าว และความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ช) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จัดให้ในโรงเรียน เป็นการถามความเห็นเกี่ยวกับความเพียงพอของอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ และวัสดุการเรียนการสอน การจัดหาทุนทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน การแจกเครื่องแบบนักเรียน การจัดบริการเกี่ยวกับสุขภาพ และการให้การอบรมในเรื่องจริยธรรม คุณธรรม เป็นต้น

ซ) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับเด็กอพยพและผู้ปกครองของเด็ก ซึ่งรวมการให้บริการแนะแนวแก่เด็ก ทักษะชีวิตของครูที่มีต่อผู้เรียนที่เป็นเด็กต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ความสัมพันธ์ของครูกับผู้ปกครอง และการเยี่ยมบ้านเด็ก

2. แบบสอบถามศูนย์การเรียน มีประเด็นคำถามเช่นเดียวกันกับแบบสอบถามโรงเรียน เพียงแต่มีการปรับเนื้อหาของคำถามให้สอดคล้องเหมาะสมกับการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียน

3. แบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษา แบบสอบถามนี้ ใช้กับเด็กอพยพที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งอ่าน เขียน ภาษาไทย ได้ดี และโตพอที่จะตอบคำถามต่างๆ ได้เอง ประเด็นคำถามในแบบสอบถามมี ดังนี้

ก. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับเด็ก เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ที่บ้าน อายุ จำนวนปีที่เรียนอยู่ในโรงเรียน การมีบัตรแสดงสถานะบุคคล เป็นต้น

ข. ข้อมูลพื้นฐานทางบ้าน ได้แก่ ที่ตั้งในเมือง-นอกเมือง ของบ้านที่อยู่อาศัย บิดามารดาอยู่ด้วยกันหรือแยกกันอยู่ อาชีพและการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว ภาษาพูดที่บ้าน การเดินทางไปโรงเรียนและระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มีในบ้าน

ค. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนและเพื่อนบ้าน ได้แก่ ที่ตั้งของชุมชน สภาพการเดินทางในชุมชน ระยะทางจากชุมชนถึงตัวจังหวัดและอำเภอ ภาษาพูดของเพื่อนบ้านในชุมชน การให้ความช่วยเหลือของเพื่อนบ้าน ความสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน และการไป-ไม่ไปโรงเรียนของเด็กในชุมชน และเพื่อนสนิทของนักเรียน เป็นต้น

ง. ความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษา อาชีพ และการอยู่ในประเทศไทยของเด็ก ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษา ระดับการศึกษาที่คาดหวังให้เด็กเรียนสำเร็จ ความช่วยเหลือสนับสนุนของพ่อแม่ เพื่อให้เด็กเรียนจนจบการศึกษาตามความคาดหวัง ความต้องการให้เด็กทำงานหารายได้ การรับรู้ นโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาให้เด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนแอ่ง และความเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จตามนโยบาย รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการลาออกจากโรงเรียนกลางคันของคนในครอบครัว และสาเหตุการลาออกกลางคัน

จ. ความเห็นที่มีต่อครูและบริการทางการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู การปฏิบัติต่อนักเรียนกลุ่มต่างๆ ว่ามีความเท่าเทียมกันหรือ

เลือกปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้านเด็ก
ของครู การให้บริการด้านสุขภาพ การส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมใน
โรงเรียน และการรายงานผลการเรียนของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ

**4. แบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการกับเด็กประถมศึกษา
และผู้ปกครอง** เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาเหมือนกับแบบสอบถาม
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา แต่มีการปรับคำพูดให้เหมาะสมกับการเก็บ
ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แทนการตอบแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลกับ
เด็กและผู้ปกครองที่อ่านเขียนภาษาไทยไม่ค่อยได้

5. แบบสัมภาษณ์เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียน เป็นแบบ
สัมภาษณ์ที่ปรับมาจากแบบในข้อ 4 ข้างต้น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพ
การเรียนการสอนในศูนย์การเรียน เช่น แทนที่จะถามถึงสาเหตุการลา
ออกกลางคัน ก็เปลี่ยนมาถามเกี่ยวกับสาเหตุที่เด็กไม่เข้ารับการศึกษ
ในระบบโรงเรียน และสาเหตุที่เด็กไม่เรียนอย่างต่อเนื่องในศูนย์การเรียน
 เป็นต้น

6. แบบสัมภาษณ์เด็กที่ไม่ได้เรียน มีประเด็นคำถามส่วนใหญ่
คล้ายคลึงกับแบบสัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครองกลุ่มอื่นๆ โดยมีการปรับ
ข้อคำถามเกี่ยวกับการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานภาพของเด็กกลุ่มนี้ ซึ่ง
มีความแตกต่างจากเด็กกลุ่มอื่นๆ

7. ประเด็นคำถามในเชิงลึกกับกรณีศึกษา ใช้วิธีการ
สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเด็กที่เลือกมาเป็นกรณีศึกษาและพ่อ
แม่ของเด็ก โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญๆ ที่มีผลต่อ
โอกาสทางการศึกษาและการลาออกกลางคันหรือการที่เด็กไม่ได้เรียน
ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบของรัฐที่เกี่ยวกับโอกาส
ทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่า ปัจจัยด้านชุมชน

และครอบครัว การวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพของเด็กในอนาคต ความมุ่งหวังตั้งใจที่จะอยู่ในประเทศไทยต่อไป และการปฏิบัติที่ได้รับจากหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เด็กกลุ่มต่างๆ มีโอกาสทางการเรียนแตกต่างกัน

แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ข้างต้น ได้นำไปทดลองใช้กับโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และเด็กกลุ่มต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ยังได้จัดประชุมกับผู้บริหาร ครู และผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง และนำความคิดเห็นดังกล่าวมาปรับปรุงแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ก่อนที่จะออกไปเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยส่งแบบสำรวจโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ไปให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูล ในขณะที่เดียวกันก็ส่งแบบสอบถามนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่กำลังเรียนระดับมัธยมศึกษาพร้อมไปกับแบบสำรวจของโรงเรียน โดยขอให้ผู้บริหารแจกแบบสอบถามให้เด็กกรอกข้อมูลให้ด้วย หลังจากนั้น นักวิจัยได้เดินทางไปยังโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้เพื่อรับแบบสอบถามกลับคืนมา พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่กรอกในแบบสำรวจ และดำเนินการสัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครองที่อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ ซึ่งได้ขอให้โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้นัดหมายไว้ล่วงหน้าตามความสะดวกของผู้ปกครอง

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ข้างต้น ได้นำมาประมวลผลเบื้องต้นเพื่อเลือกกรณีศึกษา ต่อจากนั้น จึงขอความ

ร่วมมือจากครูในโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ให้ช่วยประสานและนัดเด็กที่เป็นกรณีศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อการสัมภาษณ์ในเชิงลึกต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์จากค่าความถี่ ร้อยละและค่าสถิติพรรณนา (descriptive statistics) นอกจากนั้นยังทำการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (ANOVA หรือ Analysis of Variance) และการทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ โดยใช้ค่า t (t-test) สำหรับตัวแปรที่มีมาตรวัดแบบต่อเนื่อง (continuous or interval scale) ส่วนตัวแปรที่มีการวัดแบบจำแนกประเภท (categorical variable) วิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้การทดสอบ χ^2 (chi-square test) นอกจากนั้น ยังวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ LISREL (Linear Structure Relation Model) เพื่อหาผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กกลุ่มต่างๆ ตามกรอบความคิดของการวิจัยที่นำเสนอในบทที่ 2

สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกกับกรณีศึกษา ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำมาอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ และเพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างของโอกาสทางการเรียนของเด็กกลุ่มต่างๆ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ในบทนี้ จะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ซึ่งรวมการวิเคราะห์ผลที่ได้จากค่าสถิติพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนและศูนย์การเรียน ซึ่งเป็นผู้ให้บริการทางการศึกษา และกลุ่มตัวอย่างเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นผู้รับบริการทางการศึกษา ตลอดจนเสนอผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเด็กกลุ่มต่างๆ และปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการเรียนของเด็กเหล่านี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย โรงเรียน 24 โรงเรียน และศูนย์การเรียน 6 ศูนย์ที่จัดการศึกษาให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า นอกจากนี้ ก็มีกลุ่มตัวอย่างของเด็กเหล่านี้ ซึ่งประกอบด้วย เด็กที่รับการศึกษาในระบบโรงเรียน 101 คน เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียน 78 คน และเด็กที่ไม่ได้เรียน 26 คน โดยได้ผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนและศูนย์การเรียน

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ระดับการศึกษาที่เปิดสอนในโรงเรียน ตามข้อมูลที่นำเสนอในตารางที่ 1 มีตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา โดยโรงเรียนส่วนใหญ่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียน ไม่ได้จำแนกเป็นระดับการศึกษาเหมือนกับการศึกษา

ในระบบโรงเรียน แต่อาจเทียบได้กับการศึกษาในระดับก่อนประถมและ
ประถมศึกษา

ที่ตั้งของโรงเรียน ส่วนใหญ่อยู่นอกเมือง (79.2%) ในขณะที่ศูนย์
การเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเมือง ระยะทางโดยเฉลี่ยจากโรงเรียนถึงตัว
จังหวัดเท่ากับ 14.5 กิโลเมตร ในขณะที่ศูนย์การเรียนอยู่ห่างจากตัว
จังหวัดเพียง 2.7 กิโลเมตร สำหรับระยะทางถึงตัวอำเภอ ทั้งโรงเรียน
และศูนย์การเรียน มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน และมีสภาพการเดินทางที่
สะดวกพอๆ กัน แม้ว่าจะมีที่ตั้งในเมือง-นอกเมืองแตกต่างกัน

ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนและศูนย์การเรียนทุก
แห่งมีไฟฟ้าใช้ ส่วนน้ำประปา มีโรงเรียนประมาณ 1 ใน 5 หรือร้อยละ 17
ไม่มีน้ำประปาใช้ (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนและศูนย์การเรียน

ตัวแปร	โรงเรียน	ศูนย์การเรียน
ระดับการศึกษาที่เปิดสอน	ก่อนประถม-ม.ปลาย	ก่อนประถม-ประถม
อยู่ในเมือง : นอกเมือง	20.8 : 79.2 %	40 : 60 %
การเดินทางสะดวก	83 %	40 %
มีไฟฟ้า	100 %	100 %
มีน้ำประปา	83 %	100 %
ระยะทางถึงตัวเมือง	14.5 ก.ม.	2.7 ก.ม.
ระยะทางถึงตัวจังหวัด	2.7 ก.ม.	2.5 ก.ม.
ระยะทางถึงโรงเรียนที่ใกล้ที่สุด	4.1 ก.ม.	4.2 ก.ม.

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและครู

ขนาดของโรงเรียนซึ่งดูจากจำนวนนักเรียน ตามข้อมูลในตารางที่ 2 มีค่าโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียน 689 คน ในขณะที่ศูนย์การเรียนมีขนาดเล็กกว่ามาก คือ มีผู้เรียนโดยเฉลี่ยเพียง 72.8 คน สำหรับสัดส่วนของนักเรียนหญิงและชายในโรงเรียนมีสัดส่วนพอๆ กัน ในขณะที่ศูนย์การเรียนมีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย เมื่อจำแนกผู้เรียนตามระดับการศึกษาพบว่า ในโรงเรียนมีนักเรียนประถมศึกษามากที่สุด คือ ร้อยละ 54 รองลงมาคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 26 นักเรียนก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 14 และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 6 ในขณะที่ศูนย์การเรียนมีผู้เรียนที่เทียบได้กับระดับประถมศึกษา ร้อยละ 85 ที่เหลือร้อยละ 15 เป็นผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา

จำนวนครูโดยเฉลี่ย เท่ากับ 25.6 คนต่อ 1 โรงเรียน ในขณะที่ศูนย์การเรียนแต่ละศูนย์มีครูโดยเฉลี่ยเพียง 3.8 คน ทำให้จำนวนนักเรียน : ครู 1 คนในโรงเรียน เท่ากับ 26.9 : 1 และในศูนย์การเรียน เท่ากับ 19.2 : 1 โดยครูส่วนใหญ่ที่สอนในโรงเรียนมีวุฒิปริญญาตรี (ร้อยละ 87.5) ในขณะที่ครูในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 68.4)

เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนทั้งหมดเป็นเด็กอพยพต่างด้าว ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กไทย มีเด็กอพยพเรียนอยู่เพียงร้อยละ 2.4 ของนักเรียนทั้งหมด โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวลัวะและชาวเขา ในขณะที่เด็กในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่เป็นมอญและพม่า

เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กอพยพที่ลาออกระหว่างปีเปรียบเทียบกับเด็กที่เข้ามาเรียนกลางปี พบว่า เด็กที่ลาออกระหว่างปีมีจำนวนมากกว่าเด็กที่เข้าเรียนกลางปี แสดงให้เห็นถึงปัญหาการลาออกกลางคันของเด็กเหล่านี้ในจังหวัดสมุทรสาคร (ดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 : ข้อมูลผู้เรียนและครูในโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้

ตัวแปร	โรงเรียน	ศูนย์การเรียนรู้
จำนวนนักเรียนต่อโรงเรียน	689	72.8
ร้อยละของนักเรียนชาย : หญิง	51.6 : 48.4 %	42.3 : 57.7 %
% นักเรียนก่อนประถม : ประถม : ม.ต้น : ม.ปลาย	14 : 54 : 26 : 6 %	15 : 85 : 0 : 0 %
จำนวนครูต่อโรงเรียน	25.6	3.8
จำนวนนักเรียน : ครู 1 คน	26.9 : 1	19.2 : 1
% ครูต่ำกว่าป.ตรี : ป.ตรี : สูงกว่าป. ตรี	2.9 : 87.5 : 9.6 %	68.4 : 31.6 : 0 %
% นักเรียนอพยพ : นักเรียนทั้งหมด	2.4 %	100 %
ชนชาติของนักเรียนอพยพ	ลัวะ ชาวเขา	มอญ พม่า
% นักเรียนอพยพที่ออก : ที่เข้าเรียนระหว่างปี	2.8 : 1.5	9.6 : 4.1

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครอง และเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ที่นำเสนอในตารางที่ 3 แสดงว่า พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กอพยพต่างด้าวที่รับการศึกษาในระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้างทำสวน ผิดกับผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งส่วนใหญ่รับจ้างแกะกุ้ง แกะปู หรือทำงานอยู่ในเรือประมง ในด้านฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.5 และศูนย์การเรียนรู้ร้อยละ 60 ให้ข้อมูลว่า ผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้มีฐานะยากจน นอกจากนี้ ร้อยละ 66.7 ของโรงเรียนและร้อยละ 40 ของศูนย์การเรียนรู้รายงานข้อมูลว่าเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ามีฐานะยากจนกว่าผู้ปกครองไทย ข้อมูลดังกล่าว

แสดงว่าผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มีฐานะดีไปกว่าผู้ปกครองของเด็กไทย จากการสัมภาษณ์และการศึกษากรณีศึกษา พบว่าผู้ปกครองชาวมอญและพม่าส่วนใหญ่มุ่งทำงานเพื่อสะสมรายได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในขณะที่แรงงานของคนเหล่านี้ก็เป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ จึงทำให้มีรายได้และฐานะไม่เลวร้ายมากนัก อยู่น้อยๆ ก็มีรายได้ดีกว่าที่อยู่ในประเทศต้นทาง

ตารางที่ 3 : ข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองและเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าในโรงเรียนและศูนย์การเรียน

ตัวแปร	โรงเรียน	ศูนย์การเรียน
อาชีพผู้ปกครอง	ทำสวน	แกะกึ่ง ประมง
ผู้ปกครองฐานะยากจน	87.5 %	60 %
ผู้ปกครองฐานะยากจนกว่าผู้ปกครองไทย	66.7 %	40 %
ความกลมกลืนกับเด็กไทย	75%	40 %
การเกาะกลุ่มกับเด็กไทย	100 %	40 %
ไม่มีความแปลกแยกจากเด็กไทย	45.8 %	0 %
สามารถพูดภาษาไทยได้	100 %	80 %
อ่านเขียนภาษาไทยได้ดี	62.5 %	0 %

ตารางที่ 3 ยังแสดงว่า เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่เรียนในโรงเรียนมีความกลมกลืนมากกว่าเด็กในศูนย์การเรียน ดังจะเห็นได้ว่าโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 75 ที่ให้ข้อมูลว่าเด็กเหล่านี้อยู่ร่วมกับเด็กไทยได้ดี และร้อยละ 100 บอกว่าเด็กเกาะกลุ่มกับเด็กไทย ร้อยละ 45.8 บอกว่าเด็กเหล่านี้ไม่มีความแปลกแยกทางวัฒนธรรม ในขณะที่มีศูนย์

การเรียนรู้เพียงร้อยละ 40 ที่คิดว่าเด็กในศูนย์การเรียนรู้มีความกลมกลืนกับเด็กไทย และไม่มีศูนย์การเรียนรู้ใดเลยที่เห็นว่าเด็กเหล่านี้ไม่มีความแปลกแยกจากเด็กไทย

ส่วนการสื่อสารภาษาไทย โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ข้อมูลว่านักเรียนอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าพูดภาษาไทยได้ และมีโรงเรียนร้อยละ 62.5 ที่รายงานว่านักเรียนเหล่านี้ พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ดี ในขณะที่ศูนย์การเรียนรู้ร้อยละ 20 บอกว่า เด็กในศูนย์การเรียนรู้ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่มีศูนย์การเรียนรู้ใดที่คิดว่าเด็กของตนอ่านเขียนภาษาไทยได้ดี

ผลการเรียนของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

เมื่อพิจารณาถึงความเอาใจใส่ทางการเรียนของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ดังข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มตัวอย่าง ที่นำเสนอในตารางที่ 4 พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ที่เห็นว่าเด็กอพยพในศูนย์การเรียนรู้มีความเอาใจใส่การเรียนดี มีร้อยละ 47 สูงกว่าสัดส่วนของโรงเรียน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 25 แต่โรงเรียนที่รายงานว่าเด็กอพยพเอาใจใส่การเรียนดีกว่าเด็กไทย (ร้อยละ 33.3) กลับมีสัดส่วนสูงกว่าศูนย์การเรียนรู้ (ร้อยละ 20) และในขณะที่ร้อยละ 42 ของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างคิดว่าเด็กอพยพในโรงเรียนมีโอกาสเรียนต่อสูง กลับไม่มีศูนย์การเรียนรู้ใดเลยที่คิดว่าเด็กในศูนย์การเรียนรู้จะมีโอกาสเรียนต่อ

ในด้านแนวโน้มการลาออกกลางคันของเด็กอพยพตามข้อมูลในตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างและศูนย์การเรียนรู้ที่เห็นว่าแนวโน้มลดลงมีสัดส่วนค่อนข้างสูง ในขณะที่ไม่มีโรงเรียนใดที่คิดว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ร้อยละของโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ที่คิดว่าแนวโน้มการออกกลางคันของเด็กอพยพดีกว่าเด็กไทยก็มีมากกว่าที่คิดว่ามีแนวโน้มแย่กว่าเด็กไทย

ในส่วนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งดูจากผลการทดสอบ มีเฉพาะโรงเรียนในระบบที่ทำการทดสอบเด็ก จึงไม่มีข้อมูลดังกล่าวสำหรับเด็กในศูนย์การเรียน ข้อมูลในตารางที่ 4 แสดงว่า โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่บอกว่าเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าในโรงเรียนของตน มีผลการเรียนจากการทดสอบต่ำมีเพียง ร้อยละ 16.7 ในขณะที่ร้อยละ 25 ให้ข้อมูลว่าเด็กเหล่านี้มีผลการเรียนสูงกว่าเด็กไทย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงว่าเด็กอพยพมีความเอาใจใส่ในการเรียนและมีผลการเรียนในระดับค่อนข้างดี (ดูตารางที่ 4)

ตารางที่ 4: ผลการเรียนของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

ตัวแปร	โรงเรียน	ศูนย์การเรียน
ความเอาใจใส่ในการเรียน	25 %	40 %
มีความเอาใจใส่ดีกว่าเด็กไทย	33.3 %	20 %
โอกาสเรียนต่อสูง : ปานกลาง : ต่ำ	42 : 42 : 16 %	0 : 40 : 60 %
แนวโน้มการออกกลางคันสูงขึ้น : ต่ำลง	0 : 45.8 %	20 : 40 %
มีแนวโน้มออกกลางคันแยกว่า : ดีกว่าเด็กไทย	20.8 : 41.7 %	20 : 40 %
มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเด็กไทย	16.7 %	ไม่มีข้อมูล
มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าเด็กไทย	25 %	ไม่มีข้อมูล

ความสัมพันธ์กับเด็กและผู้ปกครอง

ตารางที่ 5 แสดงตัวแปรเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและศูนย์การเรียนที่มีกับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า รวมทั้งผู้ปกครองของเด็ก ซึ่งพบว่า โรงเรียนร้อยละ 62.5 และศูนย์การเรียน

ร้อยละ 60 มีความสัมพันธ์ในระดับดีมากกับเด็กอพยพ การให้การ
แนะแนวเด็กเหล่านี้ก็อยู่ในเกณฑ์ดี ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่แสดงว่า
ร้อยละ 75 ของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างมีการแนะแนวเด็กในระดับมาก ใน
ขณะที่ศูนย์การเรียนทุกแห่งให้การแนะแนวในระดับปานกลาง สำหรับ
ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและการเยี่ยมบ้านเด็ก โรงเรียนที่รายงานว่ามี
การดำเนินการในระดับดีมีสัดส่วนร้อยละสูงกว่าศูนย์การเรียน

**ตารางที่ 5: ทักษะและความสัมพันธ์ของโรงเรียนและศูนย์การเรียน
ที่มีต่อเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ารวมทั้งผู้ปกครอง**

ตัวแปร	โรงเรียน	ศูนย์การเรียน
ทัศนคติที่ดีต่อเด็กอพยพ	สูง 62.5 %	สูง 60 %
การให้การแนะแนวเด็ก	สูง 75 %	ปานกลาง 100 %
ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง	สูง 41.7 %	ปานกลาง 100 %
การเยี่ยมบ้านเด็ก	สูง 37.5 %	สูง 20 %

ความเห็นต่อนโยบายทางการศึกษาของผู้ปกครอง

โรงเรียนและศูนย์การเรียนที่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ ใน
การให้การศึกษาแก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ามีสัดส่วนสูง
ประมาณร้อยละ 87.5 และ ร้อยละ 100 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เป็น
ที่น่าสังเกตว่า โรงเรียนที่ไม่รู้นโยบายในเรื่องนี้ ก็มีสัดส่วนไม่น้อย คือ
ร้อยละ 12.5 ทั้งๆ ที่เป็นเรื่อง que ทุกโรงเรียนควรจะต้องรู้ เพราะกระทรวง
ศึกษาธิการได้แจ้งระเบียบไปให้โรงเรียนในสังกัดทั้งหมดทราบแล้ว

สำหรับผู้ปกครองนั้น ร้อยละ 50 ของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง และ ร้อยละ 80 ของศูนย์การเรียนรู้ให้ข้อมูลว่า พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กอพยพต่างด้าวรู้นโยบายของรัฐที่ให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กไม่มีสัญชาติไทยทุกคนมีโอกาสเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม มีโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด และร้อยละ 60 ของศูนย์การเรียนรู้ที่บอกว่า ผู้ปกครองเหล่านี้รู้ข้อมูลจากโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ซึ่งตรงกันข้ามกับความคาดหมายที่คิดว่าโรงเรียนน่าจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีกว่าแหล่งอื่นๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็ก

ในด้านความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 45.9 ของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างคิดว่านโยบายดังกล่าวสามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าขยันและตั้งใจเรียน อีกทั้งเด็กเหล่านี้มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา สำหรับโรงเรียนที่คิดว่านโยบายในเรื่องนี้ปฏิบัติไม่ได้ ก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ส่วนกลางไม่ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากข้อมูลในตารางที่ 6 ซึ่งแสดงว่า โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งไม่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับเด็กอพยพต่างด้าว

สำหรับความเห็นของศูนย์การเรียนรู้ที่ ร้อยละ 80 ของศูนย์การเรียนรู้มีความเห็นว่านโยบายในการให้การศึกษาแก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าทุกคนเป็นเรื่องที่ทำได้ โดยมีเหตุผลว่าพ่อแม่ผู้ปกครองทุกคนย่อมรักและหวังดีต่อบุตรหลานของตนเอง แต่ในการนำนโยบายนี้ไปสู่การปฏิบัติ จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนรับรู้ จะได้มีทัศนคติและความตั้งใจในการจัดการศึกษาและให้บริการแก่เด็กเหล่านี้มากขึ้น (ดูตารางที่ 6)

ตารางที่ 6: การรับนโยบายทางการศึกษาสำหรับเด็กอพยพต่างด้าว และเด็กชนเผ่า

ตัวแปร	โรงเรียน	ศูนย์การเรียนรู้
โรงเรียนรู้: ไม่รับนโยบาย	87.5 : 12.5 %	100 : 0 %
ผู้ปกครองรู้: ไม่รับนโยบาย	50 : 50 %	80 : 20 %
ผู้ปกครองรับนโยบายจากโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้	41.7 %	60 %
ความเป็นไปได้ของนโยบาย	45.9 %	80 %
เหตุผลที่เป็นไปได้	เด็กตั้งใจเรียน และมีสิทธิได้เรียน	พ่อแม่สนับสนุน แต่ จ.นท. รัฐ ต้องมีทัศนคติที่ดี ต่อเด็ก
เหตุผลที่เป็นไปไม่ได้	ไม่ได้รับความ ช่วยเหลือจากรัฐ	
การได้รับเงินอุดหนุนรายหัว สำหรับนักเรียนต่างด้าว	54.2 %	

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็ก ชนเผ่า

ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างของเด็ก ซึ่งประกอบด้วย เด็กอพยพ
ต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน 101 คน เด็กที่
เรียนในศูนย์การเรียนรู้ 78 คน และเด็กที่ไม่ได้เรียน 26 คน มีดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของเด็ก

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างของเด็กทั้ง 3 กลุ่ม แสดงว่าเด็ก
อพยพต่างด้าวที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมีความแตกต่างจากเด็กกลุ่มอื่นๆ ใน

ด้านต่างๆ เช่น มีความแตกต่างในด้านชนชาติ จำนวนปีที่อยู่ในประเทศไทย ภาษาพูดที่บ้าน การอยู่ในเมือง-นอกเมือง การทำงานหารายได้มาให้ครอบครัว เป็นต้น ดังรายละเอียดข้อมูลที่น่าสนใจในตาราง ก. ในภาคผนวก ก. และมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

เด็กที่เรียนในโรงเรียนมีชนชาติที่หลากหลาย ประกอบด้วย เด็กชนชาติลัวะ ซึ่งมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 57.4) รองลงมาได้แก่เด็กชาวเขา (ร้อยละ 19.8) มอญ (ร้อยละ 11.1) พม่า (ร้อยละ 5) และลาว จีน ไทย มีน้อยที่สุด (แต่ละชนชาติมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2) สำหรับเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียนนั้น มีเฉพาะเด็กชนชาติมอญ และพม่า โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กมอญ (ร้อยละ 89.7 และร้อยละ 92.3 ตามลำดับ) ในขณะที่เด็กพม่ามีสัดส่วนน้อยกว่า (ร้อยละ 10.3 และร้อยละ 7.7 ตามลำดับ)

จำนวนปีที่อยู่ในประเทศไทยสำหรับเด็กอพยพที่เรียนในโรงเรียนก็สูงกว่าเด็กในกลุ่มอื่นๆ ดังจะเห็นได้ว่า จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กในกลุ่มนี้อยู่ในประเทศไทย เท่ากับ 17.1 ปี ในขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียนอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนปีโดยเฉลี่ยน้อยกว่ามาก คือ 7.9 ปี และ 8.5 ปี ตามลำดับ แสดงว่าครอบครัวของเด็ก 2 กลุ่มหลัง ที่เพิ่งอพยพเข้ามาใหม่มีมากกว่าครอบครัวของเด็กในกลุ่มแรก

เมื่อพิจารณาสัดส่วนร้อยละที่พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กแต่ละกลุ่มอยู่ในประเทศไทยเกินกว่า 10 ปี ปรากฏว่าในกลุ่มของเด็กที่เรียนในโรงเรียนมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 83.2 ในขณะที่กลุ่มเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนมีสัดส่วนดังกล่าวเพียงร้อยละ 38.5 และกลุ่มเด็กที่ไม่ได้เรียนยังมีสัดส่วนน้อยลงไปอีก คือ ร้อยละ 23.1 ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ก็พบว่าเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดในประเทศไทย ซึ่งเมื่อ

คำนี้ถึงนโยบายของรัฐที่จะให้สัญชาติไทยแก่เด็กที่เกิดและอยู่ในประเทศไทยเกินกว่า 10 ปีแล้ว เด็กอพยพต่างด้าวส่วนใหญ่ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนน่าจะได้รับสัญชาติไทยไปเรียบร้อยแล้ว แต่ที่ไม่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเด็กเหล่านี้ไม่มีใบเกิดและไม่มีหลักฐานการขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย ดังจะเห็นได้จากข้อมูลซึ่งแสดงว่า ร้อยละ 45.5 ของเด็กที่เรียนในโรงเรียน ไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก และร้อยละ 55.4 ไม่มีบัตรแสดงสถานะบุคคล นอกจากนั้น ยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการรวมทั้งความล่าช้าในการตรวจสอบสถานะของบุคคลต่างด้าว และการที่ผู้ปกครองขาดความรู้ในเรื่องดังกล่าว จึงไม่ไปยื่นคำร้องเพื่อขอรับสัญชาติไทย ปัญหาเหล่านี้มีส่วนทำให้เด็กที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย

การที่เด็กอพยพต่างด้าวที่เรียนในโรงเรียนเกิดและอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาานาน ทำให้เด็กในกลุ่มนี้มีลักษณะเหมือนกับเด็กไทย ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม และอากัปกริยา เด็กที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาสามารถอ่าน เขียนภาษาไทยได้ดีมาก ในขณะที่เด็กที่เรียนระดับประถมศึกษาก็อ่านและเขียนภาษาไทยรู้เรื่อง ถึงแม้ว่าจะไม่แตกฉานเหมือนกับเด็กมัธยมศึกษาก็ตาม โดยครูที่สอนเด็กเหล่านี้ บอกว่าเด็กบางคนอ่านและเขียนภาษาไทยได้ดีกว่าเด็กไทย และเกินกว่าครึ่งหนึ่งของเด็ก (ร้อยละ 56.4) พูดภาษาไทยที่บ้าน ในจำนวนนี้ มีถึงร้อยละ 63.2 ที่พูดภาษาไทยอย่างเดียว ในขณะที่เหลืออีกร้อยละ 36.8 พูดภาษาอื่นด้วย

ในทางตรงกันข้าม เด็กอีก 2 กลุ่มพูดภาษาไทยที่บ้านน้อยมาก โดยเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้พูดภาษาไทยที่บ้าน มีเพียงร้อยละ 11.8 ในขณะที่เด็กที่ไม่ได้เรียนมีร้อยละ 7.7 เด็กเหล่านี้จึงมีปัญหาในการ

สื่อสารและการปรับตัวให้เข้ากับคนไทยและสังคมไทยมากกว่าเด็กกลุ่มแรก ทั้งนี้ ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครองของทั้ง 2 กลุ่ม ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ต้องให้คนมาช่วยแปล เพราะสื่อสารภาษาไทยกันไม่รู้เรื่อง

เด็กที่เรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กประถมศึกษา (ร้อยละ 76.2) ในขณะที่เด็กมัธยมศึกษา มี ร้อยละ 21.8 และเด็กก่อนประถมศึกษา มีเพียง ร้อยละ 2 จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่เด็กเหล่านี้เรียนอยู่ในโรงเรียนในปัจจุบัน เท่ากับ 3.88 ปี โดยมีพิสัยอยู่ในช่วงตั้งแต่ ต่ำกว่า 1 ปี ถึง 11 ปี โดยสัดส่วนของเด็กที่ย้ายมาจากที่อื่นในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา มีประมาณร้อยละ 28.7 อีกร้อยละ 71.3 ไม่ได้ย้ายมาจากไหนเลย

สำหรับเด็กในศูนย์การเรียนรู้ ไม่มีการจำแนกชั้นเรียนเหมือนในระบบโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่สามารถเทียบได้กับเด็กก่อนประถมและประถมศึกษา จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่เด็กเรียนอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ปัจจุบันก็น้อยกว่าเด็กกลุ่มแรก คือเท่ากับ 1.2 ปี โดยมีพิสัยอยู่ในช่วง 0.8-5 ปี ร้อยละของเด็กที่ย้ายมาจากที่อื่นในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ก็มากกว่า (ร้อยละ 33.3) เช่นเดียวกับเด็กที่ไม่ได้เรียน ซึ่งมีสัดส่วนที่ย้ายร้อยละ 34.6 แสดงว่าเด็กเหล่านี้ต้องย้ายตามผู้ปกครองบ่อยกว่าเด็กกลุ่มแรก โดยเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้บางคนต้องย้ายบ่อยประมาณ 5-7 ครั้ง ที่ย้ายเพียงครั้งเดียว มีร้อยละ 46.2 ในขณะที่เด็กกลุ่มแรกที่ย้ายตามผู้ปกครองเพียง 1 ครั้ง มีสัดส่วนที่สูงกว่า คือร้อยละ 65.5

เด็กที่เรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.1) อาศัยอยู่นอกเมือง ส่วนเด็กอีก 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกและมีระดับการพัฒนาสูงกว่า งานให้ทำก็มีมากกว่า จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองของเด็ก 2 กลุ่มนี้ ซึ่งอพยพเข้ามาใหม่ เข้ามาพักอาศัย เพราะหางานได้ง่ายกว่าอยู่นอกเมือง โดยมีเพียงร้อยละ

25.6 ของเด็กในศูนย์การเรียน และร้อยละ 30.8 ของเด็กไม่ได้เรียนที่อยู่นอกเมือง แต่ถึงแม้ว่าเด็กในโรงเรียนจะอยู่นอกเมือง แต่การเดินทางจากบ้านไปโรงเรียนของเด็กส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.3) ก็มีความสะดวกตลอดทั้งปี มีเด็กที่มีปัญหาในการเดินทางไปเรียนเพียงร้อยละ 3.5 เท่านั้น

ระยะทางจากบ้านไปโรงเรียนสำหรับเด็กกลุ่มแรกที่มีส่วนใหญ่นอกเมือง และระยะทางจากบ้านถึงศูนย์การเรียน สำหรับเด็กกลุ่มที่สองที่อยู่ในเมือง มีระยะทางพอๆ กัน (2.2 และ 2.6 ก.ม. ตามลำดับ) เนื่องจากมีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ทั่วไปในพื้นที่ต่างๆ รวมทั้งพื้นที่นอกเมือง สำหรับเด็กที่ไม่ได้เรียน ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์การเรียนที่ใกล้ที่สุดประมาณ 3.55 ก.ม. ซึ่งค่อนข้างไกล เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ เด็กกลุ่มแรกส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.4) เดินทางไปโรงเรียนเอง โดยรถจักรยานยนต์ (ร้อยละ 35.6) และรถจักรยาน (ร้อยละ 33.7) ที่เดินทางไปโรงเรียนมีร้อยละ 16.8 โดยใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 14 นาทีในการเดินทางไปโรงเรียน ส่วนเด็กกลุ่มที่สอง เดินไปศูนย์การเรียนเอง ร้อยละ 42.3 ที่เหลือส่วนใหญ่ใช้รถประจำทาง (ร้อยละ 47.4) และใช้เวลาในการเดินทางไปเรียนมากกว่าเด็กกลุ่มแรกคือ ใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 23 นาที

เงินที่เด็กได้รับเมื่อไปโรงเรียนและศูนย์การเรียนมีจำนวนพอๆ กัน สำหรับเด็กทั้ง 2 กลุ่ม คือเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย 15 บาทต่อวัน โดยมีช่วงต่ำสุดถึงสูงสุด 5-50 บาทต่อวัน

การทำงานช่วยเหลือครอบครัวของเด็กที่เป็นลูกหลานแรงงานอพยพมีสัดส่วนสูง คือ มีค่าร้อยละ 93.1 ร้อยละ 75.6 และร้อยละ 80.8 สำหรับเด็กในโรงเรียนเด็กในศูนย์การเรียน และเด็กที่ไม่ได้เรียนตามลำดับ แต่เด็กที่เรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ คือร้อยละ 69.2 ช่วยครอบครัวทำงานบ้าน ที่ทำงานหารายได้ให้กับครอบครัวมีเพียงร้อยละ 30.8 หรือคิดเป็นร้อยละ 28.6 ของเด็กในกลุ่มนี้ทั้งหมด ในขณะที่เด็กอีก 2 กลุ่ม

ส่วนใหญ่ต้องทำงานหารายได้มาให้ครอบครัว โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 75.6 และร้อยละ 80.9 ของเด็กที่ช่วยครอบครัวทำงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.2 และร้อยละ 65.4 ของเด็กทั้งหมดที่เรียนในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียนตามลำดับ งานที่ได้กลุ่มแรกทำ ส่วนใหญ่เป็นงานกึ่งล้วยไม้ เข้าซ่อมหรืองานในสวน และทำงานเพียง 2 วันต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่เป็นวันเสาร์และวันอาทิตย์ ในขณะที่เด็ก 2 กลุ่มหลัง ทำงานแคะกึ่งให้กับสถานประกอบการเป็นส่วนใหญ่ โดยมีวันทำงานโดยเฉลี่ย 5.1 วัน และ 6.4 วันต่อสัปดาห์ ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อวันสำหรับเด็กที่ในโรงเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียนที่ช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้มีจำนวนพอๆ กัน คือ 104 และ 107 บาท ตามลำดับ ในขณะที่เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนมีรายได้สูงสุด คือ 127 บาทต่อวัน

เด็กที่เรียนในโรงเรียนมีผู้ปกครองที่ต้องย้ายไปทำงานที่อื่น (ร้อยละ 9.9) และเด็กต้องย้ายตามผู้ปกครอง (ร้อยละ 44.4) เป็นสัดส่วนต่ำกว่าเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียน ซึ่งมีผู้ปกครองย้ายไปทำงานที่อื่น ร้อยละ 14.1 และ ร้อยละ 11.5 และเด็กต้องย้ายตามผู้ปกครอง ร้อยละ 63.6 และร้อยละ 66.7 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการขาดเรียน ปรากฏว่าเด็กที่เรียนในโรงเรียนขาดเรียนเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่า (ร้อยละ 48.5) เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กในศูนย์การเรียน (ร้อยละ 51.3) ในขณะที่จำนวนวันที่ขาดเรียนของเด็กกลุ่มแรกก็น้อยกว่าเด็กกลุ่มที่สองด้วย

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองและครอบครัว

ตาราง ข. ในภาคผนวก ก. แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองและครอบครัวของเด็กในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

เด็กในโรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.1) อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่เป็นหัวหน้าบ้าน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กในศูนย์การเรียน (ร้อยละ 67.9)

และเด็กที่ไม่ได้เรียน (ร้อยละ 42.3) เนื่องจากเด็ก 2 กลุ่มหลัง มีพ่อและแม่ที่ไม่ได้อยู่ด้วยกันค่อนข้างมาก เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 32.1 และร้อยละ 34.6 สำหรับเด็กในศูนย์การเรียนรู้และเด็กที่ไม่ได้เรียนตามลำดับ โดยส่วนใหญ่แม่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย ส่วนพ่ออยู่ในประเทศพม่า หรือมิจะนั้น ก็แยกทางกัน หรือถึงแก่กรรม

ครอบครัวของเด็กทั้ง 3 กลุ่มมีขนาดพอๆ กัน คือมีจำนวนคนโดยเฉลี่ย 4.7 - 4.8 คน แต่ครอบครัวของเด็กในศูนย์การเรียนรู้และเด็กที่ไม่ได้เรียนมีคนอื่นอาศัยอยู่ด้วยในสัดส่วน (ร้อยละ 29.5 และร้อยละ 34.6) ที่สูงกว่าครอบครัวของเด็กที่เรียนในโรงเรียน (ร้อยละ 19.8) เนื่องจากครอบครัวของคนเหล่านี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.4 และร้อยละ 100 ตามลำดับ) ต้องเสียค่าเช่าบ้านในอัตรา 1,675 และ 2,379 บาทตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีคนที่เป็นชนชาติเดียวกันอพยพเข้ามาเพื่อหางานทำในจังหวัดสมุทรสาครโดยยังไม่มีที่พักอาศัยอยู่เสมอ การให้คนเหล่านี้เข้ามาอยู่ด้วยเพื่อช่วยกันจ่ายค่าเช่าบ้าน จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของครอบครัว

ในส่วนของครอบครัวของเด็กที่เรียนในโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.2) ไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้าน เพราะทำงานในสวน ซึ่งนายจ้างมักจะหาที่พักให้อยู่ เพื่อช่วยเฝ้าสวนไปด้วย จึงไม่จำเป็นต้องหาคนอื่นมาอาศัยอยู่ด้วยเพื่อแบ่งเบาภาระค่าเช่าบ้าน โดยในส่วนของครอบครัวที่เสียค่าเช่าบ้าน ก็เสียในอัตราที่ต่ำกว่าครอบครัวของเด็กอีก 2 กลุ่ม คือ 1,368 บาทต่อเดือน

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ครอบครัวของเด็กในโรงเรียนและเด็กในศูนย์การเรียนรู้มีเครื่องใช้ที่จำเป็นมากกว่าครอบครัวของเด็กที่ไม่ได้เรียน โดยมีข้อสังเกตว่าครอบครัวของเด็กในโรงเรียนมีพาหนะและเครื่องครัวเป็นสัดส่วนน้อยกว่าครอบครัวของเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ที่ส่วนใหญ่อยู่ในเมือง ซึ่งมีบริการรถโดยสารและอาหาร

สำเร็จรูปขายอยู่ทั่วไป จึงไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์เหล่านี้ใช้ในบ้าน เหมือนครอบครัวของเด็กในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่นอกเมือง

จำนวนคนในครอบครัวที่กำลังเรียนสำหรับกลุ่มตัวอย่างของเด็กในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 คน สูงกว่าครอบครัวของเด็กในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.3 และ 1.8 คน

สำหรับการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครองนั้น เนื่องจากครอบครัวของเด็กในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียนเพิ่งอพยพเข้ามาใหม่ จึงได้รับการศึกษาจากประเทศพม่าเป็นส่วนใหญ่ โดยร้อยละของผู้ปกครองที่เรียนจบประถมและมัธยมศึกษา มีสัดส่วนสูงที่สุดในกลุ่มเด็กที่ไม่ได้เรียน อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงระบบการศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างประเทศพม่าและประเทศไทย โดยผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในประเทศพม่า ถือว่าเรียนสำเร็จระดับประถมศึกษาแล้ว ในขณะที่ของไทย ผู้ที่จบประถมศึกษาจะต้องเรียนจนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงทำให้การเปรียบเทียบระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่สามารถทำได้ถูกต้อง

อาชีพของผู้ปกครองมีความแตกต่างกันมากระหว่างกลุ่มตัวอย่างของเด็กในโรงเรียนและเด็กอีก 2 กลุ่ม โดยข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนและผู้ปกครองของเด็กมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างหรือรับจ้างทำงานในสวน ในขณะที่ผู้ปกครองของเด็กอีก 2 กลุ่ม ทำงานแกะกึ่งแกะปูในสถานประกอบการและทำงานในเรือประมง

ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับอาชีพเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.7 สูงกว่าเด็กในกลุ่มอื่นๆ (ร้อยละ 29.5 และ 23.1 สำหรับเด็กในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียน ตามลำดับ) ซึ่งเมื่อพิจารณารายได้โดยเฉลี่ยของคนในกลุ่มนี้ (7,398 บาทต่อเดือน) ก็พบว่าต่ำกว่ารายได้ของครอบครัวของเด็กอีก 2 กลุ่ม และสัดส่วนร้อยละของผู้ปกครองที่มี

ปัญหาด้านอาชีพ อันมีสาเหตุเนื่องมาจากงานหนักแต่รายได้ต่ำ (ร้อยละ 21.2) ก็สูงกว่าสัดส่วนดังกล่าวของผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียน (ร้อยละ 9.5) เป็นอย่างมาก

แต่ถึงแม้ว่าผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนจะมีปัญหาด้านอาชีพ และมีรายได้ต่ำกว่าผู้ปกครองของเด็กอีก 2 กลุ่ม แต่รายจ่ายก็น้อยกว่า เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้าน อีกทั้งมีความประหยัดมัธยัสถ์ และสินค้าล่อตาล่อใจให้บริโภคก็มีน้อยกว่า เนื่องจากไม่ได้อยู่ในเมือง ประกอบกับคนเหล่านี้อยู่ประเทศไทยมานาน จึงเห็นตัวอย่างของคนที่จบการศึกษาสูง ๆ แล้วมีงานรายได้ดี ๆ ทำ จึงเห็นประโยชน์ของการศึกษาและส่งลูกเรียน

สำหรับการรับรู้นโยบายของรัฐที่เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่า ไม่ว่าจะเด็กจะมีเลขประจำตัว 13 หลัก หรือมีบัตรแสดงสถานะบุคคลหรือไม่นั้น ร้อยละของผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในโรงเรียนที่รับนโยบายในเรื่องนี้ ก็มีสัดส่วน (ร้อยละ 41.6) สูงกว่าผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียน ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 29.5 และร้อยละ 30.8 เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามในกลุ่มของผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนที่รับนโยบายเรื่องนี้มากที่สุด ก็ยังมีจำนวนกว่าครึ่งที่ไม่รู้เรื่องดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ซึ่งทำให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากคนเหล่านี้ไม่รู้สิทธิทางการศึกษาของบุตรหลาน ทำให้ไม่ได้ใช้สิทธิเท่าที่ควร มีผลทำให้โอกาสทางการศึกษาของเด็กถูกจำกัดไปด้วย

สำหรับความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับอนาคตของเด็กส่วนใหญ่อยาก让孩子เรียนหนังสือและทำงานอยู่ในประเทศไทย โดยผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนที่มีความคาดหวังดังกล่าว มีถึงร้อยละ 97 สูง

กว่าร้อยละของผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนรู้ (ร้อยละ 69.2) และผู้ปกครองของเด็กที่ไม่ได้เรียน (ร้อยละ 61.5) อย่างเห็นได้ชัดเจน แสดงว่าผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนมีความผูกพันและอยากให้บุตรหลานอยู่ในประเทศไทยมากกว่าผู้ปกครองของเด็กกลุ่มอื่น ๆ

ในด้านความคาดหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานนั้น ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนมีความคาดหวังสูงกว่าผู้ปกครองของเด็กกลุ่มอื่น ๆ ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้หวังให้ลูกเรียนสำเร็จถึงระดับปริญญาตรีมีถึงร้อยละ 44.6 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 32.1 ของผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนรู้ ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ความคาดหวังให้ลูกเรียนสำเร็จจนถึงระดับปริญญาตรีสำหรับผู้ปกครองในศูนย์การเรียนรู้ก็เป็นสัดส่วนที่ไม่น้อย แต่มีปัญหาว่าจะทำให้เป็นจริงได้หรือไม่ เพราะผู้ปกครองไม่ได้ส่งลูกเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานในโรงเรียนตั้งแต่ต้น ในขณะที่การเทียบโอนผลการเรียนจากศูนย์การเรียนรู้เพื่อเรียนต่อระดับอุดมศึกษาก็ยังทำไม่ได้ จึงเป็นความคาดหวังที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง

ในส่วนของผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียน ที่อยากให้ลูกเรียนจนสำเร็จระดับอุดมศึกษานั้น เป็นความคาดหวังที่มีทางเป็นไปได้ โดยมีผู้ปกครองถึงร้อยละ 71.3 ในกลุ่มนี้ ที่ตั้งใจจะให้เด็กเรียนจนสำเร็จตามความคาดหวัง ด้วยเหตุผลที่ว่าเด็กขยันและตั้งใจเรียน และถึงแม้ว่าผู้ปกครองมีฐานะยากจน แต่ก็พยายามส่งลูกเรียน เนื่องจากเห็นความสำคัญของการศึกษา โดยผู้ปกครองในกลุ่มนี้ที่เห็นว่าการศึกษามีประโยชน์ มีมากถึงร้อยละ 97 ซึ่งข้อมูลดังกล่าวก็สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากโรงเรียน ที่แสดงว่าเด็กขยันและเอาใจใส่ในการเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษากับกรณีศึกษาที่แสดงว่า ผู้ปกครอง

ของเด็กที่เรียนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษามากกว่า
ผู้ปกครองของเด็กกลุ่มอื่น ๆ

จากการที่ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนมองเห็นประโยชน์และ
ความสำคัญของการศึกษา การให้คำปรึกษาแก่เด็กเกี่ยวกับการเรียนจึง
มีสัดส่วน (ร้อยละ 80.9) สูงกว่าการให้คำปรึกษาในกลุ่มผู้ปกครองของ
เด็กในศูนย์การเรียน (ร้อยละ 70.3) และในกลุ่มผู้ปกครองของเด็กที่ไม่ได้
เรียน (ร้อยละ 34.6)

ข้อมูลชุมชนและเพื่อนบ้าน

ตาราง ค. ในภาคผนวก ก. แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม
ของชุมชนที่ครอบครัวของเด็กทั้ง 3 กลุ่มอาศัยอยู่ ซึ่งแสดงว่า ครอบครัว
ของเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยเพื่อนบ้าน
ที่เหมือนกับตนเอง ทั้งในด้านชนชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ-สังคม และ
การมองเห็นคุณค่าทางการศึกษา

ในด้านชนชาติของเพื่อนบ้านที่อยู่ในชุมชนเดียวกันนั้น ครอบครัว
ของเด็กในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวลัวะ และชาวเขา ก็มีเพื่อนบ้าน
ส่วนใหญ่เป็นลัวะและชาวเขาเหมือนกัน ในขณะที่ครอบครัวของเด็กใน
ศูนย์การเรียนและเด็กไม่ได้เรียน มักอยู่ในชุมชนที่แวดล้อมไปด้วย
ชาวมอญและพม่าเหมือนตนเอง

ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของเด็กเมื่อเปรียบ
เทียบกับเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่มีฐานะพอๆ กัน (ร้อยละ 67-68 สำหรับเด็ก
ในโรงเรียนและศูนย์การเรียน และร้อยละ 85 สำหรับเด็กไม่ได้เรียน)

ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก
ครอบครัวที่มีความสนิทสนมกับเพื่อนบ้านน้อยมีสัดส่วนไม่มาก (ไม่เกิน
ร้อยละ 15.4) ความสามัคคีของคนในชุมชนที่ครอบครัวของเด็กในโรงเรียน

และเด็กในศูนย์การเรียนพักอาศัย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.6 และร้อยละ 61.5) ในขณะที่ชุมชนที่ครอบครัวของเด็กไม่ได้เรียนอาศัยอยู่ มีความสามัคคีในระดับปานกลาง (ร้อยละ 69.2) โดยครอบครัวของเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่ (ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 64) เคยขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเมื่อได้รับความเดือดร้อน และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านค่อนข้างดี ที่ได้รับความช่วยเหลือน้อยมีไม่เกินร้อยละ 20

การศึกษาของเด็กในชุมชนมีลักษณะเช่นเดียวกับเด็กในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยเด็กที่ไปโรงเรียน มักจะอยู่ในชุมชนที่เด็กส่วนใหญ่ไปโรงเรียนเหมือนกัน (ร้อยละ 95) ในขณะที่เด็กในศูนย์การเรียนก็อยู่ในชุมชนที่มีเด็กส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.1) ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กในชุมชนเดียวกันที่ไปโรงเรียนและที่ไม่ได้เรียน ส่วนในชุมชนของเด็กที่ไม่ได้เรียน ก็มีเด็กที่ไม่ได้เรียนเหมือนกันเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูง คือ ร้อยละ 38.5

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน/ศูนย์การเรียนกับผู้ปกครอง

ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน/ศูนย์การเรียน ได้นำเสนอไว้ในตาราง ง. ในภาคผนวก ก. ซึ่งแสดงว่า ร้อยละ 70.3 หรือเกือบ 3 ใน 4 ของผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนมีการติดต่อกับทางโรงเรียนสูงกว่าในกลุ่มผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียน ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 57.1 โดยผู้ปกครองของเด็กทั้ง 2 กลุ่มที่ติดต่อกับโรงเรียนและศูนย์การเรียนส่วนใหญ่ติดต่อ ปีละ 1-2 ครั้ง เรื่องที่ติดต่อ เป็นการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองมากที่สุด (ร้อยละ 43.7 และ 51.2 สำหรับกลุ่มเด็กในโรงเรียนและศูนย์การเรียน ตามลำดับ) ที่เหลือนอกนั้น เป็นการติดต่อเพื่อมอบตัวนักเรียน (ร้อยละ 26.8 และร้อยละ 8.9 ตามลำดับ) และการติดต่อกับการเรียนของเด็ก (ร้อยละ 11.3 และ 33.3 ตามลำดับ)

สำหรับการรายงานผลการเรียนของเด็กให้ผู้ปกครองทราบนั้น พบว่า ร้อยละ 85.1 และร้อยละ 35.9 ของผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียน และของเด็กในศูนย์การเรียนได้รับรายงานจากโรงเรียนเมื่อสิ้นภาค ที่ได้รับรายงานเมื่อสิ้นปีการศึกษามีร้อยละ 6.9 และ ร้อยละ 20.5 ตามลำดับ ข้อที่น่าสังเกต ก็คือ ผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนที่ไม่ได้รับรายงานจากศูนย์การเรียนเลยมีถึงร้อยละ 32.1 ในขณะที่ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนที่ไม่เคยได้รับรายงานมีร้อยละ 7 ทั้งๆ ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นกับโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่รายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบอยู่แล้ว แสดงว่าการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองยังมีปัญหา ในส่วนของศูนย์การเรียนที่ผู้ปกครองไม่ได้รับรายงานผลการเรียนของเด็กในสัดส่วนสูง เป็นเพราะไม่สามารถรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ปกครองเนื่องจากผู้ปกครองอ่านภาษาไทยไม่ออก ต้องรายงานด้วยวาจา ซึ่งก็มีโอกาสพบกับผู้ปกครองได้ยาก ดังข้อมูลจากผู้ปกครองที่แสดงว่า ศูนย์การเรียนไปเยี่ยมบ้านเด็กค่อนข้างมาก (ร้อยละ 76.9) เมื่อเปรียบเทียบกับ การเยี่ยมบ้านของโรงเรียน (ร้อยละ 10.9) แต่ก็ไม่ได้พบกับผู้ปกครอง ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลกรณีศึกษาพบว่า ผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนไม่ค่อยมีเวลาพบปะพูดคุยกับครู เพราะยุ่งอยู่กับการทำงานหารายได้ ประกอบกับเป็นผู้อพยพเข้ามาใหม่ และยังมีปัญหาในการสื่อสารภาษาไทย จึงไม่ค่อยยากพบกับครูและผู้ที่ตนไม่ค่อยคุ้นเคยมากนัก

ในด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองก็ยังไม่ค่อยดีนัก ในขณะที่ การเยี่ยมบ้านเด็กก็มีน้อยมาก โดยมีผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนเกินกว่าครึ่งเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 57.4) ที่เห็นว่าโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองดี ในขณะที่ผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนที่เห็นว่ามี ความสัมพันธ์ดีก็มีเพียง ร้อยละ 37.2 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ต่ำกว่าในกลุ่มผู้ปกครอง

ของเด็กในโรงเรียน เนื่องจากข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง
ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

การให้บริการในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ตาราง จ. ในภาคผนวก ก. นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความเห็น
ของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดบริการทางการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งแสดงว่า
ผู้ปกครองและเด็กส่วนใหญ่ ทั้งในกลุ่มของเด็กที่เรียนในโรงเรียนและ
เด็กในศูนย์การเรียน มีความเห็นระดับดีหรือระดับมากในด้านความ
เอาใจใส่และความประพฤตินี้ดีของครู รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่าง
เท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติกับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ให้
ดีกว่าเด็กอื่นๆ อีกทั้งมีการส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมให้แก่ผู้เรียน ซึ่ง
ตรงกับข้อมูลของโรงเรียนที่พบว่า ครูไม่รังเกียจที่จะสอนเด็กเหล่านี้ เพราะ
ส่วนใหญ่ขยันและตั้งใจเรียน

ในด้านความเหมาะสมและความพอเพียงของอาคาร สถานที่ และ
วัสดุการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า
โรงเรียนดีกว่าศูนย์การเรียนอย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากโรงเรียนได้รับ
จัดสรรงบประมาณจากรัฐในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยเรียน ซึ่งถึง
แม้ว่าจะไม่มีจำนวนมากเพียงพอ เพราะจากการลงไปดูโรงเรียน พบว่า
หลายแห่งมีพื้นที่คับแคบและไม่มีสนามเด็กเล่น ในขณะที่อาคารเรียนก็
แออัด และมีวัสดุ อุปกรณ์การเรียนน้อย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับศูนย์
การเรียนซึ่งไม่ได้รับการอุดหนุนใดๆ จากรัฐทั้งสิ้น ต้องจัดการศึกษาไป
ตามมีตามเกิดเท่าที่ทรัพยากรมีอยู่ โรงเรียนก็ยังดีกว่าศูนย์การเรียน โดย
ในการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนนั้น ไม่ได้สอนทุกวิชา
เหมือนในโรงเรียน แต่เน้นการเตรียมความพร้อมของเด็กด้านการสื่อสาร
โดยเฉพาะภาษาไทย และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ประกอบกับ

ยังไม่มีกรเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในโรงเรียน จึงอาจทำให้ผู้ปกครอง (ร้อยละ 43.6) ซึ่งคุ้นเคยกับระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนยังไม่อยู่ในระดับที่ดี

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มจากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเด็กทั้ง 3 กลุ่มที่นำเสนอข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์นัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละคู่ ดังที่นำเสนอในตารางที่ 7 และตาราง ข. ในภาคผนวก ก. โดยใช้ค่า Bonferroni (สำหรับคู่ที่มีความแปรปรวนเหมือนกัน) และค่า Dunnett T3 (สำหรับคู่ที่มีความแปรปรวนแตกต่างกัน) ระหว่างความแตกต่างของเด็กในกลุ่มตัวอย่าง 3 คู่ ได้แก่ ก) ความแตกต่างระหว่างเด็กในโรงเรียนและเด็กในศูนย์การเรียน ข) ความแตกต่างระหว่างเด็กในโรงเรียนและเด็กไม่ได้เรียน และ ค) ความแตกต่างระหว่างเด็กในศูนย์การเรียนและเด็กไม่ได้เรียน พบว่า ตัวแปรที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเด็กทั้ง 3 คู่ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าเช่าบ้าน จำนวนวันที่เด็กทำงานเพื่อหารายได้ต่อ 1 สัปดาห์ ความคาดหวังทางการศึกษาของเด็ก และความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษาของลูก

ตารางที่ 7 : ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปร ระหว่างเด็กกลุ่มต่างๆ

ตัวแปร	ค่าความแตกต่างของตัวแปรระหว่าง		
	เด็กในโรงเรียน & เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กในโรงเรียน & เด็กที่ ไม่ได้เรียน	เด็กในศูนย์ การเรียนรู้ & เด็ก ไม่ได้เรียน
จำนวนปีที่อยู่ในประเทศไทย	9.61*	9.02*	-0.59
อายุ	1.94*	1.14	-0.79
จำนวนปีที่เรียนอยู่ในโรงเรียน/ ศูนย์การเรียนรู้ในปัจจุบัน	2.66*	3.88*	1.22*
ระยะทางจากบ้านถึงจังหวัด	10.02*	9.92*	-0.10
ระยะทางจากบ้านถึงอำเภอ	3.67*	3.54*	-0.13
เวลาเดินทางไปโรงเรียน	-9.09*	3.92	13.01*
จำนวนคนในครอบครัว ที่กำลังเรียนหนังสือ	0.75*	0.26	-0.49*
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	24.32*	52.07*	27.75*
รายได้ของครอบครัว	-3143*	-1059.6	2083.3
ค่าเช่าที่พักต่อเดือน	-1280.2*	-2026.8*	-746.6*
จำนวนวันทำงาน/สัปดาห์	-1.2*	-3.6*	-2.4*
รายได้ของเด็ก/วัน	-24.55	-49.05	-24.5
ความคาดหวังทางการศึกษาของเด็ก	2.00*	8.73*	6.73*
ความคาดหวังของพ่อแม่ต่อ การศึกษาของเด็ก	2.67*	9.00*	6.33*

หมายเหตุ: * หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแปรที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเด็ก
ในโรงเรียน กับเด็กอีก 2 กลุ่ม (คู่ ก และ ข แต่ไม่มีความแตกต่างของคู่ ค)
ได้แก่ จำนวนปีที่พ่อแม่อยู่ในประเทศไทย และระยะทางจากบ้านถึงตัว
จังหวัดและตัวอำเภอ ส่วนตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่างเด็กใน
โรงเรียนและเด็กในศูนย์การเรียนรู้ (คู่ ก) ได้แก่ อายุของเด็ก จำนวนปีที่
เรียนอยู่ในโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้ปัจจุบัน และรายได้ของครอบครัว
นอกจากนั้น ก็มีตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเด็กในศูนย์การ
เรียนกับเด็กอีก 2 กลุ่ม (คู่ ก และ ค แต่ไม่มีความแตกต่างของคู่ ข) ได้แก่
เวลาเดินทางไปโรงเรียนและจำนวนคนในครอบครัวที่กำลังเรียนหนังสือ

ตัวแปรที่ไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กคู่ใดเลย ได้แก่ ขนาด
ของครอบครัว ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้ และรายได้
จากการทำงานต่อวันของเด็ก

สำหรับการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่าง โดยใช้
ค่า χ^2 (Chi-Square) สำหรับตัวแปรจำแนกประเภท (Categorical Variable)
ดังที่นำเสนอในตาราง ข. ในภาคผนวก ก. พบว่า ตัวแปรที่ทำให้เกิด
ความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ระดับนัยสำคัญ .01 หรือระดับความเชื่อมั่น
99% ได้แก่ การที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน การศึกษา อาชีพ เชื้อชาติ และ
สัญชาติของพ่อแม่ และเพื่อนบ้าน การที่เด็กมีเพื่อนสนิท ความสนิทสนม
กับเพื่อนบ้าน ภาษาพูดที่บ้านของเด็กและเพื่อนบ้าน การไปเรียน/
ขาดเรียนของเด็ก การไปโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้หรือการไม่ได้เรียนของเด็ก
ในชุมชนและเพื่อนสนิทของเด็ก ครอบครัวอยู่ในเมือง-นอกเมือง ประเภท
รายได้ (รายวัน รายเดือน ฯลฯ) เด็กเป็นบุตรคนเท่าไรของครอบครัว การมี
บัตรแสดงสถานะบุคคลของเด็ก การที่ครอบครัวต้องจ่ายหรือไม่ต้องจ่าย
ค่าเช่าบ้าน การที่เด็กต้องทำงานเพื่อหารายได้ ความคาดหวังของเด็กที่

จะอยู่ในประเทศไทย และความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพ การมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาของผู้ปกครอง การที่ผู้ปกครองติดตามผลการเรียนของเด็ก และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนแก่เด็ก การที่โรงเรียนรายงานผลการเรียนของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ ความพึงพอใจของเด็กและผู้ปกครองที่มีต่อผลการเรียน ความเห็นเกี่ยวกับการเยี่ยมบ้านของครู และความน่าอยู่ของชุมชน

สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการเรียนของเด็ก

สาเหตุการออกกลางคันหรือไม่ได้เรียนตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

สาเหตุการลาออกกลางคันหรือการไม่ได้เรียนตามความเห็นที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ส่วนหนึ่งเป็นความเห็นจากโรงเรียนและศูนย์การเรียน อีกส่วนหนึ่งเป็นความเห็นที่ได้จากผู้ปกครอง โดยมีการนำเสนอข้อมูลในตารางที่ 8 และ 9

ข้อมูลจากตารางที่ 8 แสดงว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การออกกลางคันของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ามีสาเหตุสำคัญเกิดจากการที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ยอม让孩子เรียน เพราะต้องการให้เด็กช่วยครอบครัวทำงานหารายได้ หรือมีเจตนั้น ก็กลัวว่าเด็กจะถูกจับ เพราะไม่มีบัตรแสดงสถานะบุคคล สำหรับศูนย์การเรียนก็มีความเห็นเช่นเดียวกับโรงเรียนว่าเป็นเพราะผู้ปกครองต้องการให้เด็กทำงานหารายได้ ส่วนสาเหตุอื่นๆ เกิดจากการที่เด็กไม่สามารถอยู่ในประเทศไทยได้นาน ความไม่สะดวกในการเดินทางไปโรงเรียน และเด็กไม่ยอมเรียน

ตารางที่ 8 : ความเห็นของโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับ สาเหตุการลาออกกลางคัน

ตัวแปร	โรงเรียน	ศูนย์การเรียนรู้
ไม่มีบัตรแสดงสถานะบุคคลหรือกลัวถูกจับ	29.2 %	-
ไม่สามารถอยู่ในประเทศไทยได้นาน	-	40 %
การเดินทางไปโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้ไม่สะดวก	-	20 %
เด็กไม่ยอมเรียน	4.2 %	-
ความต้องการให้เด็กทำงานหารายได้	62.5 %	40 %
โรงเรียนไม่รับเด็ก	4.2 %	-

ส่วนความเห็นของผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับสาเหตุการลาออกกลางคัน และความเห็นของผู้ปกครองของเด็กที่ไม่ได้เรียนเกี่ยวกับสาเหตุที่ไม่ส่งลูกเรียน ดังข้อมูลที่น่าเสนอในตารางที่ 9 แสดงว่ามีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากความยากจนของผู้ปกครอง ซึ่งรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องให้เด็กช่วยทำงานหารายได้ด้วย นอกจากนี้ ก็มีสาเหตุเกิดจากผู้ปกครองไม่ยอมให้เรียน และตัวเด็กเองก็ไม่อยากเรียน สำหรับสาเหตุเกี่ยวกับกฎหมายที่ทำให้ผู้ปกครองกลัวว่าเด็กจะถูกจับถ้าไปโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ นั้น เป็นสาเหตุที่สำคัญในกลุ่มเด็กที่ไม่ได้เรียนและเด็กในศูนย์การเรียนรู้ซึ่งผู้ปกครองอพยพเข้ามาใหม่มากกว่าเด็กในโรงเรียน

ตารางที่ 9 : ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการลาออกกลางคัน ของเด็กตามความเห็นของผู้ปกครอง

สาเหตุการออกกลางคัน/ ไม่เรียน	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียน	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
ปัญหาทางกฎหมาย ก้าวถูกจับ	16.7	23.7	34.6
เด็กไม่ยอมเรียน	8.3	25.8	15.4
ผู้ปกครองไม่ยอมให้เด็กเรียน	8.3	21.5	21.5
ความยากจน ไม่มีเงิน	37.5	29.0	38.5

จากความเห็นของโรงเรียนและผู้ปกครองที่กล่าวถึงข้างต้น แสดงว่าสาเหตุที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดต่อการเรียนของเด็ก เป็นสาเหตุที่สืบเนื่องมาจากปัจจัยด้านครอบครัว ในขณะที่สาเหตุเกี่ยวกับปัจจัยด้านกฎหมายก็มีความสำคัญค่อนข้างมากกับเด็กที่ไม่ได้เรียนและเด็กในศูนย์การเรียน เนื่องจากผู้ปกครองหลายคนเพิ่งอพยพเข้ามาใหม่ ไม่มีความมั่นใจว่าจะอยู่ในประเทศไทยได้นานเพียงพอ และจะถูกจับหรือไม่ถ้าส่งเด็กไปโรงเรียนหรือศูนย์การเรียน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการเรียนจากผลการวิเคราะห์ ตามกรอบความคิดของการวิจัย

จากกรอบความคิดที่แสดงถึงปัจจัยต่างๆ ที่น่าจะส่งผลทำให้เด็กอพยพกลุ่มต่างๆ มีโอกาสทางการเรียนแตกต่างกัน ซึ่งได้พัฒนาในงานวิจัยนี้ และนำเสนอในแผนภาพที่ 1 บทที่ 2 เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อดูว่าปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กมากน้อยเพียงใด ด้วยสมการ LISREL (Linear Structure Relation Model) โดย

จัดกลุ่มตัวแปรมาเป็นองค์ประกอบต่างๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการเรียนของเด็กตามกรอบความคิดของการวิจัย ดังรายละเอียดที่แสดงในแผนภาพที่ 3 ซึ่งมีตัวแปรและองค์ประกอบในปัจจัยแต่ละด้าน ดังนี้

ปัจจัยด้านนโยบาย

นโยบายในการให้การศึกษแก่เด็กไม่มีสัญชาติไทย ถือเป็นนโยบายที่ใช้กับเด็กทุกคนอย่างเสมอภาค แต่ที่แตกต่างกัน คือ องค์ประกอบเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ องค์ประกอบเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. การรับรู้เกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษาของรัฐ มีตัวแปร ได้แก่ การที่ผู้ปกครองรู้หรือไม่รู้นโยบายของรัฐที่เปิดโอกาสทางการศึกษา ให้แก่เด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่าทุกคน ไม่ว่าเด็กจะมีเอกสารหรือบัตรแสดงสถานะบุคคลหรือไม่ก็ตาม

2. การปฏิบัติตามนโยบายทางการศึกษาของรัฐ มีตัวแปร ได้แก่ ความเห็นของผู้ปกครองและโรงเรียนเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

ปัจจัยด้านชุมชน

ปัจจัยด้านชุมชนมีองค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมองเห็นคุณค่าทางการศึกษา และระดับการพัฒนาของชุมชน โดยแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปร ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมของชุมชน มีตัวแปร ได้แก่ เชื้อชาติ/สัญชาติ อาชีพ และภาษาพูดที่บ้านของเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน ความน่าอยู่ของชุมชนตามความเห็นของผู้ปกครองและเด็ก

2. การเห็นคุณค่าทางการศึกษาของคนในชุมชน ตัวแปร ได้แก่ การไป/ไม่ไปโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ของเด็กในชุมชน และของเพื่อนของเด็กที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน

3. ระดับการพัฒนาของชุมชน ตัวแปร ได้แก่ ที่ตั้งในเมือง-นอกเมืองของชุมชน ระยะทางจากชุมชนถึงตัวจังหวัดและตัวอำเภอ และความสะดวกในการเดินทางของชุมชน

ปัจจัยด้านครอบครัว

ปัจจัยนี้มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความผูกพันและความตั้งใจที่จะอยู่ในประเทศไทยของครอบครัว การมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม และความต้องการให้เด็กทำงานหารายได้ให้แก่ครอบครัว โดยมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. ความผูกพันและความตั้งใจที่จะอยู่ในประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแปร ได้แก่ จำนวนปีที่ผู้ปกครองอยู่ในประเทศไทยและในชุมชนปัจจุบัน และภาษาพูดที่บ้าน

2. การเห็นคุณค่าทางการศึกษาของผู้ปกครอง ตัวแปร ได้แก่ การที่ผู้ปกครองเห็นว่าการศึกษา มีประโยชน์ ความคาดหวังที่มีต่อการศึกษาของลูก ความพยายามที่จะสนับสนุนให้ลูกเรียนจนสำเร็จ การศึกษาตามความคาดหวัง จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เรียนหนังสือ การให้คำปรึกษาเรื่องเรียนแก่เด็ก และการติดต่อโรงเรียนของผู้ปกครอง

3. ฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมของผู้ปกครอง ตัวแปร ได้แก่ อาชีพและการศึกษาของพ่อ รายได้ของครอบครัว การจ่ายค่าเช่าบ้าน การที่พ่อและแม่อยู่ด้วยกัน จำนวนครั้งที่ย้ายที่อยู่ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา และฐานะของครอบครัวเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน

4. ความต้องการให้เด็กทำงานเพื่อหารายได้ ตัวแปร ได้แก่ การที่เด็กต้องทำงานหรือไม่ต้องทำงานเพื่อนำรายได้มาให้ครอบครัว จำนวนวันที่เด็กทำงานต่อ 1 สัปดาห์ และรายได้ที่เด็กได้รับจากการทำงาน

ปัจจัยด้านโรงเรียน

ปัจจัยนี้มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ เจตคติของโรงเรียนที่มีต่อเด็ก อพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า การดูแลเอาใจใส่เด็ก การจัดการเรียน การสอน ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์การสอน และความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง โดยมีตัวแปร ดังนี้

1. เจตคติที่มีต่อเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ตัวแปร ได้แก่ การที่ครูปฏิบัติกับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าอย่างเท่าเทียม กับเด็กไทย และพฤติกรรมของครูที่มีต่อเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

2. ความเอาใจใส่ดูแลเด็ก ตัวแปร ได้แก่ ความเอาใจใส่ของ ผู้บริหารและครูที่มีต่อเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า และการที่ครู ติดตามและกวดขันการเรียนของเด็กตามข้อมูลที่ได้จากการถามความเห็น ของผู้ปกครองและเด็ก

3. การจัดการเรียนการสอน ตัวแปร ได้แก่ การที่ครูสอนดี หรือไม่ดี การส่งเสริมสุขภาพและจริยธรรม คุณธรรมของโรงเรียน ตาม ข้อมูลที่ได้จากการถามความเห็นของผู้ปกครองและเด็ก ซึ่งเป็นผู้รับ บริการทางการศึกษาของโรงเรียน

4. ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตัวแปร ได้แก่ ความเหมาะสมและความพอเพียงของสิ่งอำนวยความสะดวก ภายในโรงเรียน/ศูนย์การเรียน เช่นอาคาร สถานที่ สนามเด็กเล่น และ ความพอเพียงของวัสดุ อุปกรณ์การเรียน

5. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ตัวแปร ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ และการไปเยี่ยมบ้านเด็ก

ปัจจัยด้านตัวเด็ก

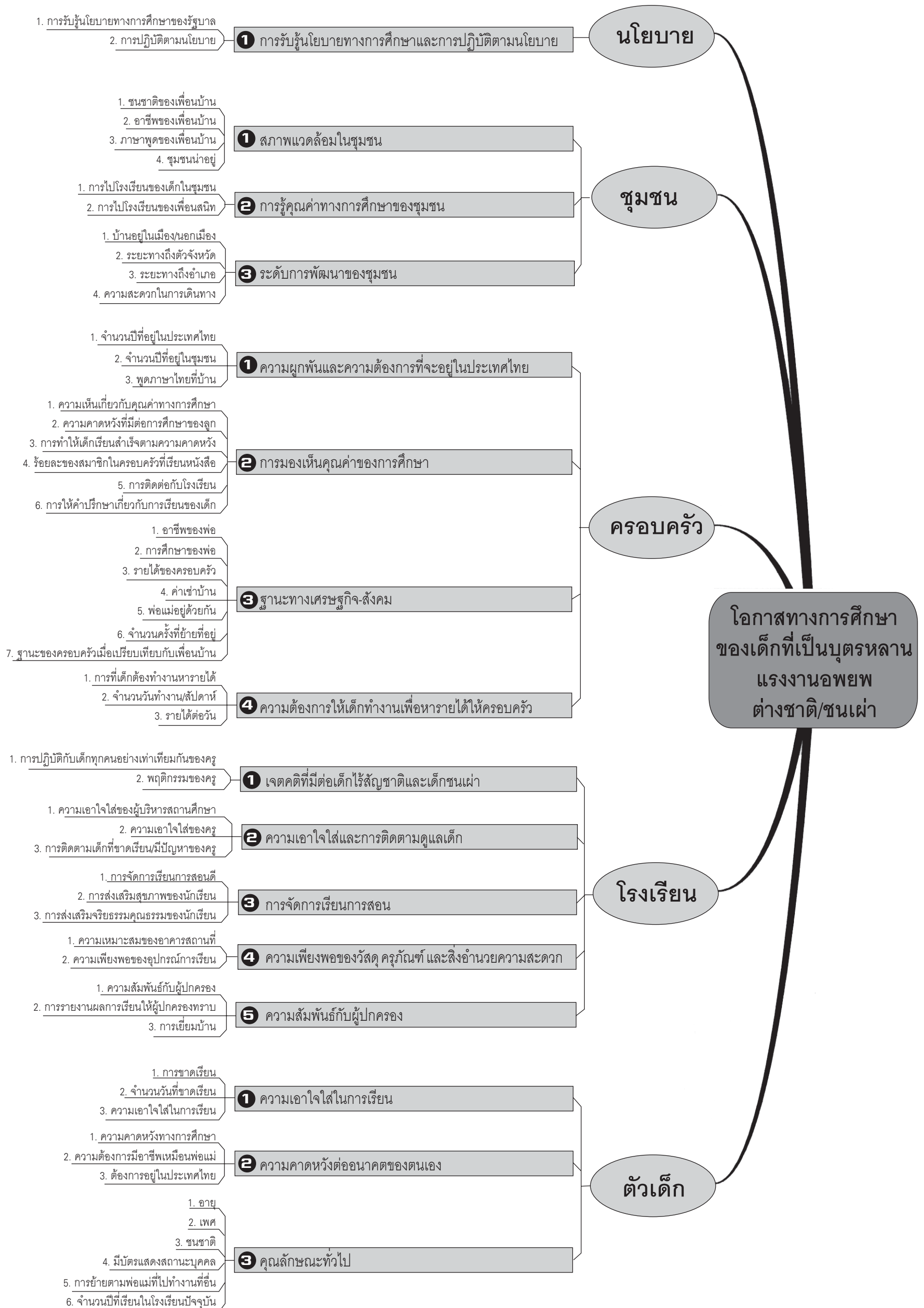
ปัจจัยนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบเกี่ยวกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน ความคาดหวังที่มีต่ออนาคตของเด็ก และคุณลักษณะพื้นฐานทั่วไป โดยมีตัวแปรต่างๆ ดังนี้

1. ความเอาใจใส่ต่อการเรียน ตัวแปร ได้แก่ การขาดเรียนหรือไม่ขาดเรียนของเด็ก จำนวนวันที่ขาดเรียน และความเอาใจใส่ในการเรียนของเด็ก

2. ความคาดหวังที่มีต่ออนาคต ตัวแปร ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดที่เด็กตั้งใจจะเรียนให้สำเร็จ ความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพที่เด็กอยากทำในอนาคต และความต้องการที่จะอยู่ในประเทศไทยต่อไปหรือกลับไปประเทศต้นทาง

3. คุณลักษณะทั่วไป ตัวแปร ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเด็ก เช่น เพศ อายุ ชนชาติ สถานะทางกฎหมาย การย้ายตามพ่อแม่ที่ไปทำงานที่อื่น และจำนวนปีที่เรียนในโรงเรียน/ศูนย์การเรียนปัจจุบัน

แผนภาพที่ 3 ตัวแปร องค์ประกอบ และปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

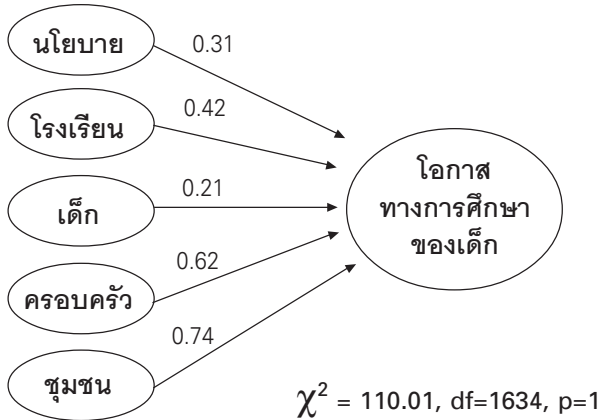

จากตัวแปร องค์ประกอบและปัจจัยข้างต้น เมื่อนำมาหาผล
กระทบที่มีต่อโอกาสทางการเรียนของเด็กในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ด้วย
การวิเคราะห์ LISREL โดยกำหนดให้เด็กในโรงเรียนมีรหัสเท่ากับ 3 เด็ก
ในศูนย์การเรียนเท่ากับ 2 และเด็กที่ไม่ได้เรียนเท่ากับ 1 ปรากฏว่าได้ผล
ดังที่นำเสนอในแผนภาพที่ 4

ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงขนาดความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ
กับโอกาสทางการเรียนของเด็ก ดังที่แสดงในแผนภาพที่ 4 มีความหมาย
เหมือนกับค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในสมการถดถอยพหุคูณ
(Multiple Regression Equation) ซึ่งแสดงผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ซึ่ง
เป็นตัวแปรต้นต่อโอกาสทางการเรียนของเด็ก ซึ่งเป็นตัวแปรตาม ยิ่ง
สัมประสิทธิ์มีค่าสูงเท่าใด ก็ยิ่งมีผลกระทบต่อโอกาสทางการเรียนของ
เด็กมากเท่านั้น จากแผนภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่า ชุมชนและครอบครัวเป็น
ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายโอกาสทางการเรียนของ
เด็กกลุ่มต่างๆ

แผนภาพที่ 4 ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็ก

ความสำคัญของปัจจัยด้านครอบครัวต่อโอกาสทางการเรียนของเด็ก เป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการถามความเห็นของผู้ปกครอง และเป็นไปตามความคาดหมาย เนื่องจากพ่อแม่สามารถตัดสินใจและบอกให้เด็กไปเรียนหรือไม่เรียนที่ไหนก็ได้ ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เด็กในเชิงลึกแสดงว่า เด็กบางคนอยากเรียนหนังสือแต่ไม่สามารถเรียนได้เพราะพ่อแม่ไม่สนับสนุนให้เรียน ยิ่งเด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่อพยพมาจากที่อื่น ไม่มีผู้ใดให้พึ่งพิงนอกจากพ่อแม่ ก็ยิ่งต้องเชื่อฟังและทำตามความต้องการของพ่อแม่ ประกอบกับเด็กเหล่านี้ โดยเฉพาะเด็กชาวมอญและชาวลัวะ มีความกตัญญูและเชื่อฟังพ่อแม่เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าจะอยากเรียนมากเพียงใด แต่ถ้าเห็นพ่อแม่ต้องลำบาก

และเห็นดีเห็นชอบจากการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ก็ยินดีที่จะออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยครอบครัวทำงานหารายได้

การที่ปัจจัยด้านชุมชนมีผลกระทบต่อโอกาสทางการเรียนของเด็กเหมือนกับปัจจัยด้านครอบครัวนั้น เป็นเพราะครอบครัวมักจะเลือกไปอยู่ในชุมชนที่เหมือนกับตนเอง ดังจะเห็นได้ว่าครอบครัวมอญและพม่า ซึ่งเป็นผู้อพยพเข้ามาใหม่ มักจะอยู่ในชุมชนที่มีเพื่อนบ้านเป็นชาวมอญและพม่าเหมือนกัน เพราะมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเหมือนกัน สามารถสื่อสารกันรู้เรื่อง จึงเข้ากันได้ง่ายและไว้นใจเชื่อใจกันมากกว่า การเข้ามาอยู่ในประเทศไทยก็มีวัตถุประสงค์เหมือนกัน คือ ต้องการงานหารายได้ จึงเลือกที่จะอยู่ในชุมชนที่มีความต้องการแรงงานต่างด้าว เช่น ชุมชนในเมืองที่มีงานแกะกุ้ง หรืองานหาปลาหากุ้งในเรือประมง จะได้งานทำได้ง่าย คนเหล่านี้จึงประกอบอาชีพเหมือนกันและอยู่ในชุมชนเดียวกัน ความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาก็ไม่ค่อยแตกต่างกัน เนื่องจากส่วนใหญ่มุ่งที่จะมาอยู่ประเทศไทยเพื่อหารายได้ จึงให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่าการศึกษา ส่วนครอบครัวชาวลัวะและชาวเขาซึ่งอยู่ในประเทศไทยนานกว่า มักจะมองเห็นคุณค่าทางการศึกษามากกว่า เนื่องจากมีความมั่นใจว่าสามารถอยู่ในประเทศไทยต่อไปได้ จึงมักเข้าไปอยู่ในชุมชนใกล้ๆ โรงเรียนที่รับเด็กต่างด้าวเข้าเรียน และมีงานทำสวนซึ่งเป็นงานที่คนเหล่านี้ถนัดให้ทำ จึงเข้ามาอยู่ในชุมชนเดียวกันกับชาวลัวะและชาวเขาคนอื่นๆ

สืบเนื่องมาจากความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนของชุมชนที่ครอบครัวของเด็กกลุ่มต่างๆที่มีโอกาสทางการเรียนไม่เหมือนกันเข้าไปอาศัยอยู่ จึงทำให้ปัจจัยด้านชุมชนมีผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าเป็นอย่างมาก พอๆ กับปัจจัยด้านครอบครัว

ในส่วนปัจจัยด้านโรงเรียนและด้านนโยบายนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงว่ามีผลในการอธิบายความแตกต่างของโอกาสทางการเรียนของเด็กกลุ่มต่างๆ น้อยกว่าปัจจัยด้านครอบครัวและชุมชน แต่สัมประสิทธิ์ซึ่งมีค่าเท่ากับ .42 และ .31 สำหรับปัจจัยทั้ง 2 นี้ นับว่าเป็นค่าที่ไม่น้อยสำหรับการวิเคราะห์ด้านสังคมและการศึกษา ซึ่งมีตัวแปรจำนวนมาก และมีความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวก็มีความสำคัญต่อโอกาสทางการเรียนของเด็ก โดยปัจจัยด้านโรงเรียนและศูนย์การเรียนน่าจะมีผลกระทบโดยตรง ทำให้เด็กและผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กต่อไป

สำหรับปัจจัยด้านนโยบายที่ให้เด็กไม่มีสัญชาติไทย ได้รับการศึกษานั้น ย่อมมีผลทำให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสเข้าเรียนมากขึ้น แต่จะส่งผลมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกรับรู้นโยบายในเรื่องนี้ของผู้ปกครอง และการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การที่ปัจจัยด้านตัวเด็กมีผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กเองน้อยมาก เนื่องจากเด็กเป็นผู้ถูกกระทำ ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง แต่ต้องทำตามความต้องการของพ่อแม่ว่าจะให้เรียนหรือไม่ให้เรียน ในขณะที่ทัศนคติต่อการศึกษา ความเอาใจใส่ในการเรียน รวมทั้งความต้องการในการเรียนต่อของเด็ก ก็เป็นผลขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในบ้าน ในโรงเรียน และชุมชน

บทที่ 5

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกรณีศึกษา

จากกลุ่มตัวอย่างเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าทั้ง 3 กลุ่ม คือเด็กในโรงเรียน เด็กในศูนย์การเรียน และเด็กไม่ได้เรียน ในแต่ละกลุ่ม ได้ทำการคัดเลือกเด็กที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง 2 คน และเด็กที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน เพื่อเป็นกรณีศึกษาโดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งตัวเด็ก ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ครู ผู้บริหารโรงเรียน โดยนำข้อมูลปัจจัยและตัวแปรต่างๆ ที่ได้จากแบบสอบถามมาพิจารณา และทำการคัดเลือกด้วยวิธีการทางสถิติ ร่วมกับการพิจารณาให้ข้อมูลข้อคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีตัวแปรสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจสังคม ของครอบครัว การเห็นความสำคัญหรือความคาดหวังทางการศึกษา ของครอบครัว ความสนใจเรียนและผลการเรียนของเด็ก การทำงานหรือช่วยผู้ปกครองหารายได้ และข้อมูลพื้นฐานของเด็กและครอบครัว เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ สัญชาติ ชุมชนที่อยู่อาศัย อาชีพของผู้ปกครอง เป็นต้น

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 12 กรณีศึกษา ซึ่งนำเสนอในภาคผนวก ข. ได้ให้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกับผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม กล่าวคือ โอกาสทางการศึกษาของเด็กถูกกระทำหรือถูกกำหนดจากปัจจัยตัวแปรภายนอกที่แวดล้อมตัวเด็ก มากกว่าการที่เด็กจะเป็นผู้กำหนดโอกาสทางการศึกษาของตนเอง โดยเด็กแต่ละกลุ่มแต่ละคนมีโอกาสทางการศึกษามากน้อยแตกต่างกันไป ด้วยปัจจัยที่สำคัญต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดในแต่ละปัจจัย ดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็ก

1. ภูมิหลังหรือพื้นฐานความเป็นมาของครอบครัว เด็กที่บิดามารดาเป็นชนเผ่า เช่น ลัวะ กะเหรี่ยง ส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้และชายแดนพม่ามาอยู่ที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งคนไทยโดยทั่วไปมักเรียกว่าชาวเขา รวมทั้งชาวมอญและชาวพม่าที่อพยพเข้ามาตามบริเวณแนวชายแดนประเทศไทย ตั้งแต่ภาคเหนือลงมาทางภาคตะวันตกจนถึงบริเวณจังหวัดระนอง ในระยะแรกก่อนที่จะอพยพมาอยู่อาศัยและทำมาหากินที่จังหวัดสมุทรสาครตามคำชักชวนของญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงที่อพยพเข้ามาอยู่ก่อน ส่วนใหญ่มักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มทำอาชีพรับจ้างในสวนผัก ผลไม้ ก่อด้วยไม้ บริเวณอำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอกะทู้มแบน ซึ่งแม้จะได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำก็ยังมีความพึงพอใจ เพราะได้อาศัยอยู่ในบ้านพักที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเรือนแถวชั้นเดียวสร้างด้วยอิฐบุลื้อคอกอย่างง่าย ๆ ที่เจ้าของสวนสร้างให้คนงานอยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า แต่เสียค่าน้ำค่าไฟ

คนกลุ่มนี้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในระยะแรกๆ เป็นช่วงเวลาเกินกว่า 15-20 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่นั้นการตรวจตราคนเข้า-ออกตามบริเวณชายแดนยังไม่เข้มงวดกวดขันดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงมีลูกหลานเกิดในประเทศไทยแต่ไม่มีหลักฐานแสดงหรือยืนยันการเกิดเพราะอยู่ในหมู่บ้านและพื้นที่ห่างไกลในป่าเขา ดังเช่นกรณีของอาหมีและอุทัย หรือบางคนคลอดที่โรงพยาบาลแต่ไม่ได้รับหลักฐาน หรือได้รับหลักฐานแสดงการเกิดที่โรงพยาบาลแต่สูญหายไป แม้บิดามารดาและผู้ปกครองเด็กจะพยายามติดต่อหาทางให้เด็กได้รับเอกสาร เพื่อประโยชน์ต่อการรับบริการพื้นฐานบางอย่างจากรัฐ เช่น การศึกษา สาธารณสุข แต่ก็ติดขัดด้วยกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติของทางราชการ โดยบางแห่งได้มีการทำลายเอกสารไปแล้ว บุคคลเหล่านี้จึงกลายเป็นคนอพยพ

ต่างดาวหรือไร้สัญชาติ ไม่มีหลักฐานแสดงสถานะความเป็นคนไทย

สำหรับเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้และเด็กที่ไม่ได้เรียน เป็นเด็กที่บิดามารดาเป็นชาวมอญและพม่าที่อพยพหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยพร้อมสมาชิกในครอบครัวในช่วง 1-10 ปีที่ผ่านมา เพื่อเข้ามาหางานทำเลี้ยงดูครอบครัวเป็นประการสำคัญ บางคนเข้ามาอยู่ก่อนแล้วจึงชักชวนเพื่อนหรือญาติเข้ามา บางคนก็มาให้กำเนิดลูกหลานที่เมืองไทย คนกลุ่มนี้มาอยู่รวมกันเป็นชุมชนของตนเองในอำเภอเมือง บริเวณตลาดกุ้ง โกรกกรากใน สะพานปลา และตลาดพงษ์ทิพย์ เพื่อทำอาชีพรับจ้างทางด้านประมงและประมงต่อเนื่องในลิ่ง¹ แพลลา และโรงงาน เช่น แกะกึ่ง-ปลาหมึก ออกเรือประมง รับจ้างและแบกหาม โดยทั่วไปจะได้รับค่าจ้างเป็นรายวันหรือเหมาจ่ายด้วยค่าตอบแทนตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำหรือน้อยกว่า แต่ก็มีความพอใจที่จะทำเพราะช่วยให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวร่างกายยังสู้กับงานหนักและการพักผ่อนน้อยได้ ในช่วงที่มีงานมาก จะพยายามเพิ่มระยะเวลาในการทำงานและผลผลิตของงานให้มากขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

แรงงานต่างดาวเหล่านี้พักอาศัยในห้องเช่าเล็กๆ ลักษณะคล้ายแฟลตชั้นเดียว หรือหลายชั้น ที่คนไทยในพื้นที่หรือเจ้าของสถานประกอบการเป็นเจ้าของ หลายแห่งมีสภาพทรุดโทรม อับ ทึบ ไม่น่าอยู่ รวมทั้งสภาพแวดล้อมในบริเวณชุมชนที่พักอาศัยก็ไม่สะอาดและมีกลิ่นเหม็น แต่แรงงานต่างดาวและครอบครัวเหล่านี้ก็เช่าอาศัยอยู่ได้ด้วยความเคยชินเพราะใกล้ที่ทำงานและเป็นแหล่งรวมคนชนชาติเดียวกันด้วย อัตราค่าเช่าตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไป โดยไม่รวมค่าน้ำค่าไฟ ค่าเช่านี้จะ

¹ สถานประกอบการขนาดเล็กที่ดำเนินการแกะกึ่ง ปลา ให้กับโรงงาน/สถานประกอบการขนาดใหญ่

แตกต่างกันไปตามที่ตั้งหรือระยะห่างจากชุมชนหรือตัวเมือง รวมทั้งสภาพและพื้นที่ที่อยู่อาศัย/การใช้สอยของห้อง แต่โดยทั่วไปที่พักและบริเวณชุมชนที่คนมอญพักอาศัยมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าพักอาศัยมากกว่าที่พักของชนชาติอื่น

เพื่อให้การอพยพเข้ามาทำงานและพักอาศัยอยู่ในประเทศไทย ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ต้องคอยหลบหนีหลบซ่อนการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ แรงงานต่างด้าวเหล่านี้หากมีงานทำแล้วและทางการไทยเปิดโอกาสให้จดทะเบียนและทำใบอนุญาตการทำงานของแรงงานต่างด้าว (work permit) ก็ยินดีที่จะจดทะเบียนและต่อใบอนุญาตตามที่ทางการกำหนด รวมทั้งการทำและต่อบัตรห้องของทุกคนในครอบครัวด้วย โดยที่ส่วนใหญ่จะทำผ่านสถานประกอบการ เจ้าของห้องเช่าและนายหน้าเพื่อความสะดวกของตนเอง แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็ตาม² อย่างไรก็ตาม ยังมีแรงงานต่างด้าวจำนวนไม่น้อยที่ไม่จดทะเบียนและต่ออายุใบอนุญาตการทำงาน

2. สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยทั่วไป ครอบครัวของเด็กชนเผ่า บิดามารดาจะเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว เพื่อให้ลูกๆ ได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ ด้วยการใช้จ่ายอย่างประหยัดและอดออมอย่างถึงที่สุด เพราะรายได้จากการรับจ้างทำสวนเป็นรายวันค่อนข้างน้อย ประมาณวันละ 120-130 บาท/คน เฉลี่ยประมาณ 5,000- 7,000บาท/เดือน

² ค่าต่อใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าวตามอัตราที่ราชการกำหนดจำนวน 3,800 บาท/คนปี แต่แรงงานต่างด้าวมักจะต้องจ่ายมากกว่า 3,800 บาท/คนปี หากติดต่อผ่านนายหน้าหรือสถานประกอบการ ส่วนบัตรห้องหรือใบทะเบียนราษฎรต่างด้าว (ทร 38/1) ซึ่งออกโดยฝ่ายการปกครองให้แก่แรงงานต่างด้าวและผู้ติดตามเมื่อปี พ.ศ. 2547 และ 2549 ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำบัตร แต่เจ้าของที่พักมักจะเรียกเก็บในอัตรา 300 บาท/คนปี สำหรับคนที่อยู่เก่า และ 2,500 บาทสำหรับคนที่มาใหม่

ส่วนครอบครัวแรงงานต่างด้าวจะให้ลูกๆ ช่วยทำงานหารายได้เลี้ยงดูครอบครัวทุกคน ยกเว้นลูกที่ยังเล็กอยู่และไม่สามารถช่วยทำงานได้ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่อายุไม่เกิน 10 ปี รายได้ของครอบครัวจึงขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกที่ช่วยกันทำงานหารายได้ แต่ครอบครัวทั้งสองกลุ่มก็มีฐานะยากจน ต้องทำงานด้วยความอดทนและยากลำบาก เพื่อให้ได้ค่าตอบแทนที่นายจ้างจ่ายให้เป็นรายวันสำหรับการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มากกว่าค่าแรงขั้นต่ำ ยกเว้นกรณีที่ทำงานเหมาะ เช่น การแกะกุ้งหรือปลาหมึก การขนถ่ายสินค้าและผลผลิตทางการประมงที่จะได้ค่าตอบแทนตามจำนวนน้ำหนักที่ทำได้ แต่ต้องใช้เวลาและ/หรือกำลังคนซึ่งมักจะเป็นคนในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ทำให้แรงงานต่างด้าวที่มีความอดทน สู้งาน ยอมทำงานเร่งด่วนติดต่อกันหลายวันในยามที่มีงานมากและตามที่นายจ้างต้องการ เพื่อให้มีรายได้/ค่าตอบแทนมากขึ้นสำหรับเก็บสำรองไว้ในยามที่มีงานน้อยรายได้ลดลง

รายได้จากการทำงานของคนเหล่านี้จะถูกนำไปใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการอาศัยทำมาหากินในเมืองไทย ที่สำคัญได้แก่ ค่าเช่าบ้าน ค่าสาธารณูปโภค ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน ค่าผ่อนส่งสินค้า/สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ ดีวีดี/ซีดี เครื่องเสียง และค่าตอบแทนอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว ใบต่างด้าว และบัตรห้อง ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนส่งไปให้บิดามารดา บุตร หรือญาติพี่น้องที่ประเทศของตนใช้จ่าย สร้างหรือซ่อมแซมบ้านและที่อยู่อาศัยเมื่อต้องกลับไปอยู่ประเทศของตน

แม้จะอยู่บนพื้นฐานของการใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีวัตถุประสงค์อดออมเหมือนกัน แต่ครอบครัวแรงงานต่างด้าวจะค่อนข้างฟุ่มเฟือยกว่าครอบครัวชนเผ่า เพราะทำงานและพักอาศัยอยู่ใกล้พื้นที่ที่มีความเจริญ

มากกว่า และมีหนี้สินที่ต้องชำระมากกว่า จากการกู้ยืมมาใช้จ่ายเพื่อการอพยพครอบครัวและสมาชิกเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และเพื่อการต่อใบอนุญาตประเภทต่างๆของแรงงานต่างด้าวและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมักจะต้องจ่ายมากกว่าที่ทางการกำหนด เพราะมีค่านายหน้าในการดำเนินรวมไว้ด้วย รวมทั้งยังต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 15-30 ต่อเดือนด้วย การไม่มีหนี้สินจึงเป็นเป้าหมายที่แรงงานเหล่านี้ปรารถนาและต้องการให้มาถึงโดยเร็ว

ดังนั้น รายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อการได้รับการศึกษาของเด็กและลูกหลานของคนทั้งสองกลุ่ม ครอบครัวของชนเผ่า ซึ่งโดยทั่วไปบิดามารดาเป็นผู้ทำงานหารายได้ ยินดีจะเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อให้ลูกหลานของตนได้เรียนในโรงเรียน โดยพยายามควบคุมรายจ่ายด้วยความประหยัดมัธยัสถ์และอดออม ในขณะที่แรงงานต่างด้าวมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องจ่ายมากกว่า จึงมักจะให้ลูกหลานที่ยังทำงานไม่ได้ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ซึ่งสอนภาษาของตนด้วย โดยยินดีเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและหรือค่าจ้างครูซึ่งไม่มากนัก

3. การเห็นความสำคัญของการศึกษา การที่บิดามารดาของเด็กชนเผ่าอยู่ในประเทศไทยมานานและลูกหลานเกิดในประเทศไทย จึงทำให้ทั้งบิดามารดาและตัวเด็กมีความรู้สึกรู้ว่าตัวเองเป็นคนไทย และจะดำรงชีวิตอยู่ในเมืองไทยตลอดไป³ ประกอบกับการที่ต้องทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวด้วยความยากลำบาก อดทน และอดออมเพื่อครอบครัว รวมทั้งการที่ได้พบเห็นเรียนรู้จากประสบการณ์และซึมซับวัฒนธรรมและ

³ บางส่วนได้รับสัญชาติไทยแล้วและบางส่วนกำลังรอการพิสูจน์ตรวจสอบเพื่อได้รับสัญชาติตามมติคณะรัฐมนตรี

วิธีคิดแบบคนไทย โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาที่เห็นตัวอย่างจากคนไทยที่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดีว่า สามารถใช้การศึกษาเป็นบันไดก้าวไปสู่การมีงานทำ มีอาชีพที่ดีในอนาคต จึงมีความปรารถนาเป็นอย่างมากที่จะให้ลูกหลานของตนได้รับการศึกษา โดยส่วนใหญ่จะให้เข้าเรียนในโรงเรียนซึ่งอยู่ใกล้ที่พักหรือย้ายไปทำงานและหาที่พักไปอยู่ใกล้โรงเรียนที่ยินดีรับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าเข้าเรียน⁴ เพื่อความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียน โดยที่ผู้ปกครองเองและเด็กมีความยินดีและเต็มใจให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในทุกเรื่อง เพราะมุ่งหวังที่จะให้ลูกมีความรู้สำหรับเลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่ต้องทำงานลำบากอย่างพ่อแม่ โดยไม่ต้องกรังให้ลูกที่กำลังศึกษาช่วยทำงานหารายได้ แต่จะให้ลูกช่วยทำงานพิเศษนอกเวลาในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกเรียนบางวันซึ่งทำให้ได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้นบ้าง ควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตแบบประหยัดมัธยัสถ์ เพื่อให้ลูกได้มีเวลาเรียนอย่างเต็มที่ แต่ในบางกรณีที่รายได้น้อยไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวจริงๆ ก็มักจะให้พี่คนโตออกมาช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัวก่อน แล้วจึงค่อยกลับไปเรียนในภายหลัง เมื่อครอบครัวพอมีรายได้ดีขึ้นบ้างแล้ว

สำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าว เนื่องจากมีเป้าหมายหลักที่ต้องการทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว รวมถึงการส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่ญาติพี่น้องและครอบครัวที่ประเทศของตน ตลอดจนความไม่แน่นอนในนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการให้แรงงานต่างด้าวทำงานบางประเภทที่คนไทยไม่ต้องการทำ ความคิดและความต้องการที่

⁴ ผู้ปกครองเด็กชนเผ่าที่มาทำงานที่สมุทรสาครจะมีการติดต่อกันเป็นเครือข่ายกับชนเผ่าหรือญาติพี่น้องที่มาทำงานที่สมุทรสาครด้วยกัน จึงรู้ว่าโรงเรียนใดบ้างในสมุทรสาครที่ยินดีรับเด็กชนเผ่าเข้าเรียน

ให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาที่ประเทศไทยจึงไม่ใช่ความมุ่งหมายที่ชัดเจน จึงใช้วิธีส่งลูกหลานที่ยังเล็กไปให้พ่อแม่ญาติพี่น้องที่พม่าช่วยดูแลหรือจ้างคนในชุมชนที่มีเชื้อชาติเดียวกันดูแล แต่หากไม่มีผู้ดูแลก็จะให้ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ที่อยู่ใกล้บ้านหรือที่เดินทางไปเรียนได้สะดวก เพื่อให้เด็กมีผู้ดูแลในระหว่างที่บิดามารดาไปทำงาน และยังทำให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาของตนเองเพื่อสืบทอดและคงความเป็นชนชาติของตนเองไว้ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และการพัฒนาทักษะพื้นฐานอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ และการช่วยดูแลตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไปหากต้องกลับประเทศของตน ทั้งนี้หากรัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนที่จะให้โอกาสให้แรงงานเหล่านี้สามารถทำงานในประเทศไทยต่อไปในระยะยาว ครอบครัวที่ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจมากนักและคาดหวังที่จะอยู่อาศัยและให้ลูกได้รับการศึกษาสูงอยู่ในประเทศไทย ก็ต้องการให้ลูกได้เรียนในระบบโรงเรียนควบคู่ไปกับการเรียนภาษาแม่ด้วย

4. ทศนคติและความผูกพันกับประเทศไทย ครอบครัวของเด็กชนเผ่าอพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลานาน ลูกหลานเกิดบนแผ่นดินไทย ได้อยู่อาศัยทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัว มีกินมีใช้ไม่อดอยาก แม้จะไม่ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ร่ำรวยสุขสบายมากมายนัก แต่ก็มีสาธารณูปโภคพื้นฐานอำนวยความสะดวกสบายได้พอสมควรและยังได้รับบริการสาธารณะที่จำเป็นจากรัฐ ซึ่งเป็นชีวิตที่แตกต่างจากประเทศต้นทางของตน โดยเฉพาะการที่ลูกหลานได้รับโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนของรัฐเท่าเทียมกับเด็กไทยอื่นๆ ในชุมชนเดียวกัน ครอบครัวชนเผ่าจึงได้รับการเรียนรู้และซึมซับวิถีชีวิต แนวคิด ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมต่างๆ ของความเป็นไทยไว้ตลอดเวลาที่อยู่บนแผ่นดินไทย

เด็กชนเผ่าทุกคนสามารถพูดภาษาไทยได้อย่างชัดเจนเหมือนเด็กไทยทั่วไป มีเพื่อนเป็นคนไทย เรียนรู้สิ่งต่างๆ เช่นเดียวกับเด็กไทย หากดูจากกริยาและการพูดจาจะแยกไม่ออกระหว่างเด็กชนเผ่ากับเด็กไทย เด็กชนเผ่าทุกคนรู้ว่าตนเป็นชนเผ่า แต่ก็มีความรู้สึกและรับรู้ว่าเป็นคนไทยด้วยเช่นกัน ไม่คิดว่ามีประเทศของตนที่จะกลับไปอยู่ นอกจากคิดว่าประเทศไทยเป็นถิ่นเกิด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าเขาทางภาคเหนือของประเทศไทย ขณะที่พ่อแม่ของเด็กชนเผ่าซึ่งพูดไทยได้แต่อาจไม่ชัดและมีสำเนียงที่บอกภาษาเดิมอยู่ ก็ไม่คิดจะกลับไปประเทศต้นทางของตน แต่มีความต้องการจะอยู่กับลูกหลานของตนบนแผ่นดินไทยตลอดไป และคิดว่าลูกหลานของตนเป็นคนไทย ต้องการให้ลูกหลานได้รับสัญชาติไทย ได้รับการศึกษาแบบเด็กไทย ทำมาหากินบนแผ่นดินไทยตลอดไป เด็กชนเผ่าจึงมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการศึกษาและมีผลการเรียนอยู่ในระดับดี

สำหรับครอบครัวเด็กต่างด้าว ซึ่งอพยพเข้ามาภายหลังครอบครัวชนเผ่า เพื่อเข้ามาทำมาหากิน ลี้ภัยสถานการณ์การเมือง รวมทั้งหนีการถูกข่มเหงเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่ต่างเชื้อชาติ โดยรัฐบาลไทยกำหนดให้ต้องจดทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวนั้นเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วพบว่าการทำงานมาหากินบนแผ่นดินไทย ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่สุขสบายขึ้น มีกินมีใช้ไม่อดอยาก ยากลำบาก หรือไม่มีงานทำเหมือนเมื่ออยู่ที่ประเทศบ้านเกิดของตน (ยกเว้นบางคนที่มีย่านและที่ดินที่สามารถเพาะปลูกทำการเกษตรเลี้ยงดูครอบครัวได้ แต่ก็ต้องหวาดหวั่นกับความไม่แน่นอนของสถานการณ์การเมือง และการใช้อำนาจไม่ชอบธรรม การเอารัดเอาเปรียบของเจ้าหน้าที่ในประเทศของตน) ดังนั้นครอบครัวแรงงานต่างด้าวเหล่านี้จึงต้องการให้รัฐบาลไทยยืดระยะเวลาในการให้แรงงานต่างด้าวทำงานในประเทศไทยได้ในระยะเวลาที่นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แม้จะไม่รู้อนาคตที่แน่นอนก็ตาม

อย่างไรก็ตามแรงงานต่างด้าวและลูกหลานก็ไม่ได้มีความผูกพันกับประเทศไทยในฐานะเป็นประเทศบ้านเกิดเมืองนอนของตน เหมือนที่ครอบครัวชนเผ่าเป็น ทั้งนี้เพราะมีความคิดและหวาดกลัวอยู่เสมอว่าในอนาคต ซึ่งอาจมาถึงเร็วหรือช้าก็ตาม เมื่อรัฐบาลไทยไม่มีนโยบายให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานได้แล้ว ตนเองและครอบครัวต้องกลับไปอยู่ที่ประเทศต้นทางของตน ต้องไปใช้ชีวิตในแบบที่เคยเป็นก่อนที่จะมาอยู่ในประเทศไทย คนกลุ่มนี้จึงต้องการให้ลูกหลานที่เรียนหนังสือได้เรียนรู้ภาษาของตน ซึ่งอาจเป็นภาษามอญหรือพม่า และภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ในยามที่ต้องกลับประเทศของตน อีกทั้งยังเป็นการสืบสานความเป็นชนชาติของตนไปสู่ลูกหลานต่อไปด้วย ส่วนการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นการเตรียมตัวสำหรับการที่จะมีโอกาสได้อยู่และทำมาหากินในประเทศไทยในระยะยาว แต่สำหรับตัวเด็กที่ได้รับการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้ และเด็กที่อยู่ในประเทศไทยมานาน สามารถพูดและสื่อสารภาษาไทยได้ ได้เรียนรู้เรื่องราวและวิถีการดำเนินชีวิตในประเทศไทยได้จนมีความเข้าใจได้พอสมควรแล้ว ไม่ต้องการกลับไปประเทศของตนอีก

5. บทบาทของโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัดสมุทรสาคร มีโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 151 แห่ง โดยอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 18 แห่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2 แห่ง ซึ่งเปิดสอนทั้งระดับประกาศนียบัตรและประกาศนียบัตรชั้นสูง สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) กระทรวงมหาดไทย 8 แห่ง ในจำนวนนี้มีโรงเรียน/สถานศึกษาที่รับเด็กชนเผ่าเข้าเรียนถึง 48 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยเปิดรับมานานนับสิบปีแล้ว

เพื่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กในเรื่องการศึกษา คณะรัฐมนตรี
ในคราวประชุม เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2535 และวันที่ 5 มกราคม 2548 ได้
มีมติเห็นชอบและอนุมัติระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน
เดือน ปีเกิดในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2535
และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน
นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 เพื่อเปิดโอกาสและขยาย
โอกาสทางการศึกษาในสถานศึกษาให้แก่เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยโดยไม่
จำกัดระดับและประเภทการศึกษา รวมทั้งยังได้รับเงินอุดหนุนรายหัว
สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานในอัตราเดียวกับเด็กไทยด้วย ประกอบกับ
โรงเรียน/สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร
ล้วนมีความคิดว่าเด็กชนเผ่าคือคนไทย เกิดบนแผ่นดินไทย พูดภาษา
ไทยได้ แม้จะไม่มีเอกสารแสดงสถานะบุคคลใดๆ ก็ตาม จึงยินดีและ
เต็มใจรับเด็กชนเผ่าเหล่านี้เข้ารับการศึกษารวมทั้งได้พยายามให้ความ
ช่วยเหลือในเรื่องเอกสารแสดงสถานะบุคคลของเด็กด้วย

นอกจากนั้น ผู้บริหารและครูอาจารย์ยังให้ความช่วยเหลือแก่
เด็กชนเผ่าที่มีผลการเรียนดีให้ได้รับทุนการศึกษาอาหารกลางวันและวัสดุ/
อุปกรณ์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย รวมทั้งการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้วย
ความเท่าเทียมกัน ไม่มีความรู้สึกแปลกแยกทางเชื้อชาติระหว่างครูกับ
นักเรียน หรือระหว่างนักเรียนชนเผ่ากับนักเรียนทั่วไปแต่ประการใด

สำหรับแรงงานต่างด้าว และลูกหลานที่อพยพเข้ามาในนั้น ยังไม่
มุ่งหวังเข้าศึกษาในโรงเรียน เพราะมุ่งทำงานเป็นหลัก มีเพียงบางราย
เฉพาะที่บิดามารดาอพยพเข้ามาในระยะเวลาดียวกับกลุ่มชนเผ่าซึ่งได้
ให้กำเนิดบุตรในเมืองไทย พูดภาษาไทย ได้เรียนรู้ความเป็นไทย และ
รู้สึกว่าเป็นคนไทย จึงต้องการให้ลูกได้เรียนในโรงเรียนเหมือนเด็ก
ไทยเช่นเดียวกับกลุ่มชนเผ่า ส่วนแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาทำงาน

ในช่วงหลัง โดยมีใบอนุญาตทำงานหรือไม่ก็ตาม มักจะให้ลูกหลานที่ยังช่วยทำงานไม่ได้เข้าเรียนในศูนย์การเรียน

จังหวัดสมุทรสาครมีองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้บริการการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการแก่ลูกหลานแรงงานอพยพต่างด้าว 3 องค์กร คือ เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labour Rights Promotion Network : LPN) มูลนิธิรักประเทศไทย (Raks Thai Foundation) และศูนย์การเรียนวัดบางหญ้าแพรก สององค์กรแรกได้เปิดศูนย์การเรียนในชุมชนที่มีแรงงานต่างด้าวพักอาศัยและทำงานอยู่ เพื่อให้ลูกหลานแรงงานต่างด้าวสามารถเข้าเรียนได้สะดวก ไม่ต้องเดินทางไกล ได้แก่ ศูนย์การเรียนสะพานปลา ศูนย์การเรียนโกรกกรากในและศูนย์การเรียนตลาดพงศ์ทิพย์ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิรักประเทศไทย ศูนย์การเรียนตลาดกุ่ม ที่เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานรับโอนภารกิจมาจากองค์กรของคริสตศาสนา ซึ่งเป็นผู้ดูแลอยู่เดิม และศูนย์การเรียนที่หมู่บ้านมหาชัยเมืองทอง ซึ่งเป็นที่ทำการของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานด้วย โดยมีรถรับส่งเด็กลูกหลานแรงงานต่างด้าวที่มาเรียนด้วย ทั้งสององค์กรนี้ให้การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็ก ได้แก่ การอ่าน ฟัง พูด เขียน ภาษาไทย ภาษามอญและพม่า และภาษาอังกฤษ รวมทั้งทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ และทักษะพื้นฐานของชีวิต เช่น การดูแลรับผิดชอบตัวเอง การทำงานบ้าน การดำรงชีวิตประจำวัน เป็นต้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและความรู้พื้นฐานสำหรับเด็กที่ต้องการจะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปหรือในโรงเรียน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศและหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ส่วนศูนย์การเรียนวัดบางหญ้าแพรกจัดตั้งขึ้นโดยชาวมอญที่ต้องการสอนภาษามอญให้แก่ลูกหลานของตน แรงงานอพยพต่างด้าวชนชาติมอญที่ต้องการให้ลูกหลานเรียนและสืบทอด

ภาษามอญอย่างจริงจังจึงนิยมให้ลูกหลานมาเรียนที่นี้และร่วมกันสนับสนุนค่าจ้างครู

ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ของ LPN และมูลนิธิรักษุ์ไทยกำลังปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานให้สอดคล้องกับแนวทางการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หรือศูนย์เด็กก่อนปฐมวัยทั่วไป โดยเน้นทักษะการพูดและฟังภาษาไทย เพื่อให้เด็กต่างด้าวที่ต้องการจะเข้าเรียนในโรงเรียน ไม่มีปัญหาในการเรียนและการอยู่ในโรงเรียนร่วมกับเด็กอื่นๆ

6. ความสนใจเรียนของเด็ก เด็กชนเผ่าจะมีความสนใจต่อการศึกษาและคาดหวังผลการศึกษาที่จะมีต่ออนาคตของตนเองมากกว่าลูกหลานแรงงานต่างด้าว เนื่องมาจากระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทัศนคติและความรู้สึกผูกพันที่มีต่อประเทศไทย และความคาดหวังที่จะได้รับจากการศึกษาของเด็กและพ่อแม่ผู้ปกครองต่างกัน

เด็กชนเผ่าเกิดและเติบโตในประเทศไทย ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและมีวิถีชีวิตแบบคนไทย ประกอบกับพ่อแม่มีความต้องการและมุ่งมั่นที่จะให้ลูกหลานได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ โดยพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกได้เข้าเรียนในโรงเรียน เพื่อให้มีพื้นฐานความรู้สำหรับการประกอบอาชีพที่ดีกว่าพ่อแม่และมีอนาคตที่ดีเช่นเด็กไทยโดยทั่วไปจึงทำให้เด็กชนเผ่ามีความมานะพยายามและเอาใจใส่ในการเรียนเพื่ออนาคตของตนและครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากผลการเรียน โดยส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี มีความขยันและเอาใจใส่ในการเรียน เป็นที่ยินดีและพึงพอใจของพ่อแม่และครูอาจารย์ และด้วยความรู้สึกสำนึกว่าเป็นเด็กไม่มีสัญชาติไทยที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ได้เรียน เด็กเหล่านี้จึงประพฤติตนเรียบร้อย เชื่อฟังครูอาจารย์ ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี

ส่วนเด็กซึ่งเป็นลูกหลานแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาทำมาหากินในประเทศไทยไม่นาน มีจุดมุ่งหมายเข้ามาทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวของตน ทั้งที่อยู่ในเมืองไทยและที่ประเทศต้นทาง คนกลุ่มนี้แม้จะเห็นประโยชน์ของการศึกษา แต่ต้องการให้ลูกหลานช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัวมากกว่า โดยเฉพาะลูกหลานที่โตพอที่จะช่วยทำงานได้ และให้ลูกหลานที่ยังเล็กเกินกว่าที่จะช่วยทำงานเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้มีผู้ดูแลในระหว่างที่พ่อแม่ผู้ปกครองไปทำงาน เพราะหากทิ้งให้อยู่ที่ห้องเช่าเด็กก็จะเล่นกับเพื่อนไปวันๆ ไม่ได้รับความรู้และพัฒนาการใดๆ เพิ่มขึ้น และอาจไม่ปลอดภัยกับเด็กด้วย การไปศูนย์การเรียนรู้จึงทำให้เด็กได้รับพัฒนาการดีขึ้นในเรื่องของการใช้ภาษาและการสื่อสารด้านภาษาไทย รวมทั้งทักษะชีวิตบางอย่าง ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กเอง

เด็กที่ได้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้แล้ว มักมีความสนใจและต้องการเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ค่อยขาดหรือหยุดเรียน (ในช่วงที่ศูนย์การเรียนรู้ปิดการเรียนการสอน พ่อแม่ก็จะให้ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้อื่น) ทำให้มีพัฒนาการดีขึ้นโดยเฉพาะในการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน การช่วยเหลืองานบ้าน และการรับผิดชอบดูแลตัวเอง สร้างความพอใจและดีใจแก่พ่อแม่เด็ก แต่เด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลและไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษา จะมีความต้องการและเอาใจใส่การเรียนน้อย ชอบเที่ยวและอยู่กับกลุ่มเพื่อน หรือช่วยพ่อแม่ทำงาน ทำให้ขาดเรียนบ่อย การเรียนไม่สม่ำเสมอ จึงมีพัฒนาการน้อยกว่า

อย่างไรก็ตาม บางส่วนของเด็กที่ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้ ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา โดยเฉพาะเด็กที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยในระยะหนึ่ง และได้เห็นได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการศึกษาที่มีผลต่อการ

ทำงานจากคนไทยที่อยู่ใกล้ตัว ทำให้มีความต้องการที่จะได้รับการศึกษา หากมีการจัดการเรียนการสอนในช่วงที่เป็นวันหยุดหรือว่างงาน

ผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

จากข้อมูลของกรณีศึกษาแสดงให้เห็นผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. **กรณีเด็กในโรงเรียนที่มีโอกาสการศึกษาสูง** ทั้งอุทัยและอาหมีเป็นเด็กชนเผ่าเกิดในประเทศไทยที่ครอบครัวอพยพเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 15 ปีแล้ว และอพยพมาทำงานรับจ้างในสวนที่สมุทรสาคร บิดามารดาทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ด้วยค่าจ้างรายวันที่ต่ำกว่าแรงงานขั้นต่ำ แต่มีความขยัน อดทน มัธยัสถ์ อดออม จึงทำให้รายได้พอเลี้ยงดูครอบครัวและลูกๆ ให้ได้รับการศึกษาตามความคาดหวัง เพื่อให้ลูกได้มีความรู้เป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงครอบครัว และดำรงชีวิตในอนาคต ตลอดจนต้องการให้ลูกได้รับสัญชาติไทยและอยู่ในประเทศไทยตลอดไปในฐานะที่เป็นคนไทย ไม่คิดที่จะกลับไปอยู่ประเทศต้นทางของตน ซึ่งมีความเป็นอยู่ลำบากกว่า โดยที่โรงเรียนได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กได้รับการศึกษาตามศักยภาพ ความสามารถและความเอาใจใส่ในการเรียนของเด็ก ซึ่งมีผลการเรียนอยู่ในระดับดีมากของโรงเรียน เด็กจึงได้รับโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปในสถานศึกษาตามที่คาดหวังและต้องการ บัจจุบันที่อาจจะทำให้ทั้งอุทัยและอาหมีไม่จบการศึกษาตามที่คาดหวัง คือการที่บิดามารดาไม่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ในโอกาสต่อไป

2. กรณีเด็กในโรงเรียนที่มีโอกาสการศึกษาน้อย จิตติมา และมอสเป็นเด็กชนชาติพม่าและมอญที่เกิดในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยเพราะหลักฐานการเกิดสูญหาย และบิดามารดาหย่าร้าง จิตติมาอยู่กับพี่สาวซึ่งมีรายได้ไม่มากนักและมีครอบครัวแล้ว เนื่องจากบิดาชาวพม่าที่เลี้ยงดูจิตติมาโดยตลอดมาหายตัวไปเมื่อปีเศษ ส่วนมอสมีมารดาและพี่สาวช่วยกันทำงานและเลี้ยงดูให้มีกินมีใช้มีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างสุขสบาย บิดาและมารดาของทั้งสองคน ต้องการให้ลูกได้รับการศึกษาสูงขึ้น โดยตนเองเป็นผู้หาเลี้ยง เพราะต้องการให้มีความรู้เป็นเครื่องมือในการเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไปในอนาคต ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อแม่ ทั้งคู่มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนไทย เพราะเกิดที่เมืองไทย โดยจิตติมามีมารดาเป็นคนไทยด้วย ส่วนมอสและมารดาไม่ต้องการกลับไปอยู่ประเทศพม่า แม้จะมีแม่ (ยาย) และลูก (น้องของมอส) อยู่ที่ประเทศพม่าก็ตาม จิตติมาและมอสมีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนดี โดยครูในโรงเรียนให้โอกาสรับเข้าเรียนแม้จะเป็นเด็กต่างด้าวที่ไม่มีหลักฐานใดๆ ก็ตาม ทั้งจิตติมาและมอสมีความคาดหวังจะเรียนในระดับสูงขึ้น ปัจจุบันจิตติมาต้องทำงานหลังเลิกเรียนและวันหยุดเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงดูตนเองและสำหรับใช้จ่ายในการเรียน จึงเป็นปัจจัยที่อาจทำให้จิตติมาไม่สามารถเรียนจบตามที่คาดหวังได้ ส่วนมอสหากแม่ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงได้อาจทำให้มอสไม่ได้รับการศึกษาต่อตามที่คาดหวัง เพราะจะเหลือเพียงพี่สาวเป็นผู้หาเลี้ยงเพียงคนเดียว ทำให้รายได้สำหรับเลี้ยงดูครอบครัวลดลง อีกทั้งมอสไม่ได้ถูกเลี้ยงให้รับผิดชอบตัวเองได้ด้วย

3. กรณีเด็กในศูนย์การเรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง สัมหวานและวิน มีบิดามารดาเป็นชาวมอญที่อพยพครอบครัวเข้ามาทำมาหากินที่สมุทรสาคร เมื่อไม่เกิน 10 ปีที่ผ่านมา ทั้งคู่มีพื้นที่ประเทศ

พม่าและมีฐานะอยู่ในระดับดี มีบ้าน ที่ดิน และไร่นาเป็นของตนเอง มีพืชผลให้เก็บเกี่ยวเลี้ยงดูครอบครัวได้ แต่พ่อของส้มหวานถูกข่มเหงและเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนพ่อของวินมีบิดาเป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบเหมือนพ่อของส้มหวาน แต่เพราะมีการศึกษาน้อยกว่าพี่น้อง จึงต้องการเข้ามาต่อสู้หาเลี้ยงครอบครัวด้วยตนเอง ทั้งสองครอบครัวมีรายได้พอเลี้ยงดูครอบครัวและมีเหลือส่งกลับบ้านที่ประเทศพม่า จึงต้องการให้ลูกได้รับการศึกษา เพื่อให้มีความรู้สำหรับเลี้ยงดูตนเองได้ ไม่ว่าจะอนาคตจะได้อยู่ที่ประเทศไทย หรือต้องกลับประเทศของตนก็ตาม และแม้จะมีความรู้สึกว่าการอยู่ในประเทศไทยทำให้มีกินมีใช้ ไม่อดอยาก แต่ก็ต้องการกลับประเทศของตน หากสถานการณ์การเมืองในประเทศสงบปลอดภัยกว่าที่ผ่านมาและขณะนี้

บิดาของทั้งคู่ต้องการให้ลูกได้เรียนภาษามอญเป็นหลัก เพื่อให้สืบสานความเป็นชนชาติมอญไว้ ส่วนการเรียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นการเรียนไว้หากได้ทำงานและอยู่ในประเทศไทยในระยะยาว ทั้งคู่เรียนที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน แต่ต่อมาส้มหวานย้ายกลับไปเรียนที่ศูนย์การเรียนวัดบางหญ้าแพรก ตามความต้องการของบิดาที่อยากให้น้องเรียนภาษามอญ แต่ไม่ว่าจะเรียนที่ศูนย์การเรียนใด ทั้งคู่ก็มีความสนใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ และมีพัฒนาการดีขึ้นทั้งด้านการอ่าน และการพูด ทั้งภาษามอญและภาษาไทย ปัจจุบันที่อาจทำให้ทั้งคู่ไม่ได้เรียนต่อ คือกรณีที่ต้องกลับประเทศพม่าไปกับบิดามารดา แต่ก็ยังมีโอกาสจะได้เรียนต่อที่ประเทศของตนได้

4. กรณีเด็กในศูนย์การเรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย
ชวยปะและสรพงศ์ เป็นลูกของแรงงานต่างด้าวชาวพม่า ที่อพยพเข้ามาทำมาหากินในประเทศไทยมากกว่า 10 ปีแล้ว ชวยปะเกิดที่ประเทศไทย แต่ครอบครัวเข้าออกประเทศไทย 2 ครั้ง หลักฐานแสดงการเกิดที่

ประเทศไทยจึงหายไป อันเนื่องมาจากความไม่ใส่ใจของมารดา บิดาของ
ช่วยปะเสี้ยชีวิตไปแล้ว ส่วนสรรพค์บิดาติดเหล้าและเล่นการพนันไม่
เอาใจใส่เลี้ยงดูครอบครัว และยังทุบตีและนำเงินที่ภรรยาหาได้ไป
หาความสุขในทางอบายมุขด้วย มารดาของช่วยปะไม่ค่อยเห็นความ
สำคัญของการศึกษา แต่ให้ช่วยปะไปเรียนเพราะยังเด็กเกินกว่าจะช่วย
ทำงานได้ขณะที่มารดาของสรรพค์ต้องการให้ลูกได้รับการศึกษาโดยเฉพาะ
การเรียนในโรงเรียนแต่ไม่แน่ใจว่าจะสามารถให้ลูกเรียนได้มากเพียงใด ทั้ง
2 คน เรียนที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานซึ่ง
พยายามโน้มน้าวและชักจูงให้มารดาของเด็กทั้ง 2 คนเห็นประโยชน์ของ
การเรียนและให้ลูกไปเรียน แต่เด็กทั้ง 2 คนก็ไม่ได้มีความสนใจในการเรียน
มากนัก การไปเรียนไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากไม่มีผู้ดูแลกดขันอย่างจริงจัง
มารดาต้องมุ่งทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัวให้มีชีวิตรอดก่อน จึงทำให้ทั้ง
2 คนหยุดเรียนกลางคันตลอดเวลา ดังนั้นหากเมื่อใดที่มารดา ซึ่งเป็น
หลักของครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ เด็กทั้ง 2 คนก็จะไม่มี
โอกาสได้เรียนอีกต่อไป

5. กรณีเด็กไม่ได้เรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง คะนีลาวิน
และซออพพเข้ามาพร้อมครอบครัวเพื่อทำงานที่จังหวัดสมุทรสาคร คะนี
ลาวินเป็นชาวพม่าเชื้อสายมอญ เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่กับครอบครัวของ
แม่ที่มีพี่น้องพากันอพยพเข้ามาทำงานทั้งหมด 9 คนเมื่อประมาณ 1 ปี
มาแล้ว โดยมียายเป็นผู้ดูแลหลานและลูกๆในครอบครัว จึงทำให้
ครอบครัวนี้พอมีรายได้เลี้ยงดูกันภายในครอบครัว ซึ่งพักอาศัยอยู่ด้วยกัน
แม้บางคนจะแต่งงานไปแล้ว แต่ก็ยังอยู่ใกล้เคียงกัน ส่วนซอเป็นชาว
มอญที่อพยพเข้ามาพร้อมกับพ่อแม่และน้องอีก 2 คนเมื่อประมาณ 3 ปี
มาแล้ว ซอเป็นลูกสาวคนโตที่โตพอจะช่วยทำงานได้แล้ว จึงต้องช่วยแม่
ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวไปก่อน เพราะลำพังพ่อกับแม่รายได้ไม่พอเลี้ยง

ครอบครัว และส่งไปให้ตายายที่ประเทศพม่า ทุกคนในครอบครัวชอบ
อยากอยู่และทำงานในประเทศไทยตลอดไป เพราะมีงานทำ มีกินมีใช้ แม้
ต้องทำงานหนักก็ตาม น้องของซอเรียนอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ของเครือข่าย
ส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน แต่ซอยังไม่สามารถเข้าเรียนได้ต้องช่วยแม่
ทำงานไปก่อนเพื่อให้้องได้เรียน ถ้าพ่อแม่สามารถทำงานมีรายได้พอ
เลี้ยงครอบครัว หรือถ้ามีการสอนในช่วงที่ว่างจากการทำงาน แม่ก็ยินดี
ให้ซอได้เรียนหนังสือตามต้องการ เพราะเห็นว่าการได้เรียนหนังสือจะ
ทำให้มีความรู้ และเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็ก ไม่ว่าจะอยู่ที่ประเทศไทย
หรือต้องกลับประเทศพม่าก็ตาม ส่วนคะนี่ลาวิน แม้จะยังเด็กเกินกว่าจะ
ช่วยทำงานได้ แต่ยายและแม่ก็ตั้งใจว่าจะให้คะนี่ลาวินได้เรียนในศูนย์
การเรียนรู้เช่นเดียวกับลูกชายคนเล็กของยาย หรือเรียนในโรงเรียนถ้าเป็น
ไปได้ เพราะยายและครอบครัวซึ่งอพยพมาทั้งหมดแล้ว (ยกเว้นทวดของ
คะนี่ลาวิน) อยากทำมาหากินและอยู่ในประเทศไทยตลอดไป จึงอยาก
ให้หลานมีความรู้สำหรับการทำงานในภายหลัง อีกทั้งลูกๆ ก็ช่วยกัน
ทำงานพอมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวได้ดีขึ้น

6. กรณีเด็กไม่ได้เรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย มูและ

สปอนเซอร์เป็นเด็กต่างดาวชาวพม่าที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย
พร้อมครอบครัว มูเข้ามาประเทศไทยพร้อมกับน้ำสาวที่กลับไปเยี่ยมลูก
ที่พม่า โดยต้องการมาทำงานเหมือนพี่สาว 2 คนที่เข้ามาก่อนหน้านี้ เพราะ
คิดว่าตนเองโตพอจะทำงานได้แล้ว หากอยู่ประเทศพม่าต่อไปก็ไม่มี
งานทำและยังเป็นภาระของพ่อแม่ ซึ่งมีน้องต้องดูแลและให้การศึกษาอีก
2 คน ด้วยฐานะที่ฝืดเคือง รายได้ของมูและพี่สาวที่หักจากค่าใช้จ่ายต่างๆ
แล้วถูกส่งไปช่วยครอบครัวที่ประเทศพม่าถึงเกือบครึ่ง มูเพิ่งเข้ามา
ทำงานเพียง 2 ปี จึงยังคงคิดถึงบ้าน มูพูดและสื่อสารภาษาไทยได้ไม่ดี
แต่ก็ไม่มีความต้องการหรือคาดหวังจะรับการศึกษา เพราะคิดว่าตัวเอง

โตเกินกว่าจะเรียนหนังสือ ควรให้น้องๆ ได้เรียนมากกว่า จุดหมาย
 ประการเดียวของหมู่ในการอยู่ที่ประเทศไทยคือ การทำงานเพื่อให้มี
 รายได้มากๆ มีเงินเหลือพอเก็บรวบรวมสำหรับกลับไปเยี่ยมบ้านและ
 อยู่ที่บ้านสักระยะให้หายคิดถึง

ส่วนสปอนเซอร์แม่ตายพ่อก็มีภรรยาใหม่และไม่รับผิดชอบดูแลลูก
 สปอนเซอร์จึงต้องอยู่กับยายและน้ำๆ ซึ่งมีรายได้ไม่มากและไม่แน่นอน
 จากการรับจ้างแกะกุ้งของยาย ซึ่งอายุมาก ร่างกายทรุดโทรม ไม่
 สามารถทำงานหนักและหักโหมได้ กับรายได้จากการรับจ้างออกเรือ
 ประมงของน้ำซึ่งจะได้รับเงินก้อนหนึ่งก่อนออกเรือและอีกก้อนหลังจาก
 กลับมา ซึ่งมีจำนวนไม่มากและไม่รู้ว่าจะกลับมาเมื่อใด แม่ยายจะเห็น
 ความสำคัญของการศึกษาและต้องการให้ลูกหลานได้เรียน เพื่อมีงานทำ
 ที่ดีในอนาคต แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะฐานะที่ยากจน รายได้ไม่
 พอใช้จ่าย จึงมีแนวโน้มที่สปอนเซอร์จะต้องช่วยทำงานหารรายได้เมื่อใด
 พอจะทำงานได้ เพราะยังมีน้องและลูกของน้ำชายที่จะต้องดูแลอีก 2 คน
 ประกอบกับสปอนเซอร์เองก็ยังเด็กเกินกว่าจะคาดหวังต่อการศึกษา จึง
 มีชีวิตไปตามกระแสแวดล้อมภายใต้การเลี้ยงดูของยาย

ทั้งหมู่และสปอนเซอร์จึงมีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับการศึกษา
 ด้วยปัจจัยแวดล้อมและตัวเด็กเอง

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องมาจากความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานคนงานต่างด้าวและชนเผ่าที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เพื่อให้คนเหล่านี้อยู่ในสังคมไทยได้โดยไม่ก่อปัญหาทางสังคมและเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศในระยะยาว รวมทั้งเป็นการรักษาสิทธิในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคนตามที่กำหนดในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ลงนามร่วมกับประเทศอื่นๆ ในขณะที่ยังมีเด็กเหล่านี้อีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาใดๆ ทั้งสิ้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงร่วมกับ ILO ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาและการลาออกกลางคันของเด็กที่เป็นบุตรหลานคนงานต่างด้าว/ชนเผ่า ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีแรงงานอพยพเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก เพื่อหาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสดำเนินการศึกษามากขึ้น

การวิจัยดำเนินการโดยการเก็บข้อมูล ทั้งในเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกรณีศึกษา โดยส่งแบบสำรวจไปให้โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 โรงเรียน และศูนย์การเรียน 6 ศูนย์ ที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากรอกข้อมูล นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 เป็นเด็กที่เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน จำนวน 101 คน กลุ่มที่ 2 เป็นเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียน ที่จัดโดยองค์กรเอกชน มูลนิธิ และองค์กรชุมชน จำนวน 78 คน และกลุ่มที่ 3 เป็นเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 26 คน

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของเด็ก ดำเนินการโดยในส่วนของเด็กมัธยมศึกษาที่อ่านเขียนภาษาไทยได้คล่องและโตพอที่จะตอบคำถามต่างๆ ได้เอง ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ส่วนเด็กประถมศึกษาและเด็กกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอ่านเขียนไม่ค่อยได้และยังเล็กเกินไป ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครอง

ผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณได้นำมาวิเคราะห์ในเบื้องต้น ประกอบกับการถามความคิดเห็นของนักวิจัยและครูในโรงเรียนและศูนย์การเรียน เพื่อหากรณีศึกษาที่น่าสนใจสำหรับการสัมภาษณ์ในเชิงลึก โดยเลือกกรณีศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าทั้ง 3 กลุ่มๆ ละ 4 คน แต่ละกลุ่มจำแนกเป็นกรณีศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่มีแนวโน้มของโอกาสทางการศึกษาสูง 2 คน และเด็กที่มีแนวโน้มของโอกาสทางการศึกษาต่ำ 2 คน รวมเป็นกรณีศึกษาทั้งหมด 12 คน

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามกรอบความคิดของการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มต่างๆ ที่นำเสนอในแผนภาพที่ 1 บทที่ 2 ซึ่งพัฒนามาจากการประชุมปฏิบัติการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสำรวจข้อมูลในพื้นที่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ โดยค่าร้อยละ ค่าสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) การทดสอบ t-test และ chi-square test ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาในเชิงลึก พบว่า เด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่าที่เรียนอยู่ในระบบโรงเรียนมีความแตกต่างจากเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้และเด็กที่ไม่ได้เรียน อย่างเห็นได้ชัดเจนในเรื่องชนชาติ จำนวนปีที่อยู่ในประเทศไทย และชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของครอบครัว ท่างบ้าน ทั้งในด้านสถานที่ตั้งในเมือง/นอกเมือง ภาษาพูดของคนในครอบครัว อาชีพของพ่อแม่ การที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันหรือแยกทางกัน ความต้องการให้เด็กทำงานหารายได้ ทัศนคติ ความเอาใจใส่และความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษา ต่ออาชีพ และการอยู่ในประเทศไทยในอนาคตต่อไปของเด็ก

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงว่า เด็กที่เรียนอยู่ในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของชาวลัวะและชาวเขาที่อยู่ประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ในขณะที่เด็กในศูนย์การเรียนรู้และเด็กที่ไม่ได้เรียน ส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของชาวมอญและพม่าที่ย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยได้ไม่นาน ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนร้อยละของครอบครัวเด็กกลุ่มแรกที่อยู่ในประเทศไทยเกินกว่า 10 ปี ซึ่งสูงถึงร้อยละ 82.2 ในขณะที่เด็กอีก 2 กลุ่มมีสัดส่วนดังกล่าวไม่ถึงร้อยละ 40 และจากการที่ครอบครัวของเด็กกลุ่มแรกซึ่งได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนอยู่ในประเทศไทยมานาน จึงทำให้เด็กกลุ่มนี้ซึมซับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของไทยเป็นอย่างดี สามารถพูดภาษาไทยได้คล่องเหมือนเด็กไทย โดยยกว่าครึ่งหนึ่งของครอบครัวของเด็กกลุ่มนี้พูดภาษาไทยที่บ้าน ในขณะที่ครอบครัวของเด็กอีก 2 กลุ่มพูดภาษามอญและภาษาพม่า การที่เด็กชาวลัวะและชาวเขาที่เรียนอยู่

ในโรงเรียนมีกิจกรรมร่ายท่าเหมือนคนไทยทุกประการจึงทำให้ครูในโรงเรียนมีความรู้สึกที่เด็กเหล่านี้เป็นคนไทย ไม่ใช่เด็กอพยพต่างด้าวหรือเด็กชนเผ่าเหมือนเด็กอื่นๆ

เนื่องจากครอบครัวเด็กชาวลัวะและชาวเขาอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน จึงมีความผูกพันกับแผ่นดินไทยเหมือนเป็นแผ่นดินแม่ของตัวเอง ส่วนใหญ่อยากอยู่ในประเทศไทยต่อไปนานๆ และไม่อยากจะกลับประเทศต้นทางของตน ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวก็ได้รับการตอบสนองจากนโยบายของรัฐที่จะให้สัญชาติไทยแก่ผู้ที่มีหลักฐานผ่านการตรวจสอบว่าอยู่ในประเทศไทยติดต่อกันเป็นเวลานานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป รวมทั้งบุตรหลานคนเหล่านี้ก็จะได้รับสัญชาติไทยด้วย

ความผูกพันและความมั่นใจว่าสามารถอยู่ในประเทศไทยต่อไปได้ รวมทั้งการซึมซับวิถีชีวิตของไทย ทำให้ครอบครัวของเด็กชาวลัวะและชาวเขาที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมองเห็นคุณค่าของการศึกษามากกว่าครอบครัวของเด็กอีก 2 กลุ่ม ซึ่งมีความแปลกแยกจากชีวิตชีวิตของไทย และไม่มี ความมั่นใจว่าจะอยู่ในประเทศนี้ได้ต่อไปหรือไม่ สภาพดังกล่าวทำให้พ่อแม่ของเด็กกลุ่มแรกมีความคาดหวังทางการศึกษา และมีความตั้งใจที่จะส่งลูกเรียนจนสำเร็จการศึกษาตามความคาดหวังมากกว่าครอบครัวของเด็กอีก 2 กลุ่ม ทั้งนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองของเด็กกลุ่มแรกที่เรียนโรงเรียนหลายคนย้ายบ้านไปอยู่ใกล้โรงเรียน เพื่อให้ลูกเดินทางไปโรงเรียนได้สะดวก และถึงแม้ว่าผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้มีรายได้ต่ำกว่าผู้ปกครองของเด็กอีก 2 กลุ่ม แต่สัดส่วนร้อยละของเด็กกลุ่มนี้ที่ผู้ปกครองให้ทำงานเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวก็มีเพียงร้อยละ 24.8 ในขณะที่เด็กต่างด้าวในศูนย์การเรียน และเด็กที่ไม่ได้เรียนต้องทำงานหาเงินมาให้ครอบครัวมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 47.5 และ ร้อยละ 41.5 ตามลำดับ โดยเด็กใน 2 กลุ่มนี้ที่ไม่ได้

ทำงาน ก็เป็นเพราะว่าเด็กยังเล็กเกินไป หรือมิฉะนั้นก็มีน้องเล็กๆ ให้ดูแลที่บ้านในขณะที่พ่อแม่ไปทำงาน นอกจากนั้น ยังพบว่า เด็กกลุ่มแรกที่ต้องทำงาน ส่วนใหญ่ทำเฉพาะวันหยุด เสาร์และอาทิตย์ เพียง 2 วัน ในขณะที่เด็กอีก 2 กลุ่มต้องทำงานโดยเฉลี่ยอาทิตย์ละ 5 - 6 วัน

การให้คำปรึกษาแก่เด็กในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเรียนก็มีมากในครอบครัวของเด็กกลุ่มแรก ซึ่งเป็นชาวลัวะและชาวเขาที่เรียนอยู่ในโรงเรียนและการที่พ่อแม่ติดต่อโรงเรียนเพื่อติดตามผลการเรียนของเด็ก รวมทั้งความสัมพันธ์กับโรงเรียนก็มีมากกว่าครอบครัวของเด็กกลุ่มอื่นๆ

ความแตกต่างในเรื่องชนชาติและระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย ยังมีผลต่อความแตกต่างในเรื่องอาชีพ และรายได้ของครอบครัว ตลอดจนชุมชนที่แวดล้อมตัวเด็ก ข้อมูลจากการวิจัยแสดงว่าครอบครัวของเด็กชาวลัวะและชาวเขาที่เรียนอยู่ในโรงเรียนส่วนใหญ่ทำงานเป็นลูกจ้างหรือรับจ้างทำงานในสวน ซึ่งเป็นงานที่คนเหล่านี้มีความถนัด ในขณะที่ครอบครัวของเด็กอีก 2 กลุ่ม ซึ่งเป็นชนชาติมอญและพม่า ส่วนใหญ่ทำงานแกะกุงในโรงงานหรือมิฉะนั้นก็ทำงานในเรือประมง ซึ่งมีความต้องการแรงงานของคนเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้ครอบครัวของเด็กชาวลัวะและชาวเขาส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกเมือง ในขณะที่ครอบครัวของเด็กอีก 2 กลุ่มอยู่ในเมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานและตลาดกุง

เนื่องจากผลผลิตจากกิจการทำสวนขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศและปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ อาชีพของครอบครัวของเด็กชาวลัวะและชาวเขาจึงไม่ค่อยมั่นคง ในขณะที่รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนก็ต่ำกว่าครอบครัวของเด็กชาวมอญและพม่า แต่ก็มีข้อดีที่มีรายจ่ายต่ำกว่า เนื่องจากเจ้าของสวนที่จ้างคนเหล่านี้ส่วนใหญ่จัดที่พักให้อยู่เฝ้าสวนโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า ในขณะที่ครอบครัวของเด็กที่ทำงานในโรงงานแกะกุงเกือบทั้งหมดต้องเช่าห้องพักที่อยู่ใกล้ที่ทำงาน โดยเสียค่าเช่าในอัตราที่

สูงกว่าค่าเช่าบ้านที่ครอบครัวของเด็กชาวลัวะและชาวเขาต้องเสีย ในกรณีที่นายจ้างไม่จัดหาที่พักให้ นอกจากนั้น ค่าครองชีพของครอบครัวของเด็กชาวลัวะและชาวเขาซึ่งอยู่นอกเมืองก็ต่ำกว่าในเมือง ซึ่งมีสินค้าล่อตาล่อใจให้บริโภคมากกว่า ประกอบกับครอบครัวชาวลัวะและชาวเขาอยู่อย่างประหยัดมัธยัสถ์ จึงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง ถึงแม้จะมีรายได้ต่ำ แต่ก็อยู่กันได้โดยไม่ต้องให้เด็กทำงานหาเงินมาช่วยครอบครัวมากนัก เพราะเกรงว่าจะเสียการเรียนของเด็ก

ชุมชนที่เด็กกลุ่มต่างๆ อาศัยอยู่ก็มีสภาพแวดล้อมเหมือนกับครอบครัวของเด็กแต่ละกลุ่ม โดยครอบครัวของเด็กชนชาติมอญและพม่าที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียน เกือบทั้งหมดอยู่ในชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยเพื่อนบ้านชนชาติเดียวกัน ในขณะที่ครอบครัวของเด็กชาวลัวะและชาวเขา ซึ่งถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีคนชาติเดียวกันอาศัยอยู่ ถึงแม้ว่ามีหลายครอบครัวที่อยู่ในชุมชนที่มีคนหลายชาติ รวมทั้งคนไทยซึ่งสามารถเข้ากันได้ดี อยู่ร่วมกันก็ตาม

ความตระหนักในคุณค่าทางการศึกษาของครอบครัวของเด็กอพยพต่างดาวและเด็กชนเผ่า กับคนในชุมชนที่ครอบครัวของเด็กอาศัยอยู่ก็มีลักษณะเหมือนกัน โดยเด็กในชุมชนของครอบครัวชาวลัวะและชาวเขาที่ถูกเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนส่วนใหญ่ก็ไปโรงเรียนเหมือนกัน ในขณะที่ชุมชนของเด็กอีก 2 กลุ่มมีสัดส่วนร้อยละของเด็กที่ไปโรงเรียนต่ำ แต่มีสัดส่วนของเด็กที่เข้าเรียนในศูนย์การเรียนและไม่ไปเรียนเลยสูงตามเด็กทั้ง 2 กลุ่มนี้ด้วย

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ตามความเห็นที่สะท้อนจากผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองของเด็กชาวลัวะและชาวเขามีการติดต่อกับโรงเรียนเป็นสัดส่วนร้อยละที่สูงกว่า และติดต่อบ่อยครั้งมากกว่า แต่การเยี่ยมบ้านของโรงเรียนมีน้อยกว่าการเยี่ยมบ้าน

ของเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ โดยศูนย์การเรียนรู้เยี่ยมบ้านเด็ก ทั้งที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้และเด็กที่ไม่ได้เรียน เพื่อชักจูงให้พ่อแม่ผู้ปกครองส่งลูกเข้าเรียน แต่ถึงแม้ว่าครูในศูนย์การเรียนรู้จะมีความพยายามไปเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อพบปะพูดคุยกับผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองก็ยังเห็นถึงความสัมพันธ์กับศูนย์การเรียนรู้ไม่ค่อยดีนัก ผู้ความเห็นของผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนไม่ได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนรู้และเด็กที่ไม่ได้เรียนไม่ค่อยมีเวลาพบกับครูที่ไปเยี่ยมบ้านเพราะมักแต่ยุ่งอยู่กับการทำงานหารายได้ อีกทั้งยังมีปัญหาในการสื่อสารและไม่อยากพบปะพูดคุยกับคนที่พวกเขาไม่คุ้นเคยมากนัก

สำหรับความเห็นที่มีต่อการจัดบริการทางการศึกษาของโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ นั้น ผู้ปกครองของเด็กทั้ง 2 กลุ่มให้ความเห็นคล้ายกันในส่วนของพฤติกรรมและความเอาใจใส่ของครู ส่วนที่ต่างกันมาก ได้แก่ ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของอาคารสถานที่ ความพอเพียงของอุปกรณ์การเรียนและการจัดการเรียนการสอน โดยผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนมีความเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าผู้ปกครองของเด็กในศูนย์การเรียนรู้ เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ซึ่งจัดโดยองค์กรเอกชนและองค์กรชุมชนไม่ได้รับการอุดหนุนใดๆ จากรัฐ จึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยกว่า และในการจัดการเรียนการสอนก็เน้นทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย มากกว่าการจัดการเรียนการสอนหาวิชาต่างๆ เหมือนที่สอนในโรงเรียน ทำให้ผู้ปกครองบางส่วน ซึ่งคุ้นเคยกับการศึกษาในระบบโรงเรียน มีความพอใจการสอนในโรงเรียนมากกว่าในศูนย์การเรียนรู้

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีผู้ปกครองบางคนอยากส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียน แต่ก็ทำไม่ได้เนื่องจากเวลาเรียนตรงกับเวลาทำงานของเด็ก นอกจากนี้ก็มีผู้ปกครองที่ไม่รู้ว่าจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้โรงเรียนรับลูก

เข้าเรียน และไม่รู้ว่าการเรียนในโรงเรียนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด เนื่องจากไม่เคยได้รับข้อมูลในเรื่องนี้เลย

ในส่วนของตัวเด็กเองนั้น ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่เรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถพอๆ กับเด็กไทยหรือดีกว่าเด็กไทย ทั้งในด้านการอ่านเขียนภาษาไทย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาต่างๆ โดยมีเกรดเฉลี่ยสูงกว่าเกรด 3 และสอบได้อันดับที่โดยเฉลี่ยไม่เกินอันดับที่ 10 ครูส่วนใหญ่ก็มีความเห็นว่าเด็กเหล่านี้มีความขยันและตั้งใจเรียนดีกว่าเด็กไทย

นอกจากนั้น ยังพบว่ามียุติกาที่ไม่ได้เรียนบางคนที่ยากเข้าเรียนในโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ แต่ไม่ได้เรียนเพราะผู้ปกครองไม่สนับสนุนด้วยเหตุผลต่างๆ รวมทั้งเหตุผลที่ผู้ปกครองต้องการให้เด็กทำงานหารายได้มาให้ครอบครัว

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆ ข้างต้น ที่ส่งผลให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มต่างๆ มีโอกาสได้รับการศึกษาแตกต่างกัน จึงได้ใช้ตัวแปรเหล่านี้มาประกอบกันเป็นองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ตามกรอบความคิดของการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มต่างๆ โดยใช้ LISREL (Linear Structure Relation Model) ผลจากการวิเคราะห์แสดงว่า ปัจจัยด้านชุมชนและครอบครัว มีผลต่อความแตกต่างของโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ามากที่สุด เพราะพ่อแม่เป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการตัดสินใจว่าจะส่งลูกไปเรียนหรือไม่เรียนที่ไหนก็ได้ การตัดสินใจดังกล่าวมักขึ้นอยู่กับมุมมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาและความต้องการให้เด็กทำงานหารายได้ของผู้ปกครอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม และความผูกพันที่จะอยู่ใน

ประเทศไทยของครอบครัว ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามชนชาติ ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภาษาพูดที่บ้านของครอบครัวของเด็ก

ผลกระทบของปัจจัยด้านชุมชนที่มีต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มต่างๆ ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกับปัจจัยด้านครอบครัว เพราะผู้ปกครองของเด็กมักจะเลือกไปอยู่ในชุมชนที่เหมือนกับตนเอง ทั้งในเรื่องเชื้อชาติ/ชนชาติ ภาษาพูด อาชีพ การมองเห็นคุณค่าของการศึกษา และความต้องการให้เด็กช่วยครอบครัวทำงานหารายได้

ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐในการให้การศึกษาแก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าทุกคน ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์แสดงสถานะบุคคลหรือไม่ก็ตาม มีส่วนทำให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสทางการเรียนมากขึ้น แต่การที่จะทำให้นโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการรับรู้นโยบายของผู้ปกครองและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ข้อมูลจากการวิจัยแสดงว่า มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าเกินกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับเด็กเหล่านี้ ถึงแม้ว่ามติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2548 ได้เห็นชอบให้มีการจัดสรรเงินดังกล่าวแล้วก็ตาม แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

สำหรับผลกระทบของโรงเรียนที่มีต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า นั้น เกิดจากความเอาใจใส่และพฤติกรรมของครูและผู้บริหาร รวมทั้งการจัดบริการให้กับผู้เรียน ซึ่งมีผลต่อความเอาใจใส่และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก

ส่วนผลกระทบที่เกิดจากตัวเด็กเองนั้น มีความสำคัญน้อยที่สุด เนื่องจากเด็กต้องตอบสนองและทำตามความต้องการของพ่อแม่ รวมทั้ง

สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก มากกว่าที่จะตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้เอง จากการสัมภาษณ์พบว่าเด็กบางคนต้องการเรียนต่อ แต่เนื่องจากพ่อแม่ไม่ยอม让孩子เรียน เพราะต้องการให้เด็กทำงานหารายได้มาช่วยครอบครัว เด็กก็ต้องยอมตามเพราะเชื่อฟังและเห็นใจพ่อแม่ นอกจากนี้ ความต้องการที่จะเรียนต่อหรือไม่เรียนต่อของเด็กยังเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม ในชุมชนและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อความ เอาจใจใส่และทำให้เด็กมีความรู้สึกอยากหรือไม่อยากเรียนต่อด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อ โอกาสทางการเรียนของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่นำเสนอข้างต้น มีดังนี้

ด้านนโยบายและกฎระเบียบ

นโยบายทางการศึกษาเปิดโอกาสทางการเรียนให้แก่เด็ก แต่ การดำเนินงานตามนโยบายยังมีปัญหา โดยโรงเรียนบางแห่งยังไม่ได้รับ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า อีกทั้งยังมี ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางส่วนที่ยังไม่รู้นโยบายในเรื่องนี้ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- หน่วยงานต้นสังกัดควรมีแผนปฏิบัติการพร้อมงบประมาณ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้จัดการศึกษาแก่เด็กอพยพต่างด้าว และเด็กชนเผ่า รวมทั้งจัดทำแนวทางหรือคู่มือการสนับสนุนให้ชัดเจนง่าย ต่อการที่สถานศึกษาจะนำไปปฏิบัติ
- ควรรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และเสริมสร้าง ทัศนคติที่ดีในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า

และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมไทยและความมั่นคงของประเทศ แก่ผู้เกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติ

ด้านชุมชนและผู้ปกครองต่างด้าว

ชุมชนและผู้ปกครองต่างด้าวไม่ส่งลูกเรียน เพราะเหตุผลบางประการ ได้แก่ ความไม่แน่ใจว่าจะอยู่ประเทศไทยได้นานเท่าใด เนื่องจากนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวไม่ชัดเจน เพราะหากต้องถูกส่งกลับประเทศของตนเอง ก็ไม่สามารถใช้ความรู้ที่เรียนจากสถานศึกษาของประเทศไทยให้เป็นประโยชน์มากนัก นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุเนื่องมาจากความยากจนของครอบครัว ทำให้เด็กต้องทำงานหารายได้ ตลอดจนผู้ปกครองที่ต้องการส่งลูกเข้าเรียน ก็ไม่รู้ว่า จะส่งลูกเรียนได้อย่างไร อีกทั้งยังมีผู้ปกครองบางคนที่ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- ควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว รวมทั้งควบคุมดูแลให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำงานอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ไม่หาประโยชน์จากแรงงานต่างด้าว

- ควรสร้างความสัมพันธ์และความรู้ความเข้าใจให้ผู้ปกครองที่เป็นแรงงานต่างด้าวเห็นประโยชน์ในการส่งลูกเข้าเรียน

- ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นของเด็ก โดยดำเนินการดังนี้

- ส่งเสริมให้องค์กรเอกชนจัดการศึกษาให้เด็กอพยพต่างด้าวในรูปแบบศูนย์การเรียนตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนได้

- ส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนเตรียมความพร้อมด้านทักษะการสื่อสารภาษาไทยและการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย ก่อนที่จะส่งต่อไปยังโรงเรียน โดยมีการดำเนินงานในลักษณะ

ที่เป็นเครือข่ายระหว่างศูนย์การเรียน โรงเรียน และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เพื่อช่วยกันดูแลให้เด็กได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมที่เหมาะสม

- ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เตรียมความพร้อมด้านอาชีพ การส่งเสริมการมีรายได้และการทำงานระหว่างเรียน โดยดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งเด็กไทยและเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าที่มีฐานะยากจน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีรายได้ และเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการทำงานให้เกิดขึ้นกับเด็กอีกด้วย

ด้านโรงเรียน

ถึงแม้ว่าโรงเรียนและครูในโรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่เต็มใจรับเด็กชนเผ่าเข้ามาเรียน เพราะเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบ เชื่อฟังครูและตั้งใจเรียน แต่ก็มีบุคลากรในหน่วยงานของรัฐบางคนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีกับเด็กชนชาติมอญและพม่าที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทย อีกทั้งการติดตามเยี่ยมบ้านเด็กและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองยังไม่ได้ดำเนินการเท่าที่ควร จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- โรงเรียนควรดำเนินการจัดการศึกษาให้เด็กอพยพต่างด้าวและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยตามนโยบายของรัฐ และไม่ปฏิเสธการรับเด็กเหล่านี้เข้าเรียน

- ควรมีการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ให้แก่บุคลากรทางการศึกษา มีการติดตาม สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความรู้ความเข้าใจกับเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

- บริหารและจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิงภาษาไทย

- จตุฎญ วิรุฬห์รัตน์ (2520) สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ชวนพิศ นवलพริ้ง (2516) ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของแหล่งเสื่อมโทรมกับการวางแผนพัฒนา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มัย สุขเยี่ยม (2525) ความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับสาเหตุการขาดเรียนและการลาออกกลางคันของนักเรียนในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์ (2533) การศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่ออัตราการมาเรียนของนักเรียนประถมศึกษา. รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเพื่อวางแผนและเพื่อพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- ลำเพย สนธิ (2539) การศึกษาปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ภาคกลาง. วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

วัชรีย์ ศรีคำ (2534) **ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนต่อการออกกลางคัน ของนักเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย.** วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ

สมพร สุทธิสังข์ (2532) **ความคิดเห็นและบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ของครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาในวิทยาลัย สังกัดกรมอาชีวศึกษา ต่อกรณีนักเรียนออกกลางคัน.** รายงานการวิจัยไม่ปรากฏที่มา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) **การศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการขจัดความสูญเปล่าของการประถมศึกษา.** กระทรวงศึกษาธิการ, โรงพิมพ์คุรุสภา, กรุงเทพฯ

สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ (2542) **รายงานผลการศึกษาเรื่องการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.** โรงพิมพ์คุรุสภา, กรุงเทพฯ

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2540) **รายงานผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.** สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, โรงพิมพ์คุรุสภา, กรุงเทพฯ

สุรพงษ์ ปนาทกุล (2527) **รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น กับอัตราการออกกลางคันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.** สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ

เสาวคนธ์ จันทรวงศ์ (2529) การศึกษาสาเหตุของการออกกลางคัน
ของนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3
วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม ระหว่างปีการศึกษา 2524-
2527. ปริญยานิพนธ์มหาบัณฑิต (กศ.ม.), มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ

ศิริ วรศิริ (2513) การสำรวจการศึกษาของประชาชนในแหล่งชุมชน
หนาแน่นบริเวณบ่อนไก่ ตำบลลุมพินี อำเภอปทุมวัน
จังหวัดพระนคร. วิชยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, วิทยาลัย
วิชาการศึกษาประสานมิตร, กรุงเทพฯ

ศิริชัย กาณจนาวาสี (2521) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการออกกลางคัน
และการสอบตกซ้ำชั้นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ในกรุงเทพมหานคร. วิชยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต,
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, กรุงเทพฯ

อานันท์ ทาปทา (2526) ปัจจัยบางประการที่มีศักยภาพต่อการตัดสินใจ
เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณี
อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิชยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ

อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว (2539) สาเหตุของการออกกลางคันของนักศึกษา
สาขาศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพใน
วิทยาลัยอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา
6 พ.ศ. 2536. วิชยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

Academy of Educational Planning and Management (1985). **Re-Training of Primary Education Personnel: Advanced Level Workshop to Cope with Dropout and Repetition Problem**, Islamabad.

Rumberger, Russill W. “Second Chance for High School Dropouts: The Costs and Benefits of Dropout Recovery Programs in the United States” in Dan E. Inbar (Eds). (1990). **Second Chance in Education and Interdisciplinary and International Perspective**, The Falmer Press, New York.

Strom Robert D. (1965). **Mental Health and Achievement: Increasing Potential and Reducing School Dropout**, John Wiley and Sons Inc., New York.

Wehlage, G.G. et al. (1989). **Reducing the Risk: Schools and Communities of Support**, Falmer Press, Philadelphia.

ກາດພັນວກ

ภาคผนวก ก.

ตารางข้อมูลจากการสำรวจเชิงปริมาณ

ตาราง ก. ค่าร้อยละและสถิติเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน
ของเด็กอพยพต่างถิ่นและเด็กชนเผ่ากลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
ชนชาติ			
ลัวะ	57.4%		
ชาวเขา	19.8%		
มอญ	11.9%	89.7%	92.3%
พม่า	5.0%	10.3%	7.7%
ลาว	2%		
จีน	2%		
ไทย	2%		
จำนวนปีอยู่ในไทย			
น้อยกว่า 10 ปี	16.8%	61.5%	76.9%
ตั้งแต่ 10ปี ขึ้นไป	83.2%	38.5%	23.1%
ค่าเฉลี่ย	17.5 ปี	7.9 ปี	8.46
ค่าต่ำสุด	1 ปี	1 ปี	1
ค่าสูงสุด	45 ปี	22 ปี	45
เลขประจำตัว 13 หลัก			
มี	54.5%	79.5%	73.1%
ไม่มี	45.5%	20.5%	26.9%
บัตรแสดงสถานะบุคคล			
มี	44.6%	78.2%	65.4%
ไม่มี	55.4%	21.8%	34.6%
ภาษาพูดที่บ้าน			
ภาษาไทย	56.4%	11.8%	7.7%
ภาษาอื่นๆ	43.6%	88.2%	92.3%

ตาราง ก. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
คนที่พูดภาษาไทย รวม			
พูดไทยอย่างเดียว	63.2%	ไม่มีข้อมูล	0%
พูดภาษาอื่นด้วย	36.8%	ไม่มีข้อมูล	100%
เพศ			
ชาย	49.5%	43.6%	65.4%
หญิง	50.5%	56.4%	34.6%
อายุ			
เฉลี่ย	11.64 ปี	9.7 ปี	10.5 ปี
ต่ำสุด	6 ปี	5 ปี	5 ปี
สูงสุด	21 ปี	14 ปี	16 ปี
เป็นบุตรคนที่			
หนึ่ง	48.5%	21.8%	34.6%
สอง	33.7%	28.2%	19.2%
สาม	10.9%	24.4%	26.9%
สี่	5.9%	12.8%	11.5%
ห้า	1%	12.9%	3.8%
เรียนอยู่ชั้น			
ก่อนประถม	2%	ไม่ได้แบ่งเป็นชั้น	ไม่ได้เรียน
ประถม	76.2%	เหมือนในโรงเรียน	
มัธยม	21.8%		
จำนวนปีที่เรียนในโรงเรียน			
เฉลี่ย	3.88 ปี	1.2 ปี	ไม่ได้เรียน
ต่ำสุด	1 ปี	0.8 ปี	
สูงสุด	11 ปี	5 ปี	

ตาราง ก. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
ย้ายที่อยู่ 3 ปีที่ผ่านมา			
ย้าย	28.7%	33.3%	34.6%
ไม่ย้าย	71.3%	66.7%	65.4%
จำนวนครั้งที่เคยย้ายที่อยู่			
1 ครั้ง	65.5%	46.2%	88.9%
2-3 ครั้ง	34.5%	26.9%	11.1%
เกินกว่า 3 ครั้ง		26.8%	
บ้านอยู่ใน			
เมือง	7.9%	74.4%	69.2%
นอกเมือง	92.1%	25.6%	30.8%
การเดินทางในชุมชน			
สะดวกตลอดปี	74.3%	82.0%	65.4%
สะดวกเป็นบางฤดู	22.2%	10.4%	34.6%
ไม่สะดวก	3.5%	7.7%	
ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน			
เฉลี่ย	2.2 ก.ม.	2.6 ก.ม.	3.6 ก.ม.
ต่ำสุด	0.2 ก.ม.	0.1 ก.ม.	0.2 ก.ม.
สูงสุด	10 ก.ม.	10 ก.ม.	20 ก.ม.
ไปโรงเรียนกับใคร			
ไปเอง	62.4%	42.3%	ไม่มีข้อมูล
ไปกับผู้ปกครอง	28.7%	11.5%	ไม่มีข้อมูล
ไปกับคนอื่น	8.9%	46.2%	ไม่มีข้อมูล

ตาราง ก. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
ไปโรงเรียนโดย			
รถจักรยานยนต์	35.6%		ไม่มีข้อมูล
รถจักรยาน	33.7%		ไม่มีข้อมูล
เดิน	16.8%	42.3%	ไม่มีข้อมูล
รถประจำทาง	8.9%	47.4%	ไม่มีข้อมูล
รถยนต์	1%		ไม่มีข้อมูล
อื่นๆ	4%	10.3%	ไม่มีข้อมูล
ระยะเวลาเดินทาง			
เฉลี่ยเป็นนาที	14.2 นาที	23.3 นาที	ไม่มีข้อมูล
ต่ำสุด	2 นาที	2 นาที	ไม่มีข้อมูล
สูงสุด	45 นาที	90 นาที	ไม่มีข้อมูล
ได้เงินไปโรงเรียนวันละ			
เฉลี่ย	15 บาท	15 บาท	ไม่มีข้อมูล
ต่ำสุด	5 บาท	5 บาท	ไม่มีข้อมูล
สูงสุด	50 บาท	50 บาท	ไม่มีข้อมูล
ช่วยครอบครัวทำงาน			
ช่วย	93.1%	75.6%	80.8%
ไม่ช่วย	6.9%	20.4%	19.2%
ช่วยทำงานอะไร			
ทำงานบ้าน	69.2%	52.5%	19.1%
ทำงานหารรายได้	30.8%	47.5%	80.9%

ตาราง ก. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
จำนวนวันทำงาน			
1 วัน/สัปดาห์	10.3%	-	5.9%
2 วัน/สัปดาห์	86.2%	14.3%	-
3-6 วัน/สัปดาห์	-	53.6%	11.8%
ทุกวัน	3.5%	32.1%	82.4%
ช.ม. ทำงานต่อวัน			
เฉลี่ย	7.96 ช.ม.	6.5 ช.ม.	8.3 ช.ม.
ต่ำสุด	2 ช.ม.	1 ช.ม.	2 ช.ม.
สูงสุด	11 ช.ม.	15 ช.ม.	15 ช.ม.
ผู้ปกครองย้ายไปทำงานที่อื่นในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา			
ย้าย	9.9%	14.1%	11.5%
ไม่ย้าย	90.1%	85.9%	88.5%
เด็กย้ายไปกับพ่อแม่			
ย้าย	44.4%	63.6%	66.7%
ไม่ย้าย	55.6%	36.4%	33.3%
การหยุดเรียน			
ไม่เคย	51.5%	48.7%	ไม่มีข้อมูล
เคย	48.5%	51.3%	ไม่มีข้อมูล
จำนวนวันที่หยุดเรียน			
1-2 วัน	57.1%	39.5%	ไม่มีข้อมูล
2-5 วัน	32.7%	47.4%	ไม่มีข้อมูล
6-10 วัน	10.2%	7.9%	ไม่มีข้อมูล
อื่นๆ		2.2%	ไม่มีข้อมูล

ตาราง ข. ค่าร้อยละและสถิติข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว ของเด็กอพยพต่างตัวและเด็กชนเผ่ากลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
หัวหน้าครอบครัว			
พ่อ	86.1%	67.9%	42.3%
แม่	11.9%	29.5%	53.8%
บุคคลอื่น	2%	2.6%	3.8%
พ่อและแม่อยู่ด้วยกัน			
อยู่ด้วยกัน	90.1%	67.9%	65.4%
ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	9.9%	32.1%	34.6%
สมาชิกในครอบครัว			
มีเฉพาะพ่อแม่ ลูก	80.2%	70.5%	65.4%
มีคนอื่นอยู่ด้วย	19.8%	29.5%	34.6%
ขนาดของครอบครัว			
เฉลี่ย	4.84 คน	4.7 คน	4.8 คน
ต่ำสุด	2 คน	2 คน	0.3 คน
สูงสุด	10 คน	8 คน	92.10 คน
พ่อแม่อยู่ด้วยกัน			
อยู่ด้วยกัน	90.1%	67.9%	42.3%
ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	9.9%	32.1%	57.7%
เสียค่าเช่าบ้านพัก			
เสีย	23.8%	97.4%	100%
ไม่เสีย	76.2%	2.6%	0%

ตาราง ข. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
ค่าเช่าต่อเดือน			
เฉลี่ย	352.03 บาท	1,632.2 บาท	2,378.8 บาท
ต่ำสุด	250 บาท	580 บาท	1,000 บาท
สูงสุด	2,500 บาท	4,500 บาท	4,600 บาท
สิ่งอำนวยความสะดวกที่บ้าน			
ไฟฟ้า	100%	100%	100%
น้ำประปา	91.7%	100%	65.4%
จักรยาน	62.5%	44.7%	86.9%
จักรยานยนต์	62.5%	11.8%	11.5%
ตู้เย็น	66.7%	19.8%	46.2%
โทรทัศน์	95.8%	90.8%	92.3%
วิทยุ	16.7%	25%	30.8%
สเตอริโอ	29.2%	14.5%	19.28%
วีซีดี	58.3%	59.2%	80.8%
หม้อหุงข้าว	91.7%	96.1%	96.2%
เตาแก๊ส	87.5%	38%	42.3%
พัดลม	100%	98.7%	100%
มือถือ เครื่องซักผ้า จักร	1.3-38.2%		3.8%
จำนวนคนในครอบครัวที่กำลังเรียน			
เฉลี่ย	2 คน	1.3 คน	1.8 คน
ต่ำสุด	1 คน	1 คน	0 คน
สูงสุด	4 คน	3 คน	4 คน

ตาราง ข. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
การศึกษาของพ่อ			
ไม่มีการศึกษา	83.2%	91.7%	42.3%
จบประถมศึกษา	14.8%	7.7%	57.7%
จบมัธยมศึกษา	2%	1.3%	34.6%
การศึกษาของแม่			
ไม่มีการศึกษา	86.1	14.9%	76.9%
จบประถมศึกษา	12.9%	5.1%	23.1%
จบมัธยมศึกษา	1%	0%	-
อาชีพพ่อ			
รับจ้าง	44.6% ทำสวน	52.6% แกะกุ้ง	57.7%
ลูกจ้างทำสวน	26.7%	2.6%	
ลูกจ้างรายวัน	24.8%	25.6%	26.9%
ทำงานในเรือประมง		14.1%	11.5
หาบเร่		2.6%	3.8%
อื่นๆ	4%	1.3% ถูกจับ	
อาชีพแม่			
รับจ้าง	42.6%	51.3% แกะกุ้ง	57.7%
ลูกจ้างทำสวน	24.8%	1.3%	
ลูกจ้างรายวัน	21.8%	29%	30.8%
ทำงานในเรือประมง			3.8%
ขายของหาบเร่	5%		34.6%
แม่บ้าน	4%	7.7%	7.7%
เย็บผ้า		1.3%	

ตาราง ข. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
รายได้			
เฉลี่ยต่อเดือน	7,398 บาท	10,541 บาท	8,457.69 บาท
ต่ำสุด	2,500 บาท	1,750 บาท	3,000 บาท
สูงสุด	40,000 บาท	28,000 บาท	16,000 บาท
ประเภทรายได้			
รายวัน	66.3%	56.4%	50%
รายวีค/ตามสัญญา	12.9%	18.5%	46.2%
รายเดือน	20.8%	21.8%	3.8%
อาชีพมีปัญหา			
ไม่มีปัญหา	66.3%	70.5%	76.9%
มีปัญหา	33.7%	29.5%	23.1%
อาชีพมีปัญหาอะไร			
รายได้ไม่แน่นอน	51.5%	61.9%	50%
อาชีพไม่มั่นคง	3%	4.8%	
เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	15%	4.8%	34.6%
งานหนักแต่รายได้ต่ำ	21.2%	9.5%	33.3%
อื่นๆ	9.1%	19.1%	16.7%
พ่อแม่รู้นโยบายทางการศึกษา			
ไม่รู้	58.4%	70.5%	69.2%
รู้	41.6%	29.5%	30.8%
รู้นโยบายทางการศึกษาจาก			
หน่วยงาน/แหล่งอื่นๆ	71.2%	26.1%	25%
โรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้	28.6%	73.9%	75%

ตาราง ข. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
ความคาดหวังต่ออนาคตของลูก			
เรียน & ทำงานในประเทศไทย	97%	69.2%	61.5%
กลับประเทศของตน	3%	20.5%	19.2%
ไปประเทศที่ 3		1.3%	
อื่นๆ		9%	19.2%
คาดหวังให้ลูกเรียนสำเร็จ			
ปริญญาตรี	44.6%	32.1%	ไม่มีข้อมูล
มัธยมปลาย	20.8%	33.4%	ไม่มีข้อมูล
มัธยมต้น	16.8%	2.6%	ไม่มีข้อมูล
ประถมศึกษา	5.9%	32%	ไม่มีข้อมูล
ไม่คาดหวังใดๆ	9.9%	9.9%	ไม่มีข้อมูล
คิดว่าลูกจะเรียนสำเร็จได้ตามที่คาดหวัง			
สำเร็จ	71.3%	80.8%	ไม่มีข้อมูล
ไม่สำเร็จ	28.7%	19.2%	ไม่มีข้อมูล
เหตุผลที่คิดว่าเรียนสำเร็จ			
เด็กขยันและตั้งใจเรียน	37.6%	70.2%	ไม่มีข้อมูล
พ่อแม่จะพยายามส่งให้เรียน	32.7%	21.1%	ไม่มีข้อมูล
เหตุผลที่คิดว่าเรียนไม่สำเร็จ			
ฐานะยากจน รายได้ไม่แน่นอน	24.8%	85.7%	ไม่มีข้อมูล
ไม่มีบัตรแสดงสถานะ	5%	7.1%	ไม่มีข้อมูล
คิดว่าการศึกษา มีประโยชน์			
มีประโยชน์	97%	96.2%	84.6%
ไม่มีประโยชน์	1%	3.8%	15.4%
ไม่มีความเห็น	2%		

ตาราง ข. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
การศึกษามีประโยชน์อย่างไร			
มีประโยชน์ต่อการทำงาน	57.4%	39.7%	15.4%
ทำให้มีความรู้	24.8%	39.7%	42.3%
ทำให้เป็นคนดี	13.9%	10.3%	19.2%
ทำให้ทัดเทียมกับคนอื่น		1.3%	3.8%
อื่นๆ		5.1%	3.8%
เด็กเคยปรึกษาพ่อแม่หรือไม่			
ไม่เคย	37.6%	65.4%	53.8%
ปรึกษาเป็นประจำ	21.8%	10.3%	15.4%
นานๆ ครั้ง	40.6%	24.4%	30.8%
เรื่องที่ปรึกษา			
การเรียน	80.9%	70.3%	41.7%
การปรับตัวในโรงเรียน	6.3%	3.7%	16.7%
สุขภาพ	4.8%	7.4%	8.3%
เงินใช้จ่ายไม่พอ	3.2%	11.1%	65.4%
การเดินทางไม่สะดวก		3.7%	
อื่นๆ		3.7%	33.3%

ตาราง ค. ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและเพื่อนบ้าน
 ของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่ากลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
ชนชาติของเพื่อนบ้าน			
ลัวะ	36.6		
ชาวเขา	32.7		
มอญ	8.9	83.3	96.2
พม่า	4	12.8	3.8
จีน	2		
ไทย	15.8	3.8	
ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวเด็กเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน			
พอๆ กับเพื่อนบ้าน	67.3	67.9	84.6
แย่กว่า	25.7	15.4	3.8
ดีกว่า	6.9	16.7	11.5
ความสัมพันธ์สนมกับเพื่อนบ้าน			
มาก	44.6	61.5	50.0
ปานกลาง	49.5	29.5	34.6
น้อย	5.9	9	15.4
ความสามัคคีของคนในชุมชน			
มาก	50.5	46.2	19.2
ปานกลาง	38.6	41.1	69.2
น้อย	10.9	12.8	11.5
การขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน			
เคยขอความช่วยเหลือ	73.3	64.1	69.2
ไม่เคยขอความช่วยเหลือ	26.7	35.9	30.8

ตาราง ค. (ต่อ)

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้	เด็กที่ ไม่ได้เรียน
การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน			
มาก	47.3	48	18.2
ปานกลาง	50	36	63.6
น้อย	2.7	16	18.2
ความน่าอยู่ของชุมชนที่อาศัย			
มาก	39.6	56.4	22.2
ปานกลาง	55.4	30.8	66.7
น้อย	5	12.8	11.1
การเข้ารับการศึกษาของเพื่อนของเด็กที่อยู่ในชุมชน			
ไปโรงเรียน	95	15.4	7.7
ไปศูนย์การเรียนรู้	1	64.1	50
ไม่ไปโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้	4	14.1	38.5
อื่นๆ		6.4	3.8

ตาราง ง. ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน/ ศูนย์การเรียนรู้กับผู้ปกครอง

ตัวแปร	เด็กใน โรงเรียน	เด็กใน ศูนย์การเรียนรู้
การติดต่อโรงเรียนของผู้ปกครอง		
ติดต่อ	70.3	57.1
ไม่ติดต่อ	29.7	42.9
จำนวนครั้งที่ติดต่อโรงเรียน		
ปีละ 1 ครั้ง	20.3	42.5
ปีละ 2 ครั้ง	63.8	40.4
ปีละ 3-7 ครั้ง	11.5	10.7
ปีละ 20 ครั้ง	1.4	2.1
ปีละ 24 ครั้ง	2.9	4.2
ติดต่อโรงเรียนในเรื่องใด		
ประชุมผู้ปกครอง	43.7	51.1
มอบตัวนักเรียน	26.8	8.9
ผลการเรียนของนักเรียน	11.3	33.3
อื่นๆ	18.3	2.2
การรายงานผลการเรียนของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบ		
ไม่เคยรายงาน	7.0	32.1
รายงานเมื่อสิ้นภาคการศึกษา	85.1	35.9
รายงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา	6.9	20.5
รายงานเป็นประจำ	1.0	11.5
การเยี่ยมบ้านของคุณในโรงเรียน		
เคย	10.9	76.9
ไม่เคย	89.1	23.1
การมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองดี		
	57.4	37.2

ตาราง ๑. ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับความเห็นของเด็กและผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่อยู่ในระดับดีหรือระดับมาก

ตัวแปร	เด็กในโรงเรียน	เด็กในศูนย์การเรียนรู้
ความเอาใจใส่ของผู้บริหารโรงเรียน	75.2	ไม่มีผู้บริหาร
ความเอาใจใส่ของครู	76.2	76.9
ความประพฤติที่ดีของครู	73.3	74.4
การกวดขันการเรียนของนักเรียน	62.4	28.2
การปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคน อย่างไม่เท่าเทียมกัน	75.2	71.8
การส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน	72.3	ไม่ได้ดำเนินการ
การส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน	74.3	69.2
ความพร้อมของอาคาร สถานที่	72.3	30.8
อุปกรณ์การเรียนดีและทันสมัย	70.3	20.5
การจัดการเรียนการสอนดี	78.2	56.4

ตาราง จ. ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างของเด็กอพยพต่างถิ่น
 และเด็กชนเผ่ากลุ่มต่างๆ

ตัวแปร	กลุ่มเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ค่า n	ความแตกต่าง	SS	df	MS	F-test
จำนวนปีที่พ่อแม่ อยู่ในประเทศไทย	เด็กในโรงเรียน	17.48	9.88	101	ระหว่างกลุ่ม	4597.98	2	2298.99	39.765**
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	7.87	4.36	78	ภายในกลุ่ม	11678.41	202	57.814	
	รวม				รวม	16276.39	204		
รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน ของครอบครัว	เด็กไม่ได้รับ	8.46	4.28	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 24.76 นัยสำคัญ = .000				
	เด็กในโรงเรียน				2. ระดับนัยสำคัญ < .01				
	รวม	12.68	8.93	205	3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างเด็กในโรงเรียน กับเด็กอีก 2 กลุ่ม				
รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน ของครอบครัว	เด็กในโรงเรียน	7398.06	4422.09	101	ระหว่างกลุ่ม	4.37E+08	2	2.1E+08	8.179**
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	10541.03	6280.25	78	ภายในกลุ่ม	5.40E+09	202	2.67E+08	
	รวม				รวม	5.83E+09	204		
จำนวนเงิน ที่จ่ายค่าเช่าบ้าน	เด็กไม่ได้รับ	8457.69	4013.89	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 10.37 Sig = .000				
	เด็กในโรงเรียน				2. ระดับนัยสำคัญ < .01				
	รวม	8728.31	5346.89	205	3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างเด็กในโรงเรียน กับเด็กในศูนย์การเรียนรู้				
ที่จ่ายค่าเช่าบ้าน	เด็กในโรงเรียน	325.03	651.12	101	ระหว่างกลุ่ม	1.25E+08	2	6.26E+07	123.70**
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	1632.20	634.10	78	ภายในกลุ่ม	1.02E+08	202	506118.65	
	รวม				รวม	2.27E+08	204		
เด็กไม่ได้รับ	เด็กไม่ได้รับ	2378.84	1073.70	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 8.21 นัยสำคัญ = .000				
	รวม	1082.87	1055.91	205	2. ระดับนัยสำคัญ < .01				
					3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับเด็กทุกคู่				

ตาราง จ. (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ค่า n	ความแตกต่าง	SS	df	MS	F-test
ขนาดของครอบครัว	เด็กในโรงเรียน	4.84	1.34	101	ระหว่างกลุ่ม	0.682	2	0.341	0.193
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	4.72	1.25	78	ภายในกลุ่ม	367.30	202	1.769	
	รวม					367.98	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	4.81	1.52	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 0.20 นัยสำคัญ = .082				
	รวม	4.79	1.33	205					
จำนวนคนในครอบครัวที่กำลังเรียนหนังสือ	เด็กในโรงเรียน	2.07	0.79	101	ระหว่างกลุ่ม	24.77	2	12.386	19.314**
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	1.32	0.57	78	ภายในกลุ่ม	129.54	202	0.641	
	รวม					154.31	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	1.81	1.30	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 15.60 นัยสำคัญ = .000 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง ก) เด็กในโรงเรียนและเด็กในศูนย์การเรียนรู้ ข) เด็กในศูนย์การเรียนรู้และเด็กไม่ได้เรียน				
	รวม	1.75	0.87	205					
จำนวนปีที่เรียนอยู่ในโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้ในปัจจุบัน	เด็กในโรงเรียน	3.88	2.44	101	ระหว่างกลุ่ม	478.65	2	239.33	73.83**
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	1.22	0.87	78	ภายในกลุ่ม	654.76	202	3.24	
	รวม					1133.41	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	0.00	0.00	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 62.20 นัยสำคัญ = .000 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับเด็กทุกคู่				
	รวม	2.38	2.36	205					

ตาราง จ. (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ค่า n	ความแตกต่าง	SS	df	MS	F-test
ระยะทางจากบ้าน ถึงตัวจังหวัด province	เด็กในโรงเรียน	13.50	6.61	101	ระหว่างกลุ่ม	5116.12	2	2558.06	113.63**
	เด็กในศูนย์การเรียน	3.48	1.27	78	ภายในกลุ่ม	4547.44	202	22.51	
	รวม				รวม	9663.55	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	3.58	1.47	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 48.74 นัยสำคัญ = .000 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างเด็กใน โรงเรียนกับเด็กอีก 2 กลุ่ม				
ระยะทางจากบ้าน ถึงตัวอำเภอ	รวม	8.43	6.88	205	ระหว่างกลุ่ม	679.08	2	339.54	27.77**
	เด็กในโรงเรียน	7.12	4.78	101	ภายในกลุ่ม	2470.01	202	12.23	
	เด็กในศูนย์การเรียน	3.45	1.30	78	รวม	3149.09	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	3.58	1.45	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 33.90 นัยสำคัญ = .000 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างเด็กใน โรงเรียนกับเด็กอีก 2 กลุ่ม				
ระยะทางจากบ้าน ถึงโรงเรียน	รวม	5.27	3.93	205	ระหว่างกลุ่ม	37.74	2	18.87	2.54
	เด็กในโรงเรียน	2.22	1.89	101	ภายในกลุ่ม	1769.39	202	8.76	
	เด็กในศูนย์การเรียน	2.64	3.42	78	รวม	1807.13	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	3.55	4.54	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 16.88 นัยสำคัญ = .000				
รวม	2.55	2.98	205						

ตาราง จ. (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ค่า n	ความแตกต่าง	SS	df	MS	F-test
ระยะเวลา (นาที) ในการเดินทาง จากบ้าน ไปโรงเรียน	เด็กในโรงเรียน	14.23	9.47	101	ระหว่างกลุ่ม	5046.33	2	2523.17	9.27**
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	23.32	23.25	78	ภายในกลุ่ม	55007.31	202	272.31	
	รวม				รวม	60053.64	204		
อายุ	เด็กไม่ได้เรียน	10.31	13.28	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 33.16 นัยสำคัญ = .000 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง ก) เด็กในโรงเรียนและเด็กในศูนย์การเรียนรู้ ข) เด็กในศูนย์การเรียนรู้และเด็กไม่ได้เรียน				
	รวม	17.19	17.16	205					
	เด็กในโรงเรียน	11.64	2.64	101	ระหว่างกลุ่ม	167.40	2	83.70	12.36**
จำนวนวันทำงาน ต่อสัปดาห์	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	9.71	2.26	78	ภายในกลุ่ม	1367.89	202	6.77	
	เด็กไม่ได้เรียน	10.50	3.33	26	รวม	1535.39	204		
	รวม	10.76	2.74	205	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 3.68 นัยสำคัญ = 0.027 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างเด็กในโรงเรียนกับเด็กในศูนย์การเรียนรู้				
จำนวนวันทำงาน ต่อสัปดาห์	เด็กในโรงเรียน	0.60	1.08	101	ระหว่างกลุ่ม	281.69	2	140.84	29.64**
	เด็กในศูนย์การเรียนรู้	1.83	2.70	78	ภายในกลุ่ม	959.93	202	4.75	
	เด็กไม่ได้เรียน	4.21	3.35	26	รวม	1241.61	204		
รวม	รวม	1.53	2.47	205	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 83.05 นัยสำคัญ = .000 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับเด็กทุกคู่				

ตาราง จ. (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ค่า n	ความแตกต่าง	SS	df	MS	F-test
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อ 1 วัน	เด็กในโรงเรียน	2.29	3.81	101	ระหว่างกลุ่ม	222.73	2	111.36	7.03**
	เด็กในศูนย์การเรือน	2.29	3.83	78	ภายในกลุ่ม	3202.01	202	15.85	
	รวม				รวม	3424.73	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	5.42	4.98	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 4.739 นัยสำคัญ = .010 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง ก) เด็กในโรงเรียนและเด็กในศูนย์การเรือน ข) เด็กในศูนย์การเรียนและเด็กไม่ได้เรียน				
รายได้จากการทำงานวันละ	รวม	2.68	4.10	205					
	เด็กในโรงเรียน	20.91	55.63	101	ระหว่างกลุ่ม	35781.27	2	17890.63	4.01
	เด็กในศูนย์การเรือน	45.46	77.60	78	ภายในกลุ่ม	901247.8	202	4461.62	
รวม				รวม	937029.07	204			
ความคาดหว้งทางการศึกษาของเด็ก	เด็กไม่ได้เรียน	69.96	71.59	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 4.30 นัยสำคัญ = .015				
	รวม	40.91	67.77	205					
	เด็กในโรงเรียน	12.88	3.48	101	ระหว่างกลุ่ม	1577.12	2	788.56	52.62**
เด็กในศูนย์การเรือน	10.88	4.58	78	ภายในกลุ่ม	3027.29	202	14.99		
รวม				รวม	4604.42	204			
	เด็กไม่ได้เรียน	4.15	2.82	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 6.42 นัยสำคัญ = .002 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับเด็กทุกคู่				
รวม		11.02	4.75	205					

ตาราง จ. (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ค่า n	ความแตกต่าง	SS	df	MS	F-test
ความคาดหวัง ของพ่อแม่ต่อ การศึกษาของเด็ก	เด็กในโรงเรียน	13.15	3.22	101	ระหว่างกลุ่ม	1708.00	2	854.00	61.51**
	เด็กในศูนย์การเรือน	10.48	4.51	78	ภายในกลุ่ม	2804.71	202	13.89	
	รวม				รวม	4512.71	204		
ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	เด็กไม่ได้เรียน	4.15	2.82	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 4.38 นัยสำคัญ = .014 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับเด็กทุกคู่				
	รวม	10.99	4.70	205					
	เด็กในโรงเรียน	71.3206	8.1900	101	ระหว่างกลุ่ม	65080.25	2	32540.13	170.90**
เด็กในศูนย์การเรือน	เด็กในศูนย์การเรือน	47.0000	18.4157	78	ภายในกลุ่ม	38462.73	202	190.41	
	รวม				รวม	103542.98	204		
	เด็กไม่ได้เรียน	19.2500	15.0222	26	หมายเหตุ: 1. ค่าสถิติ Levene = 43.157 นัยสำคัญ = .000 2. ระดับนัยสำคัญ < .01 3. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับเด็กทุกคู่				
รวม	55.4628	22.5292	205						

ตาราง ข. ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มโดยใช้ การทดสอบ χ^2

ตัวแปร	ค่า χ^2	ค่า p
เด็กอยู่กับผู้ปกครองหรืออยู่กับคนอื่น	5.513	0.064
พ่อแม่อยู่ด้วยกัน	15.866	.000
การศึกษาของพ่อ	92.943	.000
อาชีพของพ่อ	119.051	.000
การศึกษาของแม่	61.605	.000
อาชีพของแม่	130.707	.000
อาชีพของเพื่อนบ้าน	133.750	.000
ชนชาติของเด็ก	149.289	.000
ชนชาติของเพื่อนบ้าน	153.334	.000
ชนชาติของเพื่อนสนิท	172.021	.000
ภาษาที่เด็กพูดที่บ้าน	38.668	.000
ภาษาที่เพื่อนบ้านพูด	167.453	.000
การไปโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้ของเพื่อนสนิทในชุมชน	150.119	.000
เด็กอยู่ในเมือง/นอกเมือง	90.152	.000
ประเภทรายได้ (รายเดือน รายสัปดาห์ รายวัน)	16.172	.003
เป็นลูกคนที่เท่าใดของครอบครัว	36.258	.000
การมีบัตรแสดงสถานะบุคคล/เลขประจำตัว 13 หลัก	9.989	.007
การจ่ายค่าเช่าบ้าน	119.524	.000
การที่เด็กต้องทำงานหารายได้ให้ครอบครัว	10.807	.005
ความคาดหวังที่จะอยู่ประเทศไทยต่อไปในอนาคต	33.774	.000
การลาออกกลางคันของคนในครอบครัว	410.000	.000
ความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพของเด็ก	12.711	.002
ความเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางการศึกษาของผู้ปกครอง	28.829	.001
ความเห็นของผู้ปกครองในการทำให้เด็ก ได้รับการศึกษาตามความคาดหวัง	3.844	.146

ตาราง ข. (ต่อ)

ตัวแปร	ค่า χ^2	ค่า p
การติดตามดูแลของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนของเด็ก	247.058	.000
เด็กปรีชา/ไม่ปรีชาผู้ปกครอง	13.928	.008
การที่โรงเรียนรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ	259.265	.000
ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อผลการเรียนของเด็ก	212.907	.000
ความพึงพอใจของเด็กที่มีต่อผลการเรียนของตนเอง	213.649	.000
การเยี่ยมบ้านของครู	296.833	.000
เพศของเด็ก	3.710	.156
การมีบัตรแสดงสถานะบุคคล/เลขประจำตัว 13 หลัก ของผู้ปกครอง	8.278	.016
ความสะดวก/ไม่สะดวกในการเดินทาง	3.349	.187
ความเพียงพอของรายได้ครอบครัว	1.098	0.578
อาชีพผู้ปกครองมี/ไม่มีปัญหา	1.180	.554
การย้ายไปทำงานที่อื่นของผู้ปกครองในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา	1.194	.550
เด็กอยู่กับผู้ปกครองหรืออยู่กับคนอื่น	6.635	.156
ครอบครัวมีคนอื่นอาศัยอยู่ด้วย	3.526	.172
การขาดเรียน	2.211	.331
การรับรู้นโยบายทางการศึกษา	3.113	.211
ฐานะของครอบครัวเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน	10.754	.029
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	9.391	.052
ความสามัคคีของคนในชุมชน	9.320	.054
การขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน	2.240	.326
การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน	13.151	.041
ความน่าอยู่ของชุมชน	14.895	.005

ภาคผนวก ข.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกราษฎรณัศึกษา

อาหมี ใส่วัน : กรณีศึกษา เด็กในโรงเรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง

ภูมิหลัง

ครอบครัวของ ด.ญ. อาหมี ใส่วัน เป็นชาวลัวะ มีสมาชิกทั้งหมด 6 คน คือ พ่อ (นายแจ็ดลอด อายุ 40 ปี) แม่ (นางอามจอน) พี่สาว (อายุประมาณ 18 - 19 ปี) อาหมี (อายุ 14 ปี) และน้องสาวอีก 2 คน คนโตเกิดที่สิบสองปันนา ส่วนน้องๆ เกิดที่ประเทศไทย

เดิมครอบครัวของอาหมีอาศัยอยู่ที่สิบสองปันนา ประเทศจีน แต่ความเป็นอยู่ค่อนข้างอัตคัด ทำไร่ปลูกผักอยู่บนภูเขา ซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติช่วย หากฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล พี่สาวจะไม่ได้ผล ทำให้ไม่พอกินในครอบครัว พ่อของอาหมีจึงตัดสินใจอพยพครอบครัวเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อ 17 ปีที่แล้ว การอพยพครอบครัวในเวลานั้นไม่ยุ่งยากเหมือนปัจจุบัน เนื่องจากไม่ต้องจ่ายค่านายหน้าพาเข้าเมือง โดยเดินทางจากสิบสองปันนาด้วยรถโดยสารมาที่เมืองลาของจีน ด้วยค่าโดยสารประมาณคนละ 10 หยวน หรือประมาณ 50 บาท (1 หยวนประมาณ 5 บาท ขณะนั้น) แล้วจึงเหมารถสองแถวจากเมืองลาเข้ามาในประเทศไทยด้านอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในราคา 5,000 บาทต่อคัน

ในระยะ 4 ปีแรกของการมาอยู่ในประเทศไทย พ่อแม่ของอาหมีมีอาชีพรับจ้างถางป่าถางไร่อยู่ที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีรายได้เพียงวันละ 25 บาทต่อคน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก อีกทั้งการว่าจ้างยังขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาลเพาะปลูกและการมีผู้ว่าจ้างด้วย ในขณะที่สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนเพิ่มขึ้น คือ อาหมีและน้องสาว ความจำเป็นในการดำรงชีพของครอบครัวจึงบีบบังคับเพิ่มขึ้น เมื่อเห็นเพื่อน

บ้านที่เป็นชาวเผ่าลัวะด้วยกันซึ่งอพยพมาทำงานในสวนกล้วยไม้ที่จังหวัดสมุทรสาคร มีรายได้ที่ดีกว่าและมั่นคงกว่า จึงตัดสินใจพาครอบครัวเดินทางมาทำงานที่จังหวัดสมุทรสาครตามคำชักชวนของเพื่อนบ้าน

ปัจจุบันครอบครัวอามี มีเพียงพ่อและแม่เท่านั้นที่มีบัตรแสดงสถานะบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) ส่วนลูกๆ ยังไม่มีหลักฐานการแสดงผลฐานะของบุคคล เนื่องจากรอการสำรวจและพิสูจน์ตรวจสอบเพื่อให้ได้รับสัญชาติไทยจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขณะนี้ครอบครัวของอามีอาศัยอยู่บ้านพักในสวนกล้วยไม้ของนายจ้างคนไทยที่ตำบลบางยาง อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นบ้านพักแบบชั้นเดียวห้องเดียว ปลูกสร้างอย่างง่ายๆ ด้วยอิฐบล็อก กว้างยาวประมาณ 3 x 3 เมตร มีน้ำบาดาลและไฟฟ้าให้ใช้ โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้านและค่าน้ำค่าไฟ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษา

1. การให้ความสำคัญต่อการศึกษาของครอบครัว ถึงแม้พ่อและแม่ของอามีจะไม่ได้รับการศึกษาทั้งจากประเทศจีนและในประเทศไทย แต่จากประสบการณ์ในชีวิตและการพบเห็นความเป็นไปของผู้คนในสังคมแวดล้อม ทำให้เห็นว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของตน ซึ่งเห็นได้จากคนในเมืองที่ได้รับการศึกษาและมีความรู้ จึงให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาแก่ลูกของตนเองมาก การมาอยู่อาศัยและทำงานในพื้นที่แห่งนี้เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากโรงเรียนหลายแห่งในจังหวัดสมุทรสาคร รวมทั้งโรงเรียนวัดอ่างทองที่ลูกๆ เรียนอยู่เปิดโอกาสให้บุตรหลานของผู้อพยพต่างถิ่น/ชนเผ่า ซึ่งมีปัญหาในเรื่องเอกสารแสดงสถานะบุคคลเข้ารับการศึกษา

ในการส่งลูกเข้ารับการศึกษาทั้งพ่อและแม่จะถามถึงผลการเรียนของลูกๆ อย่างสม่ำเสมอ หากโรงเรียนเรียกผู้ปกครองไปประชุมหรือช่วยเหลือกิจกรรมใดๆ ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ด้วยมีความตั้งใจว่าจะสนับสนุนให้ลูกได้เรียนในระดับสูงยิ่งขึ้น หากตนเองมีงานทำ มีเงินพอที่จะส่งให้เรียนได้ โดยหวังว่าเมื่อลูกเรียนจบแล้วจะได้ทำงานที่สบายไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อแม่

2. ความสนใจของเด็กและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับลูกๆ ทั้ง 4 คน เป็นเด็กที่สนใจและใฝ่เรียนทุกคน ลูกสาวคนโตซึ่งเกิดที่สิบสองปันนา แม้ว่าจะไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะต้องช่วยพ่อแม่เลี้ยงน้อง และทำงานหารายได้ ปัจจุบันกำลังศึกษาที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรปราการ ควบคู่ไปกับการทำงานที่ร้านอาหารในช่วงเย็น ส่วนอาหมี และน้องสาว 2 คน ซึ่งกำลังเรียนที่โรงเรียนวัดอ่างทอง ในระดับชั้น ป.6 ป.5 และ ป.3 ตามลำดับ ก็มีผลการเรียนในระดับที่ดีมาก ได้เกรดเฉลี่ยอยู่ในระดับ 4 หรือใกล้เคียง 4 ทุกคน แม้ในบางวันหลังเลิกเรียนจะต้องช่วยพ่อแม่หารายได้ ด้วยการก่อดอกกล้วยไม้เพื่อส่งขายในวันสำคัญทางศาสนาก็ตาม

ในปีการศึกษาหน้าที่จะจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาหมีสามารถสอบเข้าเรียน ม.1 ในโรงเรียนประจำอำเภอได้แล้ว และตั้งใจจะเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยวาดอนาคตไว้ว่าอยากเป็นมัคคุเทศก์ เพื่อจะได้ท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ

3. รายได้และความเป็นอยู่ของครอบครัว พ่อและแม่อาหมีมีหน้าที่ดูแลสวนกล้วยไม้ได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน วันละ 120 บาทต่อคน หากวันไหนไม่ทำงานหรือไม่มีงานให้ทำก็จะได้เงิน ส่วนพี่สาวรับจ้างทำงานในร้านอาหารที่จังหวัดนครปฐม ประมาณ 2 ปีมาแล้ว โดย

เรียน กศน. ควบคู่ไปด้วย จึงไม่มีเงินเหลือส่งมาช่วยครอบครัว พ่อและแม่อาหมีจึงต้องรับจ้างทำงานนอกเวลา เช่นการสับกามะพร้าวที่ใช้เลียงกล้วยไม้ โดยได้รับค่าจ้างในอัตรา 15 บาทต่อชั่วโมง เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงพอต่อการดูแลลูกที่กำลังอยู่ในวัยเรียนทั้ง 3 คน หากเป็นวันไหนลูกๆ ก็อาจต้องช่วยพ่อแม่ทำดอกไม้ เพื่อนำไปส่งที่ตลาด โดยได้ค่าจ้างกำละ 40 สตางค์ โดยรวมแล้วครอบครัวอาหมีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 8,000 บาท/เดือน สำหรับการดำรงอยู่ของ 5 ชีวิตในครอบครัว โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้านและค่าน้ำค่าไฟ นับว่าเพียงพอต่อการดำรงชีพ แม้ว่าจะต้องเป็นหนี้บ้าง ในบางช่วงที่งานน้อย แต่ด้วยความมัธยัสถ์ อดออม ครอบครัวยังสามารถเก็บเงินเดินทางกลับไปบ้านที่เชียงรายเพื่อการต่อบัตรสถานะบุคคลในแต่ละปี ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายโดยรวมประมาณ 5,000 บาท นอกจากนี้ยังสามารถเก็บออมเงินนำไปผ่อนซื้อที่ดินเพื่อปลูกบ้านที่เชียงรายได้ถึง 100 ตารางวา ในราคา 30,000 บาท

4. ทิศนะต่อนโยบายของรัฐและความผูกพันต่อประเทศไทย

พ่ออาหมีบอกว่าถึงแม้การทำงานที่นี้จะได้รับค่าจ้างน้อยกว่าสวนอื่นๆบ้าง (ประมาณ 10-20 บาท/วัน) แต่ก็สบายใจ นายจ้างไม่จุกจิก และคิดว่าจะไม่ย้ายไปที่อื่นอีก เพราะการอาศัยอยู่ที่ประเทศไทยโดยเฉพาะที่จังหวัดสมุทรสาคร มีงานทำ มีกินมีใช้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าที่สิบสองปันนามาก ลูกๆ มีโอกาสได้รับการศึกษาทุกคน หากเป็นไปได้อยากได้สัญชาติไทย อยากเป็นคนไทย เพราะอยู่ประเทศไทยมานานและลูกๆ ก็เรียนหนังสือไทย พูดภาษาไทยกันทุกคน ไม่มีใครพูดภาษาลัวะได้แล้ว อีกทั้งยังซื้อที่ดินและปลูกบ้านไว้ที่เชียงราย ซึ่งคิดว่าจะกลับไปอยู่ในนิยามชราด้วย แต่ไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไร และยังมีใครมาสำรวจสอบถาม ดังนั้นในแต่ละปีพ่อแม่อาหมีจะต้องเดินทางกลับไปเชียงราย

เพื่อไปต่ออายุบัตรเขียวขอบแดง⁵ และทะเบียนบ้านเล่มสีเหลืองสำหรับบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย⁶ เนื่องจากบัตรดังกล่าวมีอายุการถือบัตรเพียง 1 ปี แม้ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนไม่น้อยก็ตาม

5. บทบาทของโรงเรียนและครู โรงเรียนแห่งนี้รับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าเข้าเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 เนื่องจากมีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิดในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษาและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งโรงเรียนก็ถือปฏิบัติมาโดยตลอด ประกอบกับเด็กชนเผ่าที่รับเข้าเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่มีความประพฤติดี ตั้งใจเรียน ซื่อสัตย์ ครูอาจารย์จึงยินดีให้การศึกษแก่เด็กเหล่านี้ สำหรับอาหมี่นั้น ด้วยความที่เป็นเด็กขยันขันแข็ง อดทนทำงานหนัก และมุ่งมั่นตั้งใจเรียนหนังสือ รวมทั้งช่วยเหลือทำงานให้โรงเรียนอยู่เป็นประจำ จึงเป็นที่ชื่นชมรักใคร่ของครูในโรงเรียน โดยจะได้รับการดูแลและให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ โดยเฉพาะทุนการศึกษา ซึ่งมักจะได้รับจากโรงเรียนอยู่เป็นประจำ แม้จะเป็นจำนวนเงินไม่มากนักก็ตาม รวมทั้งอุปกรณ์การเรียนต่างๆ นอกจากนี้ครูยังคอยช่วยชี้แนะแนวทางและหาสถานที่เรียนต่อให้แก่อาหมี่ด้วย โดยที่ครูไม่ได้คำนึงว่าจะเป็นเด็กไทยหรือเด็กต่างด้าว และยังให้ความเห็นว่าเด็กชนชาติลัวะส่วนใหญ่ขยันและตั้งใจเรียน และมีผลการเรียนดี

⁵ บัตรเขียวขอบแดง เป็นบัตรแสดงสถานะบุคคลบนพื้นที่สูง

⁶ พ่อแม่อาหมี่มีทะเบียนบ้านอยู่ที่จังหวัดนี้ โดยมีบ้านอยู่บนที่ดินที่ผ่อนซื้อไว้ ซึ่งปัจจุบันให้ญาติอาศัยอยู่

สรุป

หากพิจารณาถึงโอกาสทางการศึกษาของอาหมีแล้ว จะเห็นว่าอาหมีน่าจะมีโอกาสได้เป็นมัคคุเทศก์เหมือนที่ตั้งใจไว้ เนื่องจากทั้งพ่อแม่อาหมีเห็นความสำคัญของการศึกษาของลูกๆ ทุกคน แม้ว่าจะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ก็มีคามมานะ และพยายามอดออม เพื่อสนับสนุนให้ลูกได้เรียนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ อาหมีเองก็เป็นเด็กที่ตั้งใจและมีความมุ่งมั่นในการศึกษาอย่างยิ่ง แม้จะต้องทำงานช่วยหารายได้หลังเลิกเรียนในบางวัน แต่ก็ไม่เคยท้อถอย จะต้องหาเวลามาทำการบ้านและดูหนังสือให้เสร็จเรียบร้อย จึงทำให้ผลการเรียนของอาหมีอยู่ในชั้นที่ดีตลอดมา ประกอบกับการเอาใจใส่ของครูและโรงเรียนที่คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะแนวทางในการเรียนแก่นักเรียน โดยครูได้พาอาหมีไปสมัครเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนประจำอำเภอ และอาหมีก็สามารถสอบเข้าเรียนได้ จึงเห็นได้ว่าโอกาสที่อาหมีจะได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปมีความเป็นไปได้แล้วในระดับหนึ่ง และคงเป็นไปตามความคาดหวัง เมื่อพิจารณาปัจจัยทั้งตัวเด็กเองและปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ

อุทัย : กรณีศึกษา

เด็กในโรงเรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง

ภูมิหลัง

อุทัยเป็นลูกแฝดคู่กับอุเทน ปัจจุบัน (ปี 2549) อายุ 15 ปี ทั้งสองเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดราชบุรุษบำรุง อำเภอเมือง จ.สมุทรสาคร บิดาของ อุทัยเป็นชาวลัวะ อพยพมาจากเมืองลา ประเทศจีน เข้ามาเมืองไทยทางอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในช่วงนั้นการเข้าออก

ระหว่างชายแดนไทย-พม่า ไม่มีการตรวจตราจากเจ้าหน้าที่อย่างเข้มงวด ดังเช่นปัจจุบัน บิดาของอุทัยทำมาหากินอยู่ในอำเภอแม่จันได้ 14 ปี และได้ให้กำเนิดบุตรสามคน คือ อุเทน อุทัยและน้องสาว

บิดามารดาได้เช่าที่ดินจำนวน 10 ไร่เศษ ซึ่งอยู่ใกล้บ้านพักเพื่อทำเกษตรกรรมหาเลี้ยงครอบครัว แต่ผลผลิตและรายได้ไม่พอเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ประกอบกับได้รับการชักชวนจากเพื่อนๆ และญาติๆ ที่ทำมาหากินที่สมุทรสาครอยู่ก่อนแล้ว จึงตัดสินใจอพยพครอบครัว มารับจ้างทำสวนผักที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยยังมีพ่อตา แม่ยาย อาศัยและช่วยดูแลบ้านที่ปลูกไผ่อยู่บนที่ดิน 100 ตารางวาที่แม่จันให้ ซึ่งรวมเงินกันซื้อกับเพื่อนบ้าน แล้วนำมาตัดแบ่งกันเอง โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์

ในระยะแรกที่มารับจ้างทำสวนผัก บิดามารดาของอุทัยได้รับค่าจ้างเป็นรายวันรวมกันประมาณวันละ 150 บาทเศษ และพักอาศัยอยู่ในบ้านที่เจ้าของบ้านปลูกให้คนงานพักอาศัย โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าและค่าน้ำค่าไฟ แต่เนื่องจากเห็นว่าค่าตอบแทนที่ได้รับน้อยเกินไป แม้นายจ้างจะปรับเปลี่ยนบ้างแต่ก็ไม่มากพอ และไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูครอบครัว บิดาของอุทัยจึงอพยพครอบครัวไปทำงานในโรงงานทำรองเท้าที่เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งให้ค่าจ้างวันละ 200 บาท โดยให้ลูกๆ ทั้งหมดย้ายไปเรียนหนังสือในละแวกนั้นด้วย อุเทนและอุทัยจึงได้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนวัดไทร เขตบางขุนเทียน

การอพยพครอบครัวมาทำงานที่โรงงานทำรองเท้าแห่งนี้ ทำให้ต้องเช่าบ้านและเสียค่าน้ำค่าไฟเอง อีกทั้งค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันก็สูงกว่าที่สมุทรสาคร จึงทำให้รายได้ซึ่งเห็นว่ามีมากขึ้นนั้น กลับกลายเป็นไม่พอใช้จ่ายในครอบครัวมากขึ้นกว่าเดิม จึงต้องย้ายครอบครัวกลับมา รับจ้างทำสวนผักกับเจ้าของสวนคนใหม่ที่ตำบลดอนไก่ดี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยพักอาศัยอยู่ที่บ้านพักคนงานใน

สวนผักกับเพื่อนร่วมงานชาวละวะ 3 ครอบครัว ที่พักซึ่งเจ้าของสวนปลูก เป็นบ้านพักชั้นเดียว ลักษณะเป็นเรือนแถวติดกันให้อาศัยอยู่ครอบครัวละ 1 ห้อง โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า แต่ต้องรับภาระค่าน้ำค่าไฟเอง ครอบครัว ของอุทัยจึงได้พักอาศัยและทำงานอยู่ที่นี้ จวบจนปัจจุบัน โดยบิดาได้ให้ ลูกๆ ย้ายมาที่โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง ซึ่งเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และอยู่ใกล้บ้านพัก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับการศึกษา

1. **สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว** การรับจ้างทำสวนผัก ของบิดามารดา เพื่อหาเลี้ยง 5 ชีวิตในครอบครัว โดยได้รับค่าจ้างเป็น รายวันๆ ละ 120-130 บาท ต่อคน หากวันใดไม่มีงานหรือหยุดทำงาน รายได้จำนวนนี้ก็จะหายไป แต่บางวันที่ทำงานล่วงเวลาจะมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 5,000-6,000 บาท เงิน จำนวนนี้ต้องใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของครอบครัว ได้แก่ ค่าใช้จ่าย เพื่อการกินอยู่ในครอบครัว ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาของบุตรทั้ง 3 คน เป็นค่าเสื้อผ้านักเรียน ค่าใช้จ่ายประจำวันของเด็กวันละ 50 บาท และ ค่าอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนค่าสาธารณูปโภคอีกประมาณ เดือนละ 150 บาท และค่าผ่อนซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่อง ใช้ไฟฟ้าบางอย่างที่ลูกๆ ขอ และพอจะซื้อให้ได้ เช่น ทีวีดี/ทีวีดี โทรทัศน์ เครื่องเสียง นอกจากนี้ บิดาของอุเทนยังต้องเก็บออมเงินไว้เป็นค่าใช้จ่าย ในการเดินทางกลับไปแม่จันอีกประมาณปีละ 4,000-5,000 บาท เพื่อต่อ ไบต่างด้าวปีละ 100 บาททุกปี โดยมักจะเดินทางไปด้วยกันทั้งครอบครัว เป็นการเยี่ยมเยียนญาติๆ ด้วย การที่ครอบครัวมีรายได้น้อย จึงต้อง พยายามใช้จ่ายอย่างประหยัดมัธยัสถ์ บิดาของอุทัยเป็นผู้ควบคุมดูแล ค่าใช้จ่ายภายในบ้านเอง โดยลูกๆ ทุกคนจะช่วยพ่อแม่ทำงานสวนและ

งานบ้าน เป็นการแบ่งเบาภาระงานและค่าใช้จ่ายของครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวนี้ไม่เคยต้องไปหยิบยืมเงินเพื่อนบ้านมาใช้จ่าย แต่สามารถให้เพื่อนบ้านหยิบยืมได้บ้างในบางครั้งบางคราว

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา บิดาของอุทัยเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษามาก มีความปรารถนาจะให้ลูกได้รับการศึกษาให้มากที่สุด เพื่อจะได้มีงานทำที่ดี มีชีวิตที่สุขสบาย ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อแม่ แม่ตนเองจะต้องลำบาก ต้องประหยัดอดออมอย่างถึงที่สุดก็ตาม

บิดาของอุทัยเปลี่ยนที่ทำงานหลายครั้ง และอพยพครอบครัวไปด้วยทุกครั้ง แต่ทุกครั้งและทุกที่ที่ไปอยู่ จะต้องหาสถานที่เรียนให้ลูกๆ ได้เรียนอย่างต่อเนื่องเสมอ ในช่วงที่เรียนระดับประถมศึกษา อุทัยได้เรียนที่โรงเรียนวัดแคทราย และที่โรงเรียนบ้านปลายคลองน้อย อำเภอกระทุ่มแบน ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งอยู่ใกล้กับสวนผักที่บิดารับจ้างทำงานและอาศัยอยู่ ต่อมาเมื่ออพยพครอบครัวมาทำงานในโรงงานรองเท้า ที่เขตบางขุนเทียน เป็นเวลา 8 เดือน ก็ย้ายลูกไปเรียนที่โรงเรียนวัดไทร ซึ่งอยู่ใกล้ที่พัก และเมื่อย้ายครอบครัวกลับมารับจ้างทำสวนผักอยู่ที่กระทุ่มแบนก็ให้ลูกๆ มาเรียนที่โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุงซึ่งเปิดสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และอยู่ใกล้บ้านพัก ทำให้ลูกๆ ทุกคนสามารถเข้าเรียนต่อได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะให้ลูกๆ ได้รับการศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ บิดามารดาของอุทัยยังคงคอยเอาใจใส่ให้คำชี้แนะปรึกษาหารือ คอยให้กำลังใจและเตือนสติลูกๆ ในเรื่องของการเรียนและอนาคตที่ดีที่จะเกิดขึ้นจากความตั้งใจและความเอาใจใส่ในการเรียนอยู่เสมอ และจะคอยติดตามผลการเรียนของลูกจากครูเป็นประจำ โดยเฉพาะในช่วงประถมศึกษา

3. ความสนใจในการศึกษาของเด็ก อุทัยเป็นเด็กที่มีความประพฤติดี มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนอย่างมาก มีผลการเรียนอยู่ในระดับดีมาก เป็นที่ชื่นชมของครูอาจารย์ในโรงเรียน ในปีการศึกษา 2548 ที่ผ่านมา อุทัยได้เกรดเฉลี่ย 3.38 เป็นลำดับที่ 6 ของห้อง เมื่อจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในปีการศึกษานี้แล้ว อุทัยเลือกจะเข้าเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพด้านช่างยนต์ที่วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาคร โดยครูที่โรงเรียนบำรุงราษฎร์ได้ให้การดูแลช่วยเหลือเข้ารับการศึกษาในโควตาของโรงเรียน การที่เลือกเรียนทางด้านวิชาชีพ เพราะเห็นว่าสามารถจบออกมาช่วยทำงานหารายได้ช่วยบิดามารดาและครอบครัวได้เร็วขึ้น ทั้งที่คาดหวังจะเรียนต่อสายสามัญ เพราะอยากเป็นตำรวจ แต่ก็เข้าใจในความจำเป็นและสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

4. ความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทย บิดาของอุทัยปรารถนาและตั้งใจว่าจะกลับไปอาศัยและทำมาหากินอยู่ที่อำเภอแม่จัน เพราะมีบ้านที่ตนเองปลูกไว้บนที่ดินที่ซื้อร่วมกันกับเพื่อนบ้าน และยังมีพ่อแม่ญาติพี่น้องอยู่ที่นั่นด้วย แต่ด้วยความจำเป็นในการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว จึงต้องอพยพมาอาศัยและทำงานอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยไม่คิดที่จะกลับไปอยู่เมืองลาในประเทศจีนที่เป็นถิ่นเกิดของตนเองและพ่อแม่พี่น้องอีก เพราะได้มาอาศัยและทำมาหากินในประเทศไทยมานาน และลูกทุกคนก็เกิดที่เมืองไทย มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย มีเพื่อน ๆ เป็นคนไทย หากกลับไปเมืองลาก็ไม่รู้จักใครเพราะจากกันมานานแล้ว และไม่สามารถพูดภาษาลวะได้เลย เคยกลับไปเยี่ยมบ้านที่เมืองลาเพียงครั้งเดียวหลังจากอพยพเข้ามาประเทศไทยไม่นาน อีกทั้งการทำมาหากินที่เมืองลาก็ไม่สะดวกสบายเหมือนอยู่ในเมืองไทย มีเพียงสิ่งเดียวที่คงราก

เหง้าความเป็นมาของตระกูลและครอบครัวไว้ คือการนำชื่อพ่อแม่ของตนซึ่งเป็นปู่ย่าตายายของลูกๆ มาประกอบกันเป็นนามสกุลของครอบครัวและตระกูลของตน เพื่อใช้ในการทำหลักฐานกับทางราชการ เนื่องจากโดยปกติชาวเขาและชนเผ่าจะมีแต่ชื่อ แต่ไม่มีแซ่หรือนามสกุล บอกเชื้อสายความเป็นมาของตนเองหรือครอบครัว

5. บทบาทของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้มิบิดาและมารดาจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและวิธีการที่คนต่างด้าวหรือคนที่ไม่ใช่หลักฐานทางทะเบียนราษฎรจะได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นก็ตาม แต่ด้วยความรู้สึกนึกคิดที่ว่าเด็กชาวเขาหรือเด็กชนเผ่า ล้วนเป็นคนไทย ครูและผู้บริหารโรงเรียนวัดราษฎรบำรุงทุกคนไม่มีความรู้สึกหรือกระทำให้เห็นถึงการแบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติต่อนักเรียนของตนเลย ประกอบกับเด็กชนเผ่า มักเป็นเด็กที่มีความประพฤติเรียบร้อย ขยันเอาใจใส่ในการเรียน และมีผลการเรียนดี ครูในโรงเรียนจึงหาทางให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนและอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ได้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียน และในระดับที่สูงขึ้น ตามศักยภาพและความต้องการของเด็ก ดังเช่นในกรณีของอุทัย ซึ่งเมื่อจบระดับชั้นมัธยมศึกษาแล้ว ทางโรงเรียนก็จัดหาโควต้าให้เรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาช่างยนต์ ที่วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาครตามความต้องการของเด็ก

นอกจากนี้ โรงเรียนยังพร้อมที่จะรับเด็กอพยพต่างด้าว เชื้อสายพม่าและมอญที่ถือกำเนิดในประเทศไทย หรืออพยพเข้ามาพร้อมกับครอบครัวเพื่อเข้าทำงาน ได้เข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย แต่ต้องการให้ศูนย์การเรียนรู้ที่นักเรียนเรียนอยู่เป็นผู้ฝึกทักษะพื้นฐาน โดยเฉพาะทักษะด้านการพูดและฟังภาษาไทย ให้เด็กสามารถสื่อสารได้ใกล้

เคียงกับเด็กไทยในวัยเดียวกัน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนร่วมกับเด็กไทย เช่นการเรียนไม่ทันเพื่อน การไม่สามารถอยู่กับกลุ่มเพื่อน และการออกกลางคันในที่ลุด

สรุป

อุทัยเป็นเด็กชนเผ่าในโรงเรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง ด้วยมีปัจจัยส่งเสริมที่ดีทั้งโดยตัวเด็กเอง ซึ่งมีความสนใจและเอาใจใส่ต่อการศึกษามีผลการเรียนและความประพฤติดี จึงได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมจากครูและผู้บริหารโรงเรียนให้ได้เรียนจบจากโรงเรียนและต่อเนื่องในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ตามที่เด็กต้องการ ประกอบกับการที่บิดามารดามีความต้องการและพยายามส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษาสูงสุดตามศักยภาพและความต้องการ เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ ไม่ต้องทำงานยากลำบากเหมือนพ่อแม่ รวมทั้งยังให้ความเอาใจใส่ติดตามผลการเรียนและคอยให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่บุตรของตนอยู่เสมอ และที่สำคัญคือ แม้จะมีรายได้จำกัด ฐานะยากจนเพียงใด บิดาของอุทัยก็ไม่คิดจะให้ลูกต้องช่วยทำงานหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว หากยังไม่จบการศึกษาตามที่คาดหวังสำหรับความคาดหวังที่จะเป็นตำรวจของอุทัยนั้น ก็มีโอกาสจะเป็นไปได้เช่นกัน หากเมื่อจบการศึกษาระดับ ปวช.แล้วสามารถทำงานควบคู่กับการเรียนได้ หรืออาจเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือปริญญาตรีก็ได้

จิตติมา : กรณีศึกษา เด็กในโรงเรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย

ภูมิหลัง

จิตติมา อายุ 15 ปี มีพี่สาว อายุ 18 ปี ชื่อลูกจัน บิดาเป็นชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งเข้ามาอยู่ประเทศไทยตั้งแต่อายุ 8 ขวบ ในลักษณะเดินทางไปมาระหว่างฝั่งประเทศพม่ากับประเทศไทยทางจังหวัดระนอง มีชื่อไทยว่า นายพจน์ ชูวงศ์ ปัจจุบันอายุ 56 ปี ส่วนมารดาเป็นคนไทย เกิดและเติบโตที่จังหวัดพังงา ทั้งจิตติมาและพี่สาวเกิดที่จังหวัดระนอง แต่ไม่มีใบเกิด เพราะมารดาไม่ได้ไปแจ้งเกิด

จิตติมาและพี่สาวอยู่กับบิดาและมารดาตั้งแต่คลอด จนกระทั่งจิตติมาเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มารดาก็หายสาบสูญไป จิตติมาและพี่สาวจึงอยู่กับบิดา ต่อมาบิดามีภรรยาใหม่ และต้องออกไปกับเรือประมง จึงนำจิตติมาและพี่สาวไปฝากไว้กับลูกชายคนโต ซึ่งเกิดกับภรรยาคนแรก ก่อนที่จะมาอยู่กินกับมารดาของจิตติมา ปัจจุบันพี่ชายมีครอบครัวแล้ว และทำอาชีพเลี้ยงเป็ดอยู่ที่สมุทรสาคร

เมื่อจิตติมาเรียนจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 บิดาจึงย้ายครอบครัวมาอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร ทำอาชีพช่างกลึงเพลารื้อและไปพัดเรืออยู่ในโรงงาน ซึ่งเป็นความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่ยังเป็นเด็ก จิตติมาเรียนต่อในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนพี่สาวเรียนต่อระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่พี่สาวก็ต้องออกกลางคันในภาคเรียนที่ 2 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพราะไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร จึงออกไปหางานทำ และแต่งงานไปเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา จิตติมาจึงอยู่กับบิดาตามลำพัง แต่เมื่อประมาณต้นปี พ.ศ. 2548 บิดาก็หายสาบสูญไป

อีกคน นับถึงปัจจุบันเป็นเวลาประมาณ 1 ปีแล้ว โดยผู้ที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลว่า บิดาของเธออาจถูกจับกุม เพราะทำผิดกฎหมายในบางเรื่องที่ไม่อาจเปิดเผยได้

ทั้งจิตติมาและพี่สาวต่างมีความเชื่อว่ามารดาของตนยังมีชีวิตอยู่ โดยได้พยายามสืบถามจากคนในพื้นที่จังหวัดระนองและใกล้เคียง รวมทั้งสืบค้นจากข้อมูลทะเบียนราษฎร แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตามทั้งสองคนก็ยังมุ่งมั่นและพยายามต่อไป เพื่อให้ได้หลักฐานแสดงสถานะความเป็นคนไทยของตนเอง

ปัจจุบัน จิตติมาซึ่งเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาศัยอยู่กับพี่สาวและพี่ชายในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในบ้านที่ปลูกอยู่บนที่ดินของผู้ใจบุญ ซึ่งอนุญาตให้อาศัยอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า เพียงแต่ต้องรับผิดชอบภาระค่าน้ำค่าไฟเดือนละประมาณ 500 บาท

ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา

1. **สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว** ในช่วงที่ยังอยู่กับบิดา สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวค่อนข้างสุขสบาย จิตติมาจึงมีหน้าที่เรียนหนังสืออย่างเดียว เพราะบิดาเป็นช่างกลึงที่มีฝีมือ มีรายได้ถึงวันละประมาณ 500 บาท เมื่อขาดบิดา จิตติมาต้องไปอยู่กับพี่สาว ซึ่งทำงานเป็นหัวหน้าคนงานในโรงงาน ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท และพี่ชายซึ่งมีอาชีพขับรถส่งน้ำแข็ง มีรายได้เดือนละ 5,800 บาท สถานะความเป็นอยู่ของจิตติมาจึงไม่สะดวกสบายเหมือนเดิม ด้วยรายได้ที่ค่อนข้างจำกัด ทำให้จิตติมาต้องไปทำงานรับจ้างขายเสื้อผ้าในช่วงเย็นหลังเลิกเรียนและในวันหยุด เพื่อหารายได้เลี้ยงดูและส่งเสียการเรียนของตัวเอง โดยได้รับค่าจ้างวันละ 100 บาท สำหรับการทำงาน 5-6 ชั่วโมงหลังเลิกเรียน (16.30-22.00 น.) และวันละ 180 บาท สำหรับการทำงานในวันหยุด

6-7 ชั่วโมง (7.30-14.00 น.) โดยมีเงินเหลือเก็บสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายทางด้านการศึกษาและอื่นๆ มากกว่า 1,000 บาทต่อเดือน ส่วนค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว พี่สาวเป็นผู้รับผิดชอบ โดยยินดีและพร้อมจะให้การช่วยเหลือสนับสนุนหากจิตติมามีความจำเป็นและต้องการความช่วยเหลือด้วยมีจุดมุ่งหมายให้จิตติมาได้รับการศึกษาได้มากที่สุด การที่ต้องอาศัยอยู่กับพี่สาว แม้ต้องทำงาน แต่จิตติมาก็มีความรู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่กับบิดามารดา เนื่องจากพี่สาวให้ความรักเอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอ

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา แม้จะไม่มีบิดามารดาและญาติพี่น้องให้การดูแลพียง แต่ทั้งจิตติมาและพี่สาวซึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษาที่จะช่วยให้มีชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคตและมีงานทำที่ดีได้พยายามหารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและการเลี้ยงตัวเองด้วยการทำงานระหว่างเรียนของจิตติมาเพื่อให้จบถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านบัญชีตามที่ตั้งใจไว้ จะได้หางานทำได้โดยเร็ว โดยมีพี่สาวเป็นผู้รับภาระในครอบครัวและสนับสนุนค่าใช้จ่ายหากจำเป็นและขาดแคลน รวมทั้งทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองให้กับน้องในการติดต่อและทำกิจกรรมกับโรงเรียนซึ่งตนเองเป็นศิษย์เก่าอยู่ ตลอดจนการให้คำปรึกษาและให้กำลังใจในการเรียนอยู่เสมอ เพราะต้องการให้น้องได้รับการศึกษามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ทั้งสองยังมีปัญหาเกี่ยวกับเอกสารแสดงสถานะบุคคลซึ่งมารดาเป็นผู้เก็บดูแลรักษาและหายสาบสูญไปพร้อมกับมารดา ซึ่งเกรงว่าจะมีปัญหาต่อการศึกษาและการทำงานในอนาคต

3. ความสนใจเรียนของเด็ก จิตติมามีผลการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี ในภาคเรียนที่ผ่านมา (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง โดยได้เกรดเฉลี่ย 2.93 จิตติมาเป็นเด็กที่มีความสนใจ ความพยายามและมุ่งมั่นที่จะได้รับการศึกษาอย่างน้อยใน

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตของตนเอง เนื่องจากไม่มีพ่อแม่คอยดูแลเลี้ยงดู มีเพียงพี่สาว ซึ่งแม้จะมีความเอาใจใส่ดูแลน้องสาวอย่างดี แต่ก็มีครอบครัวแล้ว และมีรายได้น้อย ซึ่งหากมีบุตร ก็อาจจะไม่สามารถช่วยเหลือน้องได้ต่อไป จิตติมาเองจึงได้พยายามพึ่งพาตนเอง โดยการทำงานในระหว่างเรียน ทำให้สามารถช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเรียน และค่าใช้จ่ายส่วนตัวได้ โดยยังไม่กระทบต่อการเรียนมากนัก อนาคตทางการศึกษา จึงขึ้นอยู่กับความพยายามในการเรียน โดยการทำงานหารายได้ควบคู่ไปด้วยของตัวจิตติมาเองเป็นสำคัญ

4. ความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทยหรือประเทศต้นทาง
 ทั้งจิตติมาและพี่สาวเกิดในประเทศไทย และมีมารดาเป็นคนไทย อีกทั้งพี่สาวของจิตติมาเคยไปอาศัยอยู่กับคุณยายที่จังหวัดพังงาช่วงหนึ่งทั้งสองจึงมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนไทยอยู่เสมอมา แม้จะมีพ่อเป็นคนพม่า แต่ก็อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินและมีครอบครัวกับคนไทยนานแล้ว ทั้งจิตติมาและพี่สาวไม่เคยมีความรู้สึกเป็นคนเชื้อชาติพม่าและไม่มี ความผูกพันใดๆ กับประเทศต้นทางของบิดาเลย ครูที่โรงเรียนซึ่งเคยสอนทั้งสองคนมาก่อนแล้วว่า พี่สาวของจิตติมา รู้สึกโกรธพ่อมากที่รู้ว่า พ่อของตนเป็นคนพม่า ทั้งสองคนมีวิถีชีวิตในแบบเดียวกับคนไทยทุกคนตลอดมา

5. บทบาทของโรงเรียนและหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน
 ทั้งจิตติมาและพี่สาวไม่ทราบนโยบาย/กฎระเบียบและวิธีการเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับการศึกษา แต่โรงเรียนได้มีบทบาทในส่วนนี้โดยการดูแล การเรียนและความประพฤติของเด็ก รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำแก่สองพี่น้อง โดยเฉพาะความพยายามสืบค้นการมีชีวิตอยู่ของมารดาและ

คุณยาย เพื่อที่จะได้นำหลักฐานเอกสารต่างๆ ที่อยู่กับมารดามาใช้ในการเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและการทำงานในอนาคต

สรุป

สภาพที่จิตติมาต้องอาศัยอยู่กับพี่สาวและพี่เขย ซึ่งมีอาชีพรับจ้างและมีรายได้จำกัด จึงทำให้โอกาสทางการศึกษาของจิตติมาขึ้นอยู่กับความมานะพยายามในการเรียนและการทำงานหารายได้เพื่อการพึ่งพาและเลี้ยงดูตนเองเพื่อให้ได้รับการศึกษาถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพตามที่คาดหวังเป็นประการสำคัญ ส่วนพี่สาวก็มีครอบครัวแล้ว ซึ่งขณะนี้ไม่มีทายาท อาจยังคงให้ความเอาใจใส่ดูแลให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือได้โดยยังไม่เดือดร้อนมากนัก แต่ในอนาคตหากพี่สาวมีทายาท โอกาสที่จะช่วยเหลือดูแลน้องสาวเพื่อให้ได้รับการศึกษาต่อไปในระดับที่สูงขึ้นคงลดน้อยลง

ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ทำให้จิตติมาไม่สามารถจบการศึกษาตามความคาดหวังคือ การที่โรงเรียน/สถาบันการศึกษาไม่รู้ หรือแม้จะรู้แต่ยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ที่ให้โอกาสเด็กไม่มีสัญชาติไทยได้รับการศึกษา ซึ่งผู้เกี่ยวข้องจะต้องชี้แจงและทำความเข้าใจกับหน่วยปฏิบัติให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อไป

มอส : กรณีศึกษา

เด็กในโรงเรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย

ภูมิหลัง

ด.ช.มอส อายุ 11 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสหกรณ์นิคมเกลือ แม่ชื่อ นางเจน เป็นชาวมอญ สัญชาติพม่า เข้ามาประเทศไทย ทางอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อประมาณ 11 ปีที่แล้ว (พ.ศ.2538) โดยการชักชวนของเพื่อนบ้าน เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัว โดยเข้ามาที่บรอดโดยสารที่วิ่งระหว่างชายแดนไทย-พม่า พร้อมสามีและบุตรสาวคนโต มาอยู่ที่สมุทรสาคร และฝากบุตรชายคนที่สองให้อยู่ในความดูแลของยายที่ประเทศพม่า การเดินทางเข้า - ออกชายแดนไทย-พม่าในขณะนั้น ยังไม่มีการตรวจตราที่เข้มงวดเช่นในปัจจุบัน ทำให้สามารถเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ไม่ยาก

เมื่อมาอยู่ที่ประเทศไทยแล้ว นางเจนให้กำเนิดลูกชายอีกคน คือ ด.ช.มอส โดยคลอดที่โรงพยาบาลสมุทรสาคร แต่เนื่องจากนางเจนเพิ่งเข้ามาอยู่ประเทศไทยได้ไม่นาน จึงไม่รู้วิธีการในการแจ้งเกิดให้กับบุตร ทำให้ไม่มีหลักฐานใดๆ ที่จะยืนยันการเกิดและการมีสัญชาติไทยของมอส แม้ว่าในระยะต่อมาเมื่อ นางเจน ได้รับบัตรประจำตัวประชาชนบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย (work permit) และไปดำเนินการติดต่อขอหลักฐานการเกิดของ ด.ช.มอส ที่โรงพยาบาล แต่ปรากฏว่าโรงพยาบาลได้ทำลายหลักฐานไปหมดแล้ว ซึ่งแม้จะพยายามปรึกษาและขอความช่วยเหลือจากอีกหลายหน่วยงานก็ไม่เกิดผล มอสจึงมีสถานะเป็นเด็กอพยพต่างด้าว เช่นเดียวกับมารดา มาโดยตลอด ส่วนลูกชายคนกลางเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ประเทศพม่า โดยมียายซึ่งอยู่ในประเทศพม่าเป็นผู้ดูแล

เนื่องจากพ่อของมอสเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ แม่จึงหย่ากับพ่อตั้งแต่มอส อายุได้ 8 ปี (เมื่อ 3 ปีที่แล้ว) โดยแม่ทำงานรับจ้างแกะกึ่งหาเลี้ยงลูก ปัจจุบันครอบครัวของมอส ซึ่งประกอบด้วย แม่ พี่สาว และตัวมอส อาศัยอยู่ในห้องเช่า ซึ่งเป็นตึก 3 ชั้น ลักษณะคล้ายหอพักสำหรับคนหาเช้ากินค่ำทั่วไป บริเวณถนนเลียบริมทางรถไฟ ในตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร ภายในห้องพักมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น เครื่องเล่นสเตรอไอโอ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี พัดลม ตู้เย็น ฯลฯ ที่ซื้อมาด้วยระบบเงินผ่อน และยังมียุทธภัณฑ์มือถืออีก 2 เครื่อง สำหรับติดต่อโทรหาลูกและยายที่ประเทศพม่า เนื่องจากไม่ได้กลับไปเยี่ยมมานานแล้ว

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษา

1. **สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว** แม่มีอาชีพรับจ้างแกะกึ่ง ได้รับค่าจ้างเป็นรายวันมากขึ้นกับจำนวนกึ่งที่มีมาให้แกะ บางวันได้มาก คือ 200 บาท บางวันไม่ได้เลยเพราะไม่มีกึ่ง เงินที่หาได้นำมาใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้ไม่มีเหลือเก็บ เพียงแต่มีกินมีใช้วันต่อวัน โดยมีลูกสาวคนโต ซึ่งทำงานในโรงงาน ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเรียนของมอสด้วย โดยรวมแล้วครอบครัวนี้มีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 4,000-5,000 บาท แต่ต้องจ่ายค่าเช่าห้องพักประมาณเดือนละ 1,500 บาท ไม่รวมค่าน้ำ ค่าไฟ อีกประมาณเดือนละ 500 บาท และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของมอส ค่าต่อบัตรอนุญาตทำงาน (work permit) ปีละ 4,500 บาทต่อคน สำหรับแม่และลูกสาว และค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ซึ่งรวมถึงค่าผ่อนส่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ครอบครัวนี้ไม่ได้สร้างหนี้สินใดๆ ที่เกินกว่าความสามารถในการหารายได้ของตนเอง จึงทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพมาโดยตลอด

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา แม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและมีความตั้งใจอยากให้ลูกได้เรียนหนังสือมาก เมื่อเด็กๆ มอสป่วยบ่อย แม่ต้องพาไปนอนมัยที่อยู่ใกล้บ้าน จึงมีความสนิทคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ที่นอนมัยแห่งนั้น และทำให้ได้ทราบว่ามอสหรือเด็กอพยพต่างด้าวสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้ ขณะนั้นแม่ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่บ้านนายตำรวจหลังวัดโคกกราก จึงได้ไปปรึกษาเรื่องนี้กับนายจ้างซึ่งได้เป็นธุระพามอสและพี่สาวไปฝากเข้าเรียนชั้นอนุบาล 1 ที่โรงเรียนเทศบาลวัดโคกกราก ที่อยู่ใกล้บ้าน แต่เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมีนโยบายไม่รับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรเข้าเรียน มอสและพี่สาวจึงต้องถูกให้ออกจากโรงเรียน เพื่อให้มอสได้เรียนต่อตามความตั้งใจของแม่และมอส ครูที่โรงเรียนจึงพามอสและด.ช. สมยศ เพื่อนชาวพม่า ซึ่งไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร เช่นเดียวกับมอส ไปฝากเรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่โรงเรียนสหกรณ์นิคมเกลือ ซึ่งรับเด็กอพยพต่างด้าวเข้าเรียน แต่เนื่องจากโรงเรียนอยู่ไกลบ้านมาก แม่จึงย้ายบ้านมาอยู่ที่บ้านเช่าใกล้โรงเรียนและอาศัยอยู่จนถึงทุกวันนี้ ส่วนพี่สาวของมอสไม่ได้เรียนต่อ เพราะแม่เห็นว่ามอสอายุ 12 ปีแล้ว ซึ่งเกินเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับในขณะนั้นจึงให้ออกมาช่วยทำงานส่งน้องเรียนตั้งแต่นั้นมา แต่ด้วยความสนใจต่อการเรียน พี่สาวของมอส ซึ่งปัจจุบันอายุ 18 ปี จึงได้ใช้เวลาในวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก ปัจจุบันโอนให้ศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labour Right Promotion Networks) รับผิดชอบดูแล เพราะครูชาวมอญที่สอนอยู่เดิมกลับประเทศพม่า

ในปีหน้า มอส จะจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะต้องไปเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนอื่น แม่หวังจะให้มอสเรียนต่อที่โรงเรียนประจำจังหวัด คือ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย แต่เนื่องจากผลการเรียน

ของมอสไม่ได้อยู่ในระดับที่ดีมาก จึงได้มองหาโรงเรียนอื่นสำรองไว้ด้วย แต่แม้ยังกังวลในเรื่องการไม่มีหลักฐานแสดงสถานะภาพการเป็นคนไทย ของมอส ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา แม้จะรับรู้มาบ้างว่ารัฐมีนโยบายให้เด็กอพยพต่างด้าวมียสิทธิรับการศึกษา แต่แม่ของมอสยินดีที่เสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาของมอสที่อาจเพิ่มขึ้นบ้างในอนาคต

3. ความสนใจเรียนของเด็ก มอสเป็นลูกคนสุดท้อง ซึ่งแม่รักและตามใจมาก มอสไม่ต้องรับผิดชอบทำงานใดๆ หรือต้องช่วยแม่ทำงานหารายได้ เช่นเด็กอพยพต่างด้าวอื่นๆ ในวัยเดียวกัน พฤติกรรมและวิถีชีวิตของมอส จึงคล้ายคลึงกับเด็กไทยโดยทั่วไป มอสเป็นเด็กที่มีความขยัน และผลการเรียนในระดับปานกลาง ไม่โดดเด่นเหมือนเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าส่วนใหญ่ที่มีความขยัน เขาใจใส่การเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ในปีการศึกษาที่ผ่านมา (2548) มอสได้เกรดเฉลี่ยเพียง 2.71 อยู่อันดับที่ 21 แต่มอสก็มีพฤติกรรมที่คล้ายกับเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าอื่นอยู่ด้วย คือ มีความประพฤติเรียบร้อย เชื้อฟังครู และมีความตั้งใจที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

4. ความรู้สึกผูกพันกับประเทศต้นทาง ครอบครัวมอส ไม่ได้กลับพ่ามานานหลายปีแล้ว มอสเคยไปพ่มาเพียงครั้งเดียว เมื่อเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ขณะอยู่ที่พ่มา มอสจะร้องไห้ตลอดเวลา แม่จึงไม่พาไปอีก ทำให้แม่ไม่ได้กลับไปพ่มาอีกเลย เป็นผลให้พี่ชายของมอส ซึ่งอยู่กับยายและเรียนอยู่ที่พ่มา ไม่คุ้นเคยสนิทสนมกับพี่น้อง ส่วนแม่ก็ไม่คิดที่จะรับลูกชายอีกคนมาอยู่ที่ประเทศไทยด้วยกัน แม่จึงให้ความรักและเอาใจใส่มอสอย่างมาก มอสไม่ต้องช่วยทำงานบ้านหรืองานใดๆ แต่ด้วยความที่เป็นเด็กที่มีความประพฤติเรียบร้อย เชื้อฟังผู้ใหญ่และสามารถกลมกลืนกับเด็กไทยโดยทั่วไปได้ มอสจึงเป็นที่รักของคนที่อยู่ในละแวก

บ้านมาก เวลาเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักไปเที่ยวมักจะต้องพามอสไปด้วยเสมอๆ ซึ่งแม่ก็จะอนุญาตให้ไปทุกครั้ง

แต่ต้องการให้มอสได้เรียนสูงๆ และอยู่ที่ประเทศไทยตลอดไป เพราะมอสไม่ชอบและไม่คิดที่จะกลับไปอยู่ประเทศพม่า และไม่สนิทหรือผูกพันกับญาติที่พม่าด้วย ส่วนลูกชายคนกลางนั้น แม่มีความผูกพันน้อยมาก เพราะอยู่กับยายมาโดยตลอด และยายหวงมากไม่ให้นำมอสกับแม่ แม่จึงคิดเสมอว่ามีลูกเพียง 2 คน คือ ลูกสาวคนโตและมอส ส่วนลูกชายคนกลางยกให้เป็นลูกของยายไป โดยเฉพาะมอสเอง ก็คาดหวังว่าจะเรียนและทำงานที่ประเทศไทยตลอดไปเช่นกัน

5. บทบาทของโรงเรียนและครู โรงเรียนสหกรณ์นิคมเกลือ เริ่มรับเด็กอพยพต่างด้าวเข้าเรียนตั้งแต่ ปี 2543 และพร้อมรับเด็กทุกคนเข้าเรียน โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานแสดงสถานะบุคคล เพราะทางโรงเรียนเห็นด้วยและปฏิบัติตามกฎกระทรวงและนโยบายของรัฐที่ต้องให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยเสมอมา ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีความเห็นว่า เด็กทุกคนที่อาศัยและอยู่ในประเทศไทยควรได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกันไม่ว่าชนชาติใด ปัจจุบันโรงเรียนสหกรณ์นิคมเกลือ มีนักเรียนเป็นเด็กต่างด้าวเข้าเรียนอยู่จำนวน 2 คน ทางโรงเรียนมีความพร้อมและยินดีที่จะรับเด็กต่างด้าวเข้าเรียนเพิ่มมากขึ้น แต่ขอกำหนดแนวทางและข้อตกลงในการเข้าเรียนว่า เด็กควรได้รับการพัฒนาทักษะในการพูดและการสื่อสารภาษาไทยมาก่อน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการเรียนไม่ทันเพื่อน การออกกลางคันหรือปัญหาอื่นๆ ตามมาในภายหลัง

สรุป

มอส อาจมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นได้ เนื่องจากมีแม่และพี่ที่เห็นความสำคัญของการศึกษา และเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูและส่งเสริมให้มอสได้เรียนในปัจจุบันโดยไม่ขัดสน รวมทั้งตัวเด็กเองก็มีความคาดหวังที่จะได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น แม้ผลการเรียนจะอยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียนต่อไปได้เรื่อยๆ การที่ครอบครัวนี้คาดหวังที่จะอยู่ในประเทศไทยตลอดไป จึงพยายามให้ลูกได้เรียนหนังสือทั้ง 2 คน เพื่อเป็นพื้นฐานส่งเสริมการทำงานในประเทศไทยในอนาคต ปัจจุบันที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาคือ การไม่มีหลักฐานแสดงสถานะบุคคล และการไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งอาจทำให้สถานศึกษาบางแห่ง อาจไม่รับมอสเข้าเรียนต่อเพราะไม่รู้นโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ความเห็นชอบระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานวัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 เพื่อให้คนที่ไม่ได้สัญชาติไทยมีโอกาสได้รับการศึกษา และในส่วนของครอบครัวก็เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่ง ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของมอสในอนาคตได้ เนื่องจากครอบครัวมีรายได้จากการรับจ้างเป็นรายวัน และใช้จ่ายหมดไปกับความจำเป็นต่างๆ ของครอบครัว เช่น โทรศัพท์มือถือ ค่าเช่าบ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ทำให้ไม่มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้จ่ายจำเป็น รวมทั้งการที่แม่เลี้ยงดูมอสอย่างสุขสบาย ไม่เคยต้องทำงานช่วยทางบ้านหารายได้ มอสจึงไม่รู้จักรอคูแลพึ่งพาตัวเองเท่าที่ควร หากมีเหตุที่ทำให้แม่และพี่สาวไม่สามารถหาเลี้ยงได้ อาจทำให้โอกาสทางการศึกษาของมอสหมดไปได้

สัมภาษณ์ : กรณีศึกษา

เด็กในศูนย์การเรียนรู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง

ภูมิหลัง

สัมภาษณ์ เด็กหญิงชาวมอญ อายุ 12 ปี เป็นลูกสาวคนเล็ก ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 3 คน พี่สาวคนโตอายุ 18 ปี และพี่ชายคนรองอายุ 14 ปี พ่อของสัมภาษณ์ชื่อวันชัย อายุ 38 ปี แม่ชื่อนางจี อายุ 35 ปี พ่อของสัมภาษณ์เล่าให้ฟังว่า ได้พากรรยาและลูก 3 คน อพยพเข้ามาประเทศไทย เมื่อ 12 ปีที่แล้ว ลูกๆ ทุกคนเกิดที่พม่า บ้านเดิมอยู่ที่เมืองหงสาวดีใกล้กับชายแดนไทยทางด้านอำเภอสังขละบุรี มีอาชีพทำสวนยาง มีที่ดินเป็นของตัวเองถึง 40 ไร่ เป็นที่นา 20 ไร่ และที่สวน 20 ไร่ พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ได้ผลผลิตดี หากแต่ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากน้ำพักน้ำแรง กลับไม่มีสิทธิในการเก็บเกี่ยวเป็นของตนเอง หรือนำไปขายได้ทั้งหมด ต้องแบ่งให้รัฐกว่าครึ่ง โดยทหารพม่าจะมาเลือกเก็บผลผลิตตามความต้องการไปก่อน หากขัดขึ้น ก็จะถูกข่มขู่ บีบบังคับ บางครั้งถึงกับตัดต้นยางและเผาบ้านของชาวมอญทิ้ง ทำให้ไม่สามารถทำมาหากินได้

พ่อของสัมภาษณ์บอกว่าทหารพม่าไม่ชอบคนมอญ เพราะไม่ใช่ชนชาติเดียวกันแต่มาอาศัยประเทศพม่าอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงตัดสินใจเดินทางจากบ้านเกิดเมืองนอนมาพร้อมพี่น้อง 4 คน และเพื่อนบ้านชาวมอญกว่า 50 ชีวิต เข้ามาหางานทำในประเทศไทย ตามคำชักชวนของเพื่อนชาวมอญที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ที่ประเทศไทยก่อนแล้ว โดยเพื่อนเล่าให้ฟังว่าที่ประเทศไทยหากขยันทำงานก็จะมีกินมีใช้ และยังรอดพ้นจากการถูกข่มเหงและเอาไรต์เอาเปรียบจากทหารพม่าอีกด้วย จึงเหลือเพียงย่าของสัมภาษณ์วัย 85 ปี ซึ่งไม่สามารถเดินทางมาด้วยได้ อยู่ในความดูแลของพี่สาวและพี่ชาย

การเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เมื่อ 12 ปีก่อนนั้น จากหญิงสาวที่ถึงชายแดนอำเภอสังขละบุรี ต้องใช้เวลาในการเดินทางด้วยเท้าในช่วงกลางคืน เพื่อหลบเลี่ยงทหารพม่าที่จะตรวจพบถึง 3 วัน แล้วจึงเดินทางด้วยรถต่อมายังจังหวัดสมุทรสาคร โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายคนละ 900 บาท

ปัจจุบันครอบครัวของสัมหวนเช่าบ้านอยู่ที่เกาะสมุทร ซึ่งเป็นชุมชนที่ชาวมอญมาเช่าบ้านอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เจ้าของบ้านเช่าเป็นคนไทย แต่ช่วงนี้ (ประมาณเดือนเมษายน 2549) เจ้าของบ้านเช่าต้องการให้ครอบครัวของสัมหวนย้ายออกไปอยู่ที่อื่น เนื่องจากคนไทยที่เช่าห้องพักอยู่ในบริเวณเดียวกันไม่พอใจที่เพื่อนๆ ของพม่าที่บ้านและพูดคุยส่งเสียงดังรบกวน ซึ่งพ่อของสัมหวนชี้แจงว่า ไม่ได้มีการส่งเสียงดังอะอะ เพื่อนๆ ที่มาพบปะกันนี้ส่วนใหญ่จะมาพูดคุยปรึกษากันในเรื่องของการทำบุญ เช่น การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และการทำบุญในวันสำคัญต่างๆ ซึ่งเป็นความผูกพันและวิถีชีวิตของชาวมอญทุกคนโดยปกติ ทำให้พ่อของสัมหวนต้องหาบ้านเช่าแห่งใหม่ ที่ค่าเช่าไม่มากกว่าที่เดิม และอยู่ในละแวกเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการเดินทางไปทำงานและการไปเรียนของทุกคนในครอบครัว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา

1. สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว พ่อและแม่ของสัมหวนรับจ้างแกะปลาหมึกในโรงงาน ได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน รวมกันประมาณวันละ 300-400 บาท และรายได้จากการรับจ้างแกะกุ้งของสัมหวนและพี่ชาย หลังเลิกเรียนทุกวันๆ ละประมาณ 6 ชั่วโมง ได้เงินอีกประมาณคนละ 100 บาทต่อวัน รวมกันแล้วครอบครัวของสัมหวนมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 12,000 - 15,000 บาทต่อเดือน ส่วนพี่สาวคนโตซึ่ง

ทำงานเป็นลูกจ้างในโรงงาน ได้รับค่าจ้างวันละ 200 บาทนั้น จะใช้จ่ายเฉพาะของตัวเอง ไม่ได้แบ่งให้ครอบครัว

รายได้ของครอบครัวดังกล่าวเพียงพอต่อการใช้จ่ายเป็นค่าเช่าบ้าน และค่าน้ำค่าไฟประมาณ 2,500 บาทต่อเดือน ค่าอาหารกลางวันของลูก 2 คนที่ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ คนละ 300 บาทต่อเดือน แต่ไม่ต้องเสียค่ารถรับส่ง เพราะศูนย์การเรียนรู้มีบริการรับส่งโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกนั้นเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการต่อบัตรทำงาน (work permit) และบัตรเพื่อการอยู่ในประเทศไทย (บัตรห้อง) ของพ่อแม่และลูกๆ รวมทั้งการทำนุญการส่งกลับไปให้ครอบครัวที่ประเทศพม่า และเป็นค่าขนมของลูกๆ

การมีงานทำหลังเลิกเรียน เป็นสถานะที่เหมาะสมกับสภาพความจำเป็นของครอบครัว รวมทั้งรายได้ที่พอใช้จ่ายอย่างไม่ลำบากของครอบครัว จึงทำให้สัมภาษณ์มีโอกาสได้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN)

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา แม้ว่าจะมีปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศของตนที่ทำให้แม่ของสัมภาษณ์ได้เรียนเพียงระดับชั้นประถมศึกษา และพ่อกับพี่สาวไม่มีโอกาสได้รับการศึกษากี่ตาม แต่พ่อของสัมภาษณ์ก็ยังเห็นความสำคัญของการศึกษา และเพื่อให้ลูกได้เรียนรู้ภาษามอญและภาษาไทย จึงสนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือ โดยส่งลูกคนกลางและลูกคนเล็กไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้บางหญ้าแพรก ซึ่งมีครูชาวมอญเป็นผู้สอนภาษามอญ แต่เนื่องจากปัจจุบันหยุดทำการสอนชั่วคราว จึงให้ลูกย้ายมาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ที่ตำบลมหาชัย ซึ่งเปิดสอนมาได้ 2 ปีแล้ว โดยมีการสอนทั้งภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษามอญ ภาษาอังกฤษ และทักษะความรู้พื้นฐานต่างๆ ขณะนี้ได้ข่าวว่าจะมีการ

เปิดโรงเรียนที่สอนทั้งภาษามอญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นจริง ก็อยากให้ลูกได้เรียนทุกคน และหากมีการเปิดสอนวันอาทิตย์ ลูกคนโต ก็จะกลับมาเรียนด้วย

3. การติดตามผลการเรียนของลูก พ่อของส้มหวานเอาใจใส่ ต่อการเรียนของลูกๆ ทั้ง 2 คนมาก ฝ้าสังเกตและถามลูกถึงเรื่องการเรียน อย่างสม่ำเสมอ โดยจะเห็นได้จากการบอกเล่าเกี่ยวกับผลการเรียนของ ลูกว่า การเรียนของลูกที่ศูนย์บางหญ้าแพรก ไม่ค่อยมีพัฒนาการเท่าที่ควร แต่เมื่อได้มาเรียนที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) เพียง 2-3 เดือนที่ผ่านมา ได้เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นในหลายด้าน คือ สามารถพูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ดีขึ้น โดยเฉพาะการมีระเบียบวินัย ในวิถีชีวิตประจำวันมากขึ้น เช่น กลับมาจากโรงเรียนจะอาบน้ำและจัด ห้องเป็นระเบียบ ทำการบ้าน ทบทวนอ่านหนังสือ เป็นต้น

4. ความยึดมั่นในวัฒนธรรม/ประเพณี แม้จะพอใจใน พัฒนาการที่เกิดขึ้นจากการเรียนของลูกๆ ก็ตาม แต่พ่อของส้มหวานก็ ยังไม่อยากให้ลูกเข้าเรียนในระบบโรงเรียน เพราะเกรงว่าลูกจะไม่ได้ เรียนภาษามอญ ซึ่งหากลูกไม่รู้ภาษามอญอาจจะทำให้ลืมชาติกำเนิด ของตนเองได้ เนื่องจากมอญไม่มีประเทศของตนเอง มีเพียงแผ่นดินที่ลูก นับรวมอยู่ในประเทศพม่า ดังนั้น ถ้าไม่อนุรักษ์ภาษาซึ่งเป็นสิ่งที่แสดง ความเป็นมอญแล้ว อาจจะทำให้ชาติมอญสูญสิ้นไปได้

5. ความเอาใจใส่ในการเรียนของเด็ก พี่ๆ น้องๆ ของส้มหวาน รวมทั้งตัวส้มหวานเอง มีความสนใจและอยากเรียนหนังสือกันทุกคน ถึง กับขอให้พ่อสัญญาว่าจะให้เรียนตลอดไป โดยเฉพาะส้มหวานคาดหวัง ว่าอยากเป็นแพทย์ในอนาคต ซึ่งพ่อก็ยินดีจะให้ลูกเรียนหากลูกมีความ ตั้งใจจริง

6. ทักษะชีวิตและความผูกพันต่อประเทศไทย จากครอบครัวชาวมอญบนแผ่นดินประเทศพม่า ที่เปรียบเสมือนเป็นประชาชนชั้นสองของประเทศ ที่ถูกกดขี่ข่มเหงจากทหารพม่าอยู่เสมอ ไม่ได้รับเสรีภาพในฐานะพลเมืองของประเทศเช่นชนชาติพม่า มาสู่ประเทศไทยที่มีความเป็นอยู่สุขสบายกว่า มีอิสระในการทำมาหากิน โดยไม่ต้องแบ่งหรือถูกเบียดบังจากใคร และยังได้รับหลักฐานแสดงฐานะบุคคลทุกคน โดยพ่อและแม่ได้รับทั้งบัตรประกันสุขภาพ บัตรแสดงสถานะบุคคลที่ไม่ใช่สัญชาติไทย (บัตรสีชมพู) และบัตรห้อง ส่วนลูกๆ ได้รับบัตรห้องทุกคน โดยไม่ต้องกลัวการถูกจับกุมจากทางราชการไทย อีกทั้งยังมีพี่ๆ น้องๆ ของพ่อที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยด้วยกัน 4 คนด้วย จึงทำให้ครอบครัวนี้ไม่อยากกลับไปเผชิญความยากลำบากและการถูกข่มเหงจากทหารพม่าอีก

อย่างไรก็ตามพ่อของสัมภาษณ์ยังอยากกลับไปเยี่ยมแม่ที่พม่า แม้ว่าแม่จะสั่งไม่ให้กลับไป เพราะเกรงว่าจะถูกทหารพม่าทำร้ายก็ตาม แต่การเกิดและเติบโตบนแผ่นดินพม่า ก็ยังถือว่าเป็นแผ่นดินถิ่นกำเนิดของตนเอง จึงยังคงคิดที่จะกลับไปทำสวนทำไร่บนที่ดินของตัวเองที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก หากรัฐบาลพม่าให้อิสระและสิทธิเสรีภาพแก่คนมอญเหมือนเช่นชนชาติพม่า

สรุป

เหตุผลการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของครอบครัวสัมภาษณ์คือ ทนการกดขี่ข่มเหงจากทหารพม่าไม่ได้ และต้องการเข้ามาทำมาหากินให้มีชีวิตอยู่รอดได้ ดังนั้น ลูกๆ ทุกคนจึงต้องช่วยพ่อแม่ทำงานหาเงิน แต่การที่พ่อของสัมภาษณ์เห็นความสำคัญของการศึกษา และครอบครัวมีรายได้เพียงพอจะให้ลูกเรียนได้ จึงส่งลูกไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ให้

บริการแก่ลูกหลานแรงงานต่างด้าว ในช่วงที่ว่างจากการทำงานโดยต่อเนื่องตลอดมา และเป็นไปได้ว่าหากมีโรงเรียนที่สอนภาษาขามอญและจัดการเรียนการสอนโดยให้สัมหวนและน้องๆ สามารถเรียนไปด้วยทำงานไปด้วยได้จะทำให้สัมหวนได้เรียนต่อเนื่องตามที่พ่อได้ให้สัญญาไว้ อย่างไรก็ตามโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระบบในปัจจุบันยังไม่มี การเปิดสอนภาษาขามอญ พ่อของสัมหวนจึงยังไม่ต้องการให้ลูกเข้าเรียนในระบบโรงเรียน

วิน : กรณีศึกษา

เด็กในศูนย์การเรียนรู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง

ภูมิหลัง

ด.ญ. วิน มีบิดาชื่อนายนิต ปัจจุบันอายุ 39 ปี ส่วนมารดาชื่อนางเตี้ย ก่อนแต่งงานกันทั้งสองคนต่างเคยมีครอบครัวมาก่อน นายนิตมีลูกกับภรรยาคนแรก 2 คน เป็นผู้หญิง 1 คน ผู้ชาย 1 คน ทำงานอยู่ในประเทศไทยทั้งสองคน บุตรชายทำงานบนเรือประมง บุตรสาวทำงานโรงงานปลา ส่วนนางเตี้ยซึ่งเป็นภรรยาคนปัจจุบัน มีลูกติดมาจากสามีเก่าที่เสียชีวิตไปแล้ว 3 คน ลูกที่เกิดกับภรรยาคนแรกและลูกติดของภรรยาคนที่สองต่างมีครอบครัว และได้แยกครอบครัวออกไปอยู่ตามลำพังกันหมดแล้ว ยกเว้นบุตรชายที่เกิดจากภรรยาคนแรกเพียงคนเดียวที่ยังอาศัยอยู่กับนายนิต

นายนิตและนางเตี้ย พื้นเพเป็นชาวมอญอยู่ที่เมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่า อพยพมาอยู่ประเทศไทย เมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว ซึ่งขณะนั้นสามารถเดินทางเข้ามาได้สองทาง คือ ทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางด้วยรถโดยสารประมาณครึ่งวัน และ

ทางอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 วัน แต่นายนิตก็เลือกที่จะเดินทางเข้ามาทางอำเภอสังขละบุรีมากกว่าการที่จะเข้ามาทางฝั่งตรงข้ามอำเภอแม่สอดที่มักจะมีทหารพม่าตรวจตราอยู่เสมอ และอาจจะทำร้ายชาวพม่าเชื้อสายมอญที่เดินทางไปมา จากอำเภอสังขละบุรี นายนิตได้อพยพครอบครัวซึ่งขณะนั้นยังอยู่ด้วยกันกับภรรยาคนแรกเข้ามาทำงานหาเลี้ยงครอบครัวอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยทำอาชีพรับจ้างในโรงงานประมงต่อเนื่องได้ 13 ปีแล้ว

พื้นฐานทางครอบครัวของนายนิตที่ประเทศพม่า มีฐานะค่อนข้างดี นายนิตเองมีที่ดินอยู่จำนวน 30 ไร่ ซึ่งมีทั้งสวนยางและพืชผลทางเกษตรอื่น ๆ ไว้ให้บิดามารดาและพี่น้องดูแล โดยแบ่งรายได้จากการตัดและกรีดยางให้พ่อแม่พี่น้องไว้สำหรับใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ส่วนพ่อแม่และญาติพี่น้องที่ประเทศพม่า ก็มีฐานะค่อนข้างดีเช่นกัน ทุกคนได้รับการศึกษาดี บางคนจบการศึกษาทางด้านแพทยศาสตร์ จึงทำให้ไม่มีญาติพี่น้องคนใดมาอยู่เมืองไทย ยกเว้นนายนิตที่มีการศึกษาไม่มากนัก และต้องการพึ่งพาตนเอง จึงอพยพครอบครัวมาอาศัยและทำมาหากินที่ประเทศไทย ส่วนพ่อตาของนายนิต บิดาของนางเดียภรรยาคนปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านทำการเกษตรและมีฐานะค่อนข้างดีเช่นเดียวกับครอบครัวทางฝ่ายสามี

ปัจจุบันครอบครัวของนายนิตซึ่งประกอบด้วย นายนิต นางเดีย ผู้เป็นภรรยา เด็กหญิงวินบุตรสาว อายุ 8 ขวบ ซึ่งเรียนอยู่ที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน และบุตรชายที่เกิดจากภรรยาเก่าของนายนิต ซึ่งประกอบอาชีพแล้ว ทั้งหมดอาศัยอยู่ในห้องเช่า ที่ ต.เกาะสมุทร อ.เมือง จ.สมุทรสาคร ซึ่งอยู่ใกล้กับที่ทำงานของนายนิต ส่วนนางเดียแม่ของ ด.ญ. วิน เป็นแม่บ้านดูแลครอบครัว

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษา

1. **สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว** นายนิคมมีรายได้จากการรับจ้างแบกถังปลาในโรงงานประมงต่อเนื่องประมาณเดือนละ 8,900 บาท เสียค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,200 บาท ค่าไฟเดือนละ 200 บาท ค่าน้ำคนละ 50 บาท รายได้จำนวนนี้ นายนิคมสามารถเลี้ยงดูคนในครอบครัวและส่งเสียให้บุตรสาวได้เรียนหนังสือโดยไม่เดือดร้อน และเพียงพอสำหรับการต่อใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว (work permit) ของตนเองและภรรยา และบัตรห้องของทุกคนในครอบครัวในทุกปี ประมาณปีละหมื่นบาท เพราะเป็นเอกสารสำคัญที่จะทำให้ตนเองและครอบครัวสามารถประกอบอาชีพและอยู่อาศัยบนแผ่นดินไทยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ รวมทั้งยังมีเงินส่งกลับไปให้บิดามารดาที่ประเทศพม่าปีละประมาณ 3,000 บาทอีกด้วย

2. **การเห็นความสำคัญของการศึกษา** นายนิคมและภรรยาต้องการให้ ด.ญ.วินได้เรียนหนังสือ โดยเน้นการฝึกทักษะทางการพูด อ่าน และเขียนภาษามอญและภาษาอังกฤษ เพราะวางแผนอนาคตไว้ว่าจะพาครอบครัวกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า ซึ่งจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทั้งภาษามอญและภาษาพม่า ในขณะที่ภรรยาและบุตรสาวต้องการอาศัยอยู่ในประเทศไทยตลอดไป ดังนั้น หากต้องอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานต่อไปตามความต้องการของบุตรสาวและภรรยา โดยที่โอกาสเชื้ออำนาจแล้ว นายนิคมก็ต้องการให้ ด.ญ.วิน ซึ่งคาดหวังจะเรียนจนถึงระดับปริญญาตรีเพื่อประกอบอาชีพเป็นครูได้เรียนในโรงเรียนของรัฐเพราะเห็นว่าการศึกษจะทำให้มีความรู้เท่าทันคนอื่นและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเลี้ยงชีพของบุตรสาวในภายหน้า

3. **ความสนใจเรียนของเด็ก** ด.ญ.วินเป็นเด็กที่มีความประพฤติเรียบร้อย เอาใจใส่การเรียนสม่ำเสมอ จะไปเรียนที่ศูนย์

การเรียนรู้ทุกวัน และมีพัฒนาการเกิดขึ้นกับตัวเด็กทั้งการพูด และการฟังภาษาไทย ที่สามารถใช้สื่อสารกับคนทั่วไปได้เช่นเดียวกับเด็กไทยในวัยเดียวกัน รวมทั้งยังสามารถอ่านและเขียนภาษามอญได้ด้วย เด็กหญิงวินมีความคาดหวังที่จะได้เรียนและอาศัยในประเทศไทยตลอดไป เพื่อเป็นครูในอนาคตด้วย โดยไม่มีความรู้สึกแปลกแยกจากเด็กไทย คนไทยหรือเพื่อนๆ ชาวพม่าในวัยเดียวกัน ที่อยู่ในช่วงวงชีวิตของตน

4. ทศนคติและความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทย บิดาของ ด.ญ.วิน มีความผูกพันกับประเทศพม่ามากกว่าประเทศไทย เพราะมีที่ดินทำกินและมีญาติพี่น้องอยู่ที่ประเทศพม่า ซึ่งทุกคนได้รับการศึกษาดี มีสถานภาพทางสังคมที่ดี มีฐานะดีไม่เดือดร้อน และไม่ถูกบีบบังคับหรือถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่รัฐ เหมือนชาวมอญอื่นๆ ที่ต้องอพยพเข้ามาอาศัยและทำงานในประเทศไทย นายนิคจึงมีความประสงค์จะกลับประเทศต้นทางอยู่เสมอ โดยเฉพาะหากการต่ออายุใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าวและบัตรห้อง มีค่าใช้จ่ายมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ในขณะที่ภรรยาและบุตรสาวต้องการอาศัยและทำงานในประเทศไทยตลอดไปหรือเท่าที่โอกาสเอื้ออำนวย เนื่องจากมีความรู้สึกว่าการอยู่ในประเทศไทยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากกว่าในประเทศพม่า มีกินมีใช้ไม่อดอยากถ้าขยันทำงาน และไม่ต้องเสี่ยงกับความไม่แน่นอนของสถานการณ์ภายในประเทศ

5. บทบาทของศูนย์การเรียนรู้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน แม้บิดามารดาของ ด.ญ.วิน จะไม่ได้รับรู้นโยบายกฎหมายภาวะเบียดเบียนที่เปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ก็ตาม แต่ด้วยความปรารถนาที่จะให้ ด.ญ.วินได้เรียนรู้ภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาของบรรพบุรุษที่จะทำให้สามารถดำรงความเป็นชาติมอญไว้ได้ ประกอบกับการที่มีพระสงฆ์และชาวมอญได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

ที่วัดบางหญ้าแพรกขึ้น โดยมีครูชาวพม่าเป็นผู้สอนภาษามอญ จึงทำให้นายนิดส่งบุตรสาวเข้าเรียนที่ศูนย์แห่งนี้ และเมื่อศูนย์แห่งนี้ต้องหยุดการเรียนการสอนชั่วคราว เพราะครูที่สอนกลับประเทศพม่า และเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานได้เข้ามารับช่วงให้การเรียนรู้อแทน พ่อของ ด.ญ.วิน ก็ยังให้บุตรสาวของตนได้เรียนต่อไป เพราะได้รับการติดต่อชี้แจงจากเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน เกี่ยวกับประโยชน์และพัฒนาการของเด็กที่จะได้รับการเรียน เนื่องจากศูนย์แห่งนี้มีเป้าหมายที่จะพัฒนาทักษะพื้นฐานต่างๆ โดยเฉพาะทักษะในด้านการพูด และฟังภาษาไทยให้แก่แรงงานต่างด้าวและลูกหลาน เพื่อให้สามารถเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการศึกษาของรัฐได้ต่อไปตามที่กฎหมายกำหนด

สรุป

ด.ญ.วิน เป็นเด็กที่มีโอกาสทางการศึกษาสูงตรงตามที่กฎหมายกฏระเบียบ หรือนโยบายของรัฐเปิดโอกาสให้อำนวยให้คนต่างด้าวสามารถทำงานในประเทศไทยต่อไปได้ หรือแม้จะกลับไปประเทศพม่าก็ตาม ด้วยมีปัจจัยที่เอื้อและส่งเสริมให้เป็นไปได้หลายประการคือ บิดามารดามีความสนใจและต้องการให้บุตรสาวของตนได้รับการศึกษามากที่สุด ตามความต้องการและศักยภาพของเด็ก ดังเช่น ญาติพี่น้องของฝ่ายบิดา และฐานะของครอบครัว ก็ให้อำนวยให้ ด.ญ.วิน สามารถเรียนต่อไปได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยไม่ต้องช่วยทำงานหารายได้ แม้เมื่อมีอายุเข้าสู่วัยแรงงานก็ตาม ที่สำคัญคือ ตัวเด็กเองมีความสนใจเรียนและคาดหวังที่จะเรียนจนถึงระดับปริญญาตรี เพื่อการประกอบอาชีพเป็นครูในอนาคต ปัจจัยที่อาจเป็นอุปสรรคทำให้ ด.ญ.วินไม่ได้รับการศึกษาตามที่คาดหวังคือ การที่สถานศึกษาไม่รับรู้นโยบายและกฎหมายที่เปิด

โอกาสให้เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยได้รับการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วยปี๊ : กรณีศึกษา

เด็กในศูนย์การเรียนรู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย

ภูมิหลัง

ด.ช.ช่วยปี๊ ปัจจุบันอายุ 8 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน มีแม่ชื่อ นางซี เป็นชาวมอญ อพยพมาจากประเทศพม่าพร้อมกับสามีและครอบครัว เพื่อมาหางานทำ เมื่อประมาณ 14 ปีมาแล้ว โดยช่วงแรก อพยพเข้ามาอยู่ที่ภูเก็ต 3 ปี แล้วกลับไปที่บ้านเกิด 3 ปี ก่อนที่จะกลับเข้ามาประเทศไทยอีกครั้ง โดยครั้งหลังสุดมาทำงานที่สมุทรสาคร จนถึงปัจจุบัน

ช่วงแรกที่อพยพเข้ามา นางซีและสามี เดินทางเข้ามาทางจังหวัดระนองพร้อมกับลูกชาย 3 คน ซึ่งเป็นพี่ของช่วยปี๊ มาทำอาชีพรับจ้างเป็นคนงานก่อสร้างอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต แต่การอพยพเข้ามาครั้งหลังเข้ามาทางด้านพระเจดีย์ 3 องค์ ซึ่งในช่วงนั้นการเดินทางเข้า - ออก ระหว่างชายแดนของทั้ง 2 ประเทศยังไม่มีด่านตรวจตราอย่างเข้มงวดดังเช่นปัจจุบัน

ช่วยปี๊ เป็นลูกคนเล็ก ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 4 คน ได้แก่ นายเอา อายุ 23 ปี นายไซ 20 ปี และนายเตงอู อายุ 18 ปี ช่วยปี๊เกิดที่ประเทศไทยในช่วงที่แม่มาทำงานอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต โดยทางโรงพยาบาลได้ออกหลักฐานการเกิดให้ แต่แม่ไม่ได้ไปแจ้งเกิดและทำหายไปในช่วงการอพยพไปมา เพราะไม่เห็นประโยชน์ของเอกสารเหล่านี้ ทำให้ช่วยปี๊ไม่ได้รับสัญชาติไทย ส่วนพ่อของช่วยปี๊ เคยมาทำงานก่อสร้าง

ที่ภูเกิดพร้อมแม่และพี่ๆ ของชวยปีะ แต่เสียชีวิตเมื่อ 7 ปีที่แล้ว ช่วงที่ กลับไปประเทศพม่า

ปัจจุบันครอบครัวของชวยปีะ อาศัยอยู่ในห้องเช่าเล็กๆ ในตึกสูง 3 ชั้นที่ตลาดกุ้ง ลักษณะทรุดโทรมและอับชื้น อาศัยอยู่มาประมาณ 8 ปี แล้ว โดยมีญาติซึ่งเป็นลูกของป้าและน้ามาอาศัยอยู่ด้วย 2 คน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษา

1. **สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว** ครอบครัวของชวยปีะ ทุกคนต้องช่วยกันทำอาชีพแกะกุ้ง ในตลาดกลางกุ้ง ยกเว้น เตะอู ทำงาน รับจ้างที่ประมงต่อเนื่องอยู่ที่สะพานปลา ครอบครัวมีรายได้จากการแกะ กุ้งประมาณวันละ 70 -100 บาท ต่อคน หรือหากรับจ้างเหมาโดยช่วยกัน แกะจะมีรายได้สูงสุดวันละ 200 บาท โดยเฉลี่ยแล้วแต่ละเดือน ครอบครัวนี้มีรายได้ประมาณ 5,000 - 7,000 บาท ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้งที่มีให้แกะในแต่ละช่วง รายได้จำนวนนี้ ต้องจ่ายค่าเช่าห้องพักเดือนละ ประมาณ 3,000 บาท ค่าน้ำ ค่าไฟอีกประมาณเดือนละ 500 บาท และ ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเรียนของชวยปีะ โดย มีญาติที่มาอยู่ด้วย 2 คน ซึ่งทำอาชีพรับจ้างแกะกุ้งเช่นกัน ช่วยออก ค่าใช้จ่ายในส่วนที่ใช้ร่วมกัน ได้แก่ ค่าเช่าห้อง ค่าน้ำ ค่าไฟ และยังต้อง เสียค่าต่อใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว (work permit) ของแม่และ พี่ชายคนกลาง และบัตรห้องของชวยปีะและคนอื่นๆ โดยจ่ายผ่านทาง นายจ้างและเจ้าของห้องพัก รวมแล้วประมาณปีละหมื่นบาทเศษ โดย นายจ้างจะเก็บบัตรตัวจริงไว้ และหักค่าใช้จ่ายในการทำบัตรจากรายได้ ในแต่ละเดือนหรือแต่ละงวด ทั้งนี้หากเดือนไหนรายได้ของครอบครัวไม่พอใช้จ่าย ก็จะขอยืมจากนายจ้างก่อน แล้วจึงหักจากค่าจ้างที่จะได้รับ ต่อไป

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา ก่อนอพยพเข้ามาอยู่ประเทศไทยที่ทุกคนของช่วยปีะเคยได้รับการศึกษาที่ประเทศพม่ามาก่อน เมื่อเข้ามาประเทศไทยโอกาสทางการศึกษาก็ต้องยุติลง เพราะมุ่งทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัวเป็นหลัก ส่วนช่วยปีะนั้นยังเด็กและช่วยทำงานไม่ได้มาก แม่จึงให้เรียนหนังสือไปก่อน เมื่ออายุ 3 ปี ช่วยปีะได้เข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนของคริสต์ศาสนา ในตลาดกุ่ม ซึ่งสอนภาษาอังกฤษ พม่า และไทย และอยู่ใกล้ที่พัก เมื่ออายุ 7 ปีจึงย้ายไปเรียนที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) โดยเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่ารถเดือนละ 300 บาท ส่วนอาหารกลางวัน แม่จัดเตรียมให้ไปทุกวัน ช่วยปีะจึงสามารถเขียนภาษาพม่า อังกฤษ และไทยได้บ้าง

เรื่องการเรียนของช่วยปีะ แม่ตามใจไม่บังคับ หากจะเรียนแม่ก็จะสนับสนุน เพราะเห็นว่าการเรียนจะทำให้พูดและเขียนภาษาไทยได้ ทำให้สามารถสื่อสารกับคนอื่นที่ไม่ใช่ชาวพม่าด้วยกันได้ หากไม่ชอบเรียนก็จะให้ออกมาทำงานสำหรับการมีโอกาสได้เรียนในระบบโรงเรียนนั้น ถ้าได้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนก็ยินดีให้เรียน และอยากจะทำให้ช่วยปีะเข้าเรียนในโรงเรียนมากกว่า เพราะเห็นว่าการที่เด็กอยู่บ้านมีเพื่อนเล่นด้วยทุกวันเด็กจะไม่ค่อยสนใจเรื่องเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่มีความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กต่อไป อย่างไรก็ตาม เมื่อช่วยปีะโตขึ้นก็ต้องการให้ออกมาช่วยทำงานหารายได้อย่างที่พี่ๆ เพื่อเลี้ยงดูครอบครัวมากกว่า

3. ความสนใจเรียนของเด็ก ช่วยปีะเป็นเด็กที่มีอัธยาศัยดี เชื่อฟังครูและเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ช่วยปีะตั้งใจมาเรียนที่ศูนย์ฯ ทุกวัน สามารถพูดและสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ดีใกล้เคียงกับเด็กไทยในวัยเดียวกัน แต่ไม่ได้มีความคาดหวังกับการศึกษามากนัก เพราะยังเด็กอยู่มาก และไม่มีตัวแบบ (role model) ของการได้รับการศึกษาจากสมาชิกในครอบครัว ในขณะที่ได้เห็น

การทำงานและการใช้ชีวิตตามกระแสของเด็กอพยพต่างดาวและเด็กไทยในรุ่นเดียวกันที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะทำงานหารายได้และหาความสุข ความสะดวกสบายในชีวิต ประกอบกับการที่ไม่มีผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ช่วยป๊ะมีแนวโน้มจะรับกระแสค่านิยมเช่นนี้ได้ง่าย

4. ทักษะคิดและความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทย แม่สมาชิกในครอบครัวจะต้องทำงานหนัก โดยได้ค่าจ้างเป็นรายวันซึ่งไม่มากและไม่แน่นอน แต่แม่ของช่วยป๊ะและลูกๆ ทุกคน ก็ต้องการจะเป็นคนไทยและอาศัยอยู่ที่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะเห็นว่าถ้ามีความขยันอดทน จะมีงานทำ มีรายได้ และสามารถมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่สะดวกและสุขสบายกว่าที่ประเทศพม่า ทั้งในเรื่องของอาหารการกิน การเดินทางและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ด้วยมีค่าครองชีพที่ถูกลงกว่าที่ประเทศพม่า สำหรับช่วยป๊ะเองก็มีทัศนคติและความรู้สึกที่ดีต่อครู ศุภนัย การเรียน รวมทั้งคนไทยโดยทั่วไปด้วย

5. บทบาทของศูนย์การเรียนและครู แม่มีการติดต่อกับศูนย์การเรียนที่ช่วยป๊ะเคยเรียนอยู่ที่ตลาดกุ่มปีละ 2 ครั้ง ในการประชุมผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในศูนย์ฯ และได้พบครูอยู่บ่อยๆ เพราะศูนย์ฯ อยู่ใกล้ที่พัก แต่แม่ไม่ค่อยพึงพอใจในการเรียนการสอนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้มากนัก เพราะเห็นว่าลูกไม่ค่อยมีพัฒนาการมากนัก และเห็นว่าลูกของตนมีปัญหาในการสื่อสารโดยใช้ภาษาไทย ประกอบกับการที่แม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อการเรียนของลูก จึงทำให้การเรียนของช่วยป๊ะไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ แต่จากการได้พบและพูดคุยกับตัวเด็ก หลังจากที่ย้ายมาเรียนที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ได้ระยะหนึ่งแล้ว พบว่า เด็กมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยสื่อสารได้ในระดับดี สามารถพูด และสื่อทำความเข้าใจกับผู้อื่นได้ ใกล้เคียงกับเด็กไทยในวัยเดียวกันโดยทั่วไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางการสอน

และการพัฒนาเด็กของทั้ง 2 ศูนย์มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศูนย์การเรียนที่ตลาดกุ้ง มุ่งจะให้เด็กสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน ได้ทั้ง ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย แต่เนื่องจากมีเด็กจำนวนมาก ครูที่สอนมีน้อย จึงทำให้การเรียนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ขณะที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวและลูกหลานได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาของรัฐ ตามมติคณะรัฐมนตรีและระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักสูตรวันเดือนปี เกิดในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ให้ได้มากที่สุด จึงมุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐาน โดยเฉพาะการพูดและฟังภาษาไทยที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการเรียนไม่ทันและการออกกลางคันซึ่งจะเป็นผลตามมา

สรุป

ครอบครัวของชวยป๊ะเข้ามาอยู่ประเทศไทยโดยมุ่งจะมาทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นประการสำคัญ เพราะขาดพ่อซึ่งเป็นผู้นำครอบครัว ประกอบกับการขาดความรู้ ทุกคนจึงต้องช่วยกันทำงานเพื่อความอยู่รอดของชีวิตและครอบครัว แม่ของชวยป๊ะจึงไม่มีเวลาดูแลกวอดขันหรือเอาใจใส่ในการเรียนของลูกๆ อีกทั้งไม่เห็นความสำคัญของการศึกษามากกว่าการทำงานให้ได้เงิน แต่เนื่องจากชวยป๊ะยังเด็กและเล็กเกินกว่าจะทำงานได้ รวมทั้งการที่ไม่มีเวลาดูแล จึงให้ชวยป๊ะเรียนที่ศูนย์การเรียนไปก่อน ด้วยข้อแม้ว่า หากชวยป๊ะรักที่จะเรียนก็จะให้เรียน หากไม่ชอบเรียนก็จะให้ออกมาช่วยทำงาน ตัวชวยป๊ะเอง ด้วยความเป็นเด็กและขาดคนเอาใจใส่ดูแลอย่างจริงจัง จึงไม่เห็นความสำคัญ ไม่รักที่จะเรียน เพื่อให้มีความรู้และความก้าวหน้าในชีวิตมากนัก ทำให้การเรียนของ

ช่วยปะไม่คอยต่อเนืองและไม่คอยมีพัฒนาการในการอ่าน เขียน สะกดคำ แม้จะสามารถพูดและฟังภาษาไทยได้ค่อนข้างดีก็ตาม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคดังกล่าว จึงมีโอกาสนสูงที่ช่วยปะอาจจะต้องเลิกเรียนเมื่อโตขึ้นเพื่อมาทำงานหาเลี้ยงชีวิตและครอบครัวอย่างเต็มที่เหมือนอย่างพี่ๆ ของตน

สรพงศ์ : กรณีศึกษา เด็กในศูนย์การเรียนรู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย

ภูมิหลัง

นางช่าย อายุ 35 ปี เป็นมารดาของ ดช.สรพงศ์ อายุ 7 ปี ปัจจุบันเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน นางช่ายและสามีเป็นชาวพม่า เกิดในกรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า อาศัยอยู่กับบิดามารดาในบ้านที่เป็นของครอบครัว โดยทำอาชีพขายเปิดไก่ชำแหละอยู่ในตลาด และปล่อยเงินกู้นอกระบบ ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อช่วงเวลากู้ 10-15 วัน

ด้วยสภาพทางการทำมาหากินและความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก รายได้ไม่พอกับการใช้จ่ายในครอบครัวและสามีไม่ได้ให้การช่วยเหลือทำมาหากินและดูแลครอบครัวมากนัก นางช่ายและสามีจึงพากันอพยพมาหางานทำและอาศัยอยู่ในประเทศไทยในบริเวณชายแดนและข้ามฝั่งเข้ามาทางอำเภอแม่สอดเมื่อ 16 ปีมาแล้ว โดยอาศัยความรู้จักมักคุ้นและสัมพันธ์ไมตรีที่มีต่อกันกับเจ้าหน้าที่ ช่วง 4 ปีแรกที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย นางช่ายและสามีทำงานรับจ้างอยู่ที่จังหวัดราชบุรี ต่อมาจึงอพยพครอบครัวมาทำงานและพักอาศัยอยู่ในบริเวณตลาดกุ่ม อำเภอ

เมือง จังหวัดสมุทรสาครเป็นเวลา 12 ปี ช่วงที่เข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทย นางชายได้ให้กำเนิดบุตรทั้งหมด 7 คน เสียชีวิต 2 คนที่ประเทศพม่า

นางชายเป็นผู้หญิงที่มีความขยันขันแข็งอดทนและมีสติปัญญาดี บวกกับทักษะในการชำแหละเปิดไก่ขาย ทำให้นางชายได้รับค่าจ้างค่อนข้างดีและมีเงินพอเหลือเก็บออม จนสามารถนำไปซื้อทองได้ถึง 10 บาท แต่ก็ถูกสามีนำไปกินเหล้าและเล่นการพนันจนหมด

ปัจจุบัน นางชายและครอบครัวอาศัยอยู่ในห้องเช่าเล็กๆ ที่เป็นย่านพักอาศัยของแรงงานต่างด้าวชาวมอญและพม่าที่ตลาดกุ่ม โดยอยู่ด้วยกัน 5 คน ประกอบด้วยนางชาย สามีนางชาย บุตรชายคนโต อายุ 15 ปี ซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือและกำลังตกงานเพราะถูกไล่ออกจากงาน บุตรชายคนที่สาม คือ ด.ช.สรพงศ์ อายุ 7 ปี และบุตรสาวคนเล็กซึ่งมีอายุประมาณ 3 ปี ส่วนบุตรชายคนที่สองและบุตรชายคนที่สี่ ส่งไปให้บิดามารดา (ตายายของเด็ก) ดูแลและเรียนหนังสือที่ประเทศพม่า ในครอบครัวจึงมีเพียงนางชายทำงานรับจ้างและแกะกึ่งหาเลี้ยงครอบครัว แต่เพียงผู้เดียว ส่วนสามีซึ่งนอกจากไม่ช่วยทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัวแล้ว ยังติดเหล้าและเล่นการพนัน หากวันใดนางชายไม่มีหรือไม่มีเงินยอมให้เงินไปใช้ ก็อาจจะถึงขั้นการทำร้ายทุบตี หลายครั้งที่นางชายต้องไปบอกให้พี่สาวของตนซึ่งขายของอยู่ที่ตลาดในตัวเมืองสมุทรสาครมาช่วยกำหนราบว่ากล่าวสามี

ปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสทางการศึกษา

1. **สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและครอบครัว** นางชายมีรายได้จากการรับจ้างชำแหละไก่ขาย และจากการรับจ้างแกะกึ่งประมาณวันละ 500-700 บาท แต่บางวันก็ไม่มีงานให้ทำ โดยเฉลี่ยในแต่ละเดือน

นางข่ายจะมีรายได้ประมาณ 25,000-30,000 บาท เงินจำนวนนี้นางข่ายต้องนำมาเป็นค่าใช้จ่ายทุกอย่างในครอบครัว ได้แก่ ค่าเช่าห้องพักเดือนละ 1,400 บาท ค่าน้ำ ค่าไฟ ประมาณเดือนละ 2,500 บาท ค่าต่อใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว (Work permit) ของนางข่าย และค่าต่อบัตรห้องของทุกคนในครอบครัวประมาณปีละหมื่นบาทเศษ ค่าใช้จ่ายในการเรียนของสรรพงค์ ซึ่งได้แก่ ค่ารถรับส่งเดือนละ 450 บาท ค่าขนมรายวันตลอดจนค่ากินอยู่และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของครอบครัว ซึ่งก็ยังคงเพียงพอและอาจจะมีเหลือเก็บ หากสามีซึ่งไม่ทำงานและเมาหัวราน้ำ ไม่นำไปกินเหล้าและเล่นการพนันจนหมด

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา นางข่ายมองเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าจะทำให้ลูกๆ ได้มีความรู้เท่าทันคนอื่น และไม่ต้องทำงานลำบาก ประกอบกับการที่นางไม่สามารถดูแลลูกทั้งหมดได้โดยลำพัง เพราะสามีไม่ได้ช่วยดูแลเลี้ยงครอบครัว นางข่ายจึงให้บุตรชายคนที่ 2 และคนที่ 4 รวมทั้งบุตรที่เสียชีวิตไป 2 คน ไปอยู่กับตายาย และรับการศึกษาที่ประเทศพม่า ปัจจุบันบุตรชายคนที่สองอายุ 8 ขวบ กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ส่วนบุตรชายคนที่สี่อายุ 6 ขวบ กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สำหรับบุตรอีก 3 คน ซึ่งอยู่กับนางข่ายและสามีที่ประเทศไทยนั้น ในช่วงที่บุตรชายคนโตอยู่ในวัยเด็ก ยังไม่มีศูนย์การเรียนสำหรับเด็กอพยพต่างด้าว จึงต้องช่วยทำงานและไม่ได้เรียนหนังสือ ส่วนบุตรชายคนที่สาม คือ ด.ช.สรรพงค์ นางข่ายให้ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก เพื่อเรียนภาษาพม่า เนื่องจากเกรงว่าลูกจะพูดภาษาพม่าไม่ได้ แต่เมื่อศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรกปิดการเรียนการสอนชั่วคราว เพราะครูชาวพม่าที่สอนอยู่กลับประเทศ จึงให้มาเรียนที่ศูนย์การเรียนที่ตลาดกุ่ม เป็นเวลา 4 เดือน แต่นางข่ายเห็นว่า เด็กในศูนย์

การเรียนที่ตลาดกุ่มมีจำนวนมากเกินไป ทำให้การเรียนไม่ได้ผล จึงให้มาเรียนที่ศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ทำให้พัฒนาการทางการศึกษาโดยเฉพาะการพูดและการฟังภาษาไทยดีขึ้น ส่วนบุตรสาวคนเล็ก ยังไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะยังเด็กเกินไป

นางชายเห็นว่าหากยังสามารถทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ต่อไป เด็กๆ ควรสามารถพูด ฟัง อ่านและสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ จึงสนใจจะให้สรพงศ์ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน เนื่องจากเป็นช่องทางและโอกาสให้ได้เรียนจนจบระดับปริญญาตามความคาดหวังได้บ้าง โดยการจัดสรรทุนและอุปกรณ์การศึกษาเพื่อให้แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนสามารถเรียนได้ด้วย

3. ความสนใจเรียนของเด็ก แม้จะมีพี่น้องเรียนหนังสือแต่ก็อยู่ที่ประเทศพม่า สรพงศ์จึงไม่มีตัวแบบหรือแบบอย่างของผู้ที่ได้รับการศึกษาที่พึงเอาอย่าง ในบ้านมีพ่อที่ไม่รับผิดชอบครอบครัว ดิดเหล้าและการพนัน ส่วนพี่ชายก็ไม่จริงจังกับการทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวและไม่สนใจเรียนหนังสือ การไปเรียนหนังสือของสรพงศ์จึงเป็นการไปเรียนตามอย่างเด็กอพยพต่างด้าวในชุมชนที่ไปเรียนกัน แม้ว่าจะทำให้มีพัฒนาการในการฟังและพูดภาษาไทยที่จะสามารถสื่อสารกับคนไทยได้ดีขึ้น แต่ด้วยความที่ยังเป็นเด็กอยู่มาก จึงไม่ได้คาดหวังผลจากการเรียนที่จะมีต่ออนาคตของตนเองมากนัก ซึ่งในที่สุดอนาคตคงมีสภาพที่ไม่ต่างไปจากเด็กอพยพต่างด้าวอื่นๆ ที่ติดตามบิดามารดาอยู่เมืองไทย คือการทำงานหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวให้สามารถมีชีวิตอยู่ได้ โดยมีได้มีความคาดหวังที่จะกลับประเทศของตนแต่อย่างใด

4. ความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทย นางชายต้องการที่จะใช้ชีวิตในประเทศไทยต่อไป เนื่องจากสามารถทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัวตนเองได้ตามความขยันขันแข็งและสติปัญญาความสามารถของตน และค่าครองชีพไม่สูงเหมือนในประเทศพม่า นางชายได้เปรียบเทียบให้เห็นว่าการอยู่ในประเทศไทย เงินจำนวน 50 บาท สามารถหาซื้ออาหารเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวทั้ง 5 คนให้อิ่มหน้าในแต่ละมื้อได้ แต่จะไม่เพียงพอถ้าอยู่ในประเทศพม่า อย่างไรก็ดี นางชายก็สำนึกและตระหนักถึงความจำเป็นชาวพม่าของตนอยู่เสมอ และพร้อมที่จะกลับไปอยู่ประเทศของตน หากทางการไทยเปลี่ยนแปลงนโยบายการให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงาน จึงทำให้นางยังคงให้บุตรอีกสองคนเรียนหนังสืออยู่ที่ประเทศพม่า และให้ ดช.สรพงศ์ ซึ่งเป็นบุตรที่อยู่ในประเทศไทย ได้เข้ารับการศึกษาศูนย์การเรียนวัดบางหญ้าแพรก เพื่อเรียนและฝึกฝนภาษาพม่า จากครูชาวพม่าที่สอนอยู่ที่ศูนย์นี้ ส่วนการมาเรียนที่ศูนย์เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน แม้จะมีการเรียนภาษาพม่าน้อยลง แต่ก็ทำให้สรพงศ์มีความสามารถทางการพูดและฟังภาษาไทยดีขึ้น ตลอดจนมีความรับผิดชอบตนเองมากขึ้น และอาจเป็นผลดีกับเด็กในอนาคต หากสามารถอยู่ในประเทศไทยได้ในระยะยาว

5. บทบาทของศูนย์การเรียน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน แม้ว่านางชายจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ นโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางการศึกษาของแรงงานต่างด้าวหรือบุตรหลานก็ตาม แต่ในพื้นที่อำเภอเมือง จ.สมุทรสาคร ก็มีองค์กรพัฒนาเอกชนให้ความช่วยเหลือและให้การศึกษแก่บุตรหลานแรงงานต่างด้าวในรูปแบบศูนย์การเรียนหลายแห่ง ซึ่งสรพงศ์ได้รับการศึกษาจากศูนย์การเรียน 2 แห่ง คือจากศูนย์การเรียนวัดบางหญ้าแพรก ซึ่งปัจจุบันหยุดการเรียนการสอนชั่วคราว และจากศูนย์การเรียนของเครือข่ายส่งเสริม

คุณภาพชีวิตที่แข็งแรงงาน ซึ่งนอกจากจะให้การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและเตรียมความพร้อมด้านการใช้ภาษาไทยควบคู่กับภาษาอื่น ๆ ให้แก่เด็ก ๆ เป็นเบื้องต้นแล้ว ยังดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวและบุตรหลานได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนตามที่กฎหมายอำนวยความสะดวก

สรุป

อนาคตทางการศึกษาของ ดช.สรพงศ์ขึ้นอยู่กับนางช่าย ซึ่งเห็นประโยชน์ของการศึกษาและเป็นผู้ที่หารายได้มาเลี้ยงครอบครัวแต่เพียงผู้เดียว ปัจจุบันนางช่ายยังทำงานที่มีรายได้ดีกว่าแรงงานต่างด้าวคนอื่น ๆ ทำให้นางสามารถส่งเสียและส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษา แต่หากเมื่อใดที่นางไม่สามารถทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัวได้ต่อไป สรพงศ์ก็คงหมดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างค่อนข้างแน่นอน เพราะไม่สามารถพึ่งพิงผู้อื่นในครอบครัวได้เลย ทั้งพ่อที่ไม่ทำงาน ไม่รับผิดชอบครอบครัว และติดเหล้าและการพนัน และพี่ชายที่ไม่สนใจงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว อีกทั้งสรพงศ์เองก็ยังเด็กเกินกว่าที่จะทำงานและรับผิดชอบดูแลตัวเองให้ได้ดี

คะเนีลาวิน : กรณีศึกษา

เด็กไม่ได้อ่านที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง

ภูมิหลัง

ด.ญ.คะเนีลาวิน อายุ 6 ปี มีแม่ชื่อนางคาย และยายชื่อนางมิต อายุ 46 ปี เป็นชาวพม่าเชื้อสายมอญ เดิมอาศัยอยู่ที่เมืองพะว้าง รัฐกระเหรี่ยง ประเทศพม่า ทำอาชีพค้าขายกึ่งปลานในตลาด มีรายได้เล็กน้อยๆ เลี้ยงครอบครัวไปวันๆ ส่วนสามี มีอาชีพรับจ้างตัดไม้ไผ่ในป่า มี

ลูกทั้งหมด 9 คน เป็นลูกชาย 5 คน และลูกสาว 4 คน จึงทำให้รายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว มีความเป็นอยู่ที่อยากลำบาก ประกอบกับสามีชอบดื่มเหล้า ขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว จึงหย่าขาดกับสามี ก่อนที่จะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อ 2 ปีที่แล้ว เพื่อมาดูแลลูกๆ ที่ทยอยเข้าทำงานที่สมุทรสาครในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยลูกๆ ที่อพยพเข้ามาทำงานที่สมุทรสาครก่อนแล้วและยังไม่แต่งงานช่วยกันออกค่าใช้จ่ายให้นายหน้ารับจ้างนำทางพาคนเข้าเมืองเป็นผู้พานางมิดพร้อมกับลูกสาวคนที่ 6 เข้ามา ด้วยอัตราค่าจ้าง 10,000 บาทต่อคน

นางมิดเดินทางเข้ามาโดยนั่งรถจากเมืองพะว้าง ไปที่เมียวดี โดยใช้เวลาประมาณ 5-6 ชั่วโมง แล้วจึงข้ามน้ำเข้ามายังประเทศไทย ทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นเส้นทางที่ใกล้ แต่เสี่ยงกว่าการเดินทางโดยเส้นทางอื่นๆ เพราะมีทหารพม่าอยู่ตามชายแดนนี้จำนวนมาก แม้จะกลัวถูกเจ้าหน้าที่จับในระหว่างเดินทางแต่ก็จำเป็นต้องทำ กระทั่งได้มาอยู่กับลูกๆ ที่สมุทรสาครแล้ว นางมิดและครอบครัวก็ยังคงกลัวว่าจะถูกจับอยู่เช่นเดิม จึงพยายามทำทุกอย่างให้ถูกกฎหมายตามที่มีผู้แนะนำให้ทำที่สำคัญคือ การต่อใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว (work permit) และบัตรห้องทุกปี แม้จะต้องจ่ายเงินมาใช้ในการต่อบัตรทุกครั้งก็ตาม เพราะเป็นการสร้างหลักประกันและป้องกันปัญหาในการทำมาหากินบนแผ่นดินไทย ซึ่งไม่ใช่แผ่นดินเกิดให้กับตนเองและครอบครัว

ลูกของนางมิดทุกคนเกิดที่ประเทศพม่า แต่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากินที่ประเทศไทยทั้งหมด โดยค่อยๆ ทยอยเข้ามาในเวลาห่างกันคนละ 1-2 ปี ลูกสาวคนโต ลูกชายคนที่ 2 และลูกสาวคนที่ 4 ซึ่งเป็นแม่ของคะนีลาวิน แต่งงานแยกครอบครัวไปแล้ว โดยเช่าห้องพักอยู่ใกล้ๆ กับห้องที่นางมิดและลูกๆ 4 คน ที่ยังไม่แต่งงานเช่าพักอยู่นอกจากคะนีลาวิน ซึ่งอพยพเข้ามาพร้อมกับนางคายนผู้เป็นมารดาและบุตรชาย

คนเล็กของนางมิตเมื่อปีเศษมาแล้ว ยังมีหลานสาวที่เกิดจากลูกสาวคนโต ซึ่งอายุไม่ถึงขวบอีก 1 คน โดยนางมิตเป็นผู้ดูแลหลานทุกคน รวมทั้งดูแลที่พักและอาหารการกินให้กับลูกๆ ที่ยังไม่มีครอบครัวซึ่งอยู่ด้วยกันด้วย

ปัจจุบัน นางมิตและลูกๆ ที่แยกครอบครัวออกไปแล้วเช่าห้องพักอาศัยอยู่บริเวณสะพานปลา ใกล้กับที่ทำงานของลูกๆ ทั้งนี้เพื่อให้ นางมิตได้อยู่ใกล้ชิดกับลูกทุกคนและช่วยดูแลหลานๆ รวมทั้งยังทำให้ ลูกๆ ทุกคนช่วยเหลือดูแลกันได้ด้วย อันเป็นลักษณะของครอบครัวขยาย (Extended family) ในแบบของชาวตะวันออก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา

1. **สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว** รายได้หลักของครอบครัวมาจากลูกๆ ของนางมิตทั้ง 5 คนที่ยังไม่มีครอบครัว ซึ่งช่วยกันทำงานเลี้ยงดูครอบครัว ยกเว้นลูกชายคนเล็กที่ยังเล็กเกินกว่าจะช่วยทำงานได้ โดยทุกคนนำรายได้มารวมกันไว้ให้แม่เป็นผู้ดูแลการใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้ในแต่ละเดือนครอบครัวนี้มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 20,000 บาทเศษ จากการทำงานที่โรงงานปลาของลูก 4 คน ซึ่งได้รับค่าจ้างคนละ 185 บาท/วัน และจากการรับจ้างล้างจานของลูกสาวคนที่ 8 ซึ่งได้รับค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายในครอบครัว ได้แก่ ค่าเช่าห้องพัก ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการเรียนที่ศูนย์การเรียนของลูกชายคนเล็ก รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ แล้ว จะมีเงินที่เหลือประมาณเดือนละ 6,000-7,000 บาท สำหรับนำไปชำระหนี้ให้กับนายหน้าที่พักสมาชิกในครอบครัวเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งยังเป็นหนี้อยู่ประมาณ 30,000 บาทเศษ⁷ และส่งกลับไปให้พ่อกับแม่ของนางมิตที่

⁷ การกู้เงินจะกู้จากหลายคน ซึ่งมีทั้งชาวพม่าและชาวมอญ ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อเดือน

ประเทศพม่า ซึ่งมีอายุมากแล้ว (พ่ออายุ 85 ปี แม่อายุ 75 ปี) ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงตัวเองได้ประมาณเดือนละ 20,000 - 30,000 จ๊าด หรือประมาณ 1,000 บาทเศษ⁸ รวมทั้งการต่ออายุใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว (work permit) ของสมาชิกในครอบครัวคนละประมาณ 4,500 บาทต่อปี และบัตรห้องของคนที่ไม่ได้ทำงานด้วย⁹

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา ก่อนที่จะอพยพเข้ามาอยู่ที่ประเทศไทย ลูกของนางมิต 3 คน คือ ลูกคนที่ 6, 7 และ 8 เคยเรียนหนังสือมาบ้างแล้วจากประเทศพม่า แต่ไม่สามารถให้เรียนต่อได้ เพราะครอบครัวมีฐานะยากจนต้องให้ลูกทำงานหาเลี้ยงครอบครัวไปก่อน ส่วนลูกชายคนเล็กยังไม่สามารถช่วยทำงานได้ จึงให้ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนของมูลนิธิรักษไทยที่สะพานปลาไปก่อน เพราะเห็นว่า เมื่อต้องมาอาศัยและทำมาหากินอยู่ที่ประเทศไทย จึงอยากให้ลูกๆ หลานๆ สามารถพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้บ้าง ไม่ว่าจะเรียนในรูปแบบใดก็ตาม

สำหรับลูกๆ ที่ยังไม่มีครอบครัวและช่วยกันหารายได้อยู่ในขณะนี้ หากสามารถทำงานใช้หนี้ที่มีอยู่หมด และพอจะมีเหลือใช้เหลือเก็บบ้าง ก็ยินดีจะให้เรียน และถ้าอนาคตสามารถทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ในระยะยาวหรือตลอดไป ก็อยากจะทำให้ลูกหลานได้เรียนในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะคะนีลาวินและลูกชายคนเล็กรวมทั้งหลานคนอื่นๆ แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนบ้าง เช่น ค่าสมุด หนังสือ เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน ก็ยินดีที่จะจ่ายเพื่อให้ลูกหลาน มีโอกาสได้เรียน

⁸ 10,000 จ๊าด ประมาณ 350 บาท โดยนายทุนเงินกู้เป็นนายหน้าโอนเงินกลับไปให้ญาติฯ ของแรงงานต่างด้าวที่ประเทศพม่า ซึ่งจะได้รับผลประโยชน์จากส่วนต่างของอัตราแลกเปลี่ยนเงิน และค่าติดต่อประสานงาน (ธุรกรรม)

⁹ ต่อบัตรผ่านสถานประกอบการและเจ้าของห้องเช่า

3. ความสนใจเรียนของเด็ก คะนีลาวิน เพิ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยพร้อมมารดาเมื่อประมาณ 1 ปีเศษมานี้ จึงไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ ครอบครัวจึงยังไม่ได้ให้เข้าเรียนหนังสือกับศูนย์การเรียนใด แต่เด็กก็ได้เห็นลูกชายคนเล็กของนางมิดซึ่งเป็นน้ำชายของตนและเด็กๆ ชนชาติเดียวกันไปเรียนที่ศูนย์การเรียนสะพานปลา ที่อยู่ใกล้กับที่พักของเด็กอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะการได้เห็นพัฒนาการในการฟัง อ่าน เขียน ทั้งภาษาไทย พม่า และอังกฤษ ที่เกิดขึ้นกับน้ำชายและเด็กอพยพต่างด้าวในชุมชนที่ไปเรียนด้วยกัน จึงเป็นสิ่งที่จะสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่เด็กได้ต่อไป ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมของครอบครัวที่เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับเด็กในอนาคต

4. ทศนคติและความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทย ครอบครัวนางมิดอพยพเข้ามาอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การทำมาหาเงินเลี้ยงครอบครัวให้มีกินมีใช้ ไม่ต้องลำบาก อดอยากเหมือนอยู่ที่ประเทศพม่า แต่จะต้องพยายามหาเงินใช้หนี้ที่มีอยู่ให้หมดก่อน และส่งเงินกลับไปให้พ่อกับแม่ของนางมิด (ทวดของเด็ก) ที่อายุมากไม่สามารถทำงานเลี้ยงดูตัวเองได้ที่ประเทศพม่าอย่างสม่ำเสมอ โดยคาดหวังว่าเมื่อสามารถใช้หนี้ได้หมด และหากรัฐบาลมีนโยบายให้คนต่างด้าวทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ ก็อยากจจะรวบรวมเงินซื้อบ้านอยู่ในประเทศไทย เพราะเห็นว่าหากขยันขันแข็ง อดทน จะมีงานทำและได้รายได้ที่สูงกว่า มีอาหารการกินที่ดีและมีคุณภาพกว่าในประเทศพม่า แต่ถ้าไม่เป็นอย่างที่หวัง ก็จะกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า ซึ่งยังมีที่ดินที่พอจะปลูกบ้านอยู่อาศัยได้อยู่แปลงหนึ่ง แต่ไม่พอสำหรับใช้ทำมาหากินอื่นๆ โดยไม่คิดที่จะไปทำงานในประเทศที่สามหรือประเทศอื่นๆ

ด้วยความตั้งใจและต้องการที่จะมาทำงานหารายได้ที่ประเทศไทย ครอบครัวยังคงมีจิตวิญญาณเพียงให้มีงานทำ โดยไม่เกี่ยงว่างานจะหนักหรือเบา ทั้งยังมีความรู้สึกสบายใจต่อการอยู่อาศัยที่ชุมชนสะพานปลาแห่งนี้ เพราะเพื่อนบ้านมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือดูแลกันเป็นอย่างดี แม้จะมีทั้งชาวมอญและชาวพม่าอยู่ด้วยกัน ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่มีปัญหาเรื่องเชื้อชาติ รวมถึงการอยู่ร่วมกับคนไทยที่อยู่ในละแวกนี้ด้วย

5. บทบาทของศูนย์การเรียนรู้และครู แม้ผู้ปกครองของเด็กซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าว จะไม่รู้นโยบายและกฎระเบียบที่ให้เด็กต่างด้าวมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ตาม แต่ก็มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาให้ข้อมูลและให้การช่วยเหลือดูแลในเรื่องนี้ โดยที่ชุมชนสะพานปลาจะมีศูนย์การเรียนรู้ของมูลนิธิวิริรักษ์ไทย เข้ามาเปิดศูนย์การเรียนรู้ให้บริการการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานต่างด้าวที่พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแล เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นให้แก่เด็ก โดยเฉพาะในเรื่องของภาษา ซึ่งจะทำให้เด็กที่มาเรียนในศูนย์การเรียนรู้มีพัฒนาการที่ดีในด้านการอ่าน การเขียน การพูด การฟัง ทั้งภาษาไทย และภาษาพม่า รวมถึงอังกฤษด้วย นางมิตเองก็ได้เห็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นกับเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้เช่นกัน หากไม่ติดขัดที่จะต้องให้ลูกๆ ช่วยกันทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว ก็ยินดีที่จะให้ลูกๆ ได้รับการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้หรือในโรงเรียนถ้าเป็นไปได้ และต้องการให้ครูในศูนย์การเรียนรู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนในการนำบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้หรือในสถานศึกษา เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุป

ครอบครัวของคะนีลาวิน เข้ามาอยู่ประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายในการทำงานหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งมีฐานะยากจน และมีสมาชิกในครอบครัวนับสิบคน โดยให้ลูกๆ ทุกคนที่โตพอจะทำงานได้ ช่วยกันทำงานหารายได้ให้ครอบครัว เนื่องจากมีภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่จำเป็นต้องใช้ ทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนของลูกชายคนเล็ก ภาระหนี้สินที่กู้ยืมมาเพื่อการนำสมาชิกในครอบครัวอพยพเข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทย และค่าใช้จ่ายสำหรับการต่อใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว และบัตรห้องของตนเอง และลูกหลาน ซึ่งแต่ละปีต้องจ่ายเงินจำนวนหลายหมื่นบาท รวมทั้งต้องส่งเงินไปให้แก่บิดามารดาที่มีอายุมากแล้วที่ประเทศพม่า ทำให้นางมิดไม่สามารถให้ลูกเข้ารับการศึกษาในรูปแบบหรือวิธีใดๆ ได้ แม้ว่านางมิดจะเห็นประโยชน์ของการศึกษา และต้องการให้ลูกหลานทุกคนได้มีความรู้ก็ตาม ส่วนลูกคนเล็กที่ยังไม่สามารถทำงานได้ ก็ต้องการให้ได้เรียนหนังสือ เพราะจะเป็นประโยชน์สำหรับการอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไปในอนาคต แต่สำหรับหลานๆ นั้นเนื่องจากลูกๆ ทุกคนช่วยกันทำงาน ทำให้พอมีรายได้สำหรับใช้จ่ายมากขึ้นแล้ว ก็จะให้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะคะนีลาวินซึ่งแม้ขณะนี้ยังสื่อสารด้วยภาษาไทยไม่ได้ดีเนื่องจากเพิ่งอพยพเข้ามาได้ไม่นาน แต่ในระยะต่อไปเมื่อสามารถพูดสื่อสารภาษาไทยได้มากขึ้น ก็จะให้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ หรือหากเป็นไปได้ก็จะให้เรียนในโรงเรียน แม้ว่าจะต้องมีค่าใช้จ่ายบางส่วนเพิ่มขึ้นก็ตาม คะนีลาวินจึงมีโอกาสสูงที่จะได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ชอ : กรณีศึกษา

เด็กไปไม่ได้เรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง

ภูมิหลัง

ครอบครัวของชอ เป็นชาวมอญ อยู่ที่เมืองเย ประเทศพม่า แม่ของชอชื่อนางแอ (ภาษามอญชื่อเหอ) อายุ 27 ปี แต่งงานตั้งแต่อายุ 16 ปี มีลูกทั้งหมด 3 คน ชอเป็นลูกคนโต อายุ 11 ปี มีน้องชายและน้องสาว อายุ 9 ปี และ 7 ปี ตามลำดับ พ่อกับแม่ของชออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยทางด้านอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในปี 2544 โดยทั้งชอและน้องๆ ให้อยู่กับตาและยายที่ประเทศพม่า เมื่อตาเสียชีวิต ยายจึงส่งชอและน้องๆ มาอยู่กับพ่อแม่ที่ประเทศไทยเมื่อปี 2546 เพราะยายมีภาระต้องเลี้ยงดูลูกคนเล็ก (น้องของนางแอ) ที่มีอายุเพียง 12 ปี และหวาดโดยประกอบอาชีพปลูกผักขาย ซึ่งมีรายได้ค่อนข้างน้อย จึงไม่สามารถเลี้ยงหลานถึง 3 คนได้เพียงลำพัง

ปัจจุบันครอบครัวของชอทั้งหมด 5 คน คือ พ่อ แม่ ชอ และน้องอีก 2 คน เข้าห้องพักอยู่ที่ตลาดกุ้ง เพราะอยู่ใกล้กับที่ทำงาน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา

1. สถานะทางเศรษฐกิจ ตอนที่พ่อและแม่ชอเข้ามาประเทศไทย ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้แก่คนที่พาเข้ามาถึงคนละหมื่นกว่าบาท รายได้จากการทำงานในช่วงแรกส่วนใหญ่จึงหมดไปกับการใช้หนี้ และอีกส่วนหนึ่งส่งไปให้ตากับยายที่ประเทศพม่า เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับชอและน้องอีก 2 คน ขณะนี้สามารถใช้หนี้ได้หมดแล้ว แต่ไม่มีรายได้มากพอที่จะส่งไปให้ยายที่พม่าได้เหมือนแต่ก่อนเพราะต้องเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับลูกๆ ทั้ง 3 คน ที่มาอยู่ด้วยกันแล้ว

ครอบครัวของซอมีรายได้จากการที่พ่อทำอาชีพรับจ้างขนกึ่งลงจากแพ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท และจากแม่ที่รับจ้างแกะกึ่ง ความที่มีรายได้น้อยและพ่อแม่ต้องทำงานหนักและลำบาก ทำให้ขอในฐานะที่เป็นลูกคนโตต้องช่วยแม่แกะกึ่ง เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องเป็นหนี้ มีกินมีใช้พอสมควร ด้วยการใช้จ่ายอย่างประหยัด รายได้จากการแกะกึ่งของแม่และซอไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณของกึ่งที่มีให้แกะในแต่ละวันแต่ละช่วง เฉลี่ยแล้วแม่และซอมีรายได้ประมาณวันละ 250 บาท ครอบครัวของซอมีรายได้รวมกันโดยเฉลี่ยประมาณเดือนละ 6,000 บาท ซึ่งแทบจะไม่เพียงพอกับรายจ่ายในครอบครัว ที่เป็นค่าเช่าห้องและค่าน้ำค่าไฟประมาณเดือนละ 3,000 บาท และค่าใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคและบริโภคภายในครัวเรือน โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่ซื้อมาด้วยระบบเงินผ่อน ซึ่งมีในทุกครอบครัวของแรงงานอพยพต่างด้าว เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายสำหรับการไปเรียนที่ศูนย์การเรียนของลูกทั้ง 2 คน อีกประมาณคนละ 300 บาทต่อเดือนด้วย

2. การให้ความสำคัญต่อการศึกษา ก่อนอพยพครอบครัวมาทำมาหากินที่ประเทศไทย พ่อของซอเคยบวชเรียนอยู่ที่ประเทศพม่ามาแล้ว 5 ปี ในช่วงที่บวชเรียนได้เรียนภาษาหมอญ¹⁰ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนแม่ของซอต้องออกจากโรงเรียนเมื่อเรียนได้เพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน สำหรับซอในช่วงที่อยู่กับยายที่ประเทศพม่าเคยเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาแต่เรียนได้เพียงชั้น ป.1 ยายก็ส่งมาอยู่กับแม่ที่ประเทศไทย และไม่มีโอกาสได้เรียนอีกเลย เพราะ

¹⁰ หมอญไม่มีประเทศเป็นของตนเอง ชาวหมอญส่วนใหญ่จึงต้องการให้ลูกหลานเรียนภาษาหมอญ เพื่อดำรงรักษาความเป็นชาติหมอญให้คงอยู่สืบไป

ต้องช่วยแม่ทำงานหารายได้ด้วยการแกะกุ้งทั้งวันไม่มีวันหยุด ยกเว้นในช่วงที่มีกุ้งน้อยเท่านั้น ในขณะที่เพื่อนๆ ในละแวกที่พักอาศัยบางส่วนจะมีโอกาสได้ไปเรียนหนังสือ แต่ซอก็สามารถอ่านเขียนภาษามอญได้ และพูดภาษาไทยได้ชัดเจน ส่วนน้องๆ ของซออีก 2 คน เนื่องจากยังเป็นเด็กเล็กไม่ถึงวัยทำงาน แม่จึงส่งไปเรียนที่ศูนย์การเรียนเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานประมาณ 1 เดือนแล้ว

แม่ของซอไม่ได้คาดหวังในเรื่องการศึกษาของลูกมากนัก เพราะไม่ค่อยมีเงิน และคิดว่าตัวเองไม่ใช่คนไทย คงไม่มีโอกาสเหมือนคนไทยทั่วไป ในขณะที่น้องชายของซอมีความคาดหวังว่า โตขึ้นอยากเป็นเสมียนที่แพกุ้งที่พ่อทำงานอยู่ เพราะไม่ต้องการยก/แบกกุ้งที่เป็นงานหนักเหมือนพ่อ ส่วนน้องคนเล็ก ยังไม่มีความคาดหวัง เนื่องจากมีอายุเพียง 7 ขวบ

อย่างไรก็ตาม แม่ของซอบอกว่าหากลูกสามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียน โดยอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายบางส่วนซึ่งไม่มากนัก เช่น ค่าเสื้อผ้า ค่าอาหาร ก็ยินดีให้น้องของซอได้เรียนตามที่ต้องการ เพราะได้เห็นพัฒนาการของลูกทั้งในด้านภาษาไทย ภาษามอญและความรับผิดชอบต่อการเรียนของตัวเอง โดยเมื่อกลับมาจากศูนย์การเรียนจะทำการบ้าน ฝึกอ่าน ฝึกเขียน ซึ่งดีกว่าตอนที่เรียนที่ศูนย์ของศาสนาคริสต์ที่ตั้งอยู่ที่ตลาดกุ้ง

3. ความสนใจต่อการศึกษารูปแบบของเด็ก ซอเคยได้รับการศึกษาจากประเทศพม่ามาบ้างแล้ว และยังคงมีความต้องการได้รับการศึกษาต่อไป เพราะต้องการมีอนาคตที่ดี มีงานทำ ไม่ลำบาก แต่ด้วยความจำเป็นในครอบครัว ที่มีรายได้จำกัดไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัว และความที่ตนเองเป็นลูกคนโต จึงจำเป็นต้องสละโอกาสทางการศึกษาของตนเองให้แก่น้องๆ ซึ่งหากในอนาคต เมื่อความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

ของครอบครัวน้อยลงหรือมีการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและความต้องการของคนกลุ่มนี้ ซอกก็คงมีโอกาสได้รับการศึกษาบ้าง

4. ทักษะและความผูกพันต่อประเทศไทย ทุกคนในครอบครัวของซอกไม่มีใครอยากกลับไปพม่า (ยกเว้นน้องคนเล็กที่อยากกลับไปอยู่กับยาย เพราะยายตามใจ) เนื่องจากการที่มาอาศัยอยู่ที่ประเทศไทย หากขยันทำมาหากิน จะมีกินมีใช้ ไม่อดอยาก เหมือนตอนที่อยู่เมืองเย ประเทศพม่า เนื่องจากชาวมอญและชนชาติอื่นที่ไม่ใช่ชนชาติพม่าส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่นอกเมืองหรือตามชนบท ทำไร่นานา เมื่อเก็บเกี่ยวพืชผลได้ หรือมีรายได้เกิดขึ้น จะต้องแบ่งให้ให้รัฐครึ่งหนึ่ง โดยทหารพม่าจะเก็บเกี่ยวไปก่อน

การที่เป็นชาวมอญหรือผู้ที่อยู่ในชนบท จึงไม่ได้รับอิสระเสรีเท่าเทียมคนพม่า ที่อาศัยอยู่ในเมืองเป็นส่วนใหญ่ แม่ของซอกจึงคิดว่าพม่าไม่ใช่ประเทศของตน เพราะไม่มีความมั่นคงทั้งชีวิตและทรัพย์สินไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ทำให้ไม่คิดจะกลับไปพม่าอีก แต่ยังเป็นห่วงแม่และน้องที่ยังอยู่เมืองเยเพื่อดูแลยาย (ทวดของซอก) ซึ่งอายุมากแล้ว ไม่สามารถเดินทางไกลได้ แต่หากมีปัญหาในการทำงานและถูกเจ้าหน้าที่ตรวจตรวจด่านทำให้ไม่สามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ ก็คิดว่าจะอพยพไปอยู่ที่ประเทศพม่าบริเวณตรงข้ามกับอำเภอสังขละบุรี ทุกวันนี้ทุกคนในครอบครัวของซอกมีเพียงบัตรห้องในการแสดงฐานะบุคคล จึงไม่กล้าเดินทางออกไปไกลจากบริเวณที่พักและที่ทำงาน เพราะเกรงว่าจะถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สรุป

แม้ว่าครอบครัวของซอจะมีฐานะยากจนอยู่ และมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีพอยู่มาก ซอในฐานะที่เป็นลูกคนโตจึงจำเป็นต้องหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่ง ทำให้ซอไม่มีโอกาสได้ไปเรียนหนังสือเหมือนเพื่อนๆ แต่หากในอนาคต เมื่อความจำเป็นทางเศรษฐกิจของครอบครัวน้อยลงหรือมีการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและความต้องการของคนกลุ่มนี้ ซออาจมีโอกาสดำเนินการศึกษาเนื่องจากซอเป็นเด็กขยันและต้องการได้รับการศึกษา

มู : กรณีศึกษา

เด็กไม่ได้เรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย

ภูมิหลัง

มู เป็นเด็กชายชาวพม่า อายุ 17 ปี มีอาชีพรับจ้างแกะกุ้ง อยู่ที่ตลาดกุ้ง ครอบครัวของมูมีทั้งหมด 9 คน ประกอบด้วยพ่อ แม่ พี่สาว 3 คน น้องสาว 2 คน และน้องชาย 1 คน ส่วนมูเป็นลูกคนกลาง ครอบครัวของมูอยู่ที่เมืองเมะลำเลิง ประเทศพม่า มีฐานะยากจน มีเพียงพ่อและพี่สาวคนโตเพียง 2 คน ที่หารายได้เลี้ยงครอบครัว พ่อมีอาชีพเป็นช่างไม้ ส่วนพี่สาวรับจ้างขายของอยู่ที่ร้านกาแฟในตลาด ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทั้งยังมีน้องอีก 2 คน ที่ยังเรียนหนังสืออยู่ ทำให้มู และ พี่สาวอีก 2 คน ต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทยเพื่อช่วยครอบครัวหารายได้อีกทางหนึ่ง มูอพยพเข้ามาก่อนพี่สาว โดยติดตามป่าซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ 10 ปีที่แล้ว และได้กลับไปเยี่ยมบ้านและลูกที่ประเทศ

พม่าเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ส่วนพี่สาว 2 คน เห็นว่ามูมาทำงานที่เมืองไทย มีรายได้ดีกว่าการทำงานที่ประเทศพม่า จึงอพยพตามมาเมื่อประมาณ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 ที่ผ่านมา

การเข้ามาเมืองไทยของมู เหมือนกับชาวพม่าส่วนใหญ่ที่อพยพ เข้ามาทางด้านอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่าย ให้กับนายหน้า เพื่อเป็นค่านำทางและค่าผ่านทาง (ด่าน) ในแต่ละช่วง รวมทั้งค่าเดินทางด้วย โดยมูเสียค่าใช้จ่ายเพียง 6,000 บาท เพราะ เดินทางมากับป้าซึ่งรู้ลู่ทางการเข้ามาก่อนแล้ว ส่วนพี่สาว 2 คน ต้องเสีย ค่าใช้จ่ายถึงคนละ 13,000 บาท เนื่องจากเดินทางเข้ามากับนายหน้าที่ ป้าฝากให้พามา ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ทำให้พ่อต้องเอาบ้านซึ่งเป็นที่อยู่ อาศัยไปจำนองในจำนวนเงิน 500,000 จ้าค หรือประมาณ 20,000 บาท (100 จ้าคประมาณ 4 บาท ในขณะนั้น) ป้าของมู มีอาชีพขายกาแฟที่ ตลาดกุ่ม ส่วนสามีป้าทำงานอยู่ที่แก๊ง ลูกๆ ของป้า 3 คน ส่งกลับไปให้ แม่ของมูช่วยเลี้ยงดูที่พม่าเพราะยังเล็กอยู่มาก หากอยู่ที่ประเทศไทยจะ เป็นภาระต่อการทำงานของตน

ปัจจุบันมูและพี่สาวอาศัยอยู่กับครอบครัวของป้าที่ตลาดกุ่ม โดย อยู่รวมกันในห้องเช่าทั้งหมด 5 คน ประกอบด้วยป้า สามีป้า มูและพี่สาว อีก 2 คน ซึ่งเสียค่าเช่าห้องเดือนละประมาณ 4,000 บาท (รวมน้ำและไฟ) โดยทุกคนช่วยออกค่าใช้จ่ายนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา

1. **สถานะทางเศรษฐกิจ** มูมีอาชีพรับจ้างแกะกุ่มอยู่ที่ตลาดกุ่ม มีรายได้เฉลี่ยประมาณวันละ 200 บาท ขึ้นอยู่กับจำนวนกุ่มที่ได้มา หาก มีกุ่มน้อยอาจได้รับค่าจ้างไม่ถึง 100 บาทต่อวัน แต่วันใดกุ่มมีจำนวนมาก มูจะมีรายได้ถึงวันละ 400 บาท ซึ่งหมายความว่ามูต้องทำงานถึง 14 ชั่วโมง

ต่อวัน แต่มูก็ไม่เคยย่อท้อต่อการทำงานหนัก ขอให้ได้ค่าจ้างมากๆ เพื่อส่งกลับไปให้พ่อใช้หนี้ และได้ถอนบ้านที่จำนองไว้ในตอนที่มูและพี่สาวเข้ามาหางานทำที่ประเทศไทย และให้หน้องๆ ได้เรียนหนังสือได้ต่อไป ส่วนพี่สาวทั้ง 2 คน ทำงานในโรงงานมีรายได้วันละ 170 บาท ต่อคน

การที่มูและพี่สาว 2 คน มาอาศัยอยู่กับป้า ป้าจึงเปรียบเสมือนผู้ปกครองของมู เมื่อมูได้เงินมาจากการรับจ้างแกะกุ้งจะให้ป้าเก็บไว้ทั้งหมด และป้าจะให้มูใช้จ่ายสัปดาห์ละประมาณ 100 บาท ส่วนที่เหลือหลังจากหักค่าเช่าบ้านและค่าน้ำค่าไฟ ซึ่งทุกคนต้องช่วยกันออกโดยเท่าเทียมกัน ป้าจะรวบรวมส่งกลับไปให้พ่อแม่ของมูที่ประเทศพม่า ทุกวันนี้มูและพี่สาวส่งเงินกลับบ้านรวมกัน 3 คน ประมาณเดือนละ 3,000 บาท

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา การที่ครอบครัวของมู มีฐานะยากจน มีลูกถึง 7 คน แต่มีคนที่สามารถได้เพียง 2 คน คือพ่อ และพี่สาว ซึ่งเป็นสาเหตุให้มูและพี่สาวต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทย เพื่อช่วยครอบครัวหารายได้อีกทางหนึ่ง และทำให้พ่อแม่ของมูต้องส่งลูกเรียนในโรงเรียนของรัฐที่อยู่ใกล้บ้าน ซึ่งเปิดสอนเพียงระดับประถมศึกษา แต่หากต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต้องเรียนในโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนในวัดซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าโรงเรียนของรัฐ จากสภาพและฐานะดังกล่าว พี่มูจึงเสียสละให้หน้องๆ ได้เรียน โดยตัดสินใจเดินทางตามป้ามาทำงานที่ประเทศไทย เพื่อส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่ที่พม่าเป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัวและให้หน้องๆ ทั้ง 3 คน มีโอกาสได้เรียนต่อ เพื่อจะได้ไม่ลำบากเหมือนพี่ๆ

แม้ครอบครัวมูจะเห็นความสำคัญของการศึกษา แต่มูเห็นประโยชน์ของการศึกษาไม่มากนัก ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในรูปแบบใดก็ตาม เพราะคิดว่าตัวเองอายุ 17 ปีแล้ว แก่เกินกว่าที่จะมาเริ่มต้นเรียนหนังสือ ควรให้หน้องๆ ที่ยังเล็กอยู่มีโอกาสเรียนมากกว่า ความคาดหวังของมู

คือ ต้องการมีเงินมากๆ เพื่อให้มีโอกาสเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านและอยู่กับพ่อแม่พี่น้องที่ประเทศพม่า เพราะไม่ได้กลับไปเยี่ยมบ้าน 2 ปีเศษแล้ว อย่างไรก็ตาม มูยังต้องการกลับมาอยู่และทำงานที่ประเทศไทยอีก เพราะมีความเป็นอยู่สุขสบายกว่าที่ประเทศพม่ามาก

3. ทศนคติและความผูกพันต่อประเทศไทย มูและพี่สาวไม่ค่อยมีความรู้สึกผูกพันต่อประเทศไทยมากนัก เนื่องจากมูเพิ่งเข้ามาอยู่ประเทศไทยได้เพียง 2 ปี ส่วนพี่สาว 2 คน เพิ่งตามมาเมื่อ 8 เดือนที่แล้ว โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการเข้ามาทำงานหารายได้ เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว มูจึงมีความผูกพันกับครอบครัวที่ประเทศพม่าอยู่มาก มูบอกว่า หากหาเงินได้มากๆ หรือถ้าถูกหวยก็จะกลับไปอยู่ประเทศพม่า เพราะคิดถึงบ้าน อยู่ที่ประเทศไทยไม่ค่อยได้ไปไหนไกล เคยไปเที่ยวชะอำเพียงครั้งเดียว โดยเสมียนที่ทำงานของมูซึ่งเป็นคนไทยพาไป มูบอกว่าขณะนี้ยังไม่คิดจะไปไหน เพราะไม่รู้จักสถานที่ต่างๆ ในประเทศไทย พุดไทยก็ไม่ชัด และไม่มีเงินด้วย ชีวิตส่วนใหญ่ของมูจึงวนเวียนอยู่ที่ตลาดกุ้ง และเพื่อนๆ ที่เป็นแรงงานต่างด้าวด้วยกัน ซึ่งมีทั้งพม่า มอญ และทวาย แต่มูยังโชคดีกว่าพี่สาวที่มีบัตรสีชมพู (บัตรของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย) ขณะที่พี่สาวไม่มีบัตรแสดงสถานะใดๆ จึงไม่สามารถไปห้างไกลบ้านพักและที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครได้ เพราะเสี่ยงต่อการถูกจับกุม

สรุป

โอกาสที่มูจะได้กลับมาเรียนต่อทั้งที่ประเทศไทยหรือประเทศพม่าก็ตามคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากฐานะทางครอบครัวของมูที่ประเทศพม่าค่อนข้างยากจน ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันให้มูและพี่สาวต้อง

เข้ามาทำงานหาเงินในประเทศไทย เพื่อให้ครอบครัวมีรายได้มากขึ้น แต่ก็ยังมีหนี้สินที่ต้องชำระ โดยเฉพาะหนี้ที่เกิดจากการเอาบ้านไปจำนองเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาประเทศไทยของหมูและพี่สาว ประกอบกับหมูคิดว่าตัวเองอายุถึง 17 ปี ซึ่งแก่เกินกว่าที่จะเรียนแล้ว แม้จะเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญอยู่บ้างก็ตาม แต่หมูคิดว่าควรเสียสละให้น้องๆ อีก 3 คนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาในประเทศไทยได้มีโอกาสเรียนในระดับสูงขึ้นมากว่าเดิม ประกอบกับมีเป้าหมายที่สำคัญ คือการทำงานหาเงินให้ได้มากๆ เพื่อกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ประเทศพม่า ประเทศไทยเป็นเพียงแหล่งทำมาหากินที่สามารถสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำให้แก่มูเท่านั้น

สปอนเซอร์ : กรณีศึกษา

เด็กไม่ได้เรียนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย

ภูมิหลัง

ด.ช.สปอนเซอร์ อายุ 11 ปี มีน้องชื่อ ด.ช.ตัมมี อายุ 9 ปี อยู่กับยายชื่อ นางไก่อ เป็นชาวมอญ สัญชาติพม่า อายุ 55 ปี ยายไก่ออพยพเข้ามาประเทศไทยทางจังหวัดระนองพร้อมกับครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยยายไก่อ สามี ลูกๆ และลูกเขยเมื่อ 15 ปีที่แล้ว โดยยายไก่อ ทำอาชีพรับจ้างแกะกุ้ง ส่วนสามีรับจ้างทำประมง แต่เนื่องจากที่ระนองมีกุ้งให้แกะน้อยทำให้มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน จึงย้ายครอบครัวมาอยู่ที่สมุทรสาคร แต่เมื่อย้ายมาได้เพียง 2 สัปดาห์ สามีของยายไก่อ ก็ล้มป่วยเป็นอัมพาต จึงต้องส่งกลับไปประเทศพม่า และเสียชีวิตเมื่อ 2 ปีที่แล้ว โดยยายไก่อและลูกๆ ยังคงอาศัยอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาครมาจนถึงปัจจุบันนับ

เวลาได้ประมาณ 10 ปีแล้ว โดยยายโก่ได้จดทะเบียนบัตรอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทย (work permit)¹¹

ยายโก่มีลูกทั้งหมด 5 คน ลูกชายทำอาชีพเดียวกัน คือ ประมง ต้องออกทะเลไปกับเรือประมงอย่างไม่รู้อนาคต แต่แต่ละครั้งเป็นเวลานานนับปี การต้องออกไปกับเรือประมงเช่นนี้ มีผลให้ลูกชายคนโตตรกรอกบนเรือตาย ลูกชายคนรองถูกยิงตายในน่านน้ำพม่า ส่วนลูกสาวคนที่ 3 ซึ่งเป็นแม่ของสปอร์เซอร์เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์เมื่อ 3 ปีที่แล้ว สำหรับลูกชายคนที่ 4 และ 5 ขณะนี้ก็ต้องออกทะเลไปกับเรือประมงเช่นเดียวกับพี่ชาย โดยที่ลูกสะใภ้ซึ่งเป็นภรรยาของลูกชายคนที่ 4 เพิ่งคลอดลูกได้ 4 เดือน ยายโก่จึงต้องช่วยเหลือหลานๆ ควบคู่กับการรับจ้างแกะกุ้งเลี้ยงดูครอบครัวไปด้วย ส่วนพ่อของสปอนเซอร์หนีไปมีภรรยาใหม่ ไม่ได้มาให้การช่วยเหลือดูแลลูกๆ ของตนเองเลย

ลูกคนเล็กของยายโก่ ที่มีอายุเพียง 13 ปี ต้องไปทำงานรับจ้างในเรือประมง ก่อนไปออกเรือประมง นายจ้างได้ให้เงินค่าจ้างล่วงหน้ามาจำนวน 2,000 บาท จึงได้นำไปซื้อของใช้ที่จำเป็น และเหลือให้ยายโก่ไว้ใช้จ่าย 1,500 บาท แต่ค่าจ้างจำนวนต่อไปจะได้หลังจากกลับจากออกเรือประมงแล้ว ซึ่งยังไม่แน่ว่าจะได้มีโอกาสกลับมารับเงินก้อนนี้เมื่อไหร่

เมื่อปีที่แล้ว ลูกชายคนที่ 4 ของยายโก่ ถูกตำรวจจับ เพราะไม่มีบัตรอนุญาตให้ทำงาน (work permit) ยายโก่ต้องไปประกันตัว ด้วยเงินจำนวน 12,000 บาท ที่กู้มาจากเพื่อนบ้าน ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 20 บาท

¹¹ บัตรอนุญาตทำงานในประเทศไทย (Work permit) หรือบัตรสีชมพู ผู้ที่สามารถขอทำบัตรได้จะต้องมีอายุครบ 15 ปี โดยเสียค่าทำบัตร 3,800 บาท แต่ถ้าดำเนินการผ่านนายหน้า จะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 4,500 บาท บัตรประเภทนี้ไม่ได้เปิดให้รับอนุญาตทุกปี คนต่างด้าวที่มาทำงานแม้มีอายุครบ 15 ปีในช่วงที่ไม่มีมีการอนุญาตให้ทำบัตร อาจจะถูกเจ้าหน้าที่จับกุมได้

ต่อเดือน ซึ่งเป็นหนี้ยู่ทั้งเงินกู้และคนค้ำประกัน (ผู้ที่ค้ำประกัน คิดค่าใช้จ่ายในการค้ำประกันด้วย) จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน ยายไก่และสπονเซอร์ยังคงช่วยกันทำอาชีพรับจ้างแกะกุ้ง อยู่ที่บริเวณโกรกกรากใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยอาศัยอยู่ในห้องเช่าเล็กๆ ใกล้กับห้องเช่าของลูกชายคนที่ 4 และลูกสะใภ้ โดยที่ลูกชายและลูกสะใภ้รวมทั้งหมดๆ ทุกคนได้รับบัตรห้อง 11 ที่เจ้าของห้องพักเป็นผู้ช่วยเหลือดำเนินการให้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษา

1. สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวยายไก่ มีรายได้ไม่แน่นอน จากการทำอาชีพรับจ้างเลี้ยงเด็กและแกะกุ้งของยายไก่ โดยที่หลานๆ ต้องช่วยทำงานหารรายได้ หากวันใดที่มีกุ้งมากและยายหลานช่วยกันทำงานแกะกุ้งตั้งแต่ ตี 3 ถึง 1 ทุ่ม จะได้รายได้สูงสุดวันละ 200 บาท แต่ยายไก่ไม่สามารถทำเช่นนี้ได้ทุกวัน เพราะยายอายุมากแล้ว การอดนอนและต้องทำงานหลังเที่ยงทั้งวัน ร่างกายทนทานไม่ได้ อีกทั้งยายยังต้องมีภาระในการทำอาหารเลี้ยงดูหลานๆ จึงทำให้ไม่สามารถทำงานได้ทั้งวันเต็มเวลา โดยเฉลี่ยแล้วยายและหลานสามารถช่วยกันหารายได้ประมาณวันละ 60 - 70 บาท หากคิดรวมรายได้จากลูกๆ ที่ออกเรือประมงด้วยแล้วทั้งครอบครัวมีรายได้โดยเฉลี่ยประมาณเดือนละ 3,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอในการใช้จ่ายในครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ด้วยกันถึง 4 คน เพื่อเป็นค่าเช่าห้องพักเดือนละประมาณ 1,000 บาทต่อห้อง ค่าน้ำ ค่าไฟ ประมาณ 400 บาทต่อเดือน และต้องใช้หนี้และดอกเบี้ยเงินกู้ที่กู้มาเพื่อประกันตัวลูกชายคนที่ 4 ที่ถูกจับเนื่องจากไม่มีบัตรเมื่อปีก่อน รวมถึงค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครอบครัว และการเรียนของหลานอีกด้วย ยอดเงินกู้จึงมีโอกาสลดลงน้อยมาก

2. การเห็นความสำคัญของการศึกษา ลูกคนเล็กของยายไก่อเคยเรียนโรงเรียนของรัฐ ในระดับอนุบาลที่ประเทศไทย แต่ก็ต้องลาออกเสียก่อน สปอนเซอร์เคยเรียนที่ศูนย์การเรียนได้ประมาณ 1 ปี เมื่อแม่เริ่มป่วย (ติดเชื้อ HIV) สปอนเซอร์จึงลาออกมาแกะกั๊งกับยาย ส่วนตั้มีมีนั้นเริ่มเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนโกรกกรากในของมูลนิธิวิริยภัยไทย ได้ 3 - 4 เดือนแล้ว เพราะยายต้องการให้ตั้มีมี อ่านออกเขียนได้บ้าง เพื่อสามารถช่วยเหลือครอบครัวได้บ้างในอนาคตในกรณีจำเป็น แต่สปอนเซอร์นั้นยายยังไม่ให้กลับเข้าเรียน เพราะต้องการให้ช่วยทำงานต่อไปก่อน แต่หากศูนย์การเรียนสามารถจัดการเรียนการสอน เฉพาะวันอาทิตย์ได้ ก็อาจจะให้สปอนเซอร์กลับเข้าเรียน

แม้ยายไก่อจะเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา ซึ่งเห็นได้จากความพยายาม ความตั้งใจและความคาดหวังที่จะให้การศึกษาแก่ลูกหลาน ตามความเหมาะสมแก่สถานะของตนเองและครอบครัว แต่ด้วยฐานะที่ยากจนมาก ไม่มีเงินที่จะส่งลูกหลานเข้าเรียนได้อย่างต่อเนื่อง จึงต้องให้ลูกหลานทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัวไปก่อน แม้ลูกจะมีอายุเพียง 13 ปี ก็ต้องออกทะเลไปกับเรือประมง เพื่อหารายได้ ส่วนสปอนเซอร์กับตั้มีมี ซึ่งเป็นหลานที่โตพอช่วยงานได้บ้างแล้ว ก็ต้องช่วยยายแกะกั๊งและดูแลเด็กที่ยายรับจ้างเลี้ยง เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และแม้ว่ายายไก่อรู้นโยบายเกี่ยวกับกาให้โอกาสเด็กอพยพต่างถิ่นได้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากศูนย์การเรียนที่ตั้มีมีเรียนอยู่ก็ตาม ยายไก่อก็ยังคงต้องการจะให้ลูกและหลานๆ ได้เรียนภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาของตนเองจากศูนย์การเรียนที่จัดการเรียนการสอนให้ดังเช่นในปัจจุบันมากกว่า

3. ทักษะและความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทย แม่ของ ตัมมีเคยพา ตัมมีกลับไปอยู่ประเทศพม่า แต่สภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีพที่ประเทศพม่าลำบากมาก อาหารการกินขาดแคลนและหายากรายได้น้อย ไม่พอเลี้ยงครอบครัว แม่ต้องเลี้ยง ตัมมีด้วยน้ำข้าว เมื่อแม่เลี้ยง ตัมมีจึงถูกส่งกลับมาอยู่กับยายไก่อที่ประเทศไทย

วัตถุประสงค์หลักในการเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยของยายไก่อและครอบครัว คือการเข้ามาทำมาหากินหารรายได้ เพราะที่ประเทศพม่าทำมาหากินลำบาก งานไม่มีทำ ไม่มีรายได้เลี้ยงครอบครัว ขณะนี้ยายไก่อจึงคิดเพียงว่าจะต้องทำงานอยู่ที่เมืองไทยเพื่อใช้หนี้ที่มีอยู่ให้หมดก่อน ต่อจากนั้น หากสามารถอยู่ในประเทศไทยต่อไปได้และพอจะมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งก็อยากจะอยู่เมืองไทยต่อไปอีกระยะ และหากมีเงินพอเหลือเก็บได้จำนวนหนึ่ง ก็อาจจะกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า ซึ่งยังมีที่ดินเหลืออยู่ผืนหนึ่งแต่ไม่มีบ้าน

อาจกล่าวได้ว่า ด้วยสภาพความเป็นอยู่และชีวิตที่ต้องแบกรับภาระต่างๆ ของครอบครัวไว้มากมาย ทำให้ยายไก่อไม่มีความผูกพันกับประเทศต้นทาง หรือกับประเทศไทยมากมายนัก เพราะไม่ว่าจะอยู่ที่แผ่นดินใด ตนก็ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงครอบครัว อันเป็นภาระหนักของตนต่อไป

4. บทบาทของศูนย์การเรียนรู้และครู จังหวัดสมุทรสาคร มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยมูลนิธิ/องค์กร เพื่อสาธารณประโยชน์ 3 หน่วยงาน ได้แก่ มูลนิธิรักษ์ไทย เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน และ วัดบางหญ้าแพรก (Mon Education Promotion School) โดยมูลนิธิรักษ์ไทย มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนที่มีคนต่างด้าวอาศัยอยู่หนาแน่น จำนวน 3 ศูนย์ คือ ศูนย์โกรกกรากโน ศูนย์สะพานปลา ศูนย์พงษ์ทิพย์ ซึ่งทุกองค์กรมุ่งเน้นที่จะให้ความช่วยเหลือคนงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครทุกคน โดยให้

ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษาแก่เด็กและผู้ใหญ่ มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อให้สามารถฟัง พูด และอ่านออกเขียนได้บ้าง สำหรับใช้ติดต่อสื่อสารในการดำรงชีวิตอยู่ในผืนแผ่นดินไทย

องค์กรต่างๆ เหล่านี้ได้พยายามสร้างความเข้าใจและเข้าถึงคนงานต่างด้าวในชุมชนด้วยการช่วยเหลือดูแลในรูปแบบต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถจะโน้มน้าวให้ผู้ปกครองของเด็กทุกคนเห็นความสำคัญของการศึกษาได้ทั้งหมด ยังมีผู้ปกครองอีกมากที่ต้องการให้เด็กช่วยทำงานหารายได้ โดยเห็นว่าการเรียนจะทำให้เสียเวลาในการทำมาหากิน อีกทั้งครอบครัวของคนเหล่านี้มีฐานะยากจนมาก ต้องหาเช้ากินค่ำ การที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงเป็นเรื่องต้องใช้เวลาและความพยายามในระยะยาว

สรุป

ครอบครัวของยายไก่อั้ง 7 ชีวิต คือ ยายไก่อ๊ ลูกชาย 2 คน สปอร์เซอร์ ตัมมี ลูกสะใภ้และหลานคนเล็ก มีความเป็นอยู่ที่ลำบากและยากจนมาก รายได้จากการทำงานไม่แน่นอน ยายไก่อ๊แม้มีอายุเพียง 55 ปี แต่ด้วยความตรากตรำทำงานหนักเพื่อเลี้ยงครอบครัว จึงทำให้สภาพร่างกายทรุดโทรมอย่างมาก และไม่อาจบอกได้ว่าจะทำงานเลี้ยงดูหลานๆ ได้อีกนานเท่าใด ประกอบกับพ่อของสปอร์เซอร์และตัมมี ทั้งลูกไปโดยไม่เคยกลับมาดูแล เด็กๆ จึงต้องช่วยยายทำงานหาเลี้ยงครอบครัวตั้งแต่อายุยังน้อย การที่ตัมมีได้รับการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้ เป็นเพราะยังเด็กอยู่มาก ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้และช่วยงานได้ไม่มากนัก มิใช่เพราะการเอาใจใส่หรือเห็นความสำคัญของการศึกษาของคนในครอบครัว ดังนั้นเมื่อสปอร์เซอร์และตัมมีเติบโตขึ้นพอที่จะเป็นแรงงาน

รับจ้างได้ คงมีชีวิตไม่ต่างกับน้ำชายของเขา คือ เป็นลูกเรือประมง ออกทะเลแบบไม่รู้อนาคต หรืออาจทำอาชีพที่เกี่ยวกับการประมง เช่น แกะกุ้ง แบกลังปลา คัดเลือกปลา ฯลฯ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีอยู่สำหรับแรงงานอพยพต่างด้าวในละแวกนี้ เพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวให้พออยู่รอดและใช้หนี้ที่มีอยู่ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สูงลิ่ว หรืออาจต้องกลับประเทศของตน หากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ หหมดโอกาสทางการศึกษาอย่างค่อนข้างชัดเจน

ภาคผนวก ก.
รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อโรงเรียน	ที่อยู่
1. วัดราษฎร์รังสรรค์	หมู่ 2 ต.คอกกระบือ อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000 โทร. 0-3447-3585
2. สหกรณ์นิคมเกลือ	ม.9 ต.โคกขาม อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000
3. หอวงแพทย์โกศลอุปถัมภ์	ถ.ราษฎร์ปรีดา ต.บางหญ้าแพรก อ.เมืองสมุทรสาคร จ.สมุทรสาคร 74000 โทร. 0-3442-4868
4. วัดบางพลี	ม.10 บ้านบางพลี ต.บางโทรัด อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000
5. วัดบางน้ำวน	ม.4 ต.บางโทรัด อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000
6. บ้านคลองกระทุ่มแบน	ม.10 ต.คลองมะเดื่อ อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110 โทร. 0-3447-2954
7. วัดราษฎร์บำรุง	ม.2 ต.คลองมะเดื่อ อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110 โทร. 081-3108819
8. บ้านแคราย (เกษตรพันธุ์พืชยาคาร)	ม.2 ต.แคราย อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110
9. วัดนางสาว	29/5 ม.7 ต.ท่าไม้ อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110 โทร. 0-3447-1920 แฟกซ์ 0-3447-2669
10. บ้านปลายคลองน้อย	ม.3 ต.ท่าเสา อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110
11. วัดท่าเสา	ต.ท่าเสา อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110
12. วัดอ่าทอง	ม.4 ต.บางยาง อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110 โทร. 0-3447-4038

ชื่อโรงเรียน	ที่อยู่
13. วัดใหม่หนองพะอง	64/45 ต.สวนหลวง อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร
14. บ้านคลองตัน	ม.5 ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร 74120 โทร. 081-9349051
15. เทศบาลบ้านมหาชัย	1300/72 ถ.นรราชอุทิศ ต.มหาชัย อ.เมืองสมุทรสาคร จ.สมุทรสาคร 74000 โทร.-แฟกซ์ 0-3441-2003
16. วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร	ต.ยกกระบัตร์ อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร
17. วัดท่ากระบือ (ท่ากระบือพิทยาคาร)	ม.5 บ้านท่ากระบือ ต.พัฒนาท่าจีน อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110
18. บ้านปล่องเหล็กยม	5 ม.10 ต.ท่าไม้ อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร
19. เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ สมุทรสาคร	ต.บางไทรัด อ.เมืองสมุทรสาคร 74000 โทร. 0-3484-5212, 0-3484-5217
20. วัดบางปลา	ต.บางปลา อ.บางปลา จ.สมุทรสาคร
21. วัดเกตุมดีศรีวราราม	ต.บางไทรัด อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000
22. วัดบางปิ้ง (บริษัทเกลือไทยสังเคราะห์)	ม.1 ต.นาดี อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000
23. วัดนาขวาง	ม.4 บ้านนาขวาง ต.กาหลง อ.เมือง จ.สมุทรสาคร โทร. 0-3485-1140
24. กระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ”	442/30 ต.ตลาด อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110 โทร. 0-3447-1902 แฟกซ์ 0-3447-1901

ภาคผนวก ง.

มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘

และ

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียน

ในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘

มติคณะรัฐมนตรี
วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘

กระทรวงศึกษาธิการ	สำนักงานรัฐมนตรี
เลขรับ 19422	เลขรับที่ 2513
วันที่ 4 ต.ค. 2548	วันที่ - 7 ก.ค. 2548
เวลา	เวลา 16-10-16

ที่ นร ๐๕๐๓/ว(ล) ๕๕๐

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘

เรื่อง ร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียน
นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐาน
ทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย)

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการกถนกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓.๑ ส่วนที่สุด
ที่ นร ๐๕๐๕(คกก.๓.๑)/๖๗๔๕ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

ตามที่ได้ออให้ไปชี้แจงหรือส่งผู้แทนไปชี้แจงเกี่ยวกับร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.
(การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย) ในที่ประชุมคณะกรรมการ
กถนกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ ๓.๑ (ฝ่ายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม) นั้น

ในคราวประชุมคณะกรรมการกถนกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓.๑
(ฝ่ายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม) เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๔๘ ได้พิจารณาแล้ว
มีประเด็นอภิปรายและมติ ดังนี้

ประเด็นอภิปราย

๑. เนื่องจากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการ
รับนักเรียนนักศึกษาเข้ามาเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ใช้มาเป็นเวลานาน สมควรปรับปรุง
ข้อความให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน กล่าวคือ

๑.๑ ปรับปรุงข้อความตามร่างระเบียบข้อ ๘ ให้สถานศึกษาไม่ต้องลงรายงานด้วย
หนังสือแจ้งว่ามีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรไว้ในหลักฐานทางการศึกษาเฉพาะตัว
ของนักเรียนนักศึกษาเป็นรายบุคคลเพื่อป้องกันมิให้เป็นการแบ่งแยกให้เกิดความแตกต่างขึ้น

๑.๒ ยกเลิกเอกสารแนวปฏิบัติที่ยกระเบียบฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่กำหนดกลุ่มเด็ก
ที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย รวม ๙ กลุ่ม คือ บุตรชาวเขา บุตรชาวลาว
ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา เนปาลอพยพ ญวนอพยพ จีนฮ่ออพยพ และ
ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า เพราะปัจจุบันกลุ่มเด็กเหล่านั้นได้รับการเปลี่ยนแปลงสถานะจากเดิม
ขณะเดียวกันไทยได้เข้าเป็นภาคีเกี่ยวกับอนุสัญญาสิทธิเด็กซึ่งรับรองการคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคน
เรื่องการศึกษาแล้ว

/ดังนั้น ...

ดังนั้น จึงเห็นควรอนุมัติร่างระเบียบฯ ตามข้อเสนอของกระทรวง

ศึกษาธิการ

๒. ควรขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งเดิมเคยจำกัดไว้ให้เฉพาะบางกลุ่ม บางระดับการศึกษา เป็นเปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยในประเทศไทยสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา (ยกเว้นกลุ่มที่หลบหนีภัยจากการสู้รบ จัดให้เรียนได้ในพื้นที่) ซึ่งจะสอดคล้องกับการเป็นภาคีอนุสัญญาสิทธิเด็ก และเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเหล่านั้นมีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในระยะยาวต่อไป ทั้งนี้ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเร่งรัดดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ โดยในยุทธศาสตร์ดังกล่าว ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะและยุทธศาสตร์การให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่บุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยได้เป็นอย่างดี

๒.๒ ให้กระทรวงมหาดไทยเร่งรัดสำรวจจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งผู้แทนกระทรวงมหาดไทยรายงานฯ ขณะนี้กระทรวงมหาดไทยกำลังจะดำเนินการสำรวจร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๘ เพื่อใช้เป็นข้อมูลจัดทำเลขประจำตัว ๑๓ หลัก แยกเป็นอีกประเภทหนึ่งให้แล้วเสร็จ ภายในกำหนด ๒ เดือน นอกจากนั้นกระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการจัดทำบัตรประจำตัวให้แก่ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรในขั้นตอนต่อไปด้วย

๒.๓ ให้กระทรวงกลาโหมสำรวจสถานศึกษาที่ตั้งในหน่วยที่มีข้อจำกัดด้านการรักษาความปลอดภัย และมีผลกระทบต่อความมั่นคงเพื่อประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการจัดนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษาที่เหมาะสม

๓. ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดสรรให้แก่เด็กไทย

๔. เนื่องจากขณะนี้ไม่มีนักเรียนนักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย จำนวน ๑,๒๖๙ คนในโรงเรียนเอกชน (ตัวเลขสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๔๔) ซึ่งนับว่ารัฐได้รับประโยชน์จากเอกชนที่ได้ใช้ทรัพยากรของเอกชนมาช่วยจัดการศึกษาของรัฐ ดังนั้น จึงควรอนุมัติงบประมาณเพิ่มเติมเพื่ออุดหนุนจัดการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาในความดูแลของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นเงิน ๖.๕ ล้านบาทไปก่อน โดยให้เบิกจ่ายตามจำนวนนักเรียน นักศึกษาที่มีตัวเรียนจริง และเมื่อสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการตามข้อ ๒.๑ และ ๒.๒ ตามลำดับแล้วเสร็จ ให้กระทรวงศึกษาธิการรวบรวมเหตุผลและข้อเท็จจริง เพื่อทบทวนมาตรการอุดหนุนงบประมาณรายการนี้ต่อไป

มติคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. เห็นควรอนุมัติหลักการร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. . . . ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ และให้ส่งคณะกรรมการตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างอนุบัญญัติที่เสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕ พิจารณาแล้วดำเนินการต่อไปได้

๒. ให้ความเห็นชอบแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย รวม ๔ ข้อ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการรับประเด็นอภิปรายตามข้อ ๔ ไปดำเนินการด้วย

๓. ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการตามยุทธศาสตร์ตามประเด็นอภิปรายข้อ ๒.๑ ให้สัมฤทธิ์ผลโดยด่วน

๔. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเด็ก เช่น กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงคมนาคม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสภาการศึกษาไทย รับไปพิจารณาดำเนินการออกระเบียบให้สอดคล้องกับร่างระเบียบฯ

๕. ให้หน่วยงานฝึกอาชีพของทุกส่วนราชการยอมรับหลักฐานทางการศึกษาที่ออกให้แก่เด็กตามร่างระเบียบฯ

๖. ให้กระทรวงมหาดไทยรับประเด็นอภิปรายตามข้อ ๒.๒ ไปดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ๒ เดือน

๗. ให้กระทรวงกลาโหมรับประเด็นอภิปรายตามข้อ ๒.๓ ไปดำเนินการโดยด่วนด้วย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ อนุมัติตามมติคณะกรรมการ
กลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓.๑ (ฝ่ายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม)

จึงเรียนยืนยันมา และโปรดดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีต่อไป ทั้งนี้ ได้ส่ง
ร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องนี้ไปเพื่อคณะกรรมการตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างอนุบัญญัติ
ที่เสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕ ตรวจสอบพิจารณาตามมติคณะรัฐมนตรีต่อไปแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นางโฉมศรี อารยะศิริ)

รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักนิติธรรม

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๖ - ๗

๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๕

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๔

(D997/C/A)

ทราบ

มอบ สป.

มอบ . ดำเนินการ

(นายสุภกร วงศ์ปราชญ์)

หัวหน้าศูนย์การศึกษาพิเศษ

๗.๑.๒๕๔๘

(นายอดิษฐ์ โทษารามิก)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

7 ก. ๑. ๕8

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียน
ในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘

หน้า ๙

เล่ม ๑๒๒ ตอนพิเศษ ๙๐ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๑๙ กันยายน ๒๕๔๘

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยการศึกษากาตบงคับเพือเป็นการเปิดโอกาสแก่บุคคลให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกอบกับมาตรา ๕ และมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ กระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานวัน เดือน ปีเกิดในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

“หลักฐานทางการศึกษา” หมายความว่า เอกสารอันเป็นหลักฐานทางการศึกษาของนักเรียน นักศึกษา ได้แก่ ทะเบียนนักเรียน นักศึกษา สมุดประจำตัวนักเรียน นักศึกษา สมุดประจำชั้น บัญชีเรียกชื่อ ใบส่งตัวนักเรียน นักศึกษา

หลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ ประกาศนียบัตร หรือเอกสารอื่นใดในลักษณะเดียวกัน หรือเอกสารที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นหลักฐานทางการศึกษา ตามระเบียบนี้

“องค์กรเอกชน” หมายความว่า สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

ข้อ ๕ ให้สถานศึกษาถือเป็นหน้าที่ ในการที่จะรับเด็กที่อยู่ในวัยการศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ เข้าเรียนในสถานศึกษา

กรณีเด็กย้ายที่อยู่ใหม่ สถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวก และติดตาม ให้เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษาที่ใกล้กับที่อยู่ใหม่

ข้อ ๖ การรับนักเรียนนักศึกษาในกรณีที่ไม่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษา มาก่อน ให้สถานศึกษาเรียกหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งตามลำดับเพื่อนำมาลง หลักฐานทางการศึกษา ดังต่อไปนี้

(๑) สูติบัตร

(๒) กรณีที่ไม่มีหลักฐานตาม (๑) ให้เรียกหนังสือรับรองการเกิด บัตร ประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้าน หรือหลักฐานที่ทางราชการ จัดทำขึ้นในลักษณะเดียวกัน

(๓) ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานตาม (๑) หรือ (๒) ให้เรียกหลักฐานที่ทาง ราชการออกให้ หรือเอกสารตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ได้

(๔) ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานตาม (๑) (๒) และ (๓) ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือองค์กรเอกชน ส่งบันทึกแจ้งประวัติบุคคล ตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ เป็น หลักฐานที่จะนำมาลงหลักฐานทางการศึกษา

(๕) ในกรณีที่ไม่มีบุคคล หรือองค์กรเอกชนตาม (๔) ให้ชักถามประวัติ บุคคลผู้มาสมัครเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำลงรายการบันทึกแจ้งประวัติบุคคล ตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้เป็นหลักฐานที่จะนำมาลงหลักฐานทางการศึกษา

ข้อ ๗ ให้สถานศึกษาจัดเก็บสำเนาเอกสารหลักฐานตามข้อ ๖ (๑) (๒) และ (๓) ซึ่งได้รับรองความถูกต้องแล้ว ไว้เป็นหลักฐาน และคืนต้นฉบับแก่ผู้ปกครอง

สำหรับหลักฐานบันทึกแจ้งประวัติบุคคล ตามข้อ ๖ (๔) และ (๕) ให้เก็บต้นฉบับไว้ที่สถานศึกษานั้น

ข้อ ๘ ในขณะที่นักเรียนนักศึกษาซึ่งศึกษาอยู่ในสถานศึกษา เมื่อปรากฏว่ามีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร มาแสดงภายหลัง ให้สถานศึกษาแก้ไขหลักฐานทางการศึกษาให้เป็นไปตามหลักฐานดังกล่าว โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการนั้น

ข้อ ๙ การบันทึกในหลักฐานทางการศึกษา ให้สถานศึกษาปฏิบัติดังนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นหลักฐานทางการศึกษาเป็นรายบุคคล เช่น สมุดประจำตัวนักเรียน นักศึกษา ใบส่งตัว ประกาศนียบัตร เป็นต้น ไม่ต้องบันทึกหมายเหตุใด ๆ

(๒) ในกรณีที่เป็นหลักฐานทางการศึกษาเป็นหลักฐานรวมที่ใช้บันทึกข้อมูลของนักเรียน นักศึกษาทั้งชั้นเรียน หรือจำนวนมากกว่าหนึ่งคน เช่น ทะเบียนนักเรียนนักศึกษา สมุดประจำชั้น บัญชีเรียกชื่อ เป็นต้น ให้หัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมายบันทึกไว้เฉพาะในสมุดนักเรียนนักศึกษา โดยบันทึกลงในช่องหมายเหตุพร้อมกับลงนามกำกับข้อความว่า “ไม่มีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร”

ข้อ ๑๐ ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘

จาตุรนต์ ฉายแสง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

บันทึกแจ้งประวัติบุคคล

เขียนที่

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า เกี่ยวข้องกับผู้สมัครเรียนในฐานะ

อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ต.รอก/ชอย ถนน

ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร

รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติบุคคล เพื่อการสมัครเข้าเรียน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ดังต่อไปนี้

๑. ชื่อ-สกุลผู้สมัครเรียน เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

เชื้อชาติ สัญชาติ เกิดที่ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต

จังหวัด ประเทศ เลขประจำตัวประชาชน

๒. ชื่อ-สกุลบิดา อาชีพ

เชื้อชาติ สัญชาติ อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ต.รอก/ชอย

ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด

ประเทศ เลขประจำตัวประชาชน โทรศัพท์

๓. ชื่อ-สกุลมารดา อาชีพ

เชื้อชาติ สัญชาติ อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ต.รอก/ชอย

ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด

ประเทศ เลขประจำตัวประชาชน โทรศัพท์

๔. ชื่อ-สกุลผู้ปกครอง อาชีพ

เชื้อชาติ สัญชาติ อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ต.รอก/ชอย

ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด

ประเทศ เลขประจำตัวประชาชน โทรศัพท์

๕. ชื่อองค์กรเอกชนที่ให้การอุปการะผู้สมัคร

สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ หมู่ที่ ต.รอก/ชอย ถนน

ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์/โทรสาร

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้แจ้งไว้ข้างต้น เป็นความจริงทุกประการ

รูปถ่าย ผู้สมัคร เข้าเรียน

ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือขวา หรือหัวแม่มือซ้าย ของผู้สมัครเข้าเรียน

ลงชื่อ ผู้แจ้ง/ผู้เขียน
(.....)

ลงชื่อ ผู้รับแจ้ง
(.....)

ลงชื่อ ผู้พิมพ์ลายนิ้วมือ
(.....)/พยาน

ลงชื่อ พยาน
(.....)

คณะผู้จัดทำรายงานวิจัย

ที่ปรึกษา

ดร.อำรุง จันทวานิช

ดร.สิริพร บุญญานันต์

ดร.สุทธศรี วงษ์สมาน

เลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและ
แผนการศึกษา

คณะผู้วิจัย

ดร.นงราม เศรษฐพานิช

นางสาวประภาพรณ วงศาโรจน์

นางกัลยานี ปฎิมาพรเทพ

นางพรพิมล เมธีรานันท์

นางจุฬาร เหมวรรณวดีกุล

ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา (หัวหน้าคณะวิจัย)

หัวหน้ากลุ่มนโยบายการจัดการ
การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

นักวิชาการศึกษา 7 ว.

นักวิชาการศึกษา 6 ว.

นักวิชาการศึกษา 5

ร่วมประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

นางสาวสุภาพร โกเสงกุล

นายชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ

นักวิชาการศึกษา 8 ว.

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวประภาพรณ วงศาโรจน์

นางกัลยานี ปฎิมาพรเทพ

นางพรพิมล เมธีรานันท์

นางจุฬาร เหมวรรณวดีกุล

หัวหน้ากลุ่มนโยบายการศึกษา
สำหรับผู้ด้อยโอกาส

นักวิชาการศึกษา 7 ว.

นักวิชาการศึกษา 6 ว.

นักวิชาการศึกษา 5

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ